

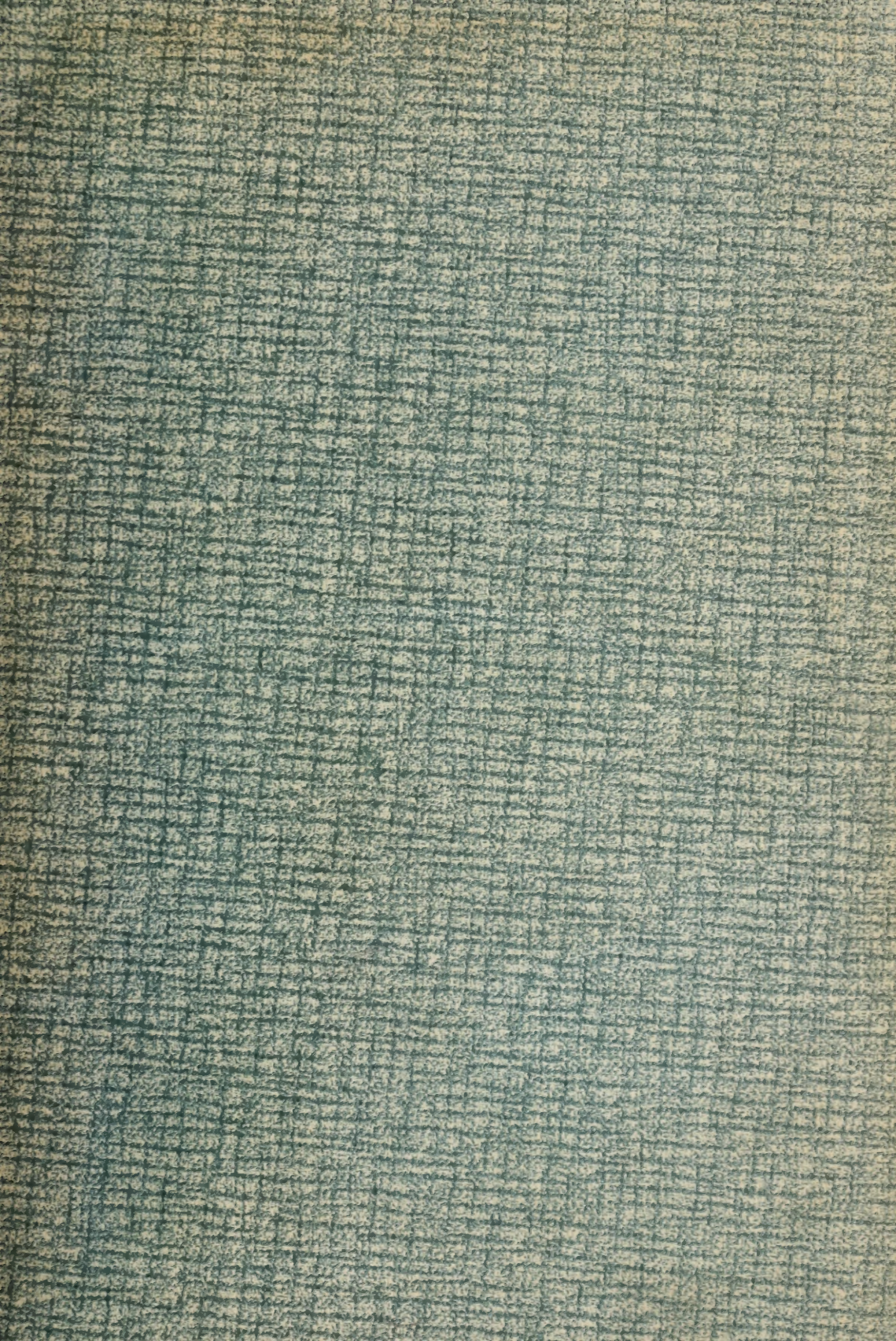
3 1761 05913331 4

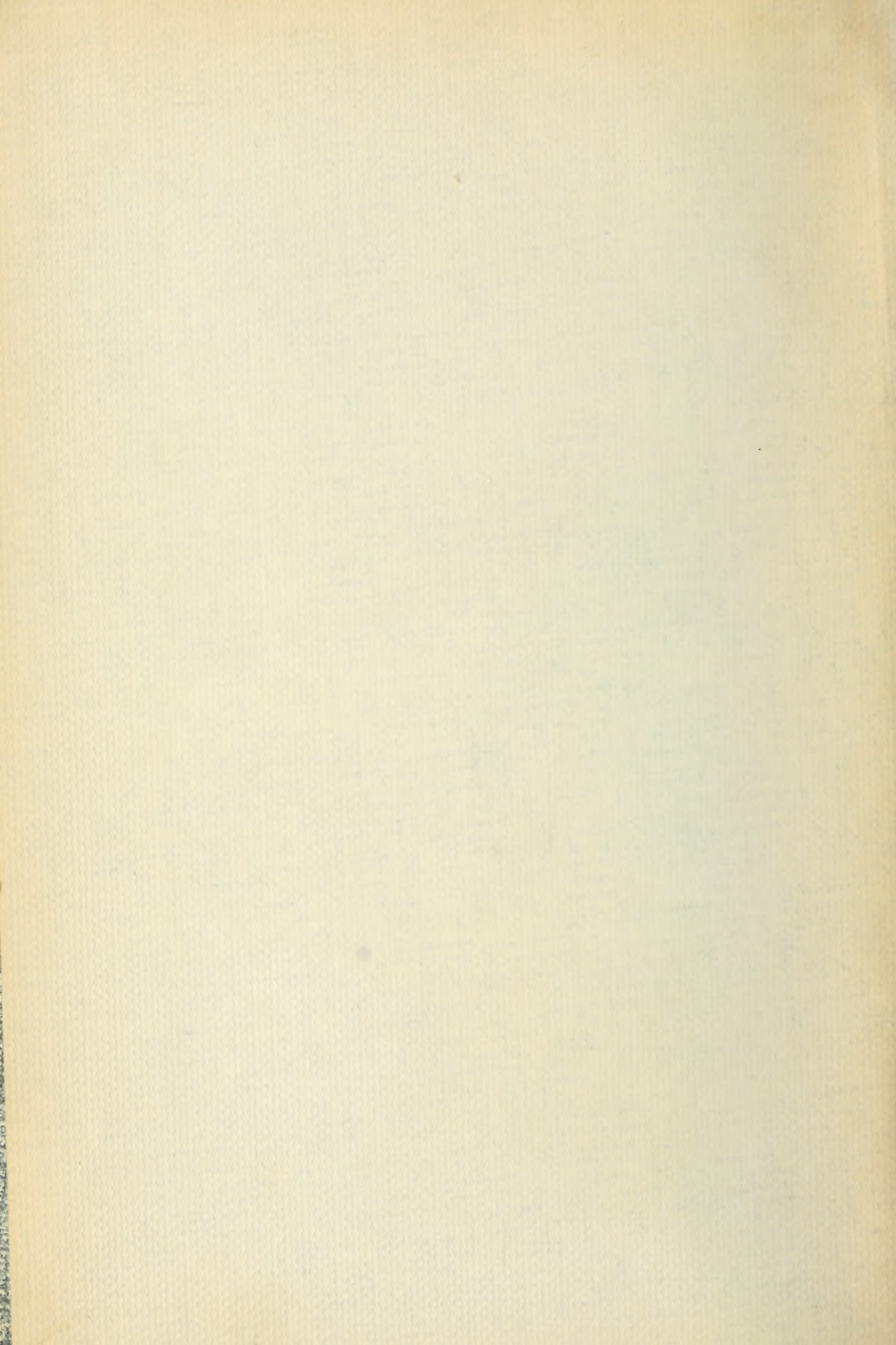

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO

by

ALEX S. HAVRLANT

Milovanou choť v náručí svíral hlasitě vzlykaje... (Str. 225.)

J. F. KARAS:
V PLAMENECH

HISTORICKÝ ROMÁN

ILLUSTROVAL

VĚNCESLAV ČERNÝ

V PRAZE
NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK
SPÁLENÁ UL. 13.

—
Veškerá práva vyhrazena
—

PŘEDMLUVA.

Když roku 1416 zemřel starosta země moravské, proslulý pan Lacko z Kravař, většinou pominul na Moravě zápal pro svobodu slova božího a očistu od vlivu cizozemců, neboť vojsko schopného vůdce pozbylo. Zůstalo mnoho dobré vůle něco vykonat, ale od vůle k činům daleko bývá. Teprve po smrti krále Václava IV. husitské hnutí počíná opět na Moravě zvedat hlavu a meč je rozhodčím na léta mezi dvěma proudy.

Také oren kraj hrubě pěkný, jemuž na jedné straně vévodí cotkytelský Strážný a na opačné památné Bradlo, zvedající svůj dlouhý zalesněný hřbet mezi Rohlí a Hradečnou, navštíven byl vojnou, když bratr Jan Žižka, poctivý mstitel utracení mistrů Husa i Jeronýma, u Prahy slavně zvítězil nad nespočetnými vojsky křižáků. Král Zikmund věrolomec, pozoruje, že jeho pře v Čechách je téměř ztracena, aspoň Moravu chtěl udržet v otrocké poslušnosti, ale po bitvách na Vítkově hoře a pod Vyšehradem, i na Moravě znovu počalo kvasit, duch odporu ozval se mnohými výkřiky a řinkotem zbraní.

A zvláště selský lid bouřil se proti králi věrolomci, opouštěl rodné lány, po desítkách i stech utíkal k Husitům, pro čest jména českého i slávu boží polem pracujícím. I drobná severomoravská šlechta přidávala se mentem k Husitům, ten veřejně, s ocelí v pěsti, ten aspoň tajně, potravou i nastřádaným grošem Zikmundovy odpovědníky podporuje.

„Vzpouru“ moravských Čechů dusil krví i ohněm poněmčený Olomouc, tvrdá Litovel, zpupný Uničov — a přede všemi nejtvrďší odpůrce Husův, muž každému věrnému Čechu ohavný, biskup litomyšlský a olomoucký Jan, dictus Železný, tak nazvaný, jelikož rád po rytířsku v pancíř a kolčí helm se oblačel, na koně v plné zbroji sedal, ba i v šraňky a v bitvu jezdíval.

Mnoho drobných potyček, muž proti muži, cep a sudlice, proti německému končfři, bylo svedeno v tehdejších časech v oně krajině, již staří letopiscové nazývají buď Úsovskem, buď Uničovskem. Nebylo velké vojny a přece vyteklo tu krve daleko více nežli v pořádné bitvě. Kolem Litovle, Moravičan, Loštic, Mírova, kolem Šilperka, Janoušova, Jedlí a Zborova, Klášterce i Hrabenova, kolem Šumperku a Dlouhomilova, kolem Svěbohova, Zábřehu, Pobuče, Leštiny, Rohlí, Dubicka i Polic, na polích Troubelických i v doubravách kolem Újezdu, Mladějovic, Šternberka města, i na blatech Bohuňovických a pod dvojlalokým Tepencem byly sváděny šrůtky a potyčky mezi přívrženci Husova učení a mezi biskupskými knechty pravdu boží tvrdou škorní deptajícími. Jednou ti, podruhé oni vrch obdrželi.

J. F. Karas.

I.

Na okraji široké Doubravy, v místech, odkud bylo dobře vidět na střelickou cestu, pod velikým, rozložitým bukem, všechny ostatní převyšujícím, seděli tři mužové, dva rytíři v kožených kabátcích a kněz v dlouhé, tmavé říze, hrubě zvetšelé, kněz už starší, nevelký, zarostlý dlouhým, jako havraní křídlo černým vousem; rytířové byli mladší, jeden dobrý třicátník, druhý nanejvýš pětadvacetiletý, holobradý, s tmavým knírkem pod nosem a dlouhým, nespoutaným vlasem, na mohutná ramena splývajícími. Vedle rytířů, v trávě jako brčál zelené, ležely železné kapaliny a dlouhé meče v pochvách, stříbrným vybíjením zdobených.

Mladší z obou rytířů, Jan Pardus z Horky, obíral nějakou kost, podle zápachu skopa, sousto občas douškem z opletené láhve zapíjeje; starší, Hynce Voksa z Řimic, veliký, jako len plavý, ohromnými rukama objímal kolena vzhůru vytrčená a mračil se jako člověk, na kterého neočekávané dolehlo nějaké veliké utrpení.

Vzadu, za stromy hustě rozloženými na revysokém břehu, bylo slyšet chvílemi tlumený hovor; tam nějaký menší houf táboril, osmahlí, vousatí mužové, ozbrojení sudlicemi, cepy a řemdihy.

Rytíři mlčeli, jeden pilně jedl, druhý se mračil jako hrom; kněz upřeně hleděl do daleka, na hory, které se kolem Bergštatů a Kněžpole dolů k Šternberku táhnou, podobný divně ozubené hradbě,

Posléze mladší rytíř dojedl, odhodil kost, rty širokou dlaní otřel, a obraceje se ke knězi, prohodil:

— Tys tedy, otče Mikuláši, znal proslulého mistra Jana z Husince? Opravdu?

Kněz Mikuláš se podivil, oči do široka otevřel, hleděl na pana z Horky jako člověk, jenž se z jiného světa vrací. Ano, před chvílí vyprávěl, že poznal mistra Husa, v Kostnici nevinně upáleného, ale nyní už na něco docela jiného myslel. Teprve po hodné chvíli řekl:

— Ano, pane, znal jsem dobrého mistra Jana, v Praze jsem byl, na universí, bakalářem, když mistr Jan v Betlémě kázal. Milý to byl muž, přísný k sobě, hrubě skromný, šetrný, ale hříšného mamonu nesháněl, co měl, všechno potřebnějším rozdal. I Jeronýma jsem znal, ten veselejší, prudký, často sršatý, jako hrom prudký, ale národa milovník. Hus byl tišší, často zamlklý, jako ti, kteří pravdu v sobě hledají. A z mistrů na universitě byl mi nejmilejší, Hus, ano, Hus, pak Jesenický a Štěpán Pálec, ale Pálec se později s Husem rozešel, pro zisk, pro kanovnictví, a stejně jako Stanislav ze Znojma mluvil a sršatě psal proti Husovi, ba i v Kostnici na mistra krutě žaloval. Ano, znal jsem Husa a jeho kázání mne na lepší cestu obrátila; dříve jsem v krčmách kvasil, se sobě podobnými duspivy a voškrtý různá alotria prováděl, nyní, hle, jednu odranou sukni mám, světem chodím, lidské duše hledám a na pravou cestu v Janově duchu je obracím, seč slabé síly stačí. A na Moravu jsem přišel, mezi vás, neboť tu zákon Páně dosud málo váží, dosud podroužkem u vás, milý rytíři, je Husova pravda; temno u vás v mnohých a mnohých dědinách, i ve městech temno jako o půlnoci; neobčerstvil vás duch Páně a nevyvedl ze tmy ke světlu. Ej, trudno myslet! Divní jsou tvoji krajané, rytíři, víc hněvu toho Antikrista v královském plášti, v hermelínu, se lekají, víc jeho pochopů nežli hněvu božího.

— Díš pravdu, otče Mikuláši. Hrubě mnoho tu lidí, kteří poznali učení Husovo a potají, za větrem, je schvalují, ale bojí se veřejně vystoupit — řekl Pardus z Horky.

— Avšak nemají se bát!

— Dobré bydlo leckomu je milo.

— Kdyby Morava povstala, jako Čechy povstaly, kam by se poděl uherský Zikmund? Ale Morava, herež, pane, zem hrubě polovičatá — horlil bradatý kněz a rukou hněvně třepal.

— Nu, možno. Ale více nežli krále bojí se mnozí biskupa Jana Železného, toho, co v Litomyšli býval, víš-li. Tvidý to věru soused.

— Vím, vím. Toť lev i liška. Quaerens, quem devoret. A v Čechách tisícové mu klnou, neboť v Kostnici nejvíce ze všech proti Husovi brojil. Co Michal Súdny! Toho znali, že papec a mokrovous, za grešli všeho schopný. Co Páleč! I toho znali. Ale biskupec Jan, ten vážil a vážil proti Husovi.

— Má v Olomouci plno knechtů v Němcích za žold najatých a manů, pancéři krytých, není radno s ním žertovat. Vosáka ze Štup pobil a Vosák nic jiného neřekl, nežli že Hus nebyl špatný kněz a Jeroným že nebyl bludař; oba že Písma se dovolávají i svatých Apoštolů a v tom přece žádný blud. Aby pak věděl biskup: svatý Petr, rybář duší, bos a v otěle sukni chodil po světě a papež na hynštu zlatem okovaném jezdí, prsosiny sám karbunkul, papež pyšný a kardináli, biskupové, preláti že jsou rovně takoví. Aby se polepšili, nechali mamonu, rozkošnictví, frejů, jimiž v Praze íarář Kojata od Apolináře proslul a každý si jich bude vážít, kdo dobrý, nepřesvědčuje o svojí svatosti hranicí, mečem, ale dobrými skutky, Samaritán je. A to biskup hněvem zadržel, na Vosáka uhodil jako hrom, zle mu bylo, ouvé, hrubě zle. Macka z Týnce také tak týral a brach Macek neřekl ani tolik, mnoho-li Vosák řekl. Studenty z universit pronásleduje, hranicí jim hrozí, že je všechny upálí, jako Olomoučtí před sedmi lety ty dva chudé bakaláře upálili. A sedláckům na jeho panstvích, och, těm teprve běda! I s many šlechtického rodu jako s čeledíny jedná, doslechne-li, že nějakou Husovu knížku doma chovají. Tvrdý je biskup Joanes Ferreus, hrubě tvrdý, tak třeba pana Rucha z Libuše dosud chová na hradě v železech, jen proto, že Ruch husitskému knězi přístřeší poskytl, když bouře jej v cestě zastihla. Takový je to sršatec.

— Ale ty jsi mu přece vojnu opověděl?

— Já i tuhle pan Voksa z Řimic, i Kuna z Paterína, Bohuš ze Šumvaldu, Hynce Frývaldský z Hoštýna, Ješek z Bílé Lhoty, Drslav z Nákla i několik jiných. Olomoucký biskupec má lidu nespočetného, Němců, Uhrů, Kumánů, Poláků a kdovíjakých najatců, my pouze hrstku sedláků v krznych, než přece se nelekáme.

— Honí vás?

— Honí a my se mu smějeme.

— Věřte, neopustí vás Pán zástupů. A ty, milý bratře Parduse, byť mladý, už jsi biskupovi nejednou zatopil, krutě zatopil, slyšel jsem v Litovli o tom. A top mu, top!

— Nu, dělal jsem, co bylo možno. Nemá mne rád olomoucký biskupec, klně mi všemi čerty a kapalín plný stříbra dal by za mou hlavu, než běda tomu, kdo by si pro ni přišel, dokud meč a palcát v pěsti udržím. A co ty, pane Vokso? Dosud myslíš na paní Máři?

— Ano — broukl plavý rytíř.

— Měl bys trud z hlavy pustit.

— Myslit na ni nepřestanu, bratře Parduse, dokud mi německý meč hlavu nerozpůlí. Nezapomenu, není možná zapomenout — temným hlasem promluvil pan z Řimic. A zvedl se, odešel k houfu dohlédnout, zdali zbraň v pořádku a oheň ulit, aby les neutrpěl.

— Těžká rána jej potkala, hrubě těžká — šeptal knězi Jan Pardus, když pan Hynce Voksa zmizel za stromy.

— Nic nevím, nic, pověz, víš, pane, že jsem teprve před chvílí přišel. Divil jsem se, že je tak zamračený, že slova neutrousí.

— Hynce má krásnou ženu, již nadevše miluje, mladou ženu, teprve dva roky byli spolu, ale je to stvoření božské, jakého bys daleko široko nenalezl, paní opravdu vzácné krásy —

— Marnost krása, marnost. Vanitas vanitatum — bručel kněz Mikuláš.

— A ducha milého, opravdová rytířka, věz, každý mu ji záviděl. Každý, brachu.

— Závist zlý hřích.

— Však kdybys paní Máři uviděl! Tak je člověku milá, že by pekla nedbal. Jaký vlas! Jaký pohled! Ej, škoda vzpomínat. A hle, dnes třetí den, co mu ji i s jednoročním synáčkem jali uničovští trabanti.

— Co pravíš? Uničovští?

— Ano, brachu. Němci.

— Což uničovští měšťané už vedou vojnu i s ženami a dětmi? — divil se kněz.

— Pravdě je podobno, že vedou, otče Mikuláši. Zemanku Máři zajali, bude pryč i s dítětem na rynku upálena jako zapeklitá kacířka. Biskupec hrozí. Víš?

— Ach, ano, bratře, již rozumím! Ty ohavy! Ani dětí u prsu matčina neušetří!

— A pan Hynce Voksa přemýšlí, kterak by milovanou ženu z jejich drápů vysvobodil. S několikahlavým houfkem nesmíme udeřit na uničovské brány, darmo bychom lid obětovali. A pomoci se nikde nedovoláš, poslali jsme k Pateřinskému, ale kdož ví, kde je, dosud nepřišel. Psali jsme búzovskému purkrabímu o succurs, mlčí. A nepřišel ani Hynkův bratr Jakub z Řimic, kdož ví, zdali jej už také Olomoučtí nebo Litovelští nechytli. Zbývá tedy už pouze jediná chabá naděje.

— Nuže? Pověz!

— Chytit několik vážených měšťanů uničovských a vyměnit je za choť Voksovu. To jediná možnost, nic jiného nelze učinit, však možná, že se věc podaří, zvěděli jsme, že bohatý uničovský měšťan Hons Grabmayer se synem Ulrychem a svakem Fruveinem jel do Litovle a dnes či zítra prý se vrátí. Proto nedaleko cesty jako stupkové ležíme; za Fruveina, jenž u nich mnoho platí, a za oba Grabmayery dají uničovští paní Máři i dítě.

— Jen aby se podařilo —

— Nevím. Kdyby Grabmayerové zvěděli o nás, dají se jinudy, nebo vezmou v Litovli houf. Pak ovšem bylo by hůře.

— A ti litovelští, Parduse. Že ti jsou proti vám? Vždyť tam Němců hrstka.

— I v Uničově je více Čechů nežli Němců, i v Olomouci, ale biskup má knechty, Němci mají zlato. K nám Němci přicházeli v zvetšelé suknicí, v odraných škorních, dnes, hle, patří jim třetina Moravy a jako rytíři se strojí. Kupčili v ungeltech a peníze na úrok půjčovali, odtud to bohatství a dnes všechno proti nám.

— V Čechách také tak — vzdychl kněz.

— V Čechách už Němce bijí, už hrubým skokem za hranice utíkají do Sas, Frank, do Švábska, než u nás mnozí dobří zemané Němcům dluhují hezkých pár grošů a jsou u nich tím dluhem uvázáni. Leckdo by na koně sedal, na biskupa udeřil, ale ještě rozmýšlí: což, když tu vojnu prohrajeme: Němci mne z tvrzky, ze vsi vyženou, abych šel mezi martinky, abych žebráckou mošnu vzal.

— Majetek, přítěž svědomí — bručel kněz.

— Hle, pan Hynce se vrací; teď mlčíme, nebo o jiném počneme, nerad o svojí bolesti slyší, však i bez připomínek dost hořko je mu.

— A tys před chvílí mu ji sám připomenul — zašeptal kněz Mikuláš.

— Zapomenul jsem, však mne to hned mrzelo... A tož tys tedy, kněže, mistra Jana blahé paměti znal? My jen jeho knížky známe a veliký duch z nich mluví, duch po věčné pravdě bažící. Než mnohým je pravda solí v oku, proto mistra v Konstancii upálili. Hus, Jeroným. Jaký převrat asi ty dva požáry způsobí?

Pan Hynce Voksa vrátil se a usedl na svoje místo, přikrčený, opět zachmuřeně pohlížel kamsi do daleka, na modravé hory, pnoucí se k azuru kdesi za Šternberkem.

II..

Dlouhý, jako tříška hubený sedláček, neozbrojený, prostovlasý, v rozhalené košili a plátěných spodcích, jako by od práce na poli odběhl, objevil se pod lesem; už zdaleka rukama ve vzduchu mával, jako by naznačoval pohyb koní a vozu. Běžel jako vlk, dlouhé nohy natahoval, čile skákal přes hroudy a kamení, když na doslech doběhl, zavolal:

— Jedou! Už jedou!

— To náš člověk, jenž Grabmayery šlakoval. Má je v pasti — řekl Jan Pardus.

Pan Hynce Voksa, jakmile uziel sedláka, vyskočil, hbitě nasadil těžký, mdle lesknoucí se kapalín na kulatou, soukeanou čapku a meč k boku připínal. Také Jan Pardus z Horky protáhl údy od sení zdřevěnělé, sáhl po meči i kapalínu. A sedláček volal:

— Na kotčím voze! Čtyři osoby i s čeledínem. Dva zbrojnoši litovelští s nimi, na koních. Hned minou zátočinu.

— Sběhněte k silnici březinou! Ty je povedeš, Macku! — houkl pan Voksa. A zatleskal. Z lesa vyrojilo se asi dvacet postav, po selsku oděných, divno ozbrojených. Macek jim kynul, sedláci kvapem po okraji lesa sběhli dolů k březině a skryli se za bělokorymi pni. Pan Voksa znovu zatleskal a vyšlo z lesa osm lidí lépe ozbrojených, v kapalínech, přední plechy na prsou. Ti počali sestupovat druhou pěšinou k cestě a rytíři dlouhými kroky ubírali se za nimi, pouze kněz Mikuláš zůstal, kde byl. Opět zahleděl se na vrchy, v daleku zvedající svoje zalesněná temena, zrak bloudil od jednoho k druhému, ale mysl dlela jinde. Kněz Mikuláš přemýšlel o Moravě a trdil se; co dosud viděl a slyšel, nasvědčovalo, že na Moravě moc Zikmundovi

lze hrubě těžko zlomit, že sršatý král pevnou tu sedí, když má oporu v sršatém biskupovi Janu Železném, v mocné falanze německých měst a v řadě předních panských rodů. Než přece vyskočila tu a tam jiskra odboje; kněz Bedřich ze Strážnice, jenž před nedávnem u vsi Nedakunic nový Tábor založil, Hašek Ostrovský, jehož „pevnou skálou víry“ nazvali, mladý Václav z Kravař, Hynek Kolštejnský, Viktorín Kunštátský na Búzově, Puškové z Kunštátu, Sezima Zajímač a ti drobní zemané, kteří povstávali na Znojemsku, na Boskovsku, kolem Jihlavy, Třebíče, Žďáru, na Valašsku a nejvíce tu na severní Moravě; jiskra mravní odvahy je tu a již přivábila jinou, již hoří zde i onde a za Kunštátskými, Lomnickými, Kravaři, Cimburky, Pernštýny jiní půjdou a olomoucký biskup se napracuje, nežli požáry uhasí. A jedny zmizí, druhé se objeví, kde by je nikdo neočekával, dobrou věc už nikdo neumlčí, ani biskup, ani zpupná města německá. Ale, dlouho-li bude ten zápas trvat! Škoda toho času zništěného, kdy Němci a Uhři dosud na nezdar u Prahy myslí; kdyby se Morava zvedla na ráz, jako se Čechy pozvedly, boj s králem Zikmundem byl by brzo dobojován, Řím by podlehl, ani ohněm požárů a mečem králových hord nepřivedl by národ v duchovní nsvobodu. A zatím po slávě v Čechách, po Vítkově, po Vyšehradu, po Žatci, na Moravě nezdar za nezdarem. Kněz Bedřich musel z Nedakunic, rakouský Albrecht dobyl spolu se Znojemskými Jevišovic a zajal pana Sezimu Zajímače; v Čechách byl král Zikmund s Uhřaty poražen u Nebovid, u Haber, u Německého Brodu, a hle, na Moravě sám poráží, dobývá Ždánic, přední bašty moravských Husitů.

Přiletěl vítr, doubrava se rozšuměla. Dole pod březinou zazněl hlas rohu.

Kněz dlouho seděl, přemýšlel. Posléze zaslechl hlasy, uziel houf lidí, vlekoucích čtyři zajatce. Šli nespoutáni prostřed ozbrojených sedláků, tři v birýtech kožešinou lemovaných, s peřím, v šubách kuninou podšitých. Byl už duben, ale chladný, v noci až mrazilo a páni čítali, že teprve na noc dojedou do Uničova. Čtvrtý, v soukenném kabátci s kuklou tmavočervenou, v žluté sukni a černých hačích, byl patrně sluhou oněch tří uničovských magnátů. Pan Hynce Voksa z Řimic, tasený meč v pravici, s panem Janem Pardusem z Horky uzavíral průvod. Sedláci zastavili se na mezi nedaleko kněze a pan Voksa přidal na krok. Zamračený, zpode lbi jako vlk na jehně zahlížející, stanul před starším Grabmayerem, hubeným, vysokým,

podobným dravému ptáku. Oba mužové chvíli probodávali se očima, posléze pan Voksa z Řimic zahlučel:

— Grabmayere, znáš mne?

— Neznám. Kdo jsi? Nejspíš lapka nějaký, stupka nebo martínek.

— Jsem rytíř Voksa z Řimic.

— Nelži, rytíři nepřepadávají pocestných. Časové Procka z Vildenburka jsou dávno ty tam — řekl starý Grabmayer.

— Ale vy, lotři zvyjedění, i ženy a kojence přepadáte — zahřměl rytíř. Starý kupčik zamrkal očima, jakoby v rozpacích, ale přece zraku nesklopil. Řekl:

— A proč jsi nás zajal? Chceš výkupné?

— Ano — křikl pan Voksa.

— Rytířem jsi, pravils? A mnoho-li chceš? Nejsme právě nejbohatší, ale smlouvat nebudeme. Však běh času jednou tomu přeje a po druhé jinému.

— Nelži. Vím, že vy tři jste nejbohatšími lidmi z celého Uničovska a kdož ví, zdali má přebohatý olomoucký Salzar ve svých truhlicích více zlatáků. Ale nechci peněz.

— A co tedy? Co chceš? — podivil se Němec a opět počal rychle mžikat očima, tentokráte ve strachu: nechce-li ten husitský zbojník peníze, co tedy chce? Jistě věc dukátů cennější.

— Život chci. Život za život, na dva jeden přidám. Chcete? Život za život . . .

— Nerozumím ti, pane z Řimic.

— Nuže, tvoji soudruzi bez opovědění zajali mou choť s dítětem. Před třemi dny.

— Aha! Slyšel jsem! Kacířka jakási, husitka, rouhačka, záškodnice, hrubě zlá.

— Je to moje žena! Z poctivého rodu šlechtického, rozumíš, Němče? — zahřměl Voksa.

— Bude upálena, nic jí nepomůže, bude upálena i s děckem, neboť také ono už nasáкло kacířstvím — zavrčel Grabmayer.

— Nesmíte jí ani jediného vlásku zkřivit. Ani dítěti. Dotknete-li se jich —

— Nuže?

— Starče, nehněvej mne, probůh milý, nehněvej, požár nerozdýmej, neručím za sebe! Hle, tímto mečem ti, bestie tvrdá, hlavu rozpůlim. A syn tvůj bude se houpát na první haluzi. Vy kupčici

nenasytní, myslíte, že na nás Čechů možno díví štípat? Že co Čech to putička, to dobytče k tahu určené, že nás . . . Němče, pomni, že jsi v mých rukou!

— A jakým právem jsi nás zajal?

— Jakým právem vy jste sáhli na moji ženu a dítě? — opáčil rytíř.

— Právem, jež nám jeho milostí králem bylo dáno nad kacíři. Nuže?

— A já se vás ujal právem silnějšího, právem vašeho odpovědníka. Můj list škodný je dosud přibit na vaši bráně. Nuže, brachu, chceš vykoupit svůj život za život mojí ženy, život svého syna za cenu života mého dítěte? Svaka Fruveina ti přidám zadarmo, i čeledína. Rci, brachu: chceš? Dlouho nerozmýšlej.

— A nepřistoupím-li na výměnu?

— Pak, přísám všechno, co mi je milo, zhyneš na ohni, kterým hrozíš mojí rodině!

-- Ale zahynou i tvoji!

— Nezahynou, klameš se hrubě, uvidíš, jiné Němce si chytanu, však jich v Uničově dost a dost. Všichni životem nepohrdnou.

— Zabiješ-li nás, uvalíš na sebe pomstu celého města a všech spojenců. Nikdo tě před námi neukryje dost bezpečně.

— Nebudu se skrývat! Směji se vám! Co mi na vás záleží? Ej, nemluv, já svoji kůži před vámi dovedu uchránit. A nyní dost řečí neúčinných — zahučel pan Voksa.

Starý Grabmayer pochopil, že rytíř pronesl poslední slovo, že jej nezastraší pomstou měst i biskupa. Voksa z Řimic, ohromný, ramenatý, nevypadal jako člověk, jenž ví, co je to strach. Slunce klonilo se víc a více k západu, jeho šikmé paprsky protínaly vzduch jako zlaté šípy, od nichž nesčíslné jiskry vyskakují. Modravé hory stály na obzoru jakoby aureolou obestřeny.

— Nuže, rozmyslil jsi se starý? — řekl Pardus z Horky, jenž až dosud byl mlčel.

Starý Grabmayer pohlédl na syna i na svaka Fruveina, jakoby se chtěl optat: co myslíte o věci. Mladý Grabmayer, červený, přítlostlý, malý vousek honosně nakroucený, stál, mlčel, jako by se ho nijak netýkala věc, o níž se mluví. Fruvein, dobře živěný čtyřicátník černých, kulatých očí, ovroubených řídkými brvami, také mlčel. Věděl bez ptaní, že Grabmayer na výměnu přistoupí. Co Uničovu záleží na ženě husitského hetmana, když běží o hrdla tří nej-

přednějších měšťanů! — myslil si. A pohlédl na starého, jako by jej vybizel: tak prouduv, ať tu nestojíme jako psi u boudy, ať věc dojednáme, ať si sednem ke korbílku, mají-li tihle husité něco tekutého. Najednou starý počal očima prudce mžikat, jako člověk, jenž je překvapen neočekávanou myšlenkou.

— My, pane z Řimic, chtě nechtě na tvůj návrh přistupujeme — řekl po chvíli.

— A město přistoupí?

— Ano, purkmistr učiní vše, aby nás zachránil a co purkmistr, to rada, to hetman nad žoldnéři. Pošli tedy někoho do města. Třeba, hle, můj čeledín by mohl doběhnout, aby Uničovští věřili, že jsem skutečně zajat a že chci výměnu.

— Ať jde! — rozhodl pan Voksa.

Grabmayer obrátil se k čeledínovi a bystře hledě mu do očí, pomalu říkal:

— Ty, Šornyc, slyšíš, uši napni, hrubě napni; dobře si každé slůvko zapamatuješ. Nic nespleť, jde o naše hlavy, rozumíš? Zde můj sekret, purkmistrovi jej dáš a řekneš, že prosím, aby za nás čtyři vydal ženu pana Voksy z Řimic i s dítětem. I s dítětem, rozuměls? Zítra, dvě hodiny po východu slunce nechť se zajatými jsou . . . počkejme . . . ano, tam ano, ať jsou na rozcestí u Cyrilky, hetman Bauerle s desíti zbrojnoši a se zajatými. Nezapomeň (starý pronikavě hleděl na čeledína), řekneš Bauerlovi u Cyrilky, kde jsme jednou s Olomouckými porubali Příhona z Luk . . . Souhlasíš, pane z Řimic?

— A nač hetman povede s sebou deset mužů? — podezíravě řekl Pardus z Horky.

— Bojíš se jich? — bodl Grabmayer.

— Nebál bych se, kdybych byl sám. Ale my přijdeme s rotou — zahrozil Pardus.

— Mně je lhostejno, kde výměna se stane a kolik lidí Bauerle přivede — řekl Voksa.

— A proč až ráno měniš? — opět zeptal se Pardus, jenž nemohl potlačit v sobě jakýsi nával podezření. Ten Němec najednou příliš ochotně na směnu přistoupil, snad má, šelma stará, něco za lubem.

— Proto, že Šornyc teprve po západu slunce přibude do města. Nežli najde purkmistra, nežli rada se sejde, nežli uvědomí hetmana, bude půlnoc a v noci na poctivost nebylo by vidět. A ty, Šornyc, pospěš. Kocandám vyhni, abys neupadl v pokušení (opět mu tak

pronikavě pohlédl do očí, jako by se do nitra provrtával), pospěš, řekni, co víš: výměna u Cyrilky, kde jsme s Olomouckými Příhona z Luk porazili. Dvě hodiny po východu slunce. Pamatoval sis všechno?

— Ano, vždyť nejsem pytlek udeřený — řekl Šornyc. A vzal zlatý sekret, otočil se jako na obrtlíku, upaloval k Střelicím a odtud rovnou po bité cestě k Uničovu, vesel, že tak šťastně ušel z moci husitů. Cestou uvažoval, proč pán tak pronikavě na něho hleděl, proč kladl důraz na slova „pospěš“, „Cyrilka“, „Olomoučtí“. Šornyc nebyl z nejhlupejších, ba, považoval se za chytráka, ale uhádnout nemohl.

III.

Voksa z Řimic nemyslil na nic, pouze na svoji milovanou ženu, na zítřejší shledání, ale Pardus pojal určité podezření, napadlo ho, že by jim Uničovští past mohli nastražit. Už litoval, že s poselstvím šel Šornyc, člověk Grabmayerův: poví Uničovským, kolik je husitů a kde leží, měšťané i žoldnéři skočí na koně a za dvě hodiny mohou tu být, v přesile. Měl jít někdo jiný, ale už se stalo, už pouze možno přemýšlet, jak předejít zaskoku. Jan Pardus nařídil, aby houf ustoupil hodně hluboko do Doubravy, k Žlíbku, do hustiny téměř neproniknutelné, tam, i kdyby po nich šlakovali, nikdo jich nenalezne. Tam i oheň možno rozdělat. Doubrava je rozlehlá, pouze myslivci ji celou znají — pomyslně si a hned mu bylo volněji. Pardus byl odvážný mladík, v sečích vždycky tam, kde rány nejhoušf padaly, ale odvahy nevyklučovala opatrnost. Vždyť neběželo pouze o jednu osobu, o pár šrámů, běželo o víc, o štěstí věrného druha, o život krásné paní.

Slunce zapadlo za Mohelnici, setmělo se, v Doubravě na krok nebylo vidět, ale sedlák Macek znal tu každý strom, bezpečně vedl celý houf rovnou k Žlíbku, jako by mu dvacet pochodní svítilo na cestu. Tu a tam podrost zašustěl, vyplašili vlka samotáře nebo divokou svini; kdesi v dálce počal se ozývat výr svým táhlým, hlubokým „uhú, uhú“. Po chvíli octli se ve Žlíbku a Macek rozkřesal oheň. Dvě hranice osvětlovaly nehluboký žleb, u jedné seděli páni, u druhé sed'áci, kteří si na ohni pekli berana, na ratišti sudlice navlečeného. Bylo cítit mdlý zápach mechu a ostrý zápach skopového loje, do plamene stékajícího.

Rytíři mlčeli, kněz se modlil. Také Grabmayerům dlouho nebylo do řeči. Starý ohříval si nad ohněm hubené ruce, na kterých zářilo několik prstenů s velikými, vzácnými karbunkuly a hleděl neklidně kolem sebe, jako člověk, v jehož duši hlodá nějaká pochyba. Mladý Grabmayer seděl netečně, opřen o kmen rozsochatého obrovského dubu, Fruvein koupil si páleného od jednoho ze sedláků a po chvilkách upíjel z hliněné baňky, spokojeně jazykem mlaskaje. Zajetí nebylo mu dvakrát příjemné, jelikož doma čekala chutná večeře a teplá postel a zde nic, jen kořalka a beranina, on skopa nerad, zvláště tak na divoko, bez šalše s pepřem a hřebíčkem. Ale zajetí nebylo mu tak protivné jako oběma Grabmayerům, neboť oni divoce husity nenáviděli a vztekali se, že jsou nyní v jejich rukou. Fruvein byl do jisté míry spokojen, neboť měl aspoň kořalku na zahřátí útrob, byl spokojen pouze tak dalece, jak může býti člověk v podobné situaci, když ví, že bude večeret skopa bez šalše a spat na chladném mechu — ale zato bude moci v Uničově, v Mohelnici, v Litovli široce a dlouze vykládat o tom, jak se octl v husitském zajetí a jak večerel s podmračným hetmanem, jehož se každý jako ohně bojí, a s tím druhým, s Pardusem, který, jestliže jej Olomoučtí neoběsí, bude snad ještě horší.

Starý Grabmayer stále očima pomžikoval, nepokojně tělem vrtěl, jako by strásal mravence, nebo komáry, ač v této době jich nebylo, Po chvíli obrátil se k Pardusovi z Horky.

— Na nás jste cíhali?

— Ano — řekl neochotně Pardus.

— Tedy jste věděli, že jsme v Litovli?

— Ano.

— Máte dobré špehýře, to pravda.

— Osvědčili se.

— Napadli jste nás opravdu mistrovsky, to jisto, nemohli jsme uniknout. A co se stalo s oběma zbrojnoši z Litovle?

— Máme nějaký spor s Litovelskými.

— Tedy jste je ubili?

— Oni první tasili meče.

— A proč vy s městy vojnu vedete?

— Protože města s králem Zikmundem drží — odpověděl Pardus.

— A králi Zikmundovi prominout nemůžete, že vám Husa upálil.

— Tak jest.

— Ale poslyš, pane rytíři, stojí vám nějaký Hus za tolik námahy, stojí za tolik krve, kolik jí už vyteklo a ještě vyteče? Jen považ —

— Brachu, Hus není „nějaký“, Hus je Hus a náš, Čech, poctivý muž, slova božího obhájce a vy Němci jste na něj v Kostnici sočili. Král Zikmund glejt mu dal, rozumíš, mocný list, že zdrav se vrátí, ale hanebně zrušil královské slovo, oklamal Husa, oklamal národ.

— Ale církevní otcové rozhodli, že kacíři nikdo slovo dodržet nemusí — řekl starší Grabmayer.

— Slovo je slovo, ať bylo dáno komukoliv, glejt by vůbec neměl žádného významu, kdyby jednou mohl být svévolně rušen tou výminkou, po druhé jinou. A pak Hus nebyl kacířem — řekl Pardus.

— Nebyl — vpadl do řeči kněz Mikuláš, jenž počal před chvílí naslouchat hovoru.

— Myslíš, kněže? A co sbor?

— Vždyť Husa ani nevyslechli. Každého lapku soud řádně zřízený musí vyslechnout, půhon zkoumat i jeho vývody, jeho svědky slyšet, ale kdo v Kostnici vyslechl Husovy svědky? Kdo Jeronýmovy? Nikdo. Jednoho i druhého odsoudili neprávem a proti všemu zvyku, proti pořádku. To byla pomsta, divoká zvůle a nikoli soud — horlil kněz.

— Každý svou hude.

— Toto ale pravda, starče!

— A kdyby pravda, kdyby, tož co vám to prospěje? Jaké spory, když mocný je král Zikmund, když králem a co vy?

— Mocný je a přece od Prahy utíkal i od Brodu, div škorní neztratil — zasmál se Pardus z Horký.

— Ale vaše ve Ždánicích souží a usouží je. Vrátil se do Čech s novým vojskem a ztepe toho jednookého, polije Žižku, zlomí hetmany, uvidíte.

— Už lálal Žižku a přece Hospodin dal vítězství v naše ruce — řekl kněz Mikuláš a přísně na Němce pohlédl.

— Žižku neznáš, to je veliký bojovník a daleko větší vojévůdce nežli váš proslavený Pipa z Ozory. Porazil Žižka Pipu, utíkali před ním obrnění křižáci jako drobné ptactvo před orlem, když na obzoru zakrouží. Neznáš Žižku, toho Zikmund nezdolá — horlil Pardus.

— Ale přijdou noví křižáci.

— Jedny jsme porazili u Prahy, na Špitálském poli, jiné u Žatce; byli v přesile a přece běželi jako zběsilí pryč, jakmile zaslechli rachot tábořských vozů. Padl na ně veliký strach.

— Přijdou jiní, přijdou a pak teprve bude zle. Zikmund celý svět na vás svolá. Tys mladý, nevíš, ale já pamatuji, bývaly tu jiné časy, dobré časy, ba, ano, v pokoji tu lid žil, v uctivosti měl zákony, svoji vrchnost, nebouřil se, kosami a cepy nehrozil, po silnicích se netoulal a pokojných kupců nepřepadal. A dnes plno všude martínků, všelijakých stupků, pryč pokoj, mizí blahobyt s bezpečností. Dřív nám Němcům Češi nekřivdili, ale nyní každý smrtí nám hrozí. Proč nás nenávidíte?

— Protože nám chcete panovat. Jako bratry přijali vás naši otcové, když vás Přemyslovci volali do země; nehněvali se, když vás na německém právu ve městech usazovali, když vám zemi dávali, pole, lesy, když vám hrady stavět dovolili. Ale vy jste zpychli, počali jste domácí lid utlačovat, náš národ za nic jste nepovažovali. Kdo chce být vážen, musí sobě jiných vážit, kdo chce být milován, jiné musí milovat, sám dobrý být, chce-li, aby ostatní k němu dobří byli. Ale vy jste naše práva v prach šlapali, náš národ tupili, vy Němci. Proto vás nikdo rád nemá, že vy nad všemi chcete panovat, všechny neněmce že nenávidíte. A náš lid jste vyssávali — horlil Pardus.

— Aj! Aj! Myslíš? — řekl Grabmayer.

— Ano, znám vás, poznal jsem vaše v Olomouci, i jinde, jsem snad mladý, řekneš, ale přece jsem už ledaco viděl, něco slyšel, znám vás! Dábel pýchy ve vás sedí a s vámi šije. Náš lid dlouho trpí, ale všechno přece nesnese. Podívej se po celé severní Moravě, kde uvidíš dědinu, hrad, je to buď biskupské, nebo kapitulní, nebo klášterní, nebo německé, Čech pouze na malé dědině, na zastrčené tvrzce sedí. A s kým biskup drží? S Němci. Proto ho nikdo rád nemá. Kdo pánem v klášteřích? Opět Němci. A Čechové, sedláci, vám robotovat museli, vám sloužit, vás poslouchat. Vy jste jim tvrdě vládli, proto jdou s cepy mezi nás.

— A přece tu vojnu prohrajete, není možno zvítězit proti králi, proti biskupovi, proti nám. Jednoho byste snad mohli porazit, snad zvítězit nad dvěma protivníky, ale ten třetí vám brzo z žil krev vycedí. Nechte sporu, pokořte se a bude opět klid —

— A vy s námi orat budete. Vy Němci.

— My s vámi tak nebo tak orat budeme — zasmál se Grabmayer.

— Tvrdě mluvíš a přece jsi v našich rukou. Pyšný jsi až k nepochopení.

— Kolo Fortuny se divně otáčí, ale otáčí se, brachu, a zítra můžeš ty být mým zajatcem. Nikdo neví, co bude zítra, co pozítří. I na vašeho Žižku dojde.

— Směji se ti.

Grabmayer zasvítil očima jako vlk. Otvíral ústa, chtěl něco říci, něco ostrého, divokého, ale ještě v čas se rozmyslil, spolkl slovo. Ale v nitru bouřilo, kdyby mohl, hodil by Pardusa do ohně, za ním toho kněze vousáče, i plavého obra Voksu, všechny, s nimi všechny sedláky, ať se pekou, ať pekla užijí už na zemi. Ej, však zítra bude líp, jen jestli Šornyc nezapomenul. Bude líp zítra, pakli si zapamatoval slovo za slovem. Grabmayer opět zasvítil očima jako divoké zvíře.

Sedláci volali, že je maso upečeno.

IV.

Po večeři Pardus ustanovil stráže a ulehl na mech, v plášť zahalený, ale nespál, nemohl, podezření, že Grabmayer na něco smýšlí, nedalo mu usnout. Němec je pyšný a nelze upřít, je i odvažný, ale když je Němec v úzkých, krotne, lísá se k odpůrci. Tento dosud sršatý, má tedy něco za lubem, ano, cosi nekalého obmýšlí, ale co — co jen! Snad na útěk myslí. Ale bdí stráže, sedláci dobře strahují, neboť se ve dne vyspali, a také pan Voksa bdí. Obr seděl u dohořívajícího ohně, kolena dlaněmi obiatá, tváří ke Grabmayerům obrácen. Voksa neusne, ví, že všechno jeho štěstí visí na zajatcích, kdyby mu uskočili do lesa, kdož ví, zdali by se podařilo chytit jiné, stejně vlivné. Dohořívající hranice matným, přebíhavým světlem ozařovala ležení; vůkolní stromy a kře v té komíhavé položáři nabývaly fantastických tvarů, jako by rostly, jako by se blížily k tábořišti, jako by se dlouhé větve v ramena ozbrojenců měnily. Pardus po očku hleděl na Grabmayery — mladý spal, chrápal, jako by prkna řezal, také Fruvein spal, kořalkou omámený, ale starý bděl, převaloval se na svojí šubě, občas vzdychl jako člověk, jehož múra dusí. Ale bdí, bdí a múra na bdícího nejde — pomyslil si Pardus — to jistě Němec na něco smýšlí, snad jej durdí naše hlídka, náš oheň, to snad ta múra. A mladý hetman vstal, nařídil strážím,

aby klestí nalámaly, aby dva lidé po celou noc udržovali ohně. A pošeptal jim, že starému Grabmayerovi nevěří, to že liška pálená, že na něco smýšlí, aby ho s očí nespouštěli, a kdyby chtěl do lesa uskočit, aby hned kuše napínali, starci vrazili šíp mezi žebra. Pardus opět ulehl, již spokojenější, neboť věděl, že žádný zajatec nepokouší se o útěk, dokud ohně hoří. Ostatně musel by napřed vzbudit syna i Fruveina, to nemůže učinit, dokud ohně hoří, a ty dva nám přece nenechá, to ne, Němec, ať je jakýkoliv dřič, svoji krev miluje. V houští cvrčeli a pískali ptáci, na mýtině za Žlíbkem honil výr.

Jakmile první sluneční paprsek probleskl mezi duby, hetman Voksa počal rotu volat. První vyskočil Pardus, jenž teprve k ránu usnul, a hned hleděl, jsou-li tu všichni Grabmayeri. Byli zde, neutekli, a Pardus si oddychl, jako by o jeho ženu běželo. Ostatně nezapíral, že se i jemu paní Máři hrubě líbí, že ji má rád, ale ve vši počestnosti. Pardus rád si s děvčaty zatančil, zažertoval, nebyl vybíravý v prostředcích, ani příliš úzkoprsý, ale to zde bylo něco jiného, to byl jen platonický obdiv s trochou vzdychání, neboť běželo o ženu vojenského soudruha, přítele — a pak — paní Máři měla v oku cosi, co dovedlo udržet na uzdě každého ženkyla. Byla-li královnou krásy, bylo v jejím pohledu něco z oné královské velebnosti, jež si řečí beze slov nedotknutelnost vyhrazuje.

Pan Hynce Voksa zahlučel:

— Rychle se najeďte, půjdeme . . . A Pardusovi zašeptal do ucha: — Chci být na místě spíš, aby nám Němci nenastražili nějakou past. Jsou všeho schopní.

— To mi z duše mluvíš, také já jim nedůvěřuji. Ten Grabmayer příliš rychle na výměnu přistoupil a při tom jeho oči zasvítily . . . to nebyl vztek, nebyla úzkost . . . to chytrost, lest, nějaký poboněk nám neznámý, straží na nás, jed bych na to vzal. Ty jeho oči mluvily o nenávisti, již každé slovo je dýmem.

— Nic nám neučiní.

— A znáš onu Cyrilku?

— Zná, je to stará, vetchá kaplička na rozcestí, malá, vojsko se v ní skrýt nemůže. Tu kapli prý vystavěl Cyril apoštol, když na Moravu přišel z řecké nebo z bulharské země, ale zpustla, jakmile uničovští Němci měli se o ni starat. Leží právě v půli cesty mezi Doubravou a Uničovem, ale my nepotáhneme rovnou cestou, půjdeme oklikou, abychom se přesvědčili, zdali je kolem kaple bezpečno.

— Totéž chtěl jsem právě navrhnout, Hynku. Němcům ukážeme, že liška nad lišku, jsou-li oni chytří, my nejsme hloupí. A já bych poslal i zvědy, aby s druhé strany strahovali, zda klidno, zda nejde nějaký větší houf.

— Pošlu Macka s dvěma sedláky, Macek je chytrý a zná vůkolní krajinu.

— Souhlasím.

— Kdybychom pozorovali zradu —

— Oběsíme starého Grabmayera a právem, neboť dal slovo, že na zradu nepomýšlí, že o poctivou výměnu jedná a nemá být šalby ani s té, ani s oné strany. Ty dva druhé však bychom ušetřili, aby Němci nemohli na tvoji ženu sáhnout — řekl Pardus. A ostrý pohled, na starého Grabmayera vržený, prozrazoval, že mladý hetman nežertuje.

Grabmayer zaslechl poslední věty a zachvěl se jakoby v zimnici, oči nepokojně těkaly s místa na místo, vyholené rty nápadně pobleedly. Pan Voksa promluvil se sedláky — Macek s dvěma soudruhy odešel, vesele pohvizduje. Čtyři ramenatí, bradatí husité přistoupili k starému Grabmayerovi a jeden, konopnou oprátku ukazuje, řekl mu:

— Hýbej, Němče, půjdeme, ale pozří, na tomto provazu tě oběsíme, pakli zradu zpozorujeme. Já sám ti provaz na krk hodím. Což . . . stará šelmo . . . půjdeme bezpečně?

Grabmayer se opět zachvěl, ruce se mu trásly; zahlučel:

— Já na zradu nemyslím. Poctivý kupec, v úmluvách poctivý, mé slovo, drábe, není dým.

— Čert věř tvému slovu, já vic věřím konopnému provazu, když ti o krk běží, do zrady nás nezavedeš — bručel sedlák.

Houf ubíral se Doubravou, po cestičkách, známých pouze lesní zvěři. Voksa vedl jej napřed na sever, později, u malé, hluboké tůně, naplněné vodou nazelenalou, obývanou nescíslným počtem žab, otočili na severovýchod a teprve když vyšli z lesa, ubírali se přímo k východu, k Cyrilce. Nikde nespátřili ani stopy po nepříteli. Nedaleko Cyrilky počínal žleb, dosti hluboký, pole a luka na dvě části rozdělující, k severu značně rozšířený a končící v husté borovině, asi půl hodiny vzdálené od kaple. Žleb vrouben byl vrbovím, hložím, bezem, v něm snadno mohl by se nějaký houf skrývat. Na jihu a jihovýchodu, rovněž asi půl hodiny cesty od Cyrilky, prostírala se řídká březina, která se táhla odtud k Střelcím, Dětrichovu a Žele-

chovicím. Když z lesa vyšli, starý Grabmayer počal krk natahovat, nepokojně hleděl na pravo, na levo a zase k Cyrilce, jejíž zvetšelou střechu už bylo možno rozeznat mezi korunami dvou nepřilíš starých lip, zasazených zbožnými vesničany na místě oněch, které před časem blesk zničil. Hetman Pardus zachytil Grabmayerův pohled, ale mlčel, teprve po chvíli vylezi na vysoký mezník a obhlížeje krajinu dokola kolem, řekl Voksovi:

— Ať jsem psův, pakli nám zde past nenastražili. Hle, houfec se ukryje v tam té březině a houfec ve žlebu, v příhodné chvíli na nás vypadnou —

— Březinu už Macek prohlíží a my se spíše nehnemé, dokud nám znameními neoznámí, že tam bezpečno. A žlebem sami potáh-neme. Pakli nám u kaple past položili, zmýlí se, hrubě zmýlí. Každé hnutí jsem promyslel, neboť jde o moji ženu. Napřed prohledáme tam tu borovinu a pak chutě do žlebu.

V borovině nebylo nepřátel, ani jinde. Nikde živé duše nespatriili a když se blížili ke kapli, zpozorovali Macka, kynoucího širokým, huněným kloboukem na znamení, že i v březině úplně bezpečno. Asi čtvrt hodiny čekali u kaple na uničovského hetmana; posléze ukázal se houf na koních, napřed hubený, dlouhý velitel uničovských žoldnéřů, hetman Bauerle, padesátník již oplesnivělý, s nosem podobným supímu zobáku, s dlouhým knírem, tvář popsaná nesmazatelným písmem polských šavlí u Tannenberga, kdež Bauerle na straně křižáků bojoval. Hetman byl oděn modrým soukenným kabátkem, přepásaným širokou hedvábnou šerpou, na hlavě lehký birýt s peřím; seděl na statném klusáku, hnědém, s dlouhou, zapletenou hřívou. Za ním jela nějaká paní na drobném klusáku, za ní deset zbrojnošů, vesměs na koních, poslední vedli tři osedlané, hrubě skvostné vrance.

Když se průvod přiblížil na dostřel z luku, hetman Pardus lučištníky postavil do první řady a kázal jim, aby kuše napiali, nasadili opeřené střely. Voksa vyšel vstříc hetmanovi Němců, jenž pozdravil a přihrcoval blíže, volaje:

— Pokoj! Pokoj!

— Vedete zajatou s dítětem?

— Neviděl jsi je? Zde jsou — řekl Němec a pokynul dvěma trabantům, kteří oddělili se s paní od hlavní tlupy a drobným poklusem blíže přijížděli. Voksa poznal Marii, pobledlou, ale klidnou. Seděla na koníku obkročmo, jako muž, dítě na rukou držela. Vok

Mocným rozmachem porazil jezdce, který mu cestu zastupoval . . . (Str. 32.)

radostně tělem pohnul, jako by jí chtěl vstříc letět, ale Bauerle jej zadržel.

— Počkej! Napřed nám ukaž vaše lidi. Pana Grabmayera a ty ostatní, máš-li je.

Voksa pokynul a čtyři husité, zajatce ostříhající, vystoupili s nimi před šik.

— Poctivá směna? Vaše za naše?

— Poctivá směna. Vezmi si vaše a nám dej paní s dítětem — odpovídal pan Voksa.

— Nuže, tedy dojednáno . . . A výměna zajatců děla se pod dohledem obou hetmanů. Voksa paní letěl vstříc jako poblázněný milenec, s klusáka ji snesl v mohutných dlaních, ale nepolíbil ji, styděl se před Němci. Starý Grabmayer pyšně odcházel, aniž jediný pohled věnoval husitům. Když šel kolem Pardusa z Horcky, zasykl:

— Vidíš, my jednali poctivě, nevěřils, však vidíš, hle, my slovo dodrželi. Ale vojna mezi námi bude.

— Vojna, starý, vojna, ale ty se mi pod meč nepleť, neboť bys v bitvě neobstál.

Grabmayeri s Fruveinem odešli ke svým a hned na koně vyskočili. Hetman Bauerle rozloučil se s Voksou lehkým pokynem hlavy a odklusal k tlupě, ale ta zůstala stát v poli, nevracela se k městu.

Voksa si Uničovských už nevsímal. Ženu mocným ramenem podpíraje, šeptal:

— Ubohá, co jsi asi vytrpěla. Jsi bledá, velmi bledá, přepadlá. Ach, miláčku, ještě že se nám s těmi Grabmayeri poštěstilo. Ale nyní rychle pryč!

Náhle zahlučel roh, jednou, dvakrát, třikrát. Zněl mccně, hláholně, vzdouvavě, jako by trabant na celé vojsko troubil. Zároveň Pardus jako hrom dopadl k hetmanovi a zařval: — Pohleď!

Voksa z Řimic pohlédl a smrtečně zbledl. Od Střelíc postupoval hlouček jízdy, z březiny želechovické i z boroviny od Benkov sypala se nepřátelská vojska, houfec za houfcem. Bystrooký Voksa poznal biskupovy rejthary.

V.

Když čeledín Šornyc přihnál se do Uničova se zprávou, že lid páně Voksův pod Doubravou jal Grabmayeri i Fruveina, že je pustí husité, ale pouze na výkup, za tu husitku, co sedí v Kepce, v oko-

vech, za tu husitku a za dítě — lidé nechtěli věřit, nezdálo se jim, že by nějaký houf odvážil se hrozit Uničovu. Ale Šornyc se peklem zaklínal, že není opilý, že pravdu mluví, a sekret páně Grabmayerův ukazoval, zlatý sekret, jež všichni znali. Třeba noc byla na krku, purkmistr Valkuf hned radu svolal a rada Šornyce vyslyšala, co bylo, mnoho-li bylo těch husitských stupků a co pan Grabmayer vzkazuje. Šornyc opakoval slovo za slovem a radové poslouchali. Najednou rychtář Grünhut zahučel:

— Počkej, Šornyc, pověz ještě jednou: dvě hodiny po východu slunce? To řekl?

— Ano, pane. Dvě.

— U Cyrilky, v polích?

— Tak, tak, vzácný pane. U Cyrilky, kde jsme jednou s Olomouckými porubali Příhona z Luk. Ty Olomoucké mi pán dvakrát připomenul, abychom snad nešli k nějaké jiné Cyrilce, abychom se nespletli.

— Není tu jiné Cyrilky. A hetman Bauerle má jít s sebou s desíti lidmi? Proč Bauerle a proč deset lidí? Aha? Proč?

— Nevím.

— Je něco v tom vzkazu, co nemohu pochopit. Proč pan Grabmayer žádá, aby byl vyměněn až dvě hodiny po východu slunce? To ztráví v husitském zajetí celý večer, noc a skorem celé jitro, proč to, když jsme jej mohli ještě nyní, v noci, vyměnit? Však máme pochodně.

— Ty myslíš —

— Je v tom cosi tajemného. Náš soused Grabmayer je liška, je z nás nejchytřejší a dej dobrý německý Pánbůh, aby můj syn Hons byl jednou aspoň z polovice tak chytrý jako Grabmayer. Nikdo nepřije si být v husitském zajetí déle, nežli musí. Dává-li nám Grabmayer čas až do plného jitra, buď sám tolik času potřebuje —

— A prosím tě, nač, rychtáři?

— Což já vím? Snad aby se ze zajetí vyprostil. Snad podaří se mu do rána uprchnout z drápů těch martínků pekelných.

— To nikoli, pane rychtáři — řekl Šornyc. — To nelze, proto neutekou, že těch stupků je mnoho, asi třicet a velmi dobře budou zajaté střežit. Budou hledět oběma očima, neboť naše husitka je ženou jejich hetmana.

— Aha! Počkejme. Nechce Grabmayer, abychom husity v noci přepadli? Ale to by mohlo být nebezpečné, neboť nevíme, kde táboří,

a kdybychom se přibližovali, kdož ví, zdali by oni zajatce prostě neubili? Ať o tom voják rozhodne. Zavolejte hetmana Bauerle, onť zkušený rotmistr, voják znamenitý, už u Grunevaldu se bil s Poláky, ať Bauerle rozhodne.

Hetman městských žoldněřů přišel brzo a hned žádal, aby mu Šornyc vzkaz opakoval. Poslouchal, hlavou vrtěl, dlouhý knír popotahoval, najednou řekl:

— Už dost. Víím, co Grabmayer chce.

— A co tedy chce? Co chce? Pověz!

Jeden dotíral více nežli druhý a všichni očima ulpívali na hetmanových ústech. Hubený Bauerle vous kroutil, chvíli mlčel, těšilo jej, že vzbudil takový rozruch. Teprve po chvíli řekl:

— Co chce Grabmayer? Ale, toť na bílé dni.

— Nevíme. Nevidíme.

— A přece všichni jste slyšeli Grabmayerův vzkaz. Tam to všecko patrné, tam všecko.

— Mluv tedy, u šlaka, pověz!

— Proč vám Grabmayer připomínal Příhona z Luk? Snad pouze namátkou? Nikoli, ale Příhona jsme porazili spolu s Olomouckými, pamatujete? Grabmayer chtěl říci, abychom se opět s Olomouckými spojili, nežli podnikneme útok na stupky. A má pravdu. Proto nám dává lhůtu do rána, abychom z Olomouce mohli posilu dovést a rozeřstavit ji na vhodných místech. Divím se husitům, že Grabmayerovu chytristiku neprohlédli. Proč je vede až k Cyrilce? Proč se výměna nemá uskutečnit někde blízko místa přepadu, u Doubravy, nebo těsně u bran uničovských? Protože Cyrilka je místo hrubě zjišné, tam, jen tam lze uskutečnit Grabmayerův plán.

— A mluv tedy lidsky, hetmane, kdo rozumí tvým hádankám — broukl rychtář.

— Co chce Grabmayer? Sebe a svoje vyprostit, ale naši kořist nevydat. Ano. Takový nepřítel husitů nepustí z drápů husitku s dítětem. To triumf pro nás, až bude hořet, až bude výti bolestí. Ale sebe Grabmayer také nechce obětovat. Jak bych s ním právě mluvil: on ví, že nemůžeme podniknout útok na rotu, protože by jej husité napřed utratili. Chce tedy, abychom výměnu na oko provedli, abychom za něho a za ostatní zítra ráno vyčali husitku s dítětem. A my pojedeme na koních, právě tolik lidí, kolik určil, ať y husité nebyli znepokojeni. Vezmeme koně i pro Grabmayera a Fruveina, neboť všichni jezdit umějí. Kdyby se výměna stala u Doubravy, husité

by nám s ženou utekli do lesa a pak bychom za nimi mohli běžet k pekelné bráně. V lese jich nechytíme ani neobklopíme. A stejně bylo by u bran uničovských, také pomalu až k nim les sahá a jednou nás bude mrzet. Ale u Cyrilky není lesa na půl hodiny cesty. Rozumíte? Husité budou aspoň půl hodiny v našem dohledu na holých polích, neboť obilí teprve ze země vyskočilo na píď, na půldruhé, v něm se ani ten nejsušší husita neukryje.

— Hetmane, stručnost není tvojí předností.

— Už končím. Toto chce Grabmayer: abychom svoje knechty a Olomoucké ukryli někde daleko a teprve po výměně, až husité budou se vracet od Cyrilky, rychle přijedou a udeří na ně. Čtyřmi houfy zastoupíme jim všechny čtyři strany světové a na holém poli nám neuniknou. Pak jim tu husitku opět vezmeme a s ní třeba i jejího muže. Ale houfy musí se ukrýt hodně daleko od Cyrilky, neboť husité nejsou hloupí, nejsou, pilně budou strahovat, a kdyby ucítili past, zabijí Grabmayery. Nyní pošlete někoho do Olomouce, ať nám na pomoc vypraví ještě v noci sto knechtů na koních.

— A nač tolik lidí na houfek martíneků?

— Ti martínci, jak vy je zovete, bijí se preukrutně a pak nezapomínejte, že musíme obsadit celou krajinu, tuhle, tam i onde a všude musíme mít přesilu. Hrubou mocí je zdoláme, jinak ne. Zítřa touto dobou bude v Kepce více vězňů nežli dnes, avšak olomoucká pomoc je hlavní.

Bauerle pozdravil, otočil se na opatku, a dlouhým kordulářem řinče, odcházel z radní síně. Konšelé ještě chvíli hovořili o chytém Grabmayeru, o chytrém hetmanu a těšili se, jak Husity napálí. Po chvíli dva trabanti s listem kusali do Olomouce.

Ráno přijel rotmistr Brčál Pobuda se stem koní z Olomouce. Bauerle vystrojil šedesát uničovských žoldnéřů a městských synků, kteří koně měli, rozdělil banderium na čtyři houfy po čtyřiceti koních. Jeden houf jel na Želechovice, Dětřichov a odtud přímo k silnici, spojující Uničov s Litovlí, druhý jel k Želechovicím a skryl se na okraji březiny, daleko od Cyrilky, třetí jel k Benkovu a měl obsadit borovinu, čtvrtý konečně měl zůstat v lese u Uničova a na dané znamení tryskem vpadnout do žlebu. Hetman s desíti žoldněři bude bdít, aby síť se někde neprotrhla, aby husitský okoun z vrše neunikl.

Plán byl dobře vymyšlen a žoldněři drželi se tak daleko od Cyrilky, že husité nikoho nepostřehli. Ani Macek, jenž prohledla

březinu, nikoho nenašel, neboť žoldnéři náhodou přijeli do Želechovic o nějakou chvíli později a vpadli do březiny, když Macek se svými odtáhl. Houfy se pomaloučku víc a více blížily k Cyrilce, ale kryly se výborně, nikdo se neukázal, dokud roh nezazněl. Na toto znamení jedni vyrazili z březiny a druzí z boroviny na opačném konci. Útočníci byli vesměs na koních, husité opěšali. Pan Voksa z Řimic, když uviděl houfy, když poznal barvy lidí Olomouckých a biskupových, strašlivě vzkřikl a vytasil dlouhý, široký meč, hrozný šaršoun, jímž pouze obr Voksovi podobný dovedl by mávat. Rovněž Jan Pardus rychle tasil ocel a počal houf pořádat. V okamžiku rota se otočila a kvapila zpět k Střelicím, hodlala prosekát se k Doubravě, spasit se v lese — o třetím houfu, jenž od Střelic táhl, dosud nevěděla. Ale najednou i v tamtu stranu ukázali se jezdcové a jednotliví koňáci ze všech třech houtů počali dobíhat, s křikem a klením uderili na husity. Sedláci hned oštipy nastrčili, oštipy a kosy na dlouhých ratištích. Ti, kteří měli kuše, počali střelu za střelou posílat do středu útočících, kdo měli cepy a řemdihy, postavili se v bocích tlupy.

— Vlezli jsme do pasti jako hloupý medvěd, napálili nás Uničovští, dým jim slovo, dým — vztekal se Pardus.

— Zahyneme tu — zahučel pan Voksa.

— Hynku —

— Co chceš, miláčku?

— Není naděje na záchránění?

— Není. To leda by se zázrak stal. Co zmůžeme proti takové přesile.

— Já už se nechci vrátit do jejich rukou. Ne. Hynku, probodni dítě a pak mne. Hynku —

— Nemohu. Bůh ví, nemohu — zaštkal těžce zkoušený muž.

— Tedy aspoň mi díky dej!

Neodpověděl. První jezdcí udeřili na husitské sudličníky, strhla se bitva a pan Voksa skočil do první řady. Ohromný, prostovlasý, stál tu jako býk, hotovící se nepříteli nabrat na rohy. A již zasvištěl jeho šaršoun ve vzduchu, jeden z jezdců sletěl s koně. Voksa chopil se uzdy, vyšvihl se do sedla a počal drtit Němce strašlivými údery. S vlasem a vousem vlajícím, s mečem, zbroceným krví nepřátel, jako zjevení z Apokalypsy vrhal se na biskupovy vojáky, drtil jednoho po druhém, sám nezraněný. Nadarmo nejlepší šerifí a nejsilnější vojáci spěchali mu vstříc, pobíjel jednoho po druhém, shasil ž. voty, ja! o silný vítr svíčku zhasíná. Také Jan Pardus bojoval

jako lev; mlčelivý Voksa šířil hrůzu a děs na bojišti, Pardus horlivě pobíjel nepřátele, ale nemlčel, pokřikoval na ně, dráždil je, ty, které mečem nemohl tepat, tepal aspoň jazykem. Ale hrdinství jednotlivců nic platno nebylo, nepřátelé osypali husity jako vosy medný plást a dotírali stále urputněji. Už tu a tam ležel sudličník nebo lučištník s rozpoltěnou hlavou. Meče svištěly, tětivy drncely, sudlice narážely na kovové pancíře a lámaly se. Ani jedna strana, ani druhá nedávala pardonu, nikdo neprosil o milost. Zpovzdáli, od Cyrilky, přihlížel starý Grabmayer a smál se, až řídké, černé zuby vystupovaly zpod úzkých rtů. Náhle pan Voksa zapotácel se na koni a padl. Snažil se povstat, ale už vrhlo se na něj pět biskupcových pacholků, jeden jej buzdyganem udeřil do hlavy, ostatní počali obra poutat. Veliké zděšení ovládlo zbylé husity.

— Voksa padl!

— Voksa zahynul! — volali.

Zaslechl to Pardus, jenž bojoval na druhém křídle houfu. Ohlédl se, viděl, že jednotlivci prchájí, za nimi jízla, šik že rozbit. A zablýskl v dálce Grabmayera, smějícího se, tleskajícího kostnatými rukama. Veliký vztek zmocnil se mladého rytíře. Musím žít, abych se mohl pomstit — pomyslí si. A hned vrhl se vstříc jezdcí, jenž na něho vyrazil, uhnul seku shora a bodl mečem, krátce, bleskem, neočekávaně. Jezdec, boden zdola, spadl s koně jako klas kosou podřátý a Pardus vyšvihl se do sedla. Zařičel jako divoký tur, mocným rozmachem porazil jezdce, který mu cestu zastupoval a bleskem vyrazil z chumlu zápasících. Za ním smrt neúprosně kosila, za níž křik a stony pobíjených, před ním leželo volné pole. Zahoukl, pobodl koně hrotem šaršounu a jako vítr letěl přes pole, k Doubravě, kdež kynula mu svoboda.

VI.

Bitva byla dobojována.

Křik ustával. Němci opanovali pole, avšak draho platili vítězství. Všude plno mrtvých a raněných, těžce chroptících. Než, houf páně Voksův byl zničen, výstraha dána těm ostatním rebelům, Kunovi Pateřinskému, Bohuši ze Šunvaldu, Frývaldskému z Hoštýna, Ješkovi z Bílé Lhoty, Drslavovi z Nákla, ba i pánům Kunštátským, kteří Búzov přepevný drží, Hynkovi Kolštýnskému, všem, všem,

kteří už hlavu zvedli, nebo teprve na odboj proti biskupovi a německým městům pomýšlí. Zalekne se Mladvaněk, jenž onehdy přivedl houf bratříků z Čech až pod hrad Ůsov, zalekne se chytrý Smil z Moravan, i oba Puškové, však už těm Čechům odedávna rohy rostly, už chtěli trkat.

Pouze několika husitům podařilo se uniknout z leče — ušel smělý hetman Pardus, jehož celý houf marně honil, ušel dlouhonohý Macek s jedním soudruhem, ze Svébohova a snad ještě dva, tři lidé, kteří se uchránili hned na počátku boje, ostatní byli pobiti, jen asi pět raněných husitů biskupovi drábi zajali, aby se doma kořisti mohli pochlubit.

Pan Voksa z Řimic ležel na kupě mrtvol, krvácel ze tří hlubokých, sečných ran, mnoho krve mu ušlo, ale přece neztratil vědomí. Otáčel velikou, vlasatou hlavu s boku na bok, aby uhlédl, co se děje na bojišti, ale nic neviděl, pouze vír nohou sem a tam poskakujících a slyšel poslední třeskot ocele. Bylo mu hrozně, k zoufání, avšak ruce i nohy svázané silným provazem, ani zoufat by si nemohl. Ne-daleko ležela — slyšel její dech — paní Máři, rovněž provazem spoutaná. Lapil ji uničovský žoldněř v okamžiku, kdy sáhala po meči, jenž komusi z ruky vypadl. Dýchala těžce, hlučně, jako v horečce.

Rotmistr Brčál, zvaný Pobuda, stará vojna, přehlížel bojiště a mračil se, neboť padlo toho dne mnoho dobrých knechtů, ti husité bránili se opravdu chlapsky a zvláště rytíř Voksa; kde ten bojoval, tam plno rozřatých hlav, rukou, usečených i s drátěnými rukávy nebo plechovými náramenníky, trupů, strašlivě posekaných. Hetman Bauerle také se mračil, počítal, že vítězství nad houfem sedláků bude snazší. Posléze poručil, aby Voksu z Řimic a husitku s dítětem dovedli ke Grabmayerovi. Starý uvítal zajaté potupným smíchem.

— Pane Vokso, chtěl by ses vykoupit?

Rytíř se zamračil.

— Ty mne, Grabmayere, nepropustíš ani za kapalín zlata. Znáš vás, Němci, není ve vás ani poctivosti, ani milosrdenství. Tys mi, kupče, tuto nástrahu nastrojil?

— Ano, já, hloupý zemánku. Ano, abys viděl, že Němci jsou chytřejší, že s námi nemožno si beztréstně zahrávat.

— Och, kdybych byl nemyslíl více na ženu, brachu, nežli na vás —

— A kde máte Pardusa z Horky?

— Honí jej — řekl Bauerle

— Toho bych zde viděl ještě raději. Pardus čil úskok, ale je mladý, přece dál nežli na nos neviděl. A unikl vám daleko?

— Snad jej naši chytí.

— Snad. Snad, hetmane. Co je to, snad? Nic. Nic. Sto lidí nedovede udržet jednoho, to jste mi hrdinové! Styď se, hetmane, styď — vrčel Grabmayer.

Bauerle se obrátil, beze slova odejel. Zamrzela jej pohana. Nestatečnost vyčtou jemu, jenž u Grunevaldu bojoval po boku rytířů křižovníků. Nestatečnost a jemu! Hoho, to nesmí spolknout! Najednou se Bauerle obrátil, pobodl koně, a přiřaziv ke Grabmayerovi, zlostně vmetl mu do očí:

— Pardusa chceš? Neměls tu stát jako tyčka v plotě, když jsme bojovali. Proč neudeřils s námi? Měl sis toho zemánka chytat. Jdi, jdi, doveď si ho!

A Bauerle znovu odjížděl, tentokráte spokojen, že starého zpražil. Může jej to sice chleba stát, neboť Grabmayerové jsou mocní a purkmistr dělá to, co chce starý Grabmayer, ale co na tom, nevadí, však dobrý žoldněř se nikdy neztratí, zvláště nyní ne, když je tolik vojen na všech stranách. Odklusal, vyhledal Brčála Pobudu, velitele Olomouckých, a hned si mu počal ztěžovat na ty pyšné měšťanky, kteří ničemu nerozumějící kale chtěli by mistrovat vojenského mistra.

Starý Grabmayer stál jako opařený, zamrzelo jej, že si „žoldněř“ na něho jako na psa vyjel před zajatci. Teprve po chvíli se vzpamatoval. Obrátil se k panu Voksovi a zasyčel:

— Jsi rád, že jsi se setkal se svojí ženou? Nu, pověz, vzácný pane rytíři.

Pan z Řimic mlčel.

— Neodpovídáš? Aj, aj, ty jsi pyšný!

— A co řeči prospějí — zabručel rytíř.

— Já na tvém místě bych se pěkně radoval, brachu, já bych plesal, křepčil, neboť uziš vzácné divadlo. Ne každému manželu se poštěstí vidět svoji ženu na hranici. Ano, milá brachu, uvidíš, kterak ji budeme na ohni péci.

— Psel!

— I s děckem, brachu. To už je určeno a my od provedení ortelu neupustíme.

— Je šlechtična. Nad ní pouze král může ortelovat. Král, nikoli vy.

— Zikmund? — zachechtal se Němec.

Pan Voksa pochopil. Zikmund přece také lidi upaluje, i ženy, i děti. Strašlivě zaskřípěl zuby, napial svaly, oči z důlků vystupovaly, ale konopný provaz nepopustil. A starý Grabmayer, pozoruje, že Voksovo namáhání je marné, smál se a smál, div s koníka nesletěl.

— Chtěl bys na mne skočit, viď? Ale to se ti nepodaří, naše oprátky jsou lepší nežli kroměřížské. Jen škubej, škubej! Nyní tě budeme královsky ošetřovat, hladu ti nedáme, aby ses na tu vzácnou podívanou zotavil. Bude za týden, pamatuj si to a bude to slavná podívaná. Aspoň pro tebe, husito.

— Ty nejsi člověk, Grabmayere.

— A co jsem tedy? He?

— Satan!

— Aj! aj! Diabolus. Chacha! Satanas! Holaho, co si to husita smyslil! To vaší kněžkové nás ďábly nazývají, bradatí plebánci . . . no a kde zůstal ten tvůj? Na „otce“ Mikuláše byl bych málem zapomenul. Nešel s námi, nos měl, ten je, brachu, liškou podšitý, nám neujde a až jej chytíme, kněz nekněz, bude viset jako martínek . . . A starý se opět rozesmál, jako by zaslechl ten nejlepší vtip Henslina Puckrlete, dvorního blázna Jana biskupa. Teprve po chvíli se utišil, vzkřikl, poručil žoldněrům, aby zajaté odvedli do Uničova.

Měšťané již doslechli o bitvě, již v houfech z města vybíhali, muži i dívky s věnci na hlavách. A když se vítězný průvod hnul ke bráně, v městě rozlaholily se všechny zvony, od Pidimužika, jímž v čas ohně zvonili, až po ohromného sv. Petra, klínaly a hlučely svým kovovým basem, jako by vítaly nějakého Mojžíše, salvátora, servátora veškeré obce. A pak ve všech krčmách počalo se pít na účet vítězství, na účet rady; slavně pít, neboť na vilkum vítězným Olomoučanům rada groši neskrblila. Žoldnéři, hubatky v hrstích, vychloubali se, jak ty kacíře mordovali.

Zajatci byli uvrženi do Kepky, porůznu, každý do jiné díry, pan Voksa z Řimic do té nejhlubší, nejtmavější, plné všelijaké ohavné žouže. Na víchu ztuchlé slámy ležel, v poutech, rány bolely, ale daleko více bolela hluboká rána v srdci. Časem zaslechl tlumený, smutný zpěv svojí milované ženy a pláč děcka. V těch chvílích vyskakoval z hubeného lože, ruce hryzl a řval jako šílenec.

Jeho nejmilejším děsný osud hrozí.

Ohnivá hránice.

Se smíchem, s křikem povleče je zástup rozverých biřiců, červený kat hranici podpálí, sláma zapraská, borová polena dusně čadit počnou. Oheň vyskočí dokola kolem.

A pomoci nemůže. Okovů nerozbije, tvrdou zeď neprolomí . . .

VII.

Vyplašení dusotem koní, drobní lesní zpěváčkové umlkávali jeden po druhém, sameček jak šipka vyletěl z hnízda a rozmrzele pocvrkáváje kroužil nad nehrubě starostlivě bitou silnicí, aby od písklat v hnízdě odvrátil pozornost neočekávaných vetřelců; zrzavá, hbitá veveřice, dovádějící na rozsochaté borovici, nad cestou nachýlené, jakmile zaslechla hněvivý ptačí cvrkot, natáhla rusou oháňku a přitiskla se k narudlé haluzi, že by ji ani to nejbystřejší oko nerozeznalo od rozprýskané kůry.

Hustým lesem, prostírajícím se do široka a daleka mezi Čechami a Moravou, mezi Litomyšlí, Poličkou, Jevíčkem, Konicemi a Litovlí, na mladém, uherském koníku s dlouhou, nezapletenou hřívou, lesknoucí se jako modrá ocel, klusal nevysoký, pěkně urostlý mladík, hnědovlasý, tmavooký, s knírkem pod jemně řezaným chřípím, na rtech, svěžích jako májové ráno. Na vlasaté hlavě houpal se aksamitový birýtek s dlouhým, volavčím pérem, po boku visel na stříbrném řetízku meč s rukojetí pěkně řezanou, ozdobenou nevidaně velikým karneolem, zasazeným prostřed ovruby z drcočných ametystů. Koník s prsolinami stříbrem bitými a ověšenými pestrými třapci poskakoval po silnici, ne hrubě úpravné, vinoucí se mezi vrchy od proslulého hradu Búzova k Lošticím, ponenáhlu stoupající do vrchu, místy ještě zarudlé jehličím, od loňska napadaným, a mladý jezdec, levicí drahocennou kuši s napiatou tětivou a nasazenou střelou přidržuje, s uzdou volně spuštěnou klusal středem cesty, hledě na pravo i na levo blesknými zpytavými pohledy, jako by pátral po zvěři, již pohraniční hvozď proslul. I zubrové s obrovskou, řasnatou hřívou, i hnědí, chundelatí medvědi, i vlci věčně hladoví zde žili, ale neukazovali se poblíž cesty. Ani chrochtání černé zvěře nebylo slyšet, kanci nejspíše leželi kdesi u napajedla a váleli se v blátě. Podél silnice zvedaly se ohromné, staleté stromy, jejichž kmeny, podobny chrámovým pilířům, vzpíraly husté koruny, jimiž pouze

tu a tam proniklo trochu slunečního světla, bledého, mnohokrát odraženého listovím nebo dlouhým, ostrým jehličím.

Za mladíkem, tak na půl dostřelu z luku, na velikých plavých koních klusali dva osmahlí, vousatí zbrojnoši, velicí lidé v plné zbroji, na hlavách kovové helmice s nánosníky z dobré oceli, na prsou přední plech čistě vyleštěný, po boku veliké šaršouny, v ruce oštěpy s blýsknavými hroty. Za nimi vrzaly a skřípěly dva vozy, plné truhel, průvod uzavíral beznosý, přitloustlý zbrojnoš v kapalínu, s kopím v ruce a výrostek v kožené kuklici žluté, na okraji řezané, jenž vedl na uzdě velkého válečného koně, vzrostlého, vraného normandana. Mladík tedy nebyl osobou všední, každodenním zjevem na silnici, spojující proslavený hrad Búzov s Lošticemi. I znaky, hrubou, neumělou rukou venkovského mistra barvíře namalované na vozech, i erb, tři stříbrné vrchy ve zlatém poli, svědčily, že mladík s kuší je šlechticem, snad dokonce jedním z předních. Šat i zbroj prozrazovaly na první pohled jistou zámožnost, ačkoliv ozbrojený průvod nebyl právě veliký. Však už dlouho neudálo se v této krajině, že by byl rytíř na rytíře vystoupil, i bojovný Sulík z Konice nyní přestal cesty znepokojoval a potulní lapkové neodvažovali se útokem podstoupit nějaký větší počet ozbrojenců.

Silnice dávno opustila veselé údolí, jímž bystrá Třebůvka letí. stoupala do vrchu, zahnula v půlkruhu kolem bukového podrostu, po chvíli dostoupila vrcholu a opět po druhém úbočí hory dvěma velikými zákruty sestupovala v tmavé moře borů. Po nějaké půlhodince les počal řidnout, množily se vývraty, větrem způsobené a nad silnicí se rozjasnilo, dubnové teplé slunce, již již dolů k západu sklánějící se, zaplavilo prořidlý les zátopou paprsků, nenepodobných husté spleti zlatých vláken, jimiž někdo neustále potřásá.

Posléze mladík vyrazil z lesa. Co uzřel před sebou, vyvolalo mimoděčný výkřik údivu. Zastavil koně a zahleděl se dolů, na krajinu, ozářenou zapadajícím sluncem. Před ním ležela stráž, pod ní městečko, za městečkem rovina, pole a luka, svažující se dolů k řece, jako had kroučící se mezi olšinami a topoly, od severu k jihu. Na pravo i na levo zvedaly se kopce, pokryté hustým, tmavým lesem; zdálo se, že slunce bojuje s korunami stromů urputný zápas a že stromy jako obratný gladiátor přelamují a krátkými, spěšnými, téměř nezatelnými pohyby odhazují zlámané, roztříštěné sluneční paprsky, jako cyklop odhazuje drobné oštipky myrmidonů. A dole, poblíž vody, lesknoucí se jako stříbrná deska, bylo vidět několik vsí, dokola

kolem obeptatých ovocnými stromy, nějaký zámek s vížkami na kopečku a v dálce narudlé báně nějakého kláštera. Za ním vystupují obrovské modravé hory, posléze v jedno s oblohou splývající. Kam oko dohlédlo, všude něco nového a zajímavého, směs jarních barev, oživených měňavou záplavou slunečního jasu.

Mladík stál pod lesem a hleděl upiátě na krajinu, prostírající se před ním, očima ulpíval na ní, jako by si tento vábivý obraz navždy chtěl vštípit v paměť. Pojednou zaduněla za ním koňská kopyta, a nežli by mladík otčenaš odříkal, stanul vedle něho rytíř, vysoký, hubený člověk, sedící na vysokém normanském koni, jako žito plavém.

— Obdivujete naši moravskou zem, pane hrabě? Dlouho jsem ji neviděl, ale při sám sv. Jakub de Compostella, stojí za trochu obdivu.

— Ano. Co vidím, upomíná trochu na rodné Ardenny, ne úplně, pouze trochu, ale přece v prvním okamžiku jsem myslil —

— Že jste doma, pane hrabě. A pouze já jsem doma. Hle, v tom kraji, jenž je nyní za námi, jsem se narodil, zde jsem trávil mladý věk s kuší a s loutnou.

— V obém jste dnes mistrem naslovo vzatým, pane kapitáne. Nevím, jste-li větším básníkem a pěvcem, hudebníkem nebo střelcem, ale nechtěl bych stát tamhle na tom vršku, s jistotou v srdci, že vy na mne šípem míříte.

— Děkuji za poklonu, pane hrabě.

— Libo-li, sestoupíme — řekl mladší.

— Ovšem, ovšem.

— A kde budeme nocovat?

— Zde dole, v městečku, v Lošticích.

— Jaká zde divná a tvrdá jména máte. Naše jen zvoní jako zvony, jako ocel, jako stříbno z Château la Capelle. A vaše, pane kapitáne, k nevyšlovení. Avšak to není na újmu kraji, ten opravdu nádherný. Ta řeka —

— Morava, pane hrabě.

— Ta řeka je báječná. Ale pobodněme koně, i próza žaludku se už hlučně ozývá. A kde jste se zdržel tak dlouho?

— S búzovským purkrabím. O zašlých časech jsme hovořili, o minulosti, kdy já hoch, on hoch, v lesích veverka jsme lovili a někdy i kuny. Och, škoda, že člověk není věčně mlád, škoda, že se mladosť nikdy nevrací.

— Vy jste duchem věčně mlád, pane kapitáne. A vypadáte . . . nikdo by vám nehádal nad čtyřicet let. Nu, to ještě není mnoho?

— A za rok bude mi už padesát.

— Neuvěřil bych, kapitáne. Na mou čest, neuvěřil bych, kdybych nevěděl, že nikdy nelžete.

— Ano, padesátka je na krku. A mohl bych říci slovy bible: lišky doupata svá mají a já nemám, kam bych hlavu složil. Po tolikerých útrapách, vojnách a dobrodružstvích jsem v domovině bezzemkem a jako onen starověký řecký mudrc mohl bych o sobě říci: *Omnia mea mecum porto.*

— Nežalujte na osud, kapitáne.

— Což byl štědrý?

— Byl. Byl.

— Aj! Aj! Pane hrabě —

— Dal vám poklad největší, dal vám píseň. Když po útrapách dne chopíte se svojí loutny, jste šťastně šší nežli mnohý král.

— Nežli francouzský ovšem, neboť francouzského krále vši žerou — usmál se kapitán. A zároveň pobodl koně, ostrým kiusem spěchal dolů po stráni, k ništěčku, jehož střechy, pod korunami jabloní ukryté, vypadaly tak vábně. Mladík rovněž koně popohnal, klusali po zelené stráni, plné rozkvetlých pampelišek a sedmikrás, jejichž hlavičky mile vyjímalý se na koberci, jako brčál zeleném.

VIII.

Starší z obou jezdců, kapitán burgundské jízdy Jan Chudobín pocházel ze starého zemanského rodu, jenž psal se po vsi Chudobíně na Litovelsku a měl v erbu jelení parohy. Byl spřízněn s Benešem Zlým na Drahanovicích, s Mikulášem Podpěrrou na Tršicích, s Benešem Pražmou, zakladatelem hraběcího rodu Pražmů, kteří rovněž v erbu zlaté jelení parohy v modrém poli měli, s Chudobíny z Bařic, kteří měli ve znaku jelení parohy, ale nikoli zlaté, ba i s pány z Konic a z Bubna, jejichž předkové pocházeli ze starého zemanského dvora v Cholině.

Jan Chudobín alias Topor byl s králem Karlem IV. v Itálii, v Pise a byl z těch nemnohých, kteří českého krále svými těly kryli, když vlašský národ mu smrt přísahal. Jan Chudobín, jenž byl kapi-

tánem proslavené burgundské jízdy, byl vnukem Chudobína Topora a narodil se v posledních letech panování Karla IV.

Jeho mladší soudruh Jean Maria comte de Lys byl synem proslulého flanderského hraběte z rodu de Lysů, kteří se zakoupili v Mouzonu v Ardennách, ale odtud často do Flander se vraceli, k nížinám, omývaným šedomodrými vlnami severního moře. Jan Chudobín staršímu hraběti de Lys prokázal v bitvě u Azincourtu nezapomenutelné služby. Hrabě velmi si jej zamiloval, a když kapitán chystal se na Moravu a do Polska, svěřil mu nejstaršího syna Jana Marii, aby svět poznal, znamenité rytíře, cizí národy. Hrabě byl bohatý, sám nevěděl, kolik mu patří měst, hradů, vesnic, dvorů, kolik ohromných stád skopců, jejichž vlna bývala důležitým předmětem obchodu. Hrabě vypravil četný průvod, ale Jan Chudobín vrátil čtyři pětiny lidí, nechtěl jich, četný průvod považoval za přítěž. Vždyť nejedeme někam mezi divochy — říkal — nepotřebujeme zástup lukostřelců, kopiníků, pážat, kuchařů a kdovíjakého lidu. Nám čtyři sluhové úplně stačí. . . A hrabě poslechl, neboť velmi si vážil kapitánova věhlasu, jeho zkušeností, nabytých na potulkách světem.

Jan Chudobín byl velmi vysoký, hubený, ale svalovitý, byl jedním z nejlepších evropských zápasníků na kopí a dlouhé meče, a v turnaji v zemi brabantské jednou i proslulého polského rytíře Farureje přemohl, ovšem tenkrát více obratností nežli silou, neboť Farurej byl obr, jenž medvědy v loktech drtil. Podlouhlá tvář rysů neobyčejně ušlechtilých byla vždy čistě oholena, Chudobín ani kníru, ani bradky nenosil, zato dlouhý, jako zlato lesknoucí se vlas v mnohých prstencích splýval na šíji i na ramena. Veliké, modré oči, velmi krásné, klidně hleděly zpod hustých, rovněž zlatově lesklých brv. Řecký nos, krásně řezaná ústa, malý důlek v bradě činily kapitánovu tvář nezapomenutelnou. Býval krasavcem široko daleko proslulým, obdivovaným tisícem dám a ještě nyní byl krásným, neboť skutečně dovedl si uchovat pružnost mladosti, ztepilou postavu a něco z poetické snivosti mladých let, byl krasavcem, ale nikdy se neoženil, proč, nikdo nevěděl a nikdo pochopit nemohl. Byl sice stále chud, ve světě nabyt hodností, jména, ale nenabyt pozemských statků. Avšak četné dámy z bohatých domů bývaly by s ochotou podaly ruku krásnému Chudobínovi, poslednímu trubaduru zelených Burgund. Nejedna spanilá dáma vzdychala láskou, nyně pohlížela na rytíře — Chudobín byl vždy neobyčejně dvorným, galantním jako vévoda d'Alen on, avšak tato galanterie nikdy nepřekročila mez mezi zdvořilostí a láskou.

Šeptalo se, že krásný Chudobín k smrti miluje kterousi geldrickou princeznu, vévodkyni, kněžnu — nikdo neznal jména, pravého titulu — a nikdo nevěděl, zdali neopakuje pouhou bezpodstatnou pověst. Jedno ovšem bylo jisto — Jan Chudobín žil nějaký čas v Geldrii, přišel tam ze země lucemburské přes Limburk a právě tam vzala původ jeho sláva. Žil nějaký čas v Geldrii, avšak nikdy již nechtěl se vrátit do této země rovinaté, poněkud jednotvárné, poseté zelenými koberci luk, protkaných stužkami šeděmodrých průplavů.

Nechtěl do Geldrie.

Jistě, ó, jistě srdce nedovolí.

Nešťastně miluje.

Jak asi miluje — říkaly krásné francouzské dámy a Jan Chudobín byl v očích mnohé nedotknutelným idolem, hvězdou opravdové rytířskosti, velkolepým truvérem.

Osud, jenž nedal Janu Chudobínovi do vínku bohatství, dal mu dva dary cennější: srdce pravého básníka a krásu Adonise. Chudobín byl citlivý a šlechetný, laskavý k chudým, obhájce utiskovaných; v době německého sobectví, jež se i v rytířstvu uplatňovalo a pone náhlu měnilo rytíře v pouhého zájemníka, v zbrojnoše, sloužícího nikoli dle zásad rytířských, ale za plat, za zájem, sloužícího komukoli, ať bylo na jeho straně právo, nebo nebylo. Němečtí rytíři v Prusku pomáhali křižákům za plat, sloužili v Itálii úžným podestům, nic nedbajíce víry, cti, slova. Mizely karaktery a zůstala rota. Ve Vlaších sloužili dnes Němci papeži a zítra, za lepší plat, přestoupili k jeho odpůrcům a pobíjeli papežské houfy, svoje nedávné soudruhy; jednou prodali se usurpátoru „císařství“ římského Cola d'Rienzimu a zítra, když jeho protivníci více nabídli, opustili svého dosavadního pána. Dnes sloužili tomu vévodovi, zítra jinému, bojovali, aniž se starali o něco jiného nežli o dobré bydlo, o žold, o kořist. Surovost vytlačila všechny ctnosti, lakomství a zhýralost byly poduškou surovosti mravů. Kdysi rytíř rameno cvičil, aby mohl trestat křivdy, bezpráví, ochraňovat slabé — kdysi trestal, nyní zabíjel bez rozmyslu, nebo s rozmyslem, ale vždy víc a více vrahu podobný. Nebylo řídkým zjevem, že němečtí rytíři, páni hradů, kdysi vybudovaných proto, aby krajinu bezpečnou činily, přepadali a obírali klidné pocestné, kupce, poutníky. A od německých rytířů učili se jiní, v ostatních zemích počalo být stejně zle. Svatost daného slova pomínula — sám král Zikmund slovo zrušil, kdykoli se mu zachtělo . . . Mizely karaktery a zůstala rota . . .

Jan Chudobín byl opravdovým rytířem, ani navlas neodchýlil se od starého ideálu. Bylo v něm cosi dobrodružného — onen Jan Chudobín, zvaný Topor, jenž Karla IV. do Itálie provázel, často vyprávěl vnukovi o proslulých rytířích, neobyčejně statečných, velmi šlechetných, nikdy nerušících daného slova. Vyprávěl, že proslavený Plichta z Žirotína sám na celé nepřátelské vojsko udeřil, aby dané slovo splnil. Zahynul v oné řeži, avšak zabil přemnoho nepřátel, dané slovo splnil a velikou slávou jako hermelínem pokryl svoji památku. A mladý Chudobín chtěl být právě takovým rytířem, jakým byl slavný Plichta z Žirotína, Zajíc z Valdeku, nebo Záviše z Falkenštejna, nebo Divůček Mokrovous. Starý Topor často vyprávěl o švábské zemi, o nebetých Alpách, o Itálii, jak tam krásně, tam fíky zrají, i pomoranče, i citrony, věc u nás hrubě vzácná. Tam věčné jaro, zvláště za Florencií, tam lidé ani krbů nemají a kachlových kamen. A jaké stavby tam vidět, jaká díla mistrná, že dech se v člověku před nimi újí. A moře, moře, toť něco, nu, nepochopí, kdo je neviděl. Mladý Chudobín vyptával se na všechno, nejvíc na ty fíky, citrony a pomoranče, dokud byl mladší, na stavby a hrady Vlachů, když byl poněkud dospělejší. A starý, šedobradý Topor vyprávěl a vyprávěl, paměť napínal, vesele, radostně mluvil, neboť rád vzpomínal oné Karlovy cesty, bojů, nebezpečí, úspěchů. Jan Chudobín mladší poslouchal, oči se starého Topora nespouštěje. A pak snil o svých výpravách, ano, také do světa půjde, jakmile doroste. Někam velmi daleko, do Říma, do Konstantinopole, do svaté země.

Jan Chudobín mladší vyrůstal k osudu nepříliš záviděníhodnému. Starší bratr měl podědit statek, Jan měl být panošem a později rotmistrem nebo purkrabím některého velmožného pána, tedy služebníkem po celý život. Plebán učil jej číst a psát, i trochu latiny mu do hlavy vpravil, otec učil jej se zbraní zacházet. Říkal, že Jan mnoho učení nepotřebuje, nehrubě mnoho vědy, ale silná ramena a obratnou ruku, aby mohl nepřátelům čelit s nadějí na úspěch. Proto raději viděl syna na koni nežli s knížkou v ruce, ale hoch knížkami nepohrdal. Plebán, starý literátor, měl jich několik na polici, hrubě vázaných, nábožného i světského obsahu. Zajímaly hoča téměř jako vypravování dědovo, působily na jeho fantasmii. V mladém věku počal i písničky skládat, rýmovačky, jemu se velmi líbily. A jednou potulný hudec naučil jej bříňkat na loutnu.

V osmnácti letech musel opustit domácí hvozdy, vábné okolí svého rodiště. Otec vyjednal s Janem Kazisvětem z Podlužan, jenž

tehda byl hetmanem vojska markraběcího a ležel bytem v Uničově, že hochu mu dá, aby se u něho naučil tomu, co potřebuje znát voják a budoucí purkrabí nějakého zámku. Synek nerad šel a na první časy vojenského života nerad vzpomínal, neboť hetman Jan Kazisvět z Podlužan byl člověk drsný jako lednové počasí, nevládný, jako hrom hleděl a řval na každého, až bubínky v uších praskaly. Snad nebyl ani tak zlý, jak vypadal, avšak Jan Chudobín se ho bál jako ohně — a po několika týdnech svedl hetmanovi syna, o rok mladšího Petříka — spolu utekli na dobrých koních, ale o suchém měsíci, do světa. Napřed do Olomouce, pak do Brna. Petřík z Podlužan se odtud vrátil domů, zastesklo se mu po otcových hromech, avšak Jan Chudobín pustil se dál — od těch časů neustále se toulal světem. V Německu zajal jej loupežný rytíř Forchheim z Volfenbüttlu, za nímž dva roky musel nosit štít a helm do boje, dokud se mu nepodařilo starému, opilému Švábu utéci. Nějaký čas potuloval se po Německu s Henrichem z Pforzbude, později odešel do Lotrinska, odtud táhl nahoru do Lucemburku. V Geldrii dobyl veliké slávy, již rozmnožil v Brabantu, poraziv ve staroslavném městě Malině proslulého hraběte de Soissons, konnetabla francouzského, a pana de Mariagny, senešála kraje arraského. Největší slávy však dobyl na turnaji v staroslavné Remeši, kdež s koně shodil tři nejpřednější rytíře anglické a přesilného německého rváče Konrada von Wencingerode.

Jan Chudobín byl zbožný, podnikl pouť do Kompostelly, do země španělské, ba navštívil i staroslavné Toledo. V době, kdy byl v Kostnici upálen český mistr Jan Hus, truvér Chudobín meškal právě v Paříži. I tam se mluvilo o kostnickém ortelu, ale Jan Chudobín nedovedl pochopit, proč kněží Husa upálili. Jeho zbožnosti totiž scházely rys strohé orthodoxy a nesnášlivosti. Jeho zbožnost byla zbožností básníka, mystického odevzdávání se tajuplnému a nebylo v ní ani stopy po drsné, větrné zaujatosti straníka.

IX.

V Lošticích rytíři zůstali noclehem; zajeli do hospody „u tří podkov“, tehda široko daleko proslulé dobrým pokrmem i nápojem, a rytíři posadili se v koutě, pod karyatidou, uměle z javorového dřeva řezanou. Jedli a pili s chutí, neboť hlad, výborný kuchař, podporoval hrubě účinně kuchařku rovněž výbornou.

Po chvíli setmělo se a měšťané začali se scházet na pohářík či na pintu nápoje a porozprávět si o posledních událostech. Všichni zdvořile pány pozdravovali, ale žádný neodvážil se přisednout ke stolu, pro vzácné hosty kmentovou rouškou pokrytému; už tehda měšťanům bylo do hlav vtlučeno, že šlechta je něčím více, že stojí nad cechy řemeslnými jako lev nad polními zajíci. Jen ten či onen měšťan potichu šenkýře se optal, odkud vzácní páni jedou a kam, a šenkýř pověděl, co věděl, mnoho toho nebylo. Naposledy přišel populný hudec, jednooký jakýs vychrtlec v perkálové sukničce, hudec s kobzičkou, struněný instrument se ozval v známé notě a měšťané popěvovali s sebou, napřed stydlivě, potichu, jako když moucha bzučí, po chvíli už hlaholněji a hlaholněji, pivo a vyleželá, chutná medovina rozvazovaly jazyky.

Kobza zvučela, hudec zpíval, ale po hodné chvíli odložil nástroj a sáhl po korbítku, jež mu jeden z měšťanů přistrčil.

— Slavné máte pivo.

— A naší medoviny okus! — křičel jiný.

Hudec se napil, pomalu, zkoumavě tekutinu převracel na jazyku, jako starý proslulý koštěř. Pak řekl:

— Pivo je slavné, medovina však slavnější. Podobnou pil jsem pouze v Brumově, tam mnoho hor, mnoho lesů a proto i mnoho brtí. Ano, v Brumově.

— A ty se, brachu, neustále světem touláš?

— Taková mi kostka padla, nic platno, už toho toulání ne-nechám, dokud mne do země nezahrabou. Ej, kobza, kobza, to můj brat i nevěsta. A také žiji.

— Jdeš-li božím světem —

— Nuže, brachu?

— Všelicos na pohled divného uziš.

— Vidím a nevidím, neboť někdy je nebezpečno vidět. Nastaly nyní takové časy. Nebývalo, nebývalo tak. Och, časy, divné časy, k neuvěření.

— Ale přece něco zaslechneš.

— Všelicos, ale mnohé opět druhým uchem ven pouštím. Ale, chcete-li pěknou novinu, rád povím.

— Pověz! Pověz! Však dlužní nezůstaneme — pobízeli měšťané a hned blíže přisedávali, aby jim ani jediného slůvka neušlo, uši nastrkovali.

— Znali jste Voksu z Řimic?

— Znali. S bratrem Jakubem často u nás býval.

— Uničovští Němci spolu s Olomouckými položili mu nástrahu a pobili celý houf, jen Voksa s několika málo husity živ, ale ti v Kepce sedí.

— Hm, Voksa nebyl zlý — mínil kdosi.

— Dobrým lidem neubližoval — řekl jiný.

— Co nám do toho, co měl s biskupem a s Němci, nám dal pokoj. A co s ním učiní, nevíš?

— Nejspíše jej oběsí — řekl hudec.

— Vždyť je šlechtic, dobrý člověk.

— Zikmundovci i lepší už věšeli.

— A co Zikmund?

— Když vás nepotěšila jedna novina, snad vás aspoň druhá potěší. Král Zikmund už neleží u Ždánic. Už města nedobývá.

— Odtrhl?

— A rovnou do Uher kvapí s celou vojskou.

— Co pravíš! Ždánice tedy jsou volny —

— Jsou — kývl hlavou kobzář. A opět se napil hodně z hluboka, ale to jen na oko, aby nenápadně mohl pozorovat sousedy, co té zprávě říkají, kterak se tváří. A většina tvářila se nápadně spokojeně — Loštičtí starousedlíci neměli rádi biskupce Jana Železného, horšili se na Němce a protože Husité šli proti biskupovi i Němcům, potají přáli jim zdar, avšak veřejně dosud neodvážili se vystoupit, neboť z Litovle do Loštic nebylo daleko a na blízku také německá města Mohelnice, Uničov, pevný hrad Úsov. Sousedé tajili svoje sympatie, jak dovedli, ale po straně říkali si, že na Němce také skočí, jakmile se jen udá příležitost.

Kobzář pozoroval, že zpráva o porážce pana Voksy působila nemile, že druhá lid rozveselila. Nahnul hlavu a znovu se ozval:

— Mám ještě jednu novinu.

— Tož pověz, brachu.

— Uničovští upálí ženu Voksovou i s dítětem. Už hranici na hrubém rynku chystají. A pan Voksa bude na to hledět.

— Nemožno —

— Ženu upálit.

— Mladá je a krásná. To Němci neučiní!

— Už je to usneseno — řekl kobzář a opět sáhl po korbítku, ale najednou jej upustil, až chmelovina po stole se rozlila. Zalekl se,

začal pohlížet ke dveřím jako vlk, jenž vnikl do ovčince a místo ovcí našel hrubé ovčácké psy. Měl všude oči a zpozoroval, že jeden z rytířů, sedících opodál, zdánlivě netečných ke všemu, co se dělo kolem, obrátil se, povstal, šel přímo k němu. Byl hubený, neobyčejně vysoký, bezvousý. Došel ke kobzáři, položil mu ruku na rameno a řekl divným, nosovým hlasem:

— Co jsi to pravil? O té ženě a o dítěti —

Hudec nápadně pobledl, nikdo z okolostojících nechápal, proč. Na okamžik zahleděl se na těžkou, cínovou konvici, jež stála neda-leko, jako by uvažoval, že takovou nádobou dostat do hlavy, nebylo by ani rytíři zdravé, ale plamínek v oku pohasl a kobzář pokorně řekl:

— O té paní? Řekl jsem, že bude upálena.

— I s dítětem?

— Tak jest, pane!

— Nelží! Není možno, aby —

— Nelhu, proč bych lhal? — řekl hudec.

— A jaký lid v Uničově?

— Němci i Češi. Obojí národ pohromadě.

— Křesťané, či mochametáni?

Kobzář udiveně pohlédl na rytíře. V duchu si pomyslně: blázen! Kde by se tu mochametáni vzali? O těch slyšet jen v báchkách. Řekl:

— Ovšem že křesťané, pane! Mají v Uničově dva kostely a třetí prý budou po vojně stavět.

— Nemožno, aby křesťané ženu a dítě upálili. To zvyk mochametánů, divochů, asijských hord, ale nikoli zvyk křesťanský. Nevěřím.

— Přesvědč se tedy, pane.

— Přesvědčím se. A ty lidu hloupé báchky nevyprávěj, mohlo by tě to mrzet.

— Zachovám se podle rozkazu, neboť vidím, že jste veliký pán a čím větší pán, tím moudřejší. Co víme o světě, my prostáci — řekl hudec a uklonil se hluboce. Na jeho rtech na okamžik utkvěl lehký úsměšek, ale rytíř ho nepostřehl, odcházel ke svému stolu a v divném, nesrozumitelném jazyku hovořil s druhým rytířem, mladším. Kobzář chvíli hleděl na oba, hlavou pokyvoval jako člověk, jenž neví, co si pomyslet o případu, jak mu rozumět. Pojednou uchopil kobzu a koženou, vetchou čapku, vedle nástroje ležící, zvedl se k odchodu.

— Kam jdeš? — volali sousedé.

— Počkej, zahraj nám ještě!

— Na kutě čas. Však noc dlouhá.

Kobzař se lehce usmál:

— Braši, dnes nemohu, dnes mám před sebou dalekou cestu. Nezdržujte mne, nejvyšší čas, abych vyšel, chci-li dojít. Na shledanou!

— A o té Voksově ženě pravdu jsi pověděl?

— Svojí věrou se klnu. Ano, pravda. Na duši. Chtějí ji uničovští Němci slavně upálit, protože prý je kacírka, husitka, protože prý lid nutno zastrašit, aby neotvíral srdcí těm bradatým kněžkům, kteří krajinou se plouhají. Tak aspoň řekli Němci. Ale já myslím, že jde i o pomstu. Čtyři lidé v Uničově mají cosi proti panu Voksovi a chtějí ho takto na smrt ranit.

— A patří se to?

— Mne se neptejte, já nevím, já jsem jen chudý kobzař a chudý člověk, hloupý člověk, mne se neptejte, však každý z vás má vlastní rozum, ten poví, ano, ano, braši, poví!

Hudec mávl rukou na rozloučenou a vyšel z hostěnice do tmavé noci; pofoukával od hor ostrý, chladný větřík, ale muž nedbal, pouze čapku na hlavu přitlačil a dlouhým krokem spěchal pryč. Zmizel ve tmě jako kámen ve vodě. Po jeho odchodu měšťané shlukli se v koutku a rokovali, co to, že Zikmund odtrhl tak náhle od Ždánic, zdali něco v Uhrách se děje, nebo zdali na Moravu nechystá se obec polem pracující s jednookým Žižkou, jehož se Němci jako živého ohně bojí.

X.

Dusot koňských kopyt ozval se venku. Šenkýř ruče ven vyběhl se světlem a po chvíli vracel se s nevysokým, vousatým mužem, v šubě kožešinou lemované, v čapce s pérem a s mečem, zavěšeným na bitém pásu. Příchozí, zavalitý, bystrých očí, rozhlédl se, když stanul na prahu, chvílku stál nerozhodně, jako by uvažoval, má-li přisednout k měšťanům, nebo k cizím rytířům, posléze obrátil se ke stolu poslednějších. Jan Chudobín zvedl hlavu, pohleděl na příchozího a ten v rozpacích zůstal stát, ústa lehce pootevřená, oči div z důlků nevylezly. Zašeptal:

— Skorem bych řekl, že je to Chudobín. Táž podoba, jeho oči. Ale o Chudobínovi pětadvacet let nebylo slyšet. Není možná — Chudobín se ozval:

— Pane, vyslovil jste jisté jméno.

— Ano, rytíři.

— Vy jste znal onoho — Chudobína?

— Znal jsem, vždyť jsme spolu nejeden veselý kousek provedli. Já jsem Dobšík z Odrlic, purkrabí hunčovické tvrze, tam dole, víte-li.

— Dobší! Byl bych tě nepoznal — vzkřikl kapitán. A vstal, rozepial náruč, radostně objal starého soudruha. Dobeš oči protíral, posléze řekl:

— Tedy jsem se přece nemýlil. A co tu děláš? Tolik let jsi se u nás neukázal.

— Žiji v cizině, daleko od vlasti milé.

— A dobře se ti vede?

— Nu, hladem neumírám, brachu.

— Právě jako já. Nemám vlastního zboží, ale na Hunčovicích nevede se mi zle. Pamatuješ na Hunčovice? Pěkný statek a tvrz mnohý německý hrad předčí. Nyní náleží panu Ptáčkovi z Pirkštejna, jednomu z předních sloupů husitské strany... — Purkrabí usedl a kývl na krčmáře, aby mu nápoje donesl. Pokračoval: — Jedu k starému Půtovi z Loštic, ale už spí, až ráno jej přepadnu. A co ty? Ani trochu nestárneš, vypadáš jako mladík. A hle, jaký to máš peníz na zlatém řetěze? Takového jsem dosud neviděl.

— To je dar francouzského krále.

— A ještě jeden!

— Ten je od burgundského vévody.

— Tedy neustále v cizině žiješ?

— Neustále. Ani nevím, co se u nás děje.

— A, brachu, nic veselého. Těžko, těžko žít u nás — řekl purkrabí a zatřepal rukou, jako by tím posunkem chtěl dodat, že by sám utekl, jen kdyby věděl kam, kde pokoj nalaznout.

— Och, bývalo tu jako v ráji! — horoval Chudobín.

— Bývalo, už není. Teď ustavičná vojna a co nejhoršího, domácí. Dřív přátelé, nyní kolikráte stojíme proti sobě, udá se i to, že otec jde s jednou stranou a synové každý s jinou, ale všichni proti otci.

— Meškám tu teprve několik dní, všelicos jsem slyšel, ale, příznám se, ničemu nerozumím, nic nedovedu pochopit. V Geldrii, v Brabantu, ve Flandrech a v Burgundsku člověk o Čechách ani

neslyšel, jen jednou se mluvilo, že kněží v Konstancii nějakého kněze Husa, Čecha, upálili.

— Ano, napřed Jana Husa, pak mistra Jeronýma. A pro ty dvě smrti je nyní sváda — řekl Dobšík z Odrlic.

— Pro dva mistry? Což jich v Čechách tak málo? — podivil se Chudobín.

— Ale na těch dvou národ lpěl. Oni mnoho znamenali, dobré bylo jejich učení.

— Slyšel jsem také, že Čechové jsou kacíři. I několik rytířů z francouzské země zúčastnilo se tažení do Čech, ku Praze, ale mnoho o tom nevím. A poslyš, je možno, že by u vás lidé ženy a děti upalovali?

— Křížáci to dělali, nejvíce však Uhrové, Kumáni, valašské roty Zikmundovy. To je lid divoký, z Multan prý, kdesi na poledni. Ale Němci nebyli o chlup lepší, Kumánům v ukrutnostech nezadali.

— Že ano? O tom se ve Francii nemluvilo. Ale dnes, Dobši, zaslechl jsem, že v Uničově má být upálena nějaká paní s dítětem.

— Ano. Žena pana Voksy z Řimic, toho neznáš, je o hodně mladší, ale statečný rytíř.

— Jeho otce jsem znal.

— Oba zemané z Řimic, Jakub i Hynce Voksa jsou husity, proto Němci na ně sočí. A ženu Voksovu chtějí upálit, jelikož prý je kacírkou. Jako by byli jisti, že jejich víra je pravá.

— Připadá mi, že jsem se náhle octnul mezi divochy. Upalovat ženy a děti . . . stydno . . .

— Zdržíš-li se u nás, horší věci uvidíš.

— Nevím, zdržím-li se, rád bych, ale rád bych také do Polska. Avšak do Uničova se podívám, to jisté, to si ujít nenechám. Tomu kacířství dobře nerozumím, ale já bych nikoho neupaloval, myslím, že člověk nemá se plést do božích soudů.

— Měl bys slyšet křížáky nebo olomouckého biskupa Jana. Ten ještě nad křížáky, ten by krev z českých lebek pil. Kacíři! A co chtěl Hus? Aby lidé byli lepší, aby konali to, co ústy vyznávají. Poslyš, je to kacířství, žádám-li, aby kněz milosrdného Boha byl rovněž milosrdný, aby svátostí neprodával, aby lakomý nebyl, statků nehromadil, břichu příliš nehověl? Buď je dobré to, čemu učím, ale pak je i podle mého prostého rozumu nutno žít vždy tak, aby život můj svědčil o mé víře, nemodlit se jen ústy, ale konat dobré skutky.

Co bys řekl o vojenském hetmanu, který by vás rytíře k udatenství pobízel, ale sám v čas bitvy zůstal pěkně za šikem v skrytosti?

— Myslím, že v tom, chtít aby lidé dobré skutky konali, není kacířství.

— A hle, uvaž, co statků má pouze jediný člověk, olomoucký biskupec. Nevím, nepatří-li mu celá čtvrtina Moravy. Pro mysl na statky zapomíná myslit na Boha. Kláštery u nás rostly jako houby po dešti, statky shrabovaly, Němci u nás bohatli a země chudla, český lid chudl a bohatým byl za podnož. Třeba ten Uničov. Má německé právo, ale obyvatelé bývali vždy Češi, až na trochu Němců, kupců a řemeslníků. Avšak tato hrstka se jednou k vládě na radnici dostala a pak Čechy tepali pokutami, až je z města jednoho po druhém vytepali, všechny, kteří měli v sobě trochu odvahy. Pokuta i je konšelé tak dlouho mořili, až se vystěhovali. Ještě dnes v Uničově dost Čechů, avšak ti mlčí, trpí, neodvažují se německé pány okřiknout. Mnozí už ani sami nevědí, že jsou s námi jedné krve, už se nadobro k Němcům přimkli, rádi, že jim Němci za to dýchat dovolí. A v Litovli není líp, v Mohelnici, v Olomouci, ve Šternberku. A jinde máš Brno, Jihlavu, Znojmo, všude my napřed po právu pány a nyní, ačkoliv v právu není, nám tam Němec poroučí. A v Čechách? Kolik měst v Čechách bylo v německých rukou! I sama Praha, caput regni! Proto jsme kacíři, že německou nadvládu pokusili jsme se stříst. Hus první, Hus se mocně zasazoval, aby nám král Václav universitu vrátil, víš, universitu —

— Hlava se mi ze všeho točí — řekl Chudobín.

— A Jeroným s Poláky navazoval. To Němce mrzelo, Polák Slovan jako Čech a oni ani Poláka, ani Němce nemohli cítit. Náš Žižka u Grunevaldu Němce potíral, křížáky bil —

— O tom jsem slyšel, neboť s křížáky tehda šlo mnoho našich rytířů proti pohanům. I mne zvali a málem byl bych také šel.

— Poláci jsou křesťany jako Němci, avšak Němci o nich museli lhát, aby pomoc získali. Nic jim neprospěla, padli u Grunevaldu. A tam bojoval náš Žižka se Sokolem z Lamberka a s mnohými jinými. Poláci byli v očích světa pohany, protože Němci o nich lhali, my jsme kacíři, protože nyní o nás lhou, aby nás spíše udusili. Náš národ škrtí.

— A tys také husitou?

— Také!

Chudobín se lehce zachvěl a o kousek odsedl, avšak hned se opanoval. Dobšík z Odrlic postřehl jeho pohyb a řekl:

— Vidíš, i ty se mne štítíš.

— Nikoli. Já ne. Jen Bůh může rozsoudit, co je dobré a co je zlé, on vidí do našich srdcí, já, bratře, tebe soudit nebudu.

— Jsi ženat?

— Nejsem, potomků nezůstávím.

— A stále ve Francouzích. Já bych nevydržel, mně by se po naší Hané stýskalo. I tam snad pěkný kraj, ale není náš. A co ten tvůj mlčelivý soudruh?

— Není mlčelivý, ale je Francouz, a naši řeč nezná. Je to hrabě Lys, z rodu, jemuž se u nás ani ten nejpřednější nevyrovná, úžasně bohatý a po dobrodružstvích touží. Jel se mnou do světa, aby mu čas ušel, a na Poláky je velmi zvědav, i na krále Zikmunda, ale nevím, zdali jej nyní k Zikmundovi povedu. O tom, co jsi mi řekl, ještě budu přemýšlet.

— Dobře učíš. Och, brachu, to hnutí hořké, sám boj, avšak na konec radost a pýcha. My Češi světu odoláváme. Na nás kruciáty hlásají, leč nadarmo, už pozdě, už nás nezloní. Och, jaká to síla podivná, jež naše voje řídí od vítězství k vítězství!

— Také mi divno. Poslyš . . . není v tom nějaké kouzlo . . . snad moc zlého ducha? — řekl Jan Chudobín.

— Zlý duch? Proč by těm pomáhal, kteří jeho služebníky bijí? Maličkost ti povím. Před rokem vpadli Slezáci, Němci, do Čech, městečko Polici spálili, kopec Ostaš osypali, tam ukrylo se několik tisíc našich. A křižáci vrchu dobyli, zajatým Čechům jazyky z úst rvali, malým dětem ruce a nožky osekávali, sta dětí takto pohubili, Herodové. Sta dětí nevinných.

— Možno-li věřit!

— Moje šlechtické slovo na to!

Jan Chudobín se zamyslel. Co slyšel, uhodilo jej prudce a přímo v hlavu i v srdce. Pobouřilo, hněvalo. Jaké to vojsko, jež zajatce takto mučí a nevinné děti hubí? To nikoli vojsko, to ďáblové sršati. To luza, sběr ničemná. A s těmi sršatci český národ bojuje! Pobít je jako psy . . . Avšak po chvíli ozvala se v jeho prsou ještě jedna pochyba. Položil Dobšíkovi žilnatou pravici na rameno, zahučel:

— A Žižka není krvežíznivý drak?

— Není. Je to muž uvážlivý, mýlný.

— Avšak bojí kostely.

-- Naši nezačali. Naši pouze ranou za ránu platí. Němci první na Husův Betlém udeřili, chtěli jej sbořit násilím a pak naše kněze upalovali, ba i prosté sedláky. Ostatně nevím, mnoho-li kostelů Žižka pobořil, zdá se mi, že je to silně přehnáno jako vše, co se o Žižkovi roztrhuje. Ne každý groš berný, jsou i takové, které falšují lidé fortelní.

— Ve Francii je také nepokojno, král je na duchu pomatený a hmyz jej žere —

— Není možná! — vzkřikl Dobšík.

— A přece pravda! Královna, princí, leží si ve vlasech, rvou se o města, hrady, vraždí se navzájem. Francouzové bojovali s Angličany a prohráli velikou bitvu, divné jsou tam nyní poměry, neveselé, krev proudem teče.

— Jako u nás — vzdychl zeman. A počal hovořit o Ždánicích, tam že se moravští přívrženci kalicha Zikmundovi brání, Zikmund, že přivezl k Ždánicím přemnoho švihovek, srubnic a všelijakých totachů, že ukrutně o město i hrad usiloval, mnoho útoků pustil na hradby, ale prý že s nepořízenou odtáhl do Uher a nyní snad i biskupec Jan dá na čas pokoj. A hned řeč obrátil, zval Chudobína, aby jej na Hunčovicích navštívil, tam v rybníčku slavné štiky, slavné, pamatuje-li . . . A po chvíli již dřímota všem počala sedat na víčka. Venku hučela divoká vichřice.

XI.

Jan Chudobín přijel do Uničova v den slavného soudu nad paní Marií, ženou Voksy z Řimic. Konšelé dávno se usnesli o ortelu, ale starý Grabmayer chtěl, aby komedie byla hodně hlučná, aby za den neskončila. Představoval si, jaká to muka pro Voksu, veřejná muka, ukrutná — a přece nebude moci říci, že se ho někdo prstem dotkl. Kdyby jej pořádně zbičovali, nebolelo by to tolik, jako veřejné ponížení, jež mu Grabmayer strojí. Nenávistný stařec každý okamžik pomýšlel na tu ránu, kterou Uničov kališníkům zasadil. Jak prudce dopadla jejich ruka! Jako hrom. A ti husité bolem zařvou, budou se přeukrutně vztekat, avšak marno. Zastráší je, ani noha vícekrát neukáže se v okolí pevného Uničova. Jen škoda, že i Pardusa nemají.

Došly zprávy, že se potlouká někde v okolí města Litovle, snad nějakou novou rotu sbírá.

Od rána část biřiců na hrubém rynku budovala dvě katedry, hned u radnice, jednu větší a vyšší, pro pány rady, pro zástupce zkoalovaných měst, druhou o loket nižší, pro delinkventy. Na tu nižší šlo se z náměstí po třech stupních, vysokých, aby na delinkventy odevšad bylo vidět. Katedry byly černým sukнем potaženy, ta horní, panská, jemným zhořelickým, ta dolní hrubým domácím. Nahoře dlouhý stůl, židle se tří stran, mnoho židlí, neboť čekali hosty z Olomouce, z Litovle a prý i zástupce krále Zikmunda přijede, pan Arpád Falóty, aby popatřil, jak v Uničově trestají kacíře. Od rána biřicové po vsích sháněli sedláky, aby šli do města popatřit na to divadlo hrubě vzácné. Dnes i zítra prý musejí do města, avšak beze zbraní, aby je nenapadlo dělat hlouposti. Ve bráně bude každý prohlédnut, u koho zbraň naleznou, zahoupá se na konopné oprátce

Sedláci šli neradi, neboť uničovská vrchnost všem ležela v žaludku. Byla to tvrdá vrchnost, uměla stisknout robotěze, až v něm krev mrtvěla, uměla dusit celý český kraj a nikde zastání, leda v cepu, jak husité říkali, ale po cepech sáhnout uničovští poddaní se dosud neodvažovali. Denně viděli ozbrojené houfy uničovské, slídící po kališnicích, denně slyšali, že v Olomouci také takové roty, obrněné železnými pláty a v Litovli též německá rota, v Mohelnici, na Úsově — kdo by si s tolika Němci a žoldnéři poradil! Sedláci trpěli, mlčeli, jen zuby zatínali a doma, za větrem, vykládali si o bojovnících kalicha, jak v Čechách pány tepou, Němce, Uhry, jak porazili Zikmunda i toho slavného Florenčana Pipu z Ozory a snad že i na Moravu vtrhnou. A kěz by hodně brzo . . .

Když Jan Chudobín vjížděl do brány, postřehl, že podle jeho koně prošel nějaký sedláček s kozlí koží na rameně, vychrtlec nějaký, ostrých rysů, bezvousý, dobrý čtyřicátník — přísahal by, že je to onen hudec, onen kobzář novinek plný, s nímž se před několika dny sešel v Lošticích. Jeho postava, jeho nos, brada, i vlas je úplně stejný! ale tam ten měl pouze jedno oko a tenhle má obě oči — a jaké bystré. S místa na místo těkají, všeho si všimnou.

Branou proudil zástup lidu a Chudobín, jemuž po boku hrabě Lys klusal, nechal se unášet proudem. Na náměstí uviděl obě katedry, potažené černým sukнем. Zastavil jednoho měšťana a dobrou němčinou se optal, co to, proč lešení, proč sukno.

— Budou kacíře soudit.

— Konšelé?

— Ano. Husity. Však už je tamto vedou.

Jan Chudobín otočil hlavu naznačeným směrem a uzřel zástup ozbrojenců, mezi nimi kráčel vysoký, ramenatý rytíř, spoutaný, s žalem ve vyhublé tváři. Dlouhý, jako len plavý vous rytíři na prsa splýval, dlouhý rovněž plavý vlas v dubnovém povětří povíval, neboť Němci mu ani čapky, ani přílbice na hlavu nedali. Vlekli jej, o hlavu všeky převyšujícího, na provaze a Němci prstem na něho ukazovali.

— To je Voksa!

— Ten, jenž Němce znepokojoval!

— Husita, kacír! Hříz ho per!

— Upálí ho?

— Nikoli, bude viset jako loupežník.

— Ať visí! Dobře mu tak! Ale, jak hledí!

— Oh, kdyby mohl, všechny by nás udusil.

— Nemůže. Pes šerhovi, Čech katu!

Průvod dorazil na náměstí a žoldnéři zavedli Voksu na nižší katedru. Stál tu, vysoký, podmračný, stál jako dub v lese a chátra jej okukovala, napřed zpovzdáli, po chvíli troufala si blíž a přes hlavy biřiců přeletěl ne jeden posměšek. Voksa mlčel, ani jediným pohnutím svalu nenaznačil, že rozumí. Když slov nedbal, chátra počala na něho metat nečistotu na ulici sebranou, shnilá vejce, avšak příchod purkmistra a hostů překazil počínání luzy.

Z radnice vyšel biřic, v každé ruce tlustou, rozžatou voskovicí v těžkém cínovém svícnu, za biřicem šel písař s lejstry, za ním rychtář Grünhut s právem v ruce, pak následoval purkmistr Valkuf s hosty, s panem Arpádem z Falóty, vyslancem krále Zikmunda uherského, Janem Kornisem z Trauerverde, vyslancem biskupa Jana Železného a Henzlinem Salzarem, za nímž krčili se litovelský Michael Traugut a mohelnický Andreas Nytko, zvaný Voršpajs. Pak šli uničovští konšelé, mezi nimi starý Grabmayer v novém plášti a v birýtu s chocholcem, sepiatým drahocennou agrafou. Avšak lidé nejvíce hleděli na oba Uhry, na Arpáda z Falóty a na Jánuše Kornise, jenž pocházel z Uher, ale už mnoho let sloužil biskupovi Janu Železnému, s nímž se seznámil v Kostnici. Kornis pomalu zapomínal na uherský původ, přijal německý predikát, ale pleť a zvláště mandlové oči na hon cesty Uhra prozrazovaly. Falóty byl ohromný, neobyčejně silný čtyřicátník, ošklivý, z jeho očí hleděla nenasytná krvežíznivost. Dlouhý, řídký knír splýval na kmentový, bílý obojek, spodní pysk, veliký,

tlustý, dolů přechlípený vznášel se jako hrubá krvavá skvrna nad kmentem obojce. Kornis byl neveliký, pružný, asi třicátník, pěkného líce, hustého, nedlouhého kníru, veselých očí, pěkně ustrojený, jako by šel na ples, na veselí, nikoli na soud. Z ostatních členů poselstva jediný Henzlin Salzar, mladý, nadutý Němec, dědic největšího bohatství na severní Moravě, upoutával na se lidské zraky, hlavně pro to obrovské bohatství, o němž legendy se vyprávěly. Jedni tvrdili, že Salzarové pocházejí z českých Žalčarů, že první Žalčar byl sedlákem v Tvorkovicích, druhý knechtem v Olomouci, třetí už kupcem a ten že položil základ k obrovskému jmění Salzarů, když jméno si poněmčil. Jiní versi o Tvorkovicích pokládali za prázdnou báj, tvrdili, že první Salzar do Olomouce přišel z Vratislavě, v rozbitých škorních, v hacích, na nichž nebylo poctivého místa, v košili vyžebnané. A nikdo nevěděl, kdo má pravdu z těch dvou — Salzarů nikdo neodvážil se na to zeptat.

Ještě první, slavný průvod nedošel ke stolu, rovněž černým, vzácným sukнем pokrytému a již blížil se jiný průvod, smutný. Biřicové přiváděli choť pana Voksy z Řimic, bledou, vysokou paní s dítětem na ruce. Nespoutali ji, ale střežili dobře, knechtové s nasazenými oštěpy šli za ní a poslední kat v rudé kukli, v rudém kabátci, rudé, karmazínové suknicí a v přilehlých nohavicích i škorních špičatých, rovněž krvavě rudých, kat s holomky, aby ráz průvodu byl hrůznější.

Jan Chudobín hleděl na paní celý překvapený, i hraběte de Lys upozornil, to že ta Češka, jež má být upálena. A také hrabě Lys divil se, že osoba tak krásná má sejít smrtí tak ohavnou. Paní Máři byla vysoká, štíhlá, pěkně urostlá, vlnatá od hlavy k patě i po tom, že byla vězením zmořena, starostí, strachem. Oválný obličej rysů úplně pravidelných byl vrouben tmavokaštanovým vlasem, lesklým jako vyleštěný kov; její oči, hluboké, tmavé, hleděly smutně na zástup, ale kdo se v ně zahleděl, žasl nad jejich krásou, tušil, že v nich hořel oheň, dokud jej běda neulila.

— Madona! — zahučel Chudobín.

— Madona! — opakoval de Lys.

— A dítě, hle, je zřejmě choré, neslouží mu vzduch vězení. I děti mučí, fi, stydno. A rytíři k tomu asistují! Stydno! — řekl Jan Chudobín hlasem, v němž počala se chvěti niterná bouře.

Také paní Marie byla donucena vystoupit na nižší katedru, již dokola kolem obklopili žoldnéři s oštěpy, jejichž hroty odporně se blyštěly v dubnovém poledním slunci. Paní Marie stála na lešení, pohlížela na Voksu, ale nepromluvila, jen slzy hrnuly se jí do očí. Milovala toho obra, neboť byl tak úžasně dobrý. Venku, na výpravě bouřlivák, byl doma beránkem, modro s nebes byl by jí snesl. Milovala jej a hle, snad už konec milování, snad oba ti Němčiči zahubí. Oba . . . i dítě nevinné, jež dosud nikomu ani slovem neublížilo, protože mluvit neumí. Dítě užřelo otcovu tvář, poznalo ji, neboť v lásce dříve často se k němu skláněla a ručky rozepialo, chtělo k otci. Pan Voksa strašně zbledl, ale mlčel . . . A Němci s vyšší katedry hleděli na toto divadlo, posupní, nebo s úsměškem na rtech. Hleděl rychtář Grünhut, purkmistr Valkuf, hleděli vyslancové Falóty, Kornis, Salzer, Traugut a Nytko, zvaný Voršpajs z Mohelnice, nejupjatěji ze všech však hleděl starý Grabmayer, liška i mstivý vlk v jedné kůži; jeho to byl nápad, toto divadlo, on vymyslel scénu, zaranžoval ji s obratností autora hansvuřtovské komedie. Nyní pásl se s dychtivostí na mukách obou vyznavačů kalicha, nahnutý k předu, ne podobný dravému ptáku, jenž na kořist chystá se vrhnout . . . Avšak neočekávaná podívaná také slzy vyvolala. Napřed počaly štkát ženy českých sedláků, do města dráby sehnané, po nich i české měšťky, ba i Němky počaly slzet, tu a tam ke konšelům vzepialy se ruce, na znamení, že prosí o pardon. I reptání se ozvalo, ale tiché, neboť kupa žoldnéřů střežila zástup.

V té chvíli Jan Chudobín opět si povšiml člověka, jenž mu už v bráně byl nápadný; vychrtllec stál vedle něho, na špičkách sešlapaných, odřených škorňáků a oči na štopkách, hleděl napiatě k lešení, co se tam děje, na Voksu, na konšely a vyslance. Chudobín chtěl by přísahat, že je to ten hudec z Loštic, ten kobzár novinek plný, měl tehda na jednom oku obvazek, ale snad ten obvazek byl pouhou fortelí. Obrátil se, chtěl se onoho člověka zeptat, byl-li v Lošticích, ale vychrtllec už zmizel v zástupu. Jeden z biriců zadul v roh. Na to znamení povstal písař a po německu oznamoval všem přítomným urozeným pánům rytířům, vyslancům měst, statečným měšťanům a také i lidu robotnému, že počíná soud nad Hyncem Voksou, příjímí z Řimic, a jeho ženou Marií, jelikož oba příznávají se k učení husitskému, svatým sborem kostnickým zatracenému a biskupem i králem zapovězenému, nadto že řečený Voksa proti jeho milosti králi a pánu brojil, že holdoval na statcích jeho eminence pana biskupa Jana

a též proti Uničovu ozbrojenou rukou vystoupil a tři vzácné měšťany v čele svojí roty jal, nic jinak, nežli sprostý škůdce a stupka, šioenice hodný.

— To lež, to hrubá lež! — vzkřikl pan Voksa.

— Mlč, dokud se tě neptají — houkl rychtář.

— Já vedl s Uničovskými poctivou vojnu, můj opovědný list dosud na vaší bráně visí. Kdo list pošle, není stupka! Netupte!

— A ty mlč, neptáme se.

— Opravdu poslal opovědný list? — ptal se Arpád Falóty, vyslanec krále Zikmunda.

Rychtář se zarděl. Rád by zapřel, ale nemohl, neboť snadno byl by usvědčen. A přiznat se, že rytíř poctivou vojnu něstu opověděl, to by měnilo celou situaci. Konšelé chtěli soudit loupežníka, nikoli nepřítele, neboť na pouhého nepřítele, protože byl mužem erbovním, neměli práva . . . Mlčel, myslel si, že králův vyslanec zapomene, ale Falóty, jenž měšťáky pohrdal, i když jeho pánu sloužili, rozhněval se, že kupčící mlčí, že na erbovního člověka si troufají; stavovská hrdost v něm zabouřila, divný úsměšek přeletěl tvář; neviděl už spojence, viděl pouhé kupčičky, měšťánky, sahající na stará privilegia. Falóty se ošklibl, odhodlán měšťánky zpražít, blýskl očima a svoji otázku opakoval. A rychtář, vida nezbytí, neochotně hlavou pokývl. Falóty obrátil se k Voksovi:

— Kdy jsi přepadl ony tři Uničovské? Po odeslání opovědného listu, anebo před tím?

— Po odeslání.

— Jako šlechtic a jako vyslanec jeho milosti krále tedy prohlašuji, že tento rytíř patří pod inkvisici královu, před vyšší soud, neboť vaším soudem podle nižádného práva souzen býti nemůže! Ve jménu krále, jehož zde zastupuji, žádám, abyste mi jej vydali.

Konšelé rozpačitě hleděli na sebe, ale Grabmayer zašeptal purkmistrovi do ucha:

— To sice mění komedii, avšak vydáme jej, neboť král Zikmund Voksu neušetří. Nedělá s husity hrubých okolků. Ať si jej posel vezme.

— Rada porokuje o tvoji žádosti a shledá-li, že jsi v právu, mileráda ti vyhoví. Avšak napřed projednáme žalobu na paní Marii, ženu Voksy z Řimic, kteráž paní oyla u našeho práva obviněna, že je kacírkou a jiné ke kacírství svádí. Zde list jeho milosti krále Zikmunda, jímž v čas nepokojů mimořádný dává nám plné právo na!

osobami, jež kacírství šíří bez ohledu na stav a pohlaví — volal rychtář.

— Máte na ni právo — řekl Arpád Falóty.

— Upalte ji!

— Na hranici s kacírkou!

— Na oheň! Na oheň — volali tři neb čtyři lidé, patrně biřici navedení. K nim přidružilo se ještě několik hlasů, porůznu v houfech, ale většina mlčela.

Rychtář se usmál, ale jedovatě, děsně:

— Slyšela jsi, paní? Na hranici tě orteluje lid, dříve, nežli my ortel vyřkli, ale vox populi —

— Nemáte práva na ni! — zahřměl náhle nějaký hlas s přízvukem cizozemským. A opakoval: — Nemáte práva! Nemáte!

— A proč ne? — vybuchl jeden z konšelů.

— Protože je to žena!

XII.

Byl to Jan Chudobín, jenž pobouřil množství jako člověk, který zne-
nadání zašfárá holi do vosího hnízda. Rytířská krev se v něm
vzdmula, když opět zaslechl řeč o hranici a pohlédl při tom na onu
krásnou ženu, již hrozba platila. Nepomyslel, že mu do věci nic není,
vzpomenul, co mu řekl vévoda Burgundský, sám proslulý rytíř, když
jej před mnohými a mnohými lety v městě Remeši na rytířství pa-
soval: že rytíř má spravedlivou věc hájit do posledního dechu, vdov,
sirotků a utisknutých se zastávat bez ohledu na vlastní prospěch,
dobro konat, pomáhat všem trpícím. Má lva následovat i beránka,
lva, když běží o cizí křívdu, o hrubou nespravedlivost . . . A zde ne-
spravedlivost očividná, nějaký zálud, pomsta, neboť křesťan s ženami
a dětmi nebojuje . . . Nepomyslel, že právo i ženy orteluje, ve všech
zemích, kde nějaká justice vládne, na nic jiného nemyslel nežli na
bolest té krásné ženy, na její zoufalost a křičel z plna hrdla, rukama
ve vzduchu šerموval, z očí sršely blesky.

Hrabě Lys, jenž všemu nerozuměl, neboť jen velmi nedokonale
rozuměl německému jazyku, když viděl, že jeho soudruh křičí, počal
rovněž křičet, pochopil, že lidé chtějí tamté krásné paní ubližovat a
stejně jako Chudobín bouřil, na soudy nepomýšleje. Oběma začali

pomáhat jejich zbrojnoši, ve zlém i dobrém věrní, ale to by bylo nic neznamenalo, kdyby příklad byl jiné k odporu nepovzbudil.

Bířici sehnali ráno do města mnoho Čechů, aby patřili na potupu svých krajanů, aby se zalekli kata, hranice — jako když ocilkou v pazourek zakřešeš, jiskra vyskočí, tak najednou v ponížených srdcích českých sedláků hněv zajiskřil, hněv a vzdor, co že ti Němci budou Čechy mučit, po Češích šlapat a jak dlouho ještě? Sedláci zapomenuli na městské bířice, na rotu, jíž hetman Bauerle velel, zapomenuli na to, že zbraní nemají: viděli cizí křivdu a připomínali si vlastní ponížení, stoletý útisk, bědu vrchovatou, vzpomínali, kterak jejich pradědy i dědy, i je Němci sužovali, jako s dobytkem s nimi jednali, jisti, že je pomocí svých drábů na řetěze drží. Šlapali po nich, kopali je — a ponížení najednou zahořeli vztekem, počali se bouřit, křičet, nadávat, mnozí tlačili se k lešení a s dráby se potýkali.

Nastal hluk, jakého Uničov dosud nepamatoval. Bylo slyšet výkřiky české, německé i maďarské, neboť mezi žoldněři byl nejeden Uher. Křik změnil se ve všeobecnou vřavu, v tahanici a trvalo hodnou chvíli, nežli drábům podařilo se vyklidit náměstí. Několik sedláků bylo potlučených, asi půl kopy jich sebrali a zavřeli do Kepky. Jan Chudobín byl kopími stráže zatlačen až pod lešení a tam na něj konšelé udeřili, avšak nemohli na něj dosáhnout, neboť měl bezpečné listy s pečeti německého císaře a jen císař mohl jej volat k pořádku, avšak Burgundané, Francouzi by se jeho i toho druhého zastali. Kornis, jenž byl jednou se Zikmundem až v Cáchách, slyšel tam o hrabatech de Lys, kteří zúčastnili se turnaje, na počest Zikmundovu uspořádaného, a viděl, že i pyšní angličtí a lordové se jim klonili a říšská knížata že s nimi jako skorem se sobě rovnými jednala.

Arpád Falóty se běhl s lešení dolů k Chudobínovi a hněvně na něho křičel, co dělá, zdali neblázní, jakou to výtržnost tropí, v cizím městě, rytíře nedůstojnou. Také Kornis dolů se běhl a křičel na hraběte de Lys, že není rytířem, kdo sobě počíná jako bába v kotci, na tržišti. Ale ještě nedomluvil a již horkokrevný Francouz, jenž náhodou zaslechl urážku a porozuměl jí, hodil mu svoji rukavici. Kornis se i v hněvu pousmál, napadlo ho, že takhle, soubojem, bylo by možno věc urovnat po rytířsku a lidem, kteří o šarvátce na rynku budou mluvit, zacpat ústa. Chudobín postřehl, že de Lys Kornisovi rukavici hodil, a hned zval v boj Arpáda Falótyho. Bylo ujednáno, že rytíře utkají se zítra ráno, po východu slunce, na louce před městem, hned u brány, že se utkají v plné zbroji, v šalíři, v celém brnění, na obr-

něných koních. Dřevcem i dlouhým mečem, až do úplné neschopnosti k dalšímu boji.

Kornis odešel na horní katedru a vykládal konšelům, takto že hloupá komedie nejlíp ukončena, že on hraběte porazí a Falóty, mistr v užívání kopí, že jako hrušku se sedla srazí toho dlouhého křiklouna. Město bude mít zítra pěknou podívanou, ba dvě, neboť v kolbu půjde dvojice po dvojici. Ale dnes aby hloupou komedii ukončili, aby tu husitku poslali biskupovi k potrestání, ten jí dozajista neušetří a oni budou mít pokoj. Měšťané ani slyšet nechtěli, nejvíc Grabmayer brojil, ale Kornis stál na svém, a když se Falóty vrátil, poslechl, oč jde, zakýval hlavou a řekl, že to by bylo vlastně to nejlepší. Ale Grabmayer se ještě opíral. Postřehl pohled, který Kornis vrhl na Voksovu ženu — ano, ano, kacířka se mu zalíbila, Kornis jako slámený vích vzplnul, ještě by ji za dobré slovo cestou mohl pustit na svobodu, čert věř Uhrovi, když sukně mu zavoní. Grabmayer vrčel, ale Falóty houkl, že se tu už nastáli na odiv kdejakému ničemnému zevlounu a že má být konec. To rozhodlo, purkmistr i rychtář přidali se ke Kornisovi a bylo usneseno, vydat kališnici biskupovi k potrestání. Kornis kníř hladil, spokojeně se usmíval.

Roh zaduněl a písař ohlašoval velmi pro dlému obecenstvu, že pan Voksa z Řimic bude vydán králi, jeho žena biskupu Janovi k potrestání a že o sporu, jenž tu dnes propukl, bude rozhodnuto zítra po východu slunce v rytířské kolbě mezi urozenými pány Falótym a Kornisem na jedné straně a oběma cizím rytíři na druhé, před branou rohelskou na palouku.

Písař domluvil, konšelé se zvedli a odcházeli, poslední Grabmayer, rozbručený, hněvné blesky metaje na všechny strany. Mrzelo jej, že věc skončila tak neslavně; pěkně začínala, ale čert sem přinesl ty cizí rytíře, kornyfel vinen, že hádku spískali. Však Voksovi král Zikmund neodpustí, ani biskup té husitské pávici, ale což, kdyby ten Kornis . . . Kdyby jen pomiloval a nechal tak, buďsi, to ano . . . ale, což kdyby husitku pustil, kdyby mu ně-ak uklouzla? Ej, už pozdě bycha honit! Ale Kornisovi poví, že s biskupem Janem bude mluvit o té kacířce tmavooké, že ji tak aspoň nepřímo jeho opatrnosti doporučí. Ať, u kornyfela, si s ní trochu pohraje, když se mu líbí, ale ať ji z drápů nepouští!

Snad biskup rád bude, že se tak stalo. Kornis jeho oblíbencem — a bez biskupa Uničovští nevěděli by si rady se severomoravskými Husity. Na všech tvrzkách, ve všech dědinách by Češi do pole se

chystali, kdyby doslechli, že mezi měšťany a biskupem došlo k roztržce. Vzepřeli by se Češi, beztak mnozí už na Uničov z pozabůčka hledí a jen skočit a skočit na něj.

Také Jan Chudobín se soudruhem opouštěl hrubý rynek. Když koně obrátil, málem byl by vrazil do toho vychrtlého sedláčka s kozlí koží, jehož za hudec z Loštic považoval. Vychrtlec uskočil stranou, aby se neoctl pod kopyty velkého válečného koně, hluboko se poklonil a zmizel kdesi v průjezdu jako ryba v tůni — zmizel spíše, nežli na něho rytíř mohl zavolat. Ostatně Chudobín brzo na sedláčka zapomenul, neboť nastávala mu hrubá starost: vyhledat hospodu. A to nebyla práce malá, neboť Němci šenkýři se krčili, že místa nemají, že u nich plno jako v úle, že nemohou urozené pány přijmout pod střechu. Už věděli, že oba podivínští cizí rytíři nezapsali se dobře u rady, a proto s nimi nechtěli nic mít ani ze přehršli dobrých, neopilovaných Zikmundových florénů.

XIII.

Jan Pardus z Horky, když unikl z leče, Uničovskými kališáikům nastrožené, zavýskl z plna hrdla, neboť do mladého srdce vrátila se naděje, že přece něco ve prospěch paní Máři bude moci podniknout. Náhodou utržil v šrůtce jen dvě lehčí rány, jichž hrubě necítil, ne dbal. Aspoň na barvíři ušetří, když mu Němci žilou pustili. Ujžděl, nevěděl, zdali Voksa z Řimic byl zajat, nebo zabit, stejně nevěděl, kolika lidem podařilo se utéci. Spěchal, co kuň stačil, do husté Doubravy, a když dostihl místa, kde tlupa několikrát odpočívala, sesedl s určeného koně, ulehl do mladé trávy a po chvílce usnul, neboť byl velmi unaven a v noci málo si popřál spánku. Tráva lehce, uspávavě ševalila, kdesi v mlází hvízdal drozd. Asi po hodině probudilo hetmana šustění opadalého listí. Zapraskala suchá větvička. Opět. Někdo se blížil. Pardusův bystrý sluch rozeznal kroky dvou osob. Jistě soudruzi — napadlo ho — ušel do tohoto cizím lidem neznámého místa v domnění, že soudruzi, kteří porážku přežili, přijdou sem, že se s nimi poradí, co podniknout. Čekal svoje lidi, ale přece meč tasil. Po chvíli nad hustým podrostem zakmitla se čapka s kohoutím pérem a hned ukázala se mezi dvěma schnoucími habříky tvář podvůdce roty, Macka. Sedlák mžikl očima a hned radostně vyskočil

z křoví, za ním druhý, oba bez oštěpů, bez cepů, jen s noži za pásem oba hrubě určení.

Pardus zabručel:

— Macku, kolik našich lidí uběhlo?

— A sám nevím, pane — řekl sedlák.

— Co Voksa? Živ?

— Nic nevím, já tuhle se sousedem Jirkou ze Svébohova střelil nejzadnější cíp cesty, a když naši tlupu Němci zaskočili se všech stran, pomyslně jsem si, že je zle, že tlupu vlastní silou z ponížení nevytrhneme, ale že bychom aspoň věrnou zprávu ostatním pánům donést mohli. A proto jsme se poradili s Vaňkem.

— Pravda, zásada byla položena a co počít proti takové přemoci? — řekl rytíř.

— Němců bylo jako much. Nejméně šest na jednoho našince, oni na koních a my pěší, v širém poli, nikde krytu. A jak chytře past nastražili! Nelze o nich říci, že by byli hloupí, znají se ve všelijakých fortelích. Ale spal bych, hetmane, jako dudek.

— Spi tedy v pokoji, počkáme tu do půlnoci, snad přece ještě někdo přijde.

— Uvidíme. Ale nemyslím. Ze saku, z vrše rybě těžko ujít, pane hetmane. Těžko . . .

A přece přišel v samou noc okrvavěný sedlák, vlekl se jako hlemýžď, neboť mnoho krve mu z žil ušlo, ale když se napil kořalky, vykládal, jak bylo zle na bojišti. Pan Voksa těžce raněn a zajat, paní Máří opět odvečena do Uničova, také pět soudruhů zajali, ostatní pošavlovali, on sám ránu dostal do týla, pak druhou a ležel u silnice jako mrtvý, teprve když žoldnéři odtáhli, vzpomatoval se a odlezl z místa hrůzy, po čtyrech lezl, pro slabost a pak aby lidským očím byl méně znatelný. Šťastně dostal se k tůnce, kdež rány vymyl. A pak už bylo trochu líp, ale na ty ostatní, na ty mrtvé strašný pohled! Některý kolik ran dostal, nežli padl.

— A zbrojnoši?

— Těch padlo více nežli našich. Nebudou se asi příliš chlubit vítězstvím! Všude kolem cesty je jich jako máku v žitě.

Hetman Pardus mlčel, knírek potahoval. Bylo mu líto pobitého lidu, tolik dobrých soudruhů zahynulo a pro nic, škoda těch životů. Po chvíli zabručel:

— Voksu v pasti nechat nesmíme.

— Pravda — řekl Mac k — ale co počít?

— Napřed nový lid musíme sehnat. Ty, Macku, půjdeš do Řimic, hned, abys došel před rozbřesknutím, povíš panu Jakubovi, co se stalo. Odtud hned se vypravíš na Búzov, aby nám poslali houfek zbrojnošů. Ty, Jirko, půjdeš na Hoštýn k panu Frývaldskému. A já, ach, kdybych měl ještě aspoň dva muže!

— Nač?

— Jeden aby pobouřil krajinu od Loštic až po Konici a Plumlov, druhý aby šel do Uničova, přezvědět, co Němci. Mohl by potom kolem Uničova kroužit, pod horami, k Šternberku.

— Vím o člověku, jenž vydá za dva a snad i dokonce za tři — prohodil Macek.

— Je tedy chytrý?

— Nad lišku. Česky, latinsky, německy mluví, německy jako rozený Němec, neboť dlouho potuloval se ve švábských městech a také trochu uhersky umí, přes rok žil v Uhrách, kdesi v Prešpurku a za Prešpurkem, nu, já sám nevím, kde. Plavec se jmenuje. Plavec. Neslyšel jsi dosud o něm?

— Neslyšel. A čím se živí?

— S kobzičkou chodí světem, dobytek léčí i lidi, neboť zná všechny mocné rostliny, tu kořen vytrhne, tam květ sebere nebo list, nebo i bobule a z toho lektvary vaří. Do škol chodil, ale pak sběhl, nevím proč, mnoho roků byl ve světě, zkušenosti nabyl.

— Je poctivý?

— Je a náš, aspoň v tom, že Němce ani cítit nemůže. . Také prý mu ublížili — řekl Macek.

— Dovedl je!

— Za dvě hodiny zde budeme, je-li doma.

Plavec byl doma, vrš pletl na ryby, ale když mu sedlák vyřídil vzkaz Pardusův, hned nechal díla, sfoukl smolnici, již si na práci svítil, a šel s Mackem. Byl prostředně vysoký, oholený, ostrých rysů, bystrých, těkavých očí, jež pod šedivými, hustými brvami svítily jako dva drobné uhlíky. O Plavcovi mnoho se bájilo, říkali, že je nevlastním synem nějakého mocného šlechtice, nebo dokonce samého nebožce markraběte, matka že po porodu mnoho zlata dostala, aby s hochem odešla někam hodně daleko, ale když prý umřela, synek z latinských škol sběhl a počal se toulat s místa na místo, devíti řemesel mistr, ale nepřítel delšího pobytu na jednom kousku země. Byl chápavý, co uviděl robít, hned sám dovedl, ale nejvíce vynikal v mastičkářství, věděl, kdy která rostlina je mocná — tu a tam se

šeptalo, že i čarovat umí, že uhodne, co si kdo myslí, ale nikdo neodvážil se o tom nahlas mluvit, ze strachu, aby mu Plavec neublížil. Po letech usadil se v opuštěné hájovně na pokraji Doubravy, nikoho se neptal po dovolení, ale také nikdo neodvážil se jej vyhnat. Vídali jej u čihadla, kdež ptáky pozoroval, nebo u tůňky v lese, v níž kapry choval, nebo na pasece, u brtí. Měl doma ochočenou lišku, jež však na každého hosta strašlivě vrčela, lišku svobodně do lesa pouštěl a přece se vždycky vrátila, lidé věřili, že ji bezpečněji nežli na řetěze drží nějakým čarodějným slovem. A pak řeči přecházely na pole bájí; sedláci vyprávěli, že se jednou před jejich očima potopil do Moravy a že vůbec nevyplaval, avšak následujícího dne seděl doma jakoby nic. Že oheň mu neublíží, ani hrom, aniž jakékoliv zvíře. Zmije že za řadry nosí. Našli se také pochybovači, ale to nikdo upřít nemohl, že Plavec výborně na kobzu hude, že pěkně zpívá a že chytrostí předčí nad všechny lidi, co jich na míli kolem Litovle.

Tohoto Plavce dovedl sedlák Janu Pardusovi. Mladý hetman upřeně na hudec pohleděl, jako by jej chtěl zkoumat, ale Plavec snesl pohled, usmál se lehce, však mlčel.

— Víš, co chci? — zeptal se Pardus.

— Vím.

— A chtěl bys —

— Snad, pane. Snad.

— Zlatem a stříbrem nešetřím, když jde o dobrého přítele a jeho choť.

— Nechci zlata. Ne. Avšak mám jednu podmínku. *Conditio sine qua non* — pochlubil se Plavec svojí latinou.

— Nuže, co chceš?

— Budu sloužit proti Němcům, neboť je rád nemám, proti biskupovi, proti králi, ale chci, aby se se mnou jako se soudruhem jednalo.

— Souhlasím.

— Ty chceš vysvobodit pana Voksa?

— I jeho ženu, dítě, všechny. Avšak netajím se, že věc těžká, město nemohu přepadnout, dost lidu není. Voksa vymyslel plán: chytit několik vážných měšťanů a nabídnout výměnu. To se, jak asi už víš, nepovedlo a nyní měšťánkové budou opatrní, nevylezou ze svých děr.

— Ovšem, pane.

— Kdybych aspoň věděl, co obmýšlejí.

— To ti brzo povím, neboť v přestrojení snadno vniknu do Uničova a všechno vyzvím. Člověk musí umět klást otázky a sám se nepodíeknout. Myslím, že krutou pomstu strojí, ale kdo míru překračuje, obyčejně zle pochodí. Mám už svůj plán.

— Pověz!

— Až uzraje. Dost času. Nyní jdu — řekl Plavec. A stisknuv Pardusovi ruku jako rovný rovnému, zmizel v lese. Na východě počalo se jasnit, červánky zaplavily oblohu, bílé mráčky leskly se jako stříbrné pláty na velikém, skvělém odění. Tu a tam zahvizdl pták, jitrem ze sna probuzený, vyskočil na sněž, křídly zatřepotal. Plavec šel vpřed spěšně, cestou necestou, ale znal tu každý koutek, nezabloudil. Zašel domů, přestrojil se, nějakým mazem natřel tvář, jedno oko zakryl černou klapkou a s kobzou na plecích vyšel do světa. Byl v Uničově, potuloval se po krčmách, hrál, zpíval i německy a latinsky, hlavně však noviny zvědál a nejvíc o těch zajatých husitech, kde je mají a co s nimi počnou. Z Uničova šel do Šternberka, do Olomouce, odtud na Hunčovice a do Litovle, v Lošticích setkal se s panem Chudobínem, ježž však neznal. Protože burgundský kapitán dost špatně a s nezvyklým přízvukem česky hovořil, považoval jej za Němce, nebo za Vlacha, Zikmundovi sloužícího a proto rychle z šenku ušel. Plavec všude šířil zprávy, lid na nějaký převrat připravoval, ale nevěřil, že by převratem bylo možno vysvobodit zajaté — sedláci, i kdyby jich tisíc a dva přišlo, nerozbijí ani nezlezou tvrdé hradby uničovské. Ano, kdyby měli hrubé pušky, srubnice, kdyby měli praky a totachy. Ale zuby zdí neprolámou. Spíše lstí bylo by možno. Plavec vrátil se do Uničova a počal provádět svůj plán, chtěl se seznámit se žalárníkem, ježž Kepku hlídal, opít jej, vzít mu klíče a v noci vyvést zajaté. Než páni dali do Kepky dvojnásobnou stráž a žalárník byl starý nemluva, ježž se krčmám vyhýbal. Avšak jednoho dne přiběhl Plavec do Řimic jako na koni.

— Pošlete posly! Ať lid se v noci v Doubravě schází! Zítřa bude rozhodnuto. Jen rychle ať jdou a při tom opatrně, aby německý medvěd nezvětlil topor za sladkým plástem.

— Co obmýšlíš?

— Povím zítřa, až se lid sejde. Avšak potřebuji aspoň tři sta mužů.

— Tolik? — podivil se Pardus.

— Tolik. Snad je seženeme. Hoštýnský pošle, Búzovský purkrabí, Hunčovický purkrabí, Pateřínský přijde, vzkázal jsem též

Mladvaňkovi, jenž za Zábřehem v horách sedí s houfcem bratříků, a doufám, že smělý Mladvaněk přijde. Také z Loštic přijdou, i ze Šumvaldu. A v okolních dědinách všude nepokojno, stačí jediná jiskra, aby to všecko vzplanulo. Nuže, vykřešeme tu jiskru. A víš, pane Parduse, proč král Zikmund odtrhl tak spěšně od Ždánic?

— Že odrazil, že do Uher uhnul, vím, ale proč uhnul, netušil jsem; snad mu prachy došly, snad chleba a masa bylo málo?

— Nic z toho, i prachů k hrubým puškám dost měl, i masa, neboť Uhřici strašlivě plenili střední Moravu, nejen husity, ale i věrné přívržence Zikmundovy. Děsně holdovali všude jako v nepřátelské zemi a na mnoha stech vozů kořist do Uher odvázejí.

— Proč tedy král uhnul?

— Protože Korybut táhne na Moravu s polským a litevským vojskem. Král Zikmund se bál, že by s jednoho boku mohl být napaden Poláky, kteří na Opavu směřovali, a s druhého boku Žižkou, jenž někde u Německého Brodu s vojskem leží.

— Korybut že jde? To zpráva k nezaplacení.

— Zaplať ji tedy aspoň z části: nech mně tu ve tvrzi tři hodiny spat, neboť jsem právě přišel ze Šternberka a necítím hnátů. Ale o tom Korybutovi před lidmi mlč, nikomu ani slůvka, pane, pomni, že Němci dosud o něm nevědí a vědět nemusí. Já dověděl se pouze náhodou, neboť jsem se setkal s jeho špehýři. Zikmundovi tažení Korybutovo polští kněží prozradili, ale král zapomenul severomořavským Němcům vzkázat. Netuší a nechť nejsou na vpád připraveni!

Pardus hlavou kývl, že bude mlčet jako hrob. Plavec se odbelhal do tvrze a hned se po loži ohlížel, po deku huněném a perném zhlavci.

XIV.

Hned za příkopem, obkličujícím hradby, těsně u jedné z hlavních bran uničovských, nalézalo se nepříliš prostorné místo, pěkná, travou porostlá rovinka, na níž měl se konati ostrý zápas pánů Falótyho a Kornise s rytířem Chudobínem a hrabětem de Lys. Na prostranství hned odpoledne posláni robotníci s rozkazem trávu pokosit, aby koňům v rozběhu nevadila. Tesaři budovali z trámů a prken estrádu pro koňšely a soudce, druhou pro vzácnější měščky a kolem prostranství nízké zábradlí, aby diváci bojujícím nepřekáželi. Měšťané

velmi těšili se na zápas, mnozí dosud neviděli pořádného turnaje, těšili se, že zdarma dostane se jim vzácné podívané, již si pouze korunované hlavy mohou popřátí. Po celý večer o jiném se ve městě nemluvalo, někteří podnikavější lidé pokoušeli se dokonce o sázky, ale se sázek sešlo, neboť mnoho bylo těch, kteří chtěli sázet jen na Falótyho a Kornise, avšak málokterý projevil chuť vsadit na Chudobína, neb na hraběte de Lys, nejen z jakési antipatie, ale i proto, že nevěřilo se v jejich vítězství.

Jak by bylo možno, aby ti dva cizinci zvítězili nad rytíři tak proslulými — říkali si uničovští Němci. A jen Čechové přáli vítězství Chudobínovi a hraběti de Lys, avšak potichu, v skrytu, neboť zpychlí Němci pomocí žoldnéřstva drželi je v područí. Ze všech Čechů, jichž ve městě bylo ještě nad polovici všeho obyvatelstva, pouze jeden odvážil se nabídnout cizím rytířům svůj krov, když nadarmo po městě hledali hospodu. Soukeník Martin Prchlý, už starší člověk, podsaditý, veliké, téměř holé hlavy, bradatý, přímého, nebojázlivého pohledu. Patřil mu veliký dům v Kostelní ulici, dům s rozlehlým dvorem, kdež sukna sušil a se zahradou velmi úpravnou. Martin Prchlý mnoho vystál od Němců, ale byl bohatý a snesl všecken útlak, platil pokuty, vedl nákladné spory, jen aby se z města, v němž jeho rodina od počátku bydlila, nemusel vystěhovat. Znal Sachsenspiegel, znal všechna práva Magdeburská snad lépe nežli krevní písař uničovský a dovedl Němcům čelit.

Prchlý uvedl hosty na mazhauz, jenž o bohatství majitele domu svědčil skleněnými okny tabulek, na okrajích zlacených a velikými, hradu podobnými kamny z polévaných, pestrých kachlí. Stůl, židle, truhlice, librář byly vesměs z dobrého ořechového dřeva a koltry nade dveřmi ze vzácného brokátu. Jan Chudobín podivil se nejvíc libráři, v němž ve třech řadách bylo srovnáno několik desítek knih, představujících na ten čas bohatství velmi značné. Měšťan postřehl oddiv v rytířově oku a hned začal, že bez těch knih, bez té útěchy vzácné nebylo by možno mezi Němci vydržet, že se příliš naparují, příliš krutě vládnou, nenávidí že v nich je převeliká, a snad ještě větší pohrdání vším, co není jejich zákona. Slovan pes u nich, spíše nad psem se ustrnou, psa po kožichu pohladí, ale Slovana vždycky karabáčem. A bývaly tu v Uničově časy lepší, veselejší, to bylo tehda, kdy Němci ještě neměli dost majetku, dost síly. Odvaha v nich byla vždycky, ale člověk německého zákona uvažuje, počítá, neuhodí spíše, dokud není jist, že uhodí smrtelně. Och, bývaly tu lepší časy, však

už pominuly a jednou, bůhpomozi, Němci ovládnou nejen všechna moravská města, ale i hrady, tvrzky, dědiny, dvory, mlýny i lomy kamenné, veškerý obchod, veškeru půdu a Čech, Moravan bude u nich parobkem, ubohým podroužkem, jehož Němci bičí do práce honit budou. Už to začíná, už ten Bund měst udusil české měšťanstvo v Uničově, ve Šternberku, v Olomouci, v Litovli, v Mohelnici. A v biskupském Kroměříži není líp, olomoučtí biskupové všude Němců nasadili, bojovných manů ze Švábska, ze Sas, z Branibor a ti za sebou nové Němce vábí. Zemanstvo neodolá, už nyní zbohatlí kupci si dědiny kupují, tvrže staví, po predikátech dychtí, mnoho-li ještě třeba, aby nabyli převahy na sněmu, ve vládě? Však Zikmund, kdyby se mu podařilo Čechy potříť, přál by Němcům více nežli kterýkoliv jeho předchůdce. To není král Václav, toho Němci ani cítit nemohli a kněží také ne. Jeho otec, Karel, přál kněžím, dával jim oběma rukama vzácné výsady, statky, benefícia, kdo ví jaká, stavěl nové kláštery, kostely, za jeho vlády nikdo nesměl proti kněžím špetnout, začal Milíč Moravan, z Kroměříže, svatý kněz a hned musel do Avignonu, ví-li pan rytíř, až do Frankrajchu. A kněží o Boha nedbali, jen o ten měšeček, o zlato a stříbro, o němž Pán se často nepochvalně vyjádřil, aby neskládali sobě pokladů na zemi, jež rez kazí a červ rozežírá, ani je nenapadlo. Jen ti pokladů neskládali, kdož benefícia propíjeli nebo probili s helmbrechtnými ženinami. A bylo takových! Však Hus jim do duše zahřměl, ale hned musel za pravdu hrdlí položit. Už osm roků tomu, dobrých osm let, ale Hus tělem umřelo duch v Čechách žije a Žižka, ten strašlivý tábořský vojevůdce s bran, v ruce, se svými sedláčky a zemany ostříhá dědictví Husovo, čistý zákon Páně. Ale, kdo ví, jak bude. Spravedliví často bývají poníženi, nepravost světu vládne, Antikrist, chlubný, hubatý, Antikrist, potvora z hlubin pekelných.

Jan Chudobín poslouchal, a když měšťan umkl, sám počal se vyptávat na krále Zikmunda, je-li pravda, že Husovi glejt poslal a pak slovo nectně zrušil. Měšťan přisvědčil, že pravda pravdivá, svatá, že Husa oklamal i český národ, a Chudobín zaklnul, to že dobrý rytíř nikdy neučiní, aby slovo zrušil, a král má být korunou rytířstva. Připomenul si, že mu i Dobšík z Odrlic o tom zrušeném glejtu vyprávěl a hle, každý to potvrzuje. Co takový král, jenž slovo dá a pak na ně plivne. Také na něj plivnout, za víc nestojí! Kdyby někdy setkal se s tím věrolomcem, do očí mu to řekne, aby věděl, co o něm poctiví lidé soudí. Horlivě začal po francouzsku vyprávět hraběti

de Lys, že ten král, proti němuž Čechové pole sbírají, je špatný král, že glejty ruší, slovo že mu dýmem, nu a takového pána že patří bit a že by sám měl chuť na Zikmunda uhodit.

Byla noc, když oba rytíři odebrali se na lože. Spali klidně, neboť byli si jisti vítězstvím. Když přiblížil se čas boje, vyjeli z domu úplně k bitvě připraveni, v dobrých pancířích toledských, na přílbách chocholy s pštrosími péry. Němci již dům souseda Prchlého obstupovali, když uviděli rytíře, mlčeli, pouze nevraživé pohledy zvěstovaly, že jim nic dobrého nepřejí.

Na zápasišti již bylo živo. Napřed vytáhla z brány tlupa žoldněřů v kapalínech a v předním plechu; měli dbát, aby pořádek byl zachován. Za žoldněři valili se měšťané, řemeslníci, tovaryši, brána zástupu téměř restačovala. Obklopili obě estrády a zábradlí, kolbiště ohraničující. Mnozí vystoupili na městské hradby a věže, odkud na bojiště dobře bylo vidět. V ustanovenou hodinu herold začul v troubu a na to znamení vjeli na plac oba cizí rytíři. Uhrové dosud nepřijeli, ale když herold po druhé zatroubil, objevili se v bráně a s nimi purkmistr Valkuf s rychtářem Grünhutem a hosty, panem Salzarem z Olomouce, Michaelem Traugutem z Litovle a baculatým Andreasem Nytkou, zvaným Voršpajs. Za nimi ubírali se konšelé, mezi nimi starý, pyšný Grabmayer na předním místě. Uhři, sedící na vysokých, pěkných koních, zajeli na kolbiště a pyšně pozdravili odpůrce. Konšelé a hosté vystoupili na estrádu, potaženou červeným sukmem, a usedli na svoje místa. Zavratý Michael Traugut sepial ruce, pouštěl mlýnek, červený mohelnický Nytko naklonil se k bohatému Salzarovi a bručel:

— Jen aby to dlouho netrvalo; nějaký voršpajs byl by neuškodil, ale vy jste mne lačného vytáhli z postele. Raději bych někde v pivnici seděl nežli zde, neboť po včerejší pijatice na radnici hlava třeští. Voršpajs a doušek, to by mi hlavu napravilo.

Mladý Salzar pyšně, přes rameno pohlédl na Nytku, jako by chtěl říci: jak se opovažuješ mne, Salzara, oslovit. Jsi žebrák proti mně a žebrák je Mohelnice proti Olomouci. Ale Nytko Voršpajs zahlédl tvrdý, pánovitý pohled a zamařil se, pěst zafal, snad si vzpomenu, že jeho děd Procek Nitka s mečem v hrsti honil Salzarova děda po Litovli, když se hanebně vyjádřil o Moravcích českého jazyka.

Herold zatroubil po třetí a na to znamení vstal purkmistr Valkuf a oznamoval, že dojednán byl poctivý rytířský souboj na dřevce a dlouhé meče, na smrt, nebo až do úplné k boji neschopnosti, mezi

urozeným rytířem Arpádem Falóty z Kis Faloty, plnomocníkem císaře Zikmunda, na jedné a panem Janem Chudobínem, kapitánem burgundského vojska, na druhé straně, dále mezi urozeným a statečným pánem Jánušem Kornisem z Trauerverde a hrabětem francouzským de Lys, kterýžto souboj platně byl umluven, aby se dnešního dne a na tomto místě konal podle obvyklých pravidel, bez průtahu a bez právních následků pro vítěze, buď si jím kdokolivěk ze zmíněných čtyř pánů, braní, již si zúčastnění sami přinesli neb od svých pacholat dali přinést. Na žádost urozeného pana Kornise z Trauerverde bylo usneseno, aby napřed on s tím francouzským hrabětem zápasil o palmu a to dlouhým dřevcem i mečem.

Rytíři se uklonili na znamení, že rozuměli a souhlasí. Spustili hledí, chopili se dřevců a Kornis s hrabětem de Lys odjeli na vykázaná místa. De Lys seděl na vysokém válečném koni normanském, jehož čabraka, zdobená zlatem vyšitými erby de Lysů a pokrytá drahokamy, představovala cenu slušného panství. Také prsosiny byly zdobeny stříbrnými a zlatými puklami a uzda repytala se drahým kamením, zřídka kdy vídaným. Teprve nyní pochopili Němci, že hrabě de Lys je mužem zajisté znamenitým, když takovým bohatstvím pochlubit se může. A toledská zbroj má cenu slušného zámku.

V okamžiku, kdy soupeři se spuštěným hledím rozejeli se každý na opačnou stranu kolbiště, tisíce očí hledělo za nimi, ulpívavě, napiatě, z těch zraků šlehalo tisíc otázek: kdo z nich zvítězí? Také Kornisova zbroj byla dokonalá, kuň znamenitý. Maďar nebyl vyšší hraběte, ale byl na pohled zavalitější, svalovitý, silný chlapík. I Falóty nahnul se v sedle a zvedl hledí, aby lépe viděl na zápasící. Jediný Chudobín byl úplně klidný, lhostejný, jako člověk, je muž buď na výsledku nezáleží, nebo jenž předem ví, jak boj skončí.

Purkmistr kynul rukou a herold znovu zatroubil. Na toto znamení rozejeli se proti sobě oba rytíři, prudce, jako dvě vlny, vichrem vzedmuté. V okamžiku podvrhli dřevce a letěli po louce, v sedlech poněkud naklonění, oba urputní, dychtící po úplném zdolání protivníka. A již srazily se obě vlny: strašlivý náraz dřevců, lámajících se o pancíře. A najednou zástup vzkřikl, zajásali Němci, zasmutněli Čechové: hrabě de Lys zakolísal se v sedle a sletěl na zem a s ním vysoké sedlo padalo. Jan Chudobín tryskem přihnal se k hraběti, pohlédl na chvějícího se koně a zvolal:

— To nic, to není porážka, jen podpěnka praskla a následkem této škody smeklo se sedlo. Vyměňte řemen a podejte nová kopí!

Ale de Lys zašeptal:

— Brachu, příteli, já dnes nemohu pokračovat v boji. Pohled, vždyť krev plívám.

A skutečně, hledí byio zakrvavělé.

Chudobín počal vyjednávat, že musí být nové utkání, že tento zápas podle rytířských pravidel neplatí, jelikož hrabě de Lys nebyl poražen. Zničení podpěny nutno pokládat za náhodu, jež výsledek souboje ruší. Kornis se vzpíral, tvrdil, že zvítězil a že už v kolbu s de Lysem nepůjde, ale Falóty, jenž rovněž přijel, tvrdě řekl:

— Půjdeš znovu v kolbu, až se Francouz vykřeše, neboť oni mají pravdu. Už se vítězit silou ramene a nikoli —

Nedomluvil, neboť Kornis vztekle na něho pohlédl. Mladší Uher chvilku uvažoval a pak řekl:

— Postavím se hraběti, kde mu libo . . . A zvednuv hledí, odjížděl z kolbiště.

Rychtář Valkuf pokynul rukou, že nyní nastupuje druhý pár. Herold zatroubil jednou a staří rytíři odjeli na svá místa. Oba vysocí, na ohromných koních, ale Falóty mnohem zavalitější, na pohled obr, jenž je s to pouhým stiskem ruky oblázky drtit. Nikdo z Němců nepochyboval, že Falóty smete protivníka, jako člověk s rukávu pouliční prach. Jen Češi ještě doufali.

Zástup dech tajil.

Roh opět zazněl.

Oba rytíři sklopili kopí a vyrazili plným tryskem; jako dvě vichřice vrhli se proti sobě. Avšak Čech, dojížděje, odklonil kopí, neuderil; odpůrcova zbraň narazila na jeho krunýř a zlomila se jako stéblo; Chudobín seděl pevně, ačkoliv Arpád Falóty strašlivě udeřil, ani o chlup se nepohnul v sedle. Vydržet takovou ránu, aniž člověk sám bije, to bylo něco, co přihlížející Němci nedovedli pochopit. Sám Falóty zabručel mezi zuby: Chlapík!

Chudobín ukázal Němcům svůj mistrovský kousek, jímž už v Re-meši v údiv přiváděl nejproslulejší rytíře francouzské i anglické. Falóty volal po novém dřevci, a když mu podali kopí, jako bouře vrhl se vstříc klidnému Čechovi. A opět se rytíři srazili. Tentokráte Falóty, jakoby pozdvižen ohromnou vlnou, obloukem vyletěl ze sedla a podoběn rozložitému dubu, jež dřevorubci povalili, natáhl se na trávu. Chudobín seskočil s koně a tasil dlouhý meč, očekával, zdali protivník povstane, avšak Falóty nevstával, jako neživý ležel na pokosené trávě. V okamžiku, kdy s koně letěl, ozval se nehučný potlesk

Čechů, ale umkl, neboť Němci počali na Čechy jako vlci na ovce hledět. A chvilku bylo ticho jako v kostele, kdyby moucha přeletěla kolem purkmistrova rudého nosu, bylo by slyšet její bzučení. Najednou ozval se strašlivý výkřik:

— Husité!

— Vojsko! Retuj se, kdo můžeš!

Z nedaleké březiny vyrazil zástup velkých, bradatých jezdců v beranicích, s dlouhými oštěpy a kvapem hnal se k bráně. Za prvním vyrazil druhý, třetí, už se ukazovali na okraji březiny velicí, obrnění jezdců na obrněných koních, korouhev za korouhví z lesa vycházela a všechny šturmem na město. Němci vřeštěli strachem, kupa těl vrhla se k otevřené bráně.

XV.

Když se Plavec trochu prospal, vytratil se z Řimic jako duch; Pardusovi vzkázal po Mackovi, aby několik lidí poslal ke Králové, na cestu k Medli, několik na silnici mezi Červenkou a Střelicemi, jedním houfkem aby obsadil Piňovice, jiným Žerotín a Hnojice, s posledním aby přišel do Mladějovic; hloučky nechť bedlivě strahují a zadrží každého, kdo by chtěl do Uničova od Litovle, Olomouce nebo Šternberka, ať každého drží, byť to byl kdokoliv, zvláště však jízdné posly. A do těch Mladějovic ať si pospíší, neboť periculum in mora. Tu latinu, již se Plavec rád blýskl, posel sešmodrchal, ale ostatní poctivě vyřídil a Pardus, ačkoliv nechápal, co Plavec chystá, proč má silnice lidem osazovat, jaký z toho prospěch, přece učinil, co chytrý zvěd chtěl.

A lid se brzo počal scházet. Napřed přišel Dobšík z Odrlic s hunčovicou posádkou, s třiceti dobře ozbrojenými zbrojnoši; hned po něm objevil se český hetman Mladvaněk s padesáti bratříky po vojensku sešikovanými, sám ve zpytcích harcuje na pěkném hnědáku. Mladvaněk ze všech měl nejdále, ale šel po táboritsku, hurtem, aby Němci byli opravdu překvapeni. Také Frývaldský z Hoštýna přihnal se s dvaceti lidmi, přitáhlo padesát zbrojnošů z bůzovské posádky, přišel Kuna z Patejína, Troček z Loštic, Sulislav Dvacetínský, Ždan z Vyšehoří a jiní, každý s několika ozbrojenými čeledíny.

Hrabě de Lys zakolisal v sedle a sletěl na zem . . . (Str. 70.)

Pardus voj rozdělil a sám s houfem Jakuba z Řimic spěchal do Mladějovic, zvědav, co Plavec chystá.

Zvěd od Řimic rovnou k Olomouci spěchal. Věděl více, nežli pověděl — věděl, že Korybut hodně hluboko postoupil do Slezska a touto dobou snad že už překročil moravské hranice, kdež jej očekával pan Václav z Kravař se značným počtem lidu. Věděl i to, že Korybut napřed na pevný Olomouc, na hlavní baštu biskupovu a němectví, udeří, aby jednou ranou hada potřel, hlavu mu rozšlápl. Korybut je přesvědčen, že olomoucký biskup nic netuší, že útoku s oné strany neočekává. Prosmýkne se horami, kolem Domášova a rovnou na biskupovu residenci šturm pustí, překvapí Němce, poleká je a snad ve zmatku města se zmocní. Plavec také věděl, že s Korybutem jede na čtyři tisíce jízdného lidu a druhý houf že s děly a vozy spízními následuje. To vše chytře vytáhl z Čechů, kteří Korybutovi sloužice, byli posláni obhlédnout krajinu, a na tom založil svůj plán. Vyhledá Korybuta, poví knížeti, jak snadno bylo by v určité chvíli zmocnit se pevného Uničova a tak zasadit Němcům ránu téměř nezacelitelnou. Kdo má Uničov, má klíč k celé severní Moravě, to i Korybut pochopí a pošle něco lidu, pět set stačí, ano, více ani netřeba, neboť Uničovští budou najisto překvapeni a ztratí odvahu.

Plavec statečně vykračoval, ale Korybutovy houfy byly rychlejší, nežli si myslel. Když přicházel k Příkazům, zahlédl jezdce, Poláky v dlouhých kontuších a v kapalínech, podjezd a jeho velitel hned na Plavce udeřil, odkud jde a kam. Plavec řekl, že hledá pana z Kravař, jenž s knížetem Korybutem jede, že věc pilná, nestrpí odkladu. A rotmistr sděloval, že kníže je nejspíše v Dolanech, neboť přepad se nepodařil, Němci bděli, čekali, odbili útočící houfy a sám biskup v pancíři vedl svůj železný lid k výpadu, mrchy, vylehli z bran a porazili kozáky, porazili husarstvo pana Dobeše Puchaly, kníže musel ustoupit s pole a biskup vrch drží, ale nikoli na dlouho, však až přijde zbytný houf, až přijdou hrubé pušky, prachy, totachy, však nectný biskupec uvidí, co umějí Poláci. Zatím Korybut vyslal podjezdy na všechny strany, aby strahovali nepřítelé.

Plavec poděkoval za zprávu a kvapil k Dolanům. Ve Skrbeni potkal houfec, jiný pod Horkou. V Horce si koně vypůjčil a jako zběsilý hnal se cestou necestou k dolanskému návrší. V dědině hned se ptal, kde stan knížete Korybuta, že s poselstvím jede, s velikou novinou. Poláci hleděli nedůvěřivě na odraného kobzáře s klapcem na oku, co by ten s poselstvím jezdil, kdo by takového poslal, ale

přece pověděli, že kníže je s hetmany na kopci, za dědinou, tam že mu zřídili veliký stan, však jej pozná. A Plavec šel, zakrátko stanul před samým Korybutem. Kníže, mladý člověk, synovec proslulého Vitolda, největšího nepřítele křižáků, neveliký, pěkně urostlý, kučeravý, seděl za stolem a kolem něho jeho průvodčí litevští a polští, Dobislav Puchala, proslulý voják, dále Víšek Račírský, dvořan litevského knížete, čeští poslové Vaněk z Jenštejna, Hlas z Kamenice, Kostka z Postupic; polský kastelán Grabovski z Ostroga, velitel knížecích kozáků Zachar Pivko, vysoký, hubený, s dlouhým svislým knírem prosivělým a s krátkou, hustou bradkou. Stranou seděl pan Mikuláš Sokol z Lamberka, syn onoho proslaveného Sokola, který v bitvě u Grunevaldu celé české a moravské korouhvi velel, v níž i Jan Žižka sloužil. Mladý Sokol seděl s Kolštýrským, Václavem z Kravař, Bavorem z Pernštýna a Miroslavem z Cimburka, pilně se jich na Moravu vpytávaje, co tu nového, co vojna, povstanou-li nyní Moravané jako jeden muž, a co Žižka, přijede-li na Moravu, jak slíbil, neškodí-li mu, že u hradu Rábí druhého oka pozbyl. Bavor z Pernštýna, jenž byl s Žižkou u Rábí, jistil, že neškodí, nic neškodí ztráta oka, nejvyšší hetman ovšem nevidí vlastníma očima, avšak jeho duch převyšuje všecky vidomé. Třeba slepý, přece strašlivě ztepal krále Zikmunda, vyhnal Uhrata i Němce ze země a bohdá ještě několi-kráté je prožene, dokud pokoje nedají. A Miroslav z Cimburka, neveliký, přitloustlý, s rusým knírem pod připlesklým nosem hovořil o Moravě, že neví, co nyní bude, husitům že se ulevilo, když Zikmund musel od Ždánic, ale že neví se, co dál bude. Ještě straší ten biskupec, straší Bund německých měst a velcí páni že se dosud bojí krále Zikmunda. V Brně je zjímal, když na sněm přijeli, hurtem na ně udeřil, i na pana Petra Strážnického z Kravař, na toho nejvíce a všichni museli se poddat, všichni přísahali, že k husitům více nebudou se hlásit, že budou tiše sedět na svých zámcích. Král Zikmund jako mračno nad nimi a kolem něho plno Uhrů, Kumánů, Brno plné Uhrů, nebylo možno odmítnout, opít se, šlo o hrdla, o statky. Není možno myslit, že by korouhevni zapomenuli tak brzo na brněnskou přísahu; třeba vynucená, drží je na uzdě a nepustí, strach nepustí, co potom, kdyby se Zikmund opět vrátil, jak by asi na jejich statcích holdoval, jak by se i na hrdlech mstil. A Bavor z Pernštýna, jenž v boji na Špitálském poli i u Žatce velmi proslul, křičel, že by Moravané měli nedbat vynucené přísahy, povstat jako Čechové, dorážet na tu ohavnost v královském rouše, v hermelínu. Nedodržet slova,

jako Zikmund Husovi nedodržel. Mikuláš Sokol kýval hlavou, to že dobrá řeč, poctivá, a podával Bavorovi obrněnou pravici. Ale Miroslav z Cimburka znovu se ozval: že když král Zikmund slova nedodrží, nemusí každý být takový, každý špata, jaký by to byl husita, kdo by lepší nebyl nežli ti, které potírá.

A pánové počali se hádat. Dobeš Puchala se ozval, že vojna vylučuje morálku, teď že vojna s uherským králem a kdo mu v slově stojí, ha, podporuje krále, vlastním škodí, teď nic morálka, je-li prostředek dobrý, či nikoli, teď šavle z pochev a řezat Uhry, honit je, až za Dunaj zalezou. A Výšek Račinský Puchalovi přisvědčoval, že pravda, přisvědčil i starý Zachar Pivko, když na ostatní pověděli, oč jde. Dobislav Puchala, ohromný, šedobradý šlechtic v prošívanici, prostovlasý, mohutnou pěstí na stůl uhodil, křičel, on že by Uhrům a Němcům ani hodinu ve slově nestál. A Miroslav z Cimburka opět: co by tomu řekl Hus.

V té chvíli polský voják strčil Plavce do stanu a rozmluva hned ustala, každý byl zvědav, co ten vychrtlec jednooký nese, co se stalo. A Plavec hleděl s jednoho na druhého, ale hned poznal, který je Korybut, ačkoliv Litvín oděvem od ostatních se nelišil. Trochu instinkt pomohl a trochu zkušenost, Plavec hned obrátil se ke knížeti a řekl:

— Přicházím sdělit, kerak téměř bez boje možno zmocnit se pevného Uničova, libo-li.

— Bez boje? zvolal Kolštejský.

— Ano.

— Bez hrubé střelby?

— Ovšem.

— Nemožno, člověče, nemožno!

A Václav z Kravař dodával:

— Uničov je pevný a kramáři mají dost vojáků, dobrých německých žoldnéřů. Bez boje nemožno a boj bude krvavý. Jako u Olomouce.

— Olomoučtí o vás věděli a proto se připravili.

— Co ty víš o tom? — ozval se Korybut.

— Dosud nic určitého, jen se domýšlím, ale za dva, za tři dny budu vědět a pak povím. Avšak Uničovští nejsou varováni, nečekají vás a dnes už jim nikdo zprávu nedonese, máme všechny cesty obsazeny.

— Kdo je obsadil?

— Kališníci, Jan Pardus z Horky, Jakub z Řimic, Frývaldský z Hoštýna, Dobšík z Odrlic s lidem hunčovickým, lid pana Viktorína z Kunštátu, jenž na Búzově sedí, Kuna z Pateřína, Mladvaněk, Bohuš ze Šumvaldu a mnozí jiní. Cesty drží, avšak sami na město uhodit nemohou, ačkoliv by rádi, neboť uničovští Němci jednoho z jejich hetmanů zajali a jeho ženu chtějí upálit.

— Kterého mají? — zeptal se Košťýnský.

— Voksu z Řimic.

— To dobrý člověk, poctivý a velký rytíř, toho musíme vysvobodit — volal Miroslav z Cimburka.

— Avšak hrubé střelby nemáme — ozval se Polák Grabovski z Ostrogu, Korybutův rada.

— Ať posel mluví! — volal Hlas z Kamenice.

A Plavec se lehce usmál. Řekl:

— Rád povím, co vím. Střelby nepotřebujeme, ani pěchoty, jen trochu jízdy, snad tisíc mužů, neboť těch Němců není příliš mnoho.

— Jízda pevností nedobývá — řekl Puchala.

— A Olomouc jste dobývali. Avšak není třeba, aby jezdci drápali se na hradby. Zítرا ráno koná se před branou souboj mezi dvěma cizími šlechtici a Uhry Falótym a Kornisem, které ti dva cizí k boji vyzvali. Dá rozum, že celé město bude venku, před branou a brána otevřena. Tak. A ještě něco: ty hloupé měšťanky ani nenapadlo, že v těch místech, kde souboj konán bude, sahá březina až téměř k samým zdem. Dobrý jezdec od březiny k bráně dojede spíš, nežli by se otčenáš pomodlil. A takový je můj plán (na „můj“ Plavec veliký důraz položil, aby páni viděli, že třeba prostý, ve vojenství se vyzná): až Němci budou vříít na boj rytířů, přivedu jízdu oklikou do březiny a najednou vyrazí, vrhne se k bráně, protepe se žoldněři a vnikne do města, spíše, nežli někoho napadne bránu zavřít, most vytáhnout. Němci budou zmateni, polekáni, jejich květ venku, za hradbami, kterak by se nám nepoštětilo? A Uničovští přestanou strašit, přestanou severní Moravu dusit.

Korybut ostře pohleděl na Plavce.

— Neklameš nás?

— Neklam. Proč pak? Co bych z toho měl? Vždyť s vámi zůstanu, hlavou bych zradu zaplatil.

— To ano — řekl Korybut. A obrácej se ke svému, dodal: — Za dvě hodiny vyrazíte, napřed Zachar Pivo s šesti sty kozáky, za ním půjde Jacek Ostragóra s třemi sty Litvinci a Dobeš Puchala s pěti

sty Poláků. Tento počet stačí. Kdo z vás, pánové (obrátil se k Čechům, a Moravanům) chce se zúčastnit výjezdu, může. A ty, Zachare, molojče, vezmeš si na starost jednookého. Kdyby zradil, švihneš ho šavlí po hlavě. Rozuměls?

— Rozuměl — zavrčel kozácký ataman — kdyby něco, švihnu jej šavlí po hlavě. Tak. Oj, sokole, brate rydnj, ty dobře povedeš, anebo hlava tatam!

XVI.

Plavec dobře vedl. Počalo se rozednívat, když vyjeli, v první řadě Plavec a vedle něho s jedné strany ataman Zachar Pivko, s druhé rytíř Hlas z Kamenice, jenž na Vitoldově dvoře naučil se trochu hovořit po rusínsku a nyní jel s atamanem jako rádce a tlumočník. Za nimi klusalo šest set bradatých jezdců na malých, polodivých koních, jejichž vytrvalosti se Plavec nepřestával obdivovat. Klusali trochu tvrdě, ale za to rychle, jako vítr míjeli křižovatky, boží muky, vystavené zbožnými sedláky. Minuli Šternberk, aniž je kdo znepokojovali a zakrátko uzřeli Pardusa, jenž nenaleznuv Plavce v Mladějovicích, přijížděl mu vstříc. Pardus byl hrubě překvapen, když uzřel ho v čele celého vojska, nad nímž vlála malinová korouhev s archandělem. Kozáci letěli jako vítr, les kopí trčel nad nimi; Pardus hleděl, oči si protíral — dosud podobného vojska neviděl ani v Uhrách, ale hned pochopil, že má před sebou některý litevský sbor knížete Korybuta, to že je to, nač chytrý Plavec smýšlel. Zaradoval se a sňal čapku, zdvořile pozdravil sivého, zamračeného atamana. Po chvíli přitočil se k zvědovi a zašeptal:

— Poslyš . . . jaké je to vojsko?

— Slyšel jsem . . . Kozáci. Ptal jsem se toho zamračeného a on, že prý až kdesi na Pontu Euxinu jejich domovina, víš-li, až dole, za Borysthénem. Tam dole, za ohromnou pustinou, Černé moře a tam oni bydlí, snad jako vlci v doupatech, nevím to jistě a ten zamračený slova neutrousí zbytečně. Ale nyní za plat Korybutovi slouží a udatně se bijí; avšak u Olomouce přece byli poraženi.

— U Olomouce byla bitva?

— Jan Železný na ně vypadl a zle je pocuchal, neboť udeřili, aniž dočekali posilců a zbytného houfu. Spoléhali na překvapení, ale dle všeho biskupec o nich věděl a na pět set lidí jim pobil.

— Prokletý biskupec! Hříz jej! Tak jako by se samým satanášem byl ve spolku!

— Nechytili jste nějaké posly?

— Dva Šternberské. Nechtěli říci, kam jdou a s čím, ale k Uničovu směřovali. Proto jsme je svázali a schovali v dědině, ve sklepe.

— Vydírali se?

— Ano. Klnuli i prosili, ale neutekli nám. Dva naši stojí u nich stráží — řekl rytíř.

— To je dobré, ano, povedlo se, Uničovští nebudou varováni. Všecko se nám podaří, milý hetmane, všecko, finis coronat opus — opět pochlubil se zvěd Plavec svojí latinou. Pardus jen se usmál a pobodl koně. Radoval se, bylo mu do zpěvu, do výskotu, ale nechtěl si zadat před zamračeným kozáckým atamanem a tím nemluvným Čechem, Hlasem z Kamenice. Tlupa Mladějovicemi proletěla jako bouře a nad Újezdem počala se velikým obloukem otáčet kolem Uničova, po necestách, políčky a lesy, stále nějakým vrskem nebo stromy krytá před nepovolanými zraky. Plavcův plán se zdařil, vojsko, přes čtrnáct set lidí, ukrylo se v březině, nedaleko uničovské brány, aniž kdo z měšťanů či zbrojnošů něco tušil. A v rozhodném okamžiku vyrazili kozáci se sivým atamanem v čele, za nimi Litvíni a Poláci pod Dobislavem Puchalou a Janem Vlčkem z Dobré Zemice.

Nával překvapil, zdrtil.

Pod městem strhl se ukrutný pokřik; molojci kozáci řvali svoje „uhá — uhá“, čemuž se naučili od černomořských Tatarů, s nimiž ve stepích na Donu a Dněpru se potýkali, zavalití Litvíni přeukrutně troubili v dlouhé volské rohy a Němci ječeli strachem, zoufalostí; nebylo nikoho, kdo by je mocným slovem ovládl, zjednal pořádek; jeden vrhal se na druhého a všichni chtěli být první v bráně, za pevnými hradbami; jeden druhému překážel, Němci, štvané smečce podobní, skákali po louce, vrhali se na sebe, jeden druhého pěstí srážel a po sražených ostatní šlapali. Strach všechny posedl, muže i ženy, veliký bezuzdný strach, rozum otupující. Pud hnal je ke zdem, vybudovaným na ochranu města a tlačili se jako vlny, když se do nich mohutný vítr opře. Konšelé skákali s estrády a ječeli strachem jako ostatní, purkmistr Valkuf skočil tak nešťastně, že na místě zůstal mrtev, zlomil vaz. Také mohelnický konšel Nytko, zvaný Voršpajs, pochroumal si nohu a ječel úzkostí, jako by jej čerti na žhavém roštu smažili. Jediný Henzlin Salzar skočil dolů jako jelen, vyhoupl se

na prvního koně, jenž se mu namanul, a přes hlavy lidí, žen, dětí, vrhl se k bráně, vrazil na můstek a prodral se těsnou prostorou. Za ním letěl divoký Kornis na válečném koni, drtě každého, kdo mu v cestu přišel — oba hurtem upalovali uničovskými ulicemi, jako by jim za patami hořelo.

— Zrada!

— Kacíři jsou tu!

— Husité! — volali mnozí. Ale slovo „kacíř“, vyslovované tvrdým německým jazykem, vyznívalo v divokou úzkostlivost, ve slově „husita“, jinými provolávaném, jako by se ozvala nejasná jakás naděje, tichá přízeň. A ozvaly se opět hlasy:

— Most!

— Brána! Brána!

— Zadržte bránu, sice vtrhnou do města!

Na všechno pozdě. Útoku nikdo nečekal a proto pohled na nepřátelské jezdce poděsil dav, jako by se mu ukázalo hejno krvavých furií. Panika byla všeobecná, každý dbal o sebe, nikdo o druhého. Bylo slyšet strašlivé výkřiky porážených, úpění deptaných žen a dětí, jež vyhrnuly před bránu, aby také něco uviděly z toho převzácného rytířského turnaje. Jek lidí jako zvuk trub, zvoucích k poslednímu soudu, vpadal do ulic, dral se do oken, do domů.

Žoldnéři, jimž hetman Bauerle velel, snažili se zjednat pořádek. Jedni nastavili oštěpy, aby zadrželi útok podivné jízdy, jiní snažili se osadit bránu, křičeli, meče tasili, ale na bránu již vrhl se ohromný dav, povalil zbrojnoše, rozdupal je v mžiku jako rozzuřený býk hnízdo polních myší, drtil přední měšřany, kteří pokusili se zadržet utíkající, hnal se dál a dál, podobný stádu zplašených volů, hrozný, příšerný, nezadržitelný, bezuzdný jako povodeň. A sivý ataman Zachar Pivko se šavlí vysoko pozdviženou vrhl se na zbrojnoše, kteří oštěpy naklonili, povzbuzování svým hetmanem. Ale jako člověk rozzuřeného slona nezadrží, Uničovští nezadrželi vojsko, jež za atamanem kvapilo, šest set dobrých molojců s dlouhými pikami a luky. Nežli by člověk jedna — dvě vyslovil, žoldnéři leželi pošavlování na zemi a kozáci udeřili na dav, už ne šavlemi a kopími, už jen tlustými nahajkami, biči z volské kůže. Jiní vrhli se k bráně, spolu s utíkajícími Němci vedrali se do města a hned osadili strážnou věž.

Několik set lidí tlačilo se ještě kolem příkopu a kolem obou estrád. Mezi nimi octl se i Jan Chudobín, jenž levicí objímal a

podporoval hraběte de Lys, pravicí oháněl se taseným mečem. V tom někdo na něj zavolal:

— Nech boje, rytíři, nech boje!

Ohlédl se. To ten vychrtlec jednooký z Loštic. Ano, on . . . a jed by na to vzal, že pod černým klípcem je druhé zdravé oko, že to ten sedláček s kozlí koží. Vychrtlec opakoval:

— Zastrč meč, nepleť se do šrůtky, tobě se nic nestane. Nic, nic, věř, domine spectabilissime. Tihle ti neublíží, nesmějí.

— A jaké to vojsko? Vždyť ani lidem není podobno — ptal se Chudobín.

— Litevské! Korybutovo.

— Divný lid! I koně divní.

— Od Borysthénu vojáci, stepní lid, ale dobře bije, v útoku jako vítr letí.

— A co chtějí? Proč útočí na měšťany?

— Proto, že chtějí z potupného zajetí vysvobodit rytíře Voksu z Řimic a tu paní, kterou Uničovští chtěli upálit. Jinak nebylo možno ji vyprostit — řekl Plavec.

— To dobré, to schvaluji, Němcům ponaučená, brachu, neuškodí . . . — A rytíř Chudobín zastrčil meč do pochvy, obrátil se k hraběti de Lys, počal mu cosi po francouzsku vysvětlovat. Hrabě, pobledlý, okrvavělý, hleděl na kozáky v huňatých burkách, na Litviny, na polskou korouhev Dobislava Puchaly a také se divil kroji, zbraním, nevzhledným koňům, nesrovnávalo se mu v mysli, že tito lidé u Grunevaldu mohli slavně zvítězit nad obrněnými křižáky a výkvětem západoevropského rytířstva.

Po několika minutách Němci byli rozprášeni do všech úhlů světa a vojsko proudem valilo se do opanovaného města. Dobislav Puchala zastavil se na hrubém ryaku, a obklopen houfem rotmistrů, přijímal zprávy o srážce. Byl tu Zachar Pivko, sivý kozák, jehož zasmušilou tvář ani snadné vítězství nerozjasnilo, Jacek Ostragóra, jenž Litvínům velel a zajal rychtáře Grünhuta i koňšely, Jan Vlček z Dobré Zemice, jenž se synem Baltazarem v Korybutově vojsku sloužil a nyní pochlubil se ostatním vzácnou kořistí, císařovým poslem Arpádem Falóty, jež porazil a zajal, když meč tasil. Jan Vlček z Dobré Zemice, neveliký, hrubě klecatý, býčí zarudlé šíje, každému vyprávěl, jaký to strašný rytíř, ten Arpád, jakou sílu musí mít, když tak brzo vzpomatoval se po ráně, kterou mu ten vysoký cizí rytíř zasadil, po pádu s koně v plném oděně. A hned Arpád skočil, meče dobyl, na

kozáky se sápal, ale on, Vlček, povalil jej koněm a udeřil toporem, nyní jej má na provaze a dobře hlídá, nepustí, dobrou hrst kremnických dukátů musí za něj král Zikmund dát, dobrou hrst a kdo ví, zdali jedna hrst stačí. Vlčkovi klecatému štěstí záviděli mladý Lacek Pražma, Vojislav z Targoviska, Luš z Kozielců, kteří také hnali se na Arpáda Falótyho, ale doběhli, když už Vlček měl jej na zemi. Také Jan Pardus z Horky stál nedaleko hetmana Puchaly, nerad, chtěl do vězení spěchat, první tam být, avšak Dobislav Puchala jej zadržel, aby počkal, že zná ty kramáře a proto že ho tu ještě třeba. Rotmistři okukovali pyšné městské domy s arkýři, pavlány, s krakorci, tesanými z pěkného berounského pískovce, a karyatidy, které tu a tam byly vytesány. Čekali na zajaté konšely.

Jednání nebylo dlouhé. Němci, když viděli, že je zle, ochotně se poddávali na milost a prosili o pardon, věčný pokoj slibující. Po chvíli Jan Pardus hnál se k vězení a hned na žalárníka udeřil, kde sedí paní Máři, aby ukázal, aby mu dal klíč. Žalárník se nějak divně usmál, ukázal na jednu kobku a podal s věšáku velký, rezatý klíč.

Pardus rychle odemkl.

Zaklel a pak rukama zalomil.

Vězení bylo prázdné!

XVII.

Krátce po osazení Uničova kníže Korybut objevil se v městě. Před Olomoucem neměl stání, zvědové mu řekli, že tak snadno Olomouce nedobude, že marno pomýšlet, neboť město je pevné a měšťané jsou na boj připraveni, také biskupec Jan Železný přivedl z Kroměříže značný houf svých pancéřníků. Rytíř Skarbek řekl Korybutovi přímo, že bylo by nutno položit se u města, zahájit pravidelné obléhání a na to že není času, že nutno spěchat do Čech. A to sám Korybut uznával. Byl mladý, ale chytrosti učil jej velechytrý kníže Vitold, jemuž i zarputilí nepřátelé z Marienburgu prim v politickém důmyslu příznávali. Korybut už tušil, že král Zikmund před ním jen proto ustoupil, do Uher odešel, že obával se přesily; domníval se patrně, že kníže vede vojsko aspoň třikrát velké, nežli skutečně měl — až by poznal pravdu, vrátil by se a pak by Korybut od Olomouce neslavně musel utíkat. A to by byl špatný první krok

k české koruně. Má-li bojovným Čechům, s jejichž korouhvemi od počátku boje úspěch jde, imponovat, má-li je ovládnout, musí se také pochlubit nějakým úspěchem, ukázat jim, že dobře volili. Sílu jim ukázat a nikoli slabost. Proto jej mrzela porážka u Olomouce, ale více by jej mrzela druhá. První může svést na horkokrevného velitele předvoje a může ji vyvážit nějakým značnějším úspěchem. Oh, kdyby se Puchalovi snad podařilo dobýt Uničova, to by byl úspěch! To by v Čechách mluvilo i doma, na Litvě a zde na Moravě by bylo počátkem nového rozmachu. Olomoucký biskupec by se uvztekal, z Uničova bylo by možno ovládat celý moravský sever a ohrožovat Mohelnici, Litovel, Šternberk. Mluvil-li ten zvěd pravdu, nelákal-li do zálohy, padne Uničov a pak už bude hrubě dobře. Češi se potěší, Němci se zaleknou a doma páteři, kteří s nelibostí hleděli na výpravu do Čech, musí umlknout. Úspěch všem ústa zaváže. Dobyvatel Uničova nebude se tak příliš tratit vedle přeslavného Žižky. Bude to sice málo vedle slávy Žižkovy, ale přece něco . . . ej, kdyby to bylo pravda! Kdyby Puchala vzkázal . . . Korybut nemohl v Dolanech vydržet, v čele dvou set opancéřovaných polských a litevských jezdců vyrazil na sever, po stopách Puchalova vojska.

Již v Újezdě dověděl se, že se podařilo, a popohнал koně, jel, radostí zářil jako slunečný jarní den. V Litovli uvítal jej Dobislav Puchala, jenž od stráží doslechl, že blíží se nějaký větší houf. Korybut usadil se na radnici a hned chtěl vidět původce úspěchu, onoho jednookého — přivedli jej, to už měl opět obě oči. Plavec vešel vzpřímený, pozdravil, ale ne otrocky poníženě. V jeho pohledu bylo kus sebevědomí, ale Korybut nebyl uražen, naopak, vyznamenal Plavce, aby se posadil v jeho přítomnosti, dovolil. A Plavec hned usedl, řekl, že je mu to právě milé, neboť celou noc prochodil, vykonal pochody, jaké by nikdo druhý nedokázal a ještě až skorem do nynějška seděl na koni. Kníže se usmál, chtěl, aby Plavec znovu vyprávěl všechno od začátku, jak pojal myšlenku dobýt Uničova, přepadnout Němce, až budou hledět na souboj rytířů. A Plavec vyprávěl o panu Voksovi a jeho ženě, o Pardusovi z Horky, o Grabmayerovi, o bitvě rytířů. Najednou jej Korybut přerušil:

— Ti cizí rytíři dosud jsou ve městě?

— Dosud. Jsou v domě soukeníka Martina Prchlého, upřímného Čecha, našince.

— Přiveď je a toho soukeníka též!

Plavec odešel a po chvíli vrátil se s oběma rytíři. Soused Prchlý šel za nimi, rád, že knížete Korybuta zblízka uvidí. Korybut dvorně povstal, když vešli do dveří, chtěl ukázat, že byť Litvínem byl, piece zná západní mrav. Ale ještě nebyly vyměněny poklony, když rozlétly se dveře a dovnitř vrazil jako divý Jan Pardus, jenž nějakého obstarožného chlapa v karmazínové kukli vlekl za límec.

— Hle, to žalárník z Kepky — křičel Pardus.

Korybut udiveně pohleděl na husitu:

— A co s ním zde chceš?

— Abys jej dal na mučení. Byl jsem u Puchaly, avšak polský rytíř pravil, že on nic, když ty jsi zde, abych šel k tobě. A jdu tedy.

— Na mučení chceš. A proč?

— Ten licoměrný chlap někam zašantročil paní Marii, choť pana Voksy z Řimic.

Plavec vyskočil a vyskočil také Jan Chudobín. Poslední na meč udeřil a křikl:

— Jakže? Tu paní andělsky krásnou?

— Ano, a nechce povědít, kam ji dal. Ji i dítě někam zašantročil — hřměl Pardus.

— Dítě umřelo — sykl žalárník.

— Kdy?

— Dnes v noci. Křeče. Nebo . . .

— A důkaz?

— Leží v márnici, Voksa je jistě pozná.

— Vy jste je udusili! — křičel Pardus.

— Ne, pane. To přisahám!

— Na mučidlech se přiznáš, psino! A kde je paní Máři? Pověz! Ji jste taky udusili? Přisám na meč, za to hrdlem pykneš! Mluv!

I kníže pohleděl na žalárníka a řekl:

— Rozhodni se okamžitě: buď, nebo! Moji kozáci dovedou z každého pravdu vytáhnout, neodpovíš-li okamžitě. —

— Nyní už mohu mluvit. Voksovu ženu unesl mladý Kornis, vyslanec biskupův.

— Rytíř z Trauerverde? — žasl Chudobín.

— Ano. Vpadl do věže a na mne udeřil, abych mu paní vydal, že patří biskupovi. Husité jsou prý ve městě a tož prý Janu Železnému z kořisti zachová aspoň co se dá.

— A tys mu paní vydal?

— Ano, neboť jsem jej znal a včera mi řekl pan Grabmayer, že husitka bude vydána biskupovi. Grabmayer řekl mi i více, ale na tom nezáleží. Co tam, to tam!

— Jen pověz!

— Grabmayer řekl, že si s ní Kornis napřed po uhersku pohraje, nežli ji odevzdá biskupovi, že je pěkná paní a Uhrovi že oči hoří jako starému kocourovi.

— Hrome! Tisíc láter! — klnul Pardus.

— A kdy ujel Kornis?

— Hned po vašem vpádu, pustil jsem jej zadní, výpadovou brankou. Musel jsem mu slíbit, že dvě hodiny po odjezdu budu mlčet, a slib je slib. Nu, mlčel jsem.

— A nelžeš?

— Proč bych lhal? Paní Marie je touto dobou někde u Olomouce. Kůň jako vítr.

— A šla s Uhrem?

— Co měla dělat? Byla ohromena ztrátou dítěte a svázali jsme jí ruce. Kornis ji vzal do sedla a jeli jako když čert letí.

— A Voksa? — ptal se Pardus.

— Pan Voksa? Ten ve věži sedí, nic neví.

— Dáble! Bojím se, že Voksa zešílí, až uslyší tu strašnou novinu. Má svoji ženu tak rád! — bručel Pardus.

Korybut zatleskal. Vešli dva ozbrojenci a kníže jim nařídil, aby šli se žalárníkem, vyvedli z vězení rytíře Voksu z Řimic a hned jej sem na radnici poslali. Když sluhové se žalárníkem odešli, Plavec řekl: -- Myslím, že pan Voksa nezešílí, že bolest přemůže, neboť brzo se opět s ženou setká.

— Myslíš?

— Víím to! — hrdě řekl zvěd.

— Pověz tedy!

— Což pak nemáme všechny cesty obsazeny? Kam pan Kornis uteče? Nikam, všude narazí na Poláky, aneb na náš lid. Požene se k Olomouci, ale v Mladějovicích zanechali jsme stráž, v Žerotíně jsou naši lidé, v Piňovicích, v Dětrichově, za Červenkou. Kudy tedy mohl by proklouznout? A kdyby přece proklouzl —

— Kolem Olomouce dosud krouží naše podjezdy a v Dolanech stojí několik našich korouhví, těm neuteče — řekl Korybut. A všichni se rozveselili, neboť bylo patrné, že Kornis nedovede zdotat naráz tolik překážek, vymkne-li se jednomu houfu, že narazí na jiný. I kdyby

byl ten Uher s ďáblem ve spojení, padne do leče a paní Máři bude zachráněna.

Počali hovořit o jiných věcech. Když přišel Hynce Voksa z Řimic, všichni jej těšili, že bude opět dobře, což že mu brzo bude vrácena, avšak plavovlasého obra nebylo lze upokojiti. Nemohl uvěřit, že by jej neštěstí přestalo stíhat, s druha na druha obracel zaslzené, krví podlité oči a tiše vzdychal. Posléze Pardus s ním odešel do města, ukazoval mu litevské vojsko, myslil, že aspoň nyní hetmana přivede na jiné myšlenky, než nadarmo. Voksa hleděl na všechno, jako by toho neviděl.

Korybut rozeslal posly na všechny strany, nakazoval svým lidem, chytily-li někde rytíře s nějakou paní, aby hned oba pod dobrou stráž poslali do Uničova, avšak s paní aby jednali šetrně.

A všichni napatě čekali.

Uplynul večer.

Uplynula noc.

K ránu vraceli se poslové s nepořízenou. Nikde neuhodili na stopu rytířovu, jenž paní unášel. Kornis zmizel, jako by se propadl do země. Nikde po něm ani památky.

Pan Voksa rval si vlasy.

Plavec klnul po česku i po latině. Měl proč — po prvé v životě se hrubě zmýlil, dalece přepočítal. A nemohl si ani vysvětlit, kterak to možno. Ani pták by neuletěl z takové sítě a ten Uher přece uletěl, ještě i kořist pronesl, hříz do něho, do pekelníka, hříz a třikrát hříz.

XVIII.

Plavec dobře počítal, ale přece s jedním nepočítal: že chytrý Kornis nalezne si na cestu ještě chytřejšího společníka. Když unášel paní Máři, dohonil jej mladý Salzar, jenž vyjel o něco dříve, ale stavoval se ve svém bytě pro důležité listiny. Také Salzar vzpomenu si na výpadní branku v Kepce a tudy vyjel z města. Ujel, aniž si ho kdo povšiml, a v polích dohonil Kornise. Už zdaleka volal:

— Poslyš, pane! Jací to čerti na nás uhodili?

Kornis se obrátil, a když viděl, že pouze Salzar za ním kluše, nikdo jiný, zastavil koně a řekl:

— To byli Poláci, poznal jsem jejich korouhve.

— Poláci? Nemožno.

— A proč nemožno? — opáčil Kornis.

— Co by tu dělali Poláci?

— Což jsi zapomenul, že Češi vyjednávají s litevským Vítoldem, aby přijal českou korunu? A mezi Poláky je dost husitů, ale ještě více těch, kteří úžasně Němce nenávidí. Víš, vojna s rytířským řádem, s Němci, to je jejich koníčkem. Dusili je trochu křižáci a nyní každý Polák jen na Němce šavli brousí. Vás, brachu, odedávna mají v žaludku a proto by se třeba s čertem proti vám spojili. Tak se mi zdá, že vy Němci na sebe jednou celý svět poštvete. Zde vás nemohou cítit a tam v Polsku také ne. Ale spojí-li se Poláci a Litvíni s Čechy, pak nevím, kdo je přemůže. S jedněmi si nevěděli u Grunevaldu křižáci rady a druzí pobili Němce u Prahy, pobili našeho pána Zikmunda. Hejá, brachu, nelíbí se mi, co jsem v Uničově viděl. Já vždycky věřil, že Poláci Čechům pomohou, už proto, že s Němci král Zikmund drží za jedno brdo.

— Ale polský král nedovolí —

— Už viděls. Asi dovolil.

Salzar okamžik mlčel. Po chvíli broukl:

— Ale, je opravdu hezká, ta husitka. Květ a mléko, řekl bych, kdyby v její tváři nebylo tolik stop utrpení. Kam ji vlečeš? Biskupovi?

— Hm — —

Salzar porozuměl tomuto „hm“. Řekl:

— Pěkná z ní bude milenka, závidím ti. Ale zdá se, že trochu divoká. Aby ti oči nevyškrábala, jako Judith knížeti Holofernovi.

— Mh. Už jsme jinší zkrotili! Uvidíš! Ale nestůjme, snad nás budou honit.

Spěchali k Želechovicům, tudy nejbliže do Olomouce, aby však zmátli stihatele, nevjeli do dědiny, vyhnuli se jí, vedrali se do malého hájku nad Želechovicemi, ssedli s koní. Už byli na okraji, najednou Salzar přidušeně vykřikl:

— Tam pohleď! Rovně před sebe!

— Co tam?

— Nějací jezdcí. Snad dvě stě lidí!

Kornis popatřil a zbledl. Zabuřel:

— Poláci.

— A jdou od Olomouce!

— Patrně je jich mnoho a celou krajinu zatopili. Snad i o Olomouc se pokusili, Bože nedej, aby města dobyli — řekl Kornis.

Když našel paní Máři, dohonil jej mladý Salzar ... (Str. 87.)

— Olomouce naráz nedobudou, ani Uničova by nedobyli, kdyby nebylo toho hloupého souboje. Čert nám to napískal. Všechn lid byl venku, většinou bezbranný, to nás zlomilo. A pak na třech místech v Uničově vypukl oheň, lid spěchal hasit a nemyslel na obranu. Snad husité založili oheň, aby vzetí města usnadnili. Kdož ví. Dobře to měli navleknuto, pravda, hrubě pěkně a ten, kdo plán vymýšlel, nebyl hloupý. Nejspíše i ti cizí rytíři byli s nimi domluveni. Proč by se jinak byli do naší pře-pletli? Uničov, nu, to je už pryč, už marno želet. Ale Olomouc? Nemám strachu o takovou pevnost.

— Avšak co my?

— Pravda, nerad bych jim padl do rukou, vím, ti by tátu ždí-mali! — řekl Salzar.

— Já také jsem raději kus cestý od nich.

— Uvažujme: k Olomouci nesmíme, neboť tam bychom pravdě-podobně narazili na jiné houfy a octli bychom se mezi nimi jako v saku. Ale kam tedy?

— Pravda, kam? — opáčil Kornis.

— Uvažujme ještě trochu: odkud Poláci přitáhli? Od polských hranic, nejspíše prosmýkli se Těšínskem a pak na Opavsko, mezi kopci. Vedl je asi někdo zkušený a kraje znalý. A kam táhnou? Pochybují, že by se dlouho na Moravě omeškali. Budou spěchat do Čech, potáhnou tedy k Litomyšli, nebo někam v onu stranu, to je jisté. Kdybychom utíkali k Litovli, narazili bychom na polské ko-rouhve, na ty ďábly v beranicích, nebo na houfy pana Viktorína z Kunštátu. Na sever také nemůžeme, tam bude všechno v ohni, všechny dědiny, všechny samoty, všechny tvrzky. Severomoravský lid na nás dávno zuby cenil; jakmile se roznese, že Uničov padl, že kacíři jsou navrchu, počnou bít naše. Chceme-li uprchnout, musíme prchat v onu stranu, odkud Korybut přitáhl.

— Nerozumím ti — řekl Kornis.

— Aj! Přemýšlej se mnou ještě trochu. Myslíš, že Korybut nezná sílu Olomouckých a biskupovu? Zná ji, neboť není tak hloupý, aby nazdařbůh jel za dobrodružstvím. Pokoušel-li se o Olomouc, ne-víme, snad ji pouze zpovzdáli objíždí, ale to je jisté, že přitáhl v jed-nom nebo ve dvou houfech a za ním prázdné. Chtěl-li jednat zde, nemohl roztrousit korouhve po horách někde kolem Domášova. Osla-boval by se a to Korybut jistě neučiní. Tedy: nepřítel je pod námi u Olomouce, nad námi v Uničově a pravděpodobně i za námi u Litovle, ale není u Berouna, u Domášova. Tam tedy budeme utíkat. Jakmile

se octneme pod Ostrou Horou, máme ještě jednu výhodu: jsou tam, na dvorcích, porůznu usazení Němci a poradí nám, pomohou, bude-li nutno, skryjí nás před nepřítelem.

— Pravda.

— Tedy vyrazíme. Přes pole nejprudším tryskem, za Újezdem vnikneme opět do lesa a půjdeme rovnou k Ostré Hoře.

— Jen abychom nezabloudili.

Salzar se pohrdlivě usmál. Řekl:

— Zabloudit! Kam? Trochu kraj znám, trochu slunce bude mi průvodčím. A Ostrou Horu vidět zdaleka. Nemarněme řečí vzácného času, škoda ho, neboť vím, že z Uničova počrou rás usilovně honit. O nás tak nepůjde, jako o tu tvoji husitku. Pěkná je, malovaný kvítek, ale já na tvém místě, pane Kornise, vrazil bych jí nůž do krku, aby nás nezahladila.

— Ne. Ne. Nemohu.

— Tak se ti zalíbila? — usmál se Salzar.

— Ano. Ano. Snad mi učarovala. Jen jediný pohled a já byl hned jako blázen, já bych ji byl Uničovským nocí uznal. Nevím, jaké je to kouzlo, ale nikdy, přisáhám ti, žádná žena mne k sobě tak netáhla jako tato. Věříš, že se na ruce chvějí jako zelenému mladíčku, když ji v náručí držím? Raděj život ztratit nežli ji.

— Tomu nerozumím.

— Nemůžeš ani. Salzarové, toť vypočítavost pavoučí, Kornisové, toť živý oheň.

Salzar se usklíbl, zamrzelo jej Kornisovo přirovnání. Beze slova pobodl koně a vyrazili na pole, jež přeletěli jako vichřice. Teprve u lesa zastavili a seskočili na zem, neboť bylo nutno opět jít pěšky. Také Voksově ženě pomohli se sedla — šla mlčky, aniž na kohokoliv pohlédla zakrvavělýma, smutnýma očima. Paní Marie v posledních dnech zakusila tolik útrap, že bolest už nenalézala slov a slzí. Šla po boku obou mužů, jako jde člověk v horečce, nebo v úplné opilosti, která sice dovoluje mu pohyb, ale nedovoluje přemýšlet. Poslední rána, smrt dítěte, ji úplně ohromila. Viděla jeho křeče, jeho bolestné umírání, slyšela jeho křik, pláč a pomoci se nemohla dovolat. Marně bušila na okované dveře. Nikdo se neozval, nikdo nepřišel, aby pomohl. Odpovídala jí chmurná ozvěna vlastního hlasu, odrážejícího se od studených, vlhkých zdí žaláře. Bylo to hrozné a přemohlo to i její silnou nysl. Už jí bylo lhostejno, kam ji povedou, co s ní učiní. Zabijí-li ji — ať si zabijí. Člověk obyčejně jen jednou umírá,

ale kdo přečkal bolest tak drtivou, unírá dvakrát, jenže to druhé unírá už neděsí. V mysli jí utkvěl jakýsi temný mrak, nepohnutelný, kalný, příšerný. Mrak, jaký asi obestíral duše starověkých mučednic a otupil jejich smysly, takže nejstrašlivější muka dovedly snášet beze slova.

Mladému Salzarovi bylo nápadno, že zajatá jde s nimi tiše jako ovečka, již na porážku vedou, že neprotestuje, nekřičí, nevolá o pomoc. Proč? Věří ještě ve vysvobození, anebo . . . Nedomyšlil. Když přecházeli mýtinu v újezdské bučině, pohleděl jí náhodou do očí a zašeptal:

— Pane Kornise, zdá se mi, že tato husitská růže pro tebe nevykvetla. Že nadarmo se s ní vláčíš po světě.

— A kdo by mi ji dovedl vyrvat?

— Smrt.

Kornis trhl vlasatou hlavou, záchvěl se.

— Ty myslíš?

— Divím se, že tě totéž, co mne, dosud nenapadlo! Jen jí pohled do očí! Pochopíš! Jen pohleď, pane Kornise. Šílenství sedí v těch očích a horečka, jež zabíjí rychleji nežli katův meč!

XIX.

Ve válce Čechů proti všem historie zaznamenává úžasné úspěchy neslýchané, jimž rovné nadarmo bychom hledali v dějinách jiných národů; nikdy snad malý národ, k tomu ještě rozdvojený tou hroznou vraždou v Kostnici, neměl tolik nepřátel; zdálo se, že celý svět povstal proti Čechům, aby je zdeptal, vyhubil, smetl s povrchu zemského. Král Zikmund přivedl k Praze svoje Uhry, Slováky, Rumuny, Kumány, Valachy, Jazyky, Sekély, Ráce, přišli Slezané, Sasové, Němci z Branibor, z knížáckých Prus, švábská knížata z nynějších Bavor, Virtemberska, od břehu Rýna, rytíři z Falce, z Vestfál, z Lucemburku, z Geldrie, z Frýzaska; přišli Vlaši, Furlandci, Němci ze Štýrska i z Rakous — ohromná, bezuzdná vlna přivalila se na českou zemi, zatopila ji celou až po Prahu, dorážela na ni, hlodala ji, a přece ohromná moc ustoupila před hrstkou lidí, jejichž jedinou předností bylo přesvědčení a neochvějná mysl. I Němci, Poláci, Rusové, Angličané, Francouzi, Španělé, Vlaši často vítězivali v bojích

velmi ukrutných, ale nic z toho nerovná se významem a okolnostmi slavným vítězstvím Jana Žižky u Sudoměře, nad Sázavou, u Ovence, u Prahy. Dvakrát Čechové slavně přemohli ohromná vojska křižáků; pod Vyšehradem, u Haber, u Brodu ztepali veliké houfy Zikmundovy, ale význam oněch vítězství nezveličuje pouze to, že Čechové vždy bojovali s přesilou nepřátelskou: daleko významnější je fakt, že přesila nebyla jen kvantitativní, ale i kvalitativní; vojska Zikmundova skládala se z nejproslulejších rytířů od mladosti ve zbrani cvičených a znamenitých žoldněřů, vojska česká pak jen z nevyučovaných sedláků a polosedláků-zemanů. Na straně Zikmundově bojoval lid otužilý, vojnám uvyklý, smělý, znamenitě ozbrojený, železem krytý od hlavy k patě a na straně české řemeslníci, kteří práce v dílně nechali, když veliký zvon volal do zbraně, sedláci a zemané, jejichž ruce více pluhu uvykly nežli meči. A tento ve válečnictví nevyškolený lid, špatně ozbrojený, v bitvách porážel velikou přesilu zdatných, vyškolených vojáků, kteří všude jinde dobývali úspěchů: to bylo to, čemu se divil svět. Když stoupenci kalicha sáhli po meči, neměli ani zbraní, ani zásob, ani vojska. Nebylo švihovek, tarasnic, praků a totachů, nebylo krunýřů; korouhevni páni většinou drželi, se stranou, nebo šli za Zdeňkem Konopištským proti husitům. Rytíři, kteří drželi s kališníky, až na celkem neznámé výjimky byli více hospodáři nežli vojáci. Až na tři čtyři, husitští hetmané přicházeli přímo od pluhu, od správy svých venkovských dvorců; nikdo je nevyučoval umění válečnickému a přece drtili nepřátele! Měli ovšem husité nejdokonalejšího vojevůdce všech věků, Jana Žižku z Trocnova, měli svoje vozové hradby, jež tehda Žižka zavedl, znali všechny výhody terénu, avšak to vše nepodává dostatečného vysvětlení jejich ohromných úspěchů. Jistota, že bojují za věc dobrou, za věc vlastní zesateronásobovala síly; sedlák v prostém krzně, řemeslník v chatrném kloku čelil obrněnému rytíři a sklál jej, ačkoliv rytíř nad něj vynikal vojenskou zkušeností i zbraní, leckdy i silou; vědomí, že boží pravdu nutno krví zpečetit, činilo husity šíleně odvážnými. A nešlo všem jen o tu náboženskou pravdu, dědictví Husovo bylo širší, zabíralo celý český obzor: šlo i o statky národní, o vlast, o jazyk, šlo o nové sociální požadavky, všeobecně cítěné, ale určitě nedefinované. Zemané, malí rytíři nemohli snést panské pýchy, sedláci počali úpět pod těžkou rukou vrchností, kněží a Němců, nebo lidí, jimž německé kořistění se zalíbilo. Kněžím, klášterům patřilo tak mnoho statků a mnoho jich patřilo zbohatlým Němcům. V boji Čechů s ne-

přítelem nešlo pouze o **existenci víry**, nebo pouze o existenci národa; všecky otázky se **vzájemně** prostupovaly: ta i ona stejně platila a bylo nutno **držet** všechny: nyní šlo prostě o existenci všech, kdož dovedli **pochopit**, že o ně běží. Nebylo jednoty v hodnocení všech otázek i v jádru Zikmundových odpovědníků: jedni byli mírnější, druzí radikálnější v otázkách náboženských, jedni hledali stále cestu k smíru s oficiální církví, druzí hlásali nutnost úplného odtrhnutí se od zpuchřelé společnosti, která Husa katům vydala. Jedni smířovali se s obrady, s ornáty, druzí všechno vnější přísně zavrhovali. Pražané potrpěli si na trochu okázalosti ve vystupování, rádi oblékali pěkný šat, zdobili se šperky — zvláště krásné Pražanky, těm těžko bez věnců, drahých šlojířů, bez korálů, perel, náušnic a prstenů se vzácnými kameny — ale Táboři a z části i Orebci opovrhovali vši nádherou tohoto světa, vzácnou strují, šperkem. Zaváděli rovnost všech, bohatých s chudými, jejich rytíř sedal u společného ohně se svými sedláky. Je oslovoval: bratře Jíro, bratře Matěji nebo Marku, a oni jeho: bratře Víšku, nebo bratře Hanuši. To se opět nezamlouvalo mnohým velkým pánům, kteří v táboritské rovnosti viděli počátek ohrožení svého stavu, privilegií často dosti těžce dosažených a blahobytu. Rožmberk, jemuž patřila téměř čtvrtina Čech, nechtěl žít v kamarádské shodě se svými sedláky. Čeněk z Waitenberka, kdysi správce českého království, nemohl zapomenout, že jej čeští sedláci nechtěli vynést ještě výše. V otázkách náboženských a sociálních bylo těžko docílit jakés takés platné dohody — všechno, čeho bylo docíleno v dobách vyprubování Čechů ohněm nepřátelské zloby, to všechno bylo ad hoc slepené a trvalo okamžik, ale Němce bohatí i chudí, mírní i radikální stejně cenili, neboť všichni viděli, kterak Němci v dobách pokoje nad český národ se vyvyšovali, kterak jej deptali. Pouze „do těch hrdel a statků“ věrní Zikmundovi spojenci, katoličtí páni, museli tlumit svoji nevraživost, neboť Němci byli spojenci jejich krále, od nich očekávali vysvobození z moci „táborské bestie“. A museli tlumit nevraživost oni z kališnických pánů, kteří navazovali přátelské styky s katolickými. Avšak jakmile pohasla německá sláva, jakmile byli utiskovatelé vyprání z hradů a měst, zapomínalo se na minulé — a ne jeden Němec potom sloužil i v rotách táborských nebo sirotčích. Válka vášně rozpoutala, ale také vzbudila karaktery. Po roku 1415 a 1416 musel přijít rok 1419 se vším, co následovalo. Hovorem Žižkových děl a cepů utvrdilo se v Čechách slovo Husovo. Sám Žižka jeví se pozorovateli jako větší charakter nežli

vojevůdce — a jako vojevůdce vynikal nad všechny současníky. Hanibal, Alexandr Makedonský, Gustav Adolf, Napoleon — měli armádu, nežli dobyli prvních úspěchů, měli země, jež jim poskytovaly vše, ale Žižka musl z ničeho vybudovat vojsko, to byl úkol nad síly! A tento Žižka, jemuž dobrý zákon Páně tak ležel na srdci, několikrát mohl sáhnout po královské koruně, avšak nikdy po ní nesáhl! Je mírný jak beránek, dokud nejde o vlast, o víru. Ale pak bije nepřátele údery rozhněvaného lva! Česká vojna mnoho let bouřila, nejeden klášter byl rozbořen, nejeden hrad. Snad poddaní nemohli zapomenout na dřívější „laskavost“ církevních i světských „milostivých“ vrchností. Žádná kniha nikdy nevysvětlí všechna hlediska, o něž tehda v rachotu stíleby, v třesku mečů běželo, žádná kniha nezhodnotí všechny argumenty, jež byly kladeny na tu, nebo na onu miskou: často nejšlechetnější popudy byly špatně vykládány, mravní krise považovány za zbabělost, nebo pohodlnost. Ale někdy ani nešlo o hlediska, šlo jen o osobní vášně, lásku a nenávisť, o mstu i závist. Často zakusili Čechové, strážci zákona božího i vlasti, nevděku od těch, od nichž se ho nejnébě nadáli. Často mstila se na poctivé věci něčí uvažovaná ješitnost. Často je znepokojoval fanatism kněží, kteří zapomínali, že Husovo „braň pravdu“ neznamená ještě: hoď do plamenů každého, kdo ti nechce uvěřit. Sám Žižka často musil krotit fanatism tábořských kněží. To však byly skvrny, bez nichž žádné slunce není a slunce české síly, dokud Čechové aspoň v zásadních, hlavních otázkách dovedli se shodnout proti Římu a Zikmundovi, zářilo plným světlem po mnoho let nad českou zemí, v daleku, široku viditelné. Byly doby, kdy neočekávaně rozpoutal se zápas Táborů i Orebců proti Pražanům a kališníkům pánům — kdy archa proti arše vyšla a česká krev kropila do rudava českou půdu, českou rukou prolitá — ale ani to na dlouho nezastiňovalo slunce české síly. Byly doby, kdy Čechové měli v žilách tolik krve, že sami si ji navzájem v šrůtkách pouštěli, avšak když přišel čas Domažlic, Tachova, Ústí, ještě bylo v českých žilách dost krve a mečů zbylo tolik, že stačily na obhájení vzácných hodnot, na zahrnutí sveřepých nepřátel.

XX.

V Opočně, pod ochranou Jana Městeckého, šelmy v liščí kůži, sešlo se několik pánů z jednoty, králi Zikmundovi přející. Byl tu

sám Jan Městecký, starý, vychrtlý, vzhledem podobný dravému ptáku, byl tu jeho purkrabí Oldřich Močihuba z Kralovic, veliký nepřítel husitů, zvláště Žižky, přijel Oto z Bergova, starý, bručivý Půta z Častolovic, v němž nikdo byl by nepoznal vtipného dvořana nebožce krále Václava, Vilém Zajíc z Hasenburka, Buzek ze Tmáně, Jan z Michalovic, velmistr strakonický, tlustý, krevnatý člověk, v obličeji rudý jako měděná pánev, ale největší pozornost vzbudil poslední host pan Čeněk z Wartenberka, kdysi správce českého království, vysoký, silný, smělého a pyšného pohledu, v němž lev s l škou o přednost bojoval. Pan Čeněk z Wartenberka, rytíř ve světě proslulý, spřízněný s bohatými Rožmberky, od počátku husitského hnutí stál v popředí strany, jež přála novotám; on svolal spolu s Lackem z Kravař, starostou země moravské, sjezd pánů, kteří poslali do Kostnice stížný list, opatřený 452 pečeti. Byl vůdcem nového hnutí po řadu let, býval jedním z nejhorlivějších, zvali jej branou kalicha — a na stará léta, když nestačilo pečeti voskem, když bylo nutno pečeti krví, ocelí, statečný pan Čeněk Wartenberk přešel naráz do tábora ne horších zpátečníků, podrobil se králi Zikmundovi, vydal mu pražský hrad. Kdysi nejslavnější mezi otránci kalicha, dočkal se toho, že jeho korouhev na znamení potupy byla přibita na staroměstském pranýři a že Čech, zákona božího dbalý, jeho jméno s nevolí vyslovoval. Ale nepřešel ze strachu, pravého rytíře nedůstojného: přešel, že byl zklamán ve svých nadějích, že se bál soupeřství Mikuláše z Husi a Jana Žižky, jehož sláva tehda v Čechách rychle začala růst. Pan Čeněk směřoval vysoko a když viděl, že cíle snadno nedosáhne, přešel do druhého tábora, odíkl se kalicha, postavil se s mečem v ruce proti mnohaletým přátelům. Byl dosud vlivný, dosud silný, proto značnou pozornost vzbuzoval.

Jan Městecký z Opočna chodil od člověka k člověku, klaněl se jako čáp na střeše, vítal „slovutné, vzácné“ hosty a při tom neustále suché ruce třel o sebe, třel a mnul, buď na znamení radosti, nebo proto, že mu v lehkém hedvábném kabátci sírové barvy a v tenkých nohavicích bylo poněkud chladno. Tlustý Jan z Michalovic, velmistr strakonický, s hřanatým, drsným Otou z Bergova číše prázdnil jako o závod, který z nich více starého uherského snese. Buzek ze Tmáně, malý, zavalitý, s mohutným ryšavým knírem pod nosem, poznamenaným dvěma červenými jízvami, také se napil uherského a vida, že Městecký stojí nedaleko, hlasitě počal chválit víno, že takového snad v celých Čechách není a nic proti němu vychvalované mělnické.

To přitřplké a patro se po něm svraská jako po andělice s pelyňkem, ale toto oheň, živý oheň. Dostat je Táboři nebo Orepci —

— Však mají na ně chuť — přerušil Buzkovu chvalořeč Jan Městecký a usmál se.

— Že ma í?? — opáčil Michalovic, jenž novou číši nesl k odulým, věčně žíznivým rtům.

— Asi ano, doslechl jsem, že nyní na mne udeří, že se chystají u Hradce, avšak nevím, zdali mého vína okusí. Nerad bych takové hosty v zámku viděl, nepustím je dovnitř.

— Mor na ně! — volal Oldřich Močihuba.

— Sami jsou morem země — řekl pan Závíše Neutucha z Malení, svěží mladík, jenž v hedvábném kabátci a suknici, jejíž barvy duhu předstihovaly, otáčel se kolem pana Čenka z Wartenberka.

— My všichni bychom ti na pomoc přispěchali, pane Jene — spěšně ujišťoval Buzek ze Tmáně a rusý vous počal natahovat, obočí ježít.

Městecký se usmál, očima zamžikal:

— Víím, víím, že byste mne neopustili.

— A pokoje se nedočkáme — vzdychl Čeněk z Wartenberka. — Království hyne, jako by padly na ně všechny rány egyptské, statky hynou, domácí vojna zuří neustále a toho Žižku nelze ohnout, zlomit. Ani diplomacií, ani mečem. Je slepý a přece nad všemi vítězí. Voják je dokonalý, ale ty jeho vzteklé houfy —

— Ty nám krev pijí — vpadl do řeči Ota z Bergova. — Krev pijí, šelmy a neustanou.

— Ano, ano — vzdychl tlustý velmistr.

— Co dnes v království znamená šlechta? Nic, páni bratří, nic. Takový Žižka, nebo Chval z Machovic, nebo Hvězda z Vicemilic jsou všechno. Kdo kdy o nich slyšel před tou rebelií? Ještě o Žižkovi se trochu mluvilo, ačkoliv to byl chudý zemánek, o nic bohatší nežli trochu lepší sedlák. Avšak ti ostatní! Co jsou proti nám! A poroučet chtějí!

— Pravda! Pravda! Uhodil jsi hřebíku na hlavičku, pane z Wartenberka.

— A takového pana Nikoho Odnikud, nebo z Kručbřicha aby-
chom poslouchali my, erbovní šlechta a vladaři statků. Krále musíme poslouchat, neboť je zákonitou vrchností, dovedli bychom poslouchat sebe rovného, kdybychom jej svojí důvěrou v popředí vynesli, ale

poslouchat nějakého takového . . . sedláka . . . to nelze, přísám, nelze a nutno konečně v Čechách zjednat pořádek. Třeba mečem, třeba násilím.

— Díš pravdu, pane Čeňku!

— Tak nebývalo.

— A bohdá opět nebude.

— Jen co král Zikmund —

— Neukazuje se dosud na časy. Třeba trpět, milí pánové, třeba trpět a možno-li někde škubnout husity, nu, tedy škubnout pořádně — řekl Jan Městecký.

— A kde král Zikmund?

— Na Moravě, u Ždánic, tam husity dusí — řekl Buzek z Tmáně a pěstí zahrozil, jakoby tam těm ždánickým husitům.

— Už není u Ždánic. Není na Moravě.

— Co pravíš, pane Jene? Že král není —

— Tak jest. Pan Vilém Zajíc z Hasenburka právě přinesl tuto novinu — řekl Městecký.

Všechny zraky otočily se na pana Zajíce, ulpěly na jeho rudé, lalokaté tváři, oholené, poseté drobnými bradavičkami. Ulpěly, jako by očekávaly potvrzení zprávy, nebo vyvrácení. Hasenburský pohladil tučný podbradek, splývající na krajkový límec a řekl tichým, nasládlým hlasem, odporným tou sladkostí:

— Král zvedl obležení, nechal Ždánic i Ostroha, ujel nakvap ze země, do Uher. Naráz ujel, vojsko sebral a kališným se ulevilo. Pro rás dies calamitatis, domini.

— Ale proč tak náhle?

— Stalo se něco? — doráželi.

— Mám ještě jednu novinu. Korybut s polským a litevským vojskem právě vtrhl na Moravu. Jde jako bouře.

— Tedy přece se husitům podařilo — bručel starý Půta z Častolovic. A odplívl, novina jej netěšila, zle horlil na husity už po mnoho let, zkázu jim prorokoval a oni jej zlobili, Hertvík z Rušinova mu poslal oslici, aby prý se sobě rovným prorokoval.

— Polský král přijal českou korunu? — ptal se duhový pan Závaš Neutucha z Malení.

— Nikoli král, ale velký kníže Vitold. A Korybutovič jde k nám v jeho jméně, avšak zdá se mi, že sám na českou korunu pomýšlí — řekl Městecký.

— To zlá novina.

— Čechové konečně mají oporu — bručel Ota z Bergova a opět po číši sáhl, aby hořkost ulil zažehavým jagerským, červeným jako šarlat.

— Mám ještě horší novinu. Před okamžikem sděloval mi rychlý posel, že Korybut už dobyl pevného Uničova, učinil průlom v jednotu německých měst. A prý do Čech táhne.

— Bědná to novina! — křičel rumný velmistr a pohárem o zem uhodil.

— Žel ano, ano!

— Jobova zvěst, pánové!

— Husité zesílí, vzrostou.

— Žižka nás jednoho po druhém zdeptá.

— Neubráníme se násilí.

— Tedy se poddejme těm zemánkům a hrdlořezům na milost. Ať nám vládnou měšťánkové a robotězi.

— Ne, nikdy!

— Nepoddáme se, bratří!

— Ať meč mezi námi rozhodne!

— Není možno poddat se, je však chyba, že se tomu hnutí hned od počátku nevěnovalo dost pozornosti. Hnutí bylo možno ovládnout, v našich rukách držet, v něčem jim povolit, v něčem přitáhnout, jako když mladého koně krotíme — řekl Čeněk z Wartenberka.

— Tys je držel a neudržel.

— Ano, avšak byl jsem na všechno sám a proti mně všichni zemánkové. Pamatujete? I ten hladovec Mikuláš z Husi mi jednou řekl, že je právě tak dobrým, ne-li dokonce lepším nežli já, Wartenberk. A tehda jsem jim ještě sloužil! Avšak kdyby nás bylo více, pak ti zemánci neovládli by lid. My měli být hetmany, kdo hetman, moc má v rukou a v příhodné chvíli mohli jsme uzavřít mír. Kalich nám nestál v cestě.

— Myslíš, pane Čenku?

— Ano. Kalich ne, vždyť já sám kalich hájil po mnoho let a upřímně —

— Už pozdě bycha volat. Co bylo, není. O tom radme se, co nyní, kterak se ubránit zádávám. A co knížata?

— Němci? Ti mají zatím dost na Žatci — usmál se pan Čeněk z Wartenberka.

Ota z Bergova po něm vztekle očima loupl, avšak opanoval se, mlčel. A Wartenberk opět promluvil:

— Kdyby se podařilo husity rozdvojit . . .

— Jak to myslíš?

— Divide et impera bývalo heslem jednoho starořímského státníka. Rozdvojit je, proti sobě poštvat, aby se hubili, aby nám dali pokoj. Jen Čech Čecha zdolá, nikdo jiný.

— Máš pravdu. Avšak nevím, kdo by se odhodlal k takovému úkolu. A jak věc nastrojít. Není to snadné. Pražané sice nemají rádi Táborů a Táboři bratří Pražan, avšak Žižka v rozhodné chvíli —

— Vím. Vím. Žižku nutno odstranit.

— Bratří milí, já jsem poslal dva dobré muže a oba na mučidlech zkoušeli, do Labe je hodili svázané — řekl Městecký.

— Takové poslat, to není rytířské — řekl Wartenberk. — Já bych jinak jednal. Intrika je často lepší nežli dýka a jed. Znepřítelít Žižku s Korybutem, to ano, ale posílat nějaké lidi vražedné, to ne. Kdo bude v Čechách poroučet, až přijede Korybut? Přirozeně že Korybut a Litvín je mladý, snad i horkokrevný. Bude chtít Žižka poslouchat Korybuta? Starý, a přiznejme to, zkušený voják chlapce? Nebude to milé Žižkovi a ostatním hetmanům. Avšak dva nejvyšší nemohou být vedle sebe a kníže, i kdyby chtěl, nemůže poslouchat pouhého zemana Žižku. Takový je stav věcí. Kdyby někdo namluvil Korybutovi, že Žižka jej nerad pustil do Čech, že proti němu brojí, že jej v příhodné chvíli vystrnadí, jako vystrnadil krále Zikmunda, že sám po koruně baží . . . Korybut by se ukvapil, obořil by se na Žižku a buď by došlo k bitvám mezi oběma, nebo Žižka vzdal by se velení . . . nu a pak by nám Táboři a Orebci ani z polovice nebyli tak nebezpeční jako dodnes.

— Ulisses z tebe mluví, pane z Wartenberka.

— Ještě něco. Proč bychom nemohli Korybutovi namluvit, že by se mu poddali i páni pod jednou, kdyby v Čechách zavedl pořádek a Táboře s Žižkou držel na provaze?

— Ale my se Korybutovi nepoddáme.

— Ovšem, avšak říci se může všechno.

— Ale kdyby chtěl psaný závazek? Podpisy, pečeti? Co potom, pane z Wartenberka?

— Korybut je mladý a mládí je důvěřivé; nemá velikých politických zkušeností —

— Učil se u Vitolda! Nezapomeň! Vitold je v politice liška nad lišky! — řekl Hasenburský.

— Ale přichází do nových poměrů, dobře se v nich nevyzná. Ostatně, kdyby chtěl písemný závazek, nedáme mu ho, vymluvíme se, že je třeba svolat sjezd všech pánů naší jednoty, položíme hodně dlouhý termín.

— A zatím se mnoho udá, zatím sami rozhlásíme, že s námi Korybut o mír jedná, a kališníci přestanou na u důvěřovat — vpadl do řeči Jan Městecký.

— Ecce Ulisses! Nikdy nic na světě nebylo tak dokonale vymyšleno — volal Buzek ze Tmáně, jenž nezbytně potřeboval třicet kop a vypůčoval je od Městeckého na svoje předlužené zbožíčko.

— Ke Korybutovi ovšem by museli jít lidé nepřiliš známí a takoví, kteří by se dovedli vytočit z každého slibu. My po čase řekneme, že za jejich slova nepřijímáme zodpovědnosti, vymkneme se, prohlásíme, že jsme jim nedali plné moci, aby to, či ono slíbili.

— Dobře. Ať jde pan Závaše Neutucha z Malení, náš arbiter elegantiae, Buzek ze Tmáně, jehož rozum rovná se jeho statečnosti a purkrabí Močihuba.

— Ano! Ano! Ano! — volali všichni. A počali hovořit o jiném, rozveselili se, často si navzájem dobrým jagerským připíjeli. Jediný Čeněk z Wartenberka seděl stranou, zabrán v ponuré myšlenky. Na okamžik ozvala se v něm lepší struna, vzpomnul si na Husa, s nímž často se stýkal, ježž chránil, vzpomnul na poctivého Lacka z Kravař, nebožce, jehož slovo na Moravě platilo právě tolik, jako psaný zákon, na proslaveného Hynka Krušinu z Lichtenburka, soudruha z dob bývalé slávy. A bylo mu hořko, když s muži vzpomínek srovnával ty, kteří seděli kolem dlouhého stolu, plaého konvic a pohárů. Pomyslíl na Jana Městeckého, kterého i vlastní příbuzní šelmou nazývali, na Otu z Bergova, jenž katolické kláštery přepadal a plnil, ani mešních rouch nešetřil, ačkoliv sám byl katolíkem a stoupcem krále Zikmunda. Na tlustého velmistra strakonického, jenž ožil pouze u mísy, u číše, na Zajíce z Hasenburka, jehož pro ukrutnost nazývali loži metlou, na Buzka z Tmáně, který bude sloužit každému, kdo mu půjčí třicet kop na předlužený stateček. Tam ti ze vzpomínek, z lepších dob jeho života hojovali za věc, bez ohledu na slávu i zisk a tito . . . znal je, znal jejich ledví, věděl, proč je který drží Zikmunda. Bylo mu hořko a už nemohl couvnout, neboť také on pravdu boží opustil ve chvíli nejtěžší zkoušky; opustil

ji pro věc světskou, pro marnost a vrátit se nemůže, pýcha nedovolí . . .

V té chvíli, kdy Wartenberk mračil se v jednom koutě, ve druhém šeptal Jan Městecký Buzkovi ze Tmáně:

— Ty kopy ti půjčím, bracháčku, ale v Uničově se o Wartenberkovi příliš nezmiňujte.

— Ale vždyť on takový plán vymyslel!

— On? Bracháčku, to se mýlíš.

— A kdo tedy?

— Já! Já! Já mu to obratně našeptal, já mu podhodil myšlenku, za niž chválu sklízel.

— Ale proč jen?

— Proč? Bracháčku, proto, že my toho pyšného Wartenberka ještě potřebujeme. Wartenberk je nestálý, kdyby mu kališníci nabídli mír, vrátí se k nim, zradí nás, jako je zradil. Proto jsem mu podvrhl myšlenku, jež mu na vždycky zamezuje návrat ke kališným. Po čase, až svého dosáhneme, rozhlásíme, že Wartenberk plán vymyslel a husité budou jej proklínat do sedmého kolena. Rozumíš mi? Ty jej v Uničově nechval, abys mu neusnadnil cestu ke Korybutovi, naopak prohoď jako omylem, že Wartenberk je nespolehlivý. Nesmíme jej pustit, dokud jej nebudeme moci vykopnout. Starý blázen myslí, že jej zvolíme nejvyšším hetmanem veškeré naší moci a že mu pomůžeme ještě výš. A my jej odkopneme v onen den, kde poznáme, že se můžeme bez něho obejít. Dnes jsme se okolo něho točil jak okolo slunce, ale snad už za pár týdnů pozná, že je nejzbytečnějším člověkem na světě a že nikdo nestojí o stisk jeho ruky.

— Rozumím.

— Ty kopy dostaneš zítra, Buzku, ale na ty dva druhé dávej pozor, aby něco neproblebtli. Duhový Záviše je fanfaron, který jen na strúj a na ženské myslí, skoček, famfera je, neuškodí, leč hloupostí, a Močihuca je pijan, smolík, jak džbán uvidí, už musí ochutnat, co je v něm. Na oba dohlížej, brachu. A budeš-li moci, prozpytuj Korybuta, seznam se s jeho velmoži, vyptávej se chytře na to, na ono. Nevíš, bracháčku, nebudeme-li musít na konec doopravdy s Korybutem jednat, kdyby nabyt většiny tak drtivé, že by nebylo naděje na úspěch odporu, kdo ví, zdali bychom doopravdy Korybuta neuzrali? Tedy uši nastavuj, očím zahálet nedej. Ten spí dobře, kdo zná svoje přátele i nepřátele a je na všechno připraven.

XXI.

Poslové Jana Městeckého zastali Korybuta v Uničově; kníže nespěchal z opanovaného města do Čech, ačkoliv původně chtěl spěchat. Zdržovali ho moravští páni, kteří jeho přítomnosti v zemi chtěli využít k ostré agitaci mezi nerozhodnými. Už zpráva, že Uničov dobyt, Němcům vyrván, roznesla se po celé Moravě, jako by ji vítr do všech koutů rozfoukal. Hovořili o ní na tvrzkách kolem Hranic, Meziříčí, Vizovic, Brodu, kolem Strážnice, Kyjova, Bzence Znojma, Jaroměřic, kolem Jihlavy, Třebíče, Žďáru, kolem Bíteše i kolem Boskovic. Od Jevíčka a Plumlova až nahoru po nebetyčný Praděd bylo všechno pobouřeno, Zikmundovi nečetní stoupenci poklesli na duchu, tajní husité se počali zdvíhat, počali zbrojit, mnozí do Uničova přijeli pro dobré slovo. A první úspěch Korybutův byl stupňován úspěchem novým: olomoucký biskup Jan Železný vypravil se v čele valného pluku svých pancéřníků směrem k Uničovu, chtěl ukázat, že se Korybuta nebojí, že jej dovede hledat, avšak v polích za Střelicemi zastoupil mu cestu Dobeš Puchala s polskou jízdou a silnými houfy moravských zemanů. Biskup, aby vyzkoušel polskou jízdu, uhodil, nebojázlivě sám první skočil v boj, avšak Puchala odrazil útok a Mikuláš Sokol s Moravany vpadl mu v bok, počal drtit proslulé biskupovy pancéřníky. Jan Železný viděl, že je zle, že na přesilu nestačí, avšak ještě nezoufal; teprve když kozácký ataman Zachar Pivko počal objíždět druhý bok, biskup dal znamení k ústupu, než už bylo pozdě. Jeho korouhve byly obklopeny železným kruhem nepřátel a sotva polovice se prosekala. Sám biskup ujel na poraněném koni, s rozbitým helmem, pochroumaný polskými burdýři i kozáckými šavlemi. Ujel, proklínaje celý svět a zavřel se v Olomouci, několik dní rány léčil, venku se neukázal. Největší vztek měl na Litovelské, kteří se opozdili s pomocí a ustoupili bez boje, když uzieli přesilu. Zpráva o vítězství nad biskupem opět rozletěla se po Moravě, povzbudila stoupence strany podobojí a polekala Zikmundovce.

Korybut, slávou vítěze obestřený, seděl v Uničově a jeho houfy rozlévaly se po Moravě, některé až k Olomouci se blížily. Poslové Jana Městeckého našli Korybuta v dobrém rozmaru. Přijal je a vyslechl — přednesli stížnost Jana Městeckého na Žižku, jenž statky v Čechách hubí a žádali za klid zbraní, dokud sněm o všech otázkách nerozhodne. V hovoru Buzek ze Tmáně uplatnil, co mu na Opočně

bylo našeptáno, očerňoval Žižku, že sám na korunu pomýšlí, že mu nelze věřit, jeho plány jsou prý v Čechách každému zřejmé. Až opanuje hodně měst a rozboří hodně hradů, pokusí se o dosažení koruny, to je jisto. Táborští zemánkové, Orebeci, města budou pro něj, až na Prahu, na přední kališnické pány, ti ne, těm se protíví pouhého zemánka poslouchat. Korybut sice Buzka okřikl, aby tak o slavném Trocnovském nemluvil, ale čertovo semeno v duchu přece uvázlo. A Buzek po chvíli počal, že Čechy mají války už dost a dost, že by bylo možno i katlické pány získat, že by snad od Zikmunda odpadli, jen když by měli záruku, že tábořské výstřednosti pomínou. Pak by bylo království celé, všechno Korybutovo a opět v Čechách blahobyť, jaký kdysi býval.

Korybut propustil posly a zamyslel se. Dlouho do noci chodil po jizbě rychlým, nepokojným krokem, v mladé hlavě honily se divné myšlenky. Uvažoval o tom, co mu řekli poslové, o Žižkovi; mnoho dobrého o něm slyšel, ale v hloubi duše záviděl mu trochu velkou vojenskou slávu; Žižka vždy a všude vítězem, je miláčkem bojovných rot, nadějí všech podobojích. Co v Čechách přijme pro Vitolda, nebo pro sebe, z milosti Žižkovy přijme a kdo ví, zda-li Žižka opravdu na získání trůnu nepomýšlí? Tak uvažoval mladý Korybutovič a chvílemi zalomcoval jím prudký hněv. Brát vše z milosti Jana Žižky, bylo mu nejvýš protivno, ale myšlenka, že by jednou měl bojovat s nepřemožitelným Žižkou o to, po čem bažil, byla mu prostě nesnesitelnou. Věděl, že by Jan Žižka snadno zvítězil v onom toji. Aby zapudil mátohu, připomínal si dobytí Uničova, zdar nad korouhvemi Jana biskupa. Zapomínal, že dobytí Uničova umožnil prostý český člověk, ten chytrý, ale svojí latinou směšný Plavec, že nad biskupem vlastně zvítězil Dobeš Puchala, jemuž moravští zemané pomohli. A pak opět myslel na Žižku. Černé semeno v duši klíčilo velmi rychle. Korybut opět vzpomněl na stížnost Opočenského a najednou, v jakés náladě šílené, sedl ke stolu a počal psát dlouhý, hrubě hněvný list Žižkovi. List, plný trpkosti, vířící v Korybutově duši jako mráčno prachu, orkánem uchvácené. List, plný výčitek a nedosti zakrytých urážek. Ještě v noci hnal zvláštního posla do Čech, k slepému vůdci obce palem pracující. Nařídil poslovi, aby koně nešetřil. Asi po hodině počal se hněvat, že list poslal, počal už litovat, že se na proslulého vůdce obořil jako na chlapce, avšak posel byl už daleko za Mohelnicí, už jej nemohli dostihnout. A Jan Žižka užasl, když mu list přečetli. Nechtěl uším věřit, když orebský

vrchní kancelarius Hertvík z Rušínova mu list předčítal, několikrát se ptal proslulého husitského diplomata, je-li tak opravdu v listě psáno. Podivil se a zamyslel, dlouho seděl nepohnutě, zasmušilý, na vysokém čele vráska na vrásce. A Chval z Machovic, starý druh, jenž u něho ve stanu seděl, zpozoroval, že si vůdce občas ohmatává prázdné oční důlky, jako by chtěl tím posunkem říci: tolik jsem dal národu a přece ještě někdo myslí, že chci brát. . . Co by mi byla platna koruna a žezlo, co hermelín mně, v pancíři zestárlému, když božího slunce už nikdy neuvidím . . . A najednou Žižka zavzlykal, osivělou hlavu v dlaně potopil. Miloval slunce, jako je orel miluje, a ono mu zhaslo na věky . . .

— Co je ti, bratře? — ptal se Chval z Machovic.

— Nic. Nic.

— Vzlykals.

— Zazdalo se mi, že mna mura dusí. Bratře Chvale, stárnu, stárnu. Pište Korybutovi, aby přijel, že jej jsme za pána uznali, já i obec polem pracující, že se pod jeho velení dáváme.

— I po tom? — řekl šedobradý hetman a s odporem ukázal na Korybutův list.

Žižka neviděl posunku, ale sluch mu pověděl, že Chval se zlobí a proč. Kývl hlavou:

— Ano. I po tom. Naše slovo, bratře Chvale, není dýmem. Ať sedne Rušínovský, ať píše Korybutovi. Já chci . . . ostatním dát příklad. Je dost už naše vlast rozervána . . .

Buzek ze Tmáně zatím pilně prohlížel si Korybutovo vojsko. Ani jej, ani jeho soudruhů nikdo neznal, neboť v Čechách málo vystupovali do popředí, hráli úlchu podřízenou. Nikdo nevěděl — až ra Korybuta a jeho Poláky, kteří však toho nedbali — že jsou ve službách pánů pod jednou, Zikmundovců a že v ležení strahují, co zvědí, sepisují a nepřátelům pošlou. Moravská šlechta považovala je za soudruhy, kteří přišli nabídnout svoje služby Korybutovi. V Uničově i v ležení pod městem bylo tolik nových tváří — denně z blízka i z daleka přijížděli zemané, jedni sami, jiní s průvodem ozbrojenců, někteří s žádostí o to, ono, někteří s měšcem peněz, jež bez obalu Korybutovi nabídli, aby měl na vedení vojny, že bez dukátů válčit věc těžká a snad nemožná. Přijížděli mladíci hladkých lící, veselí, toužící po dobrodružstvích, přijížděli šedobradí starcové, hemžili se tu muži v plné síle života. V té zátopě těl, tváří, nálad, zájmů ztraceli

se tři lidé jako tři jehly v kupě sena, ale sami všude oči měli a uši nastrkovali ve všech krčmách, u všech táborových ohňů. Nejméně ze všech duhový Závíše Neutucha z Malení, jenž ze všeho nejvíce ženských si všímal, v nadných panen uničovských, bledovlasých unylých Němek i černoookých děvic moravského jazyka, paní veselých, sličných, jejichž pchledy zažehávaly jako to jiskrné víno Opočenského. Duhový Závíše kolem fraucimoru se točil, vzdychal překrutně, neboť nevěděl, zda má rozhodnout se pro bledé, měsíční Němky, nebo pro ty druhé, rovněž milovné — a v takových starostech málo o vojsku zvěděl. Také nosatý Oldřich Močihuba z Kralovic málo zvěděl o Korybutových plánech; ten opět kolem slopačících se točil jako mlýnský kámen kolem svojí osy, od rána do usínání pan Močihuba obšlapoval kolem beček vína, piva, staré medoviny, kolem kořalek, jež Poláci z Krakova přivezli, rád ochutnával různé nápoje, posuzoval jako zkušený košťýt a shledal-li, že možno je pít, pil, často až do němoty. A dlužno připomenout, že pan Močihuba nebyl obzvlášť vybíravým v nápojích, proto jej často jako kus dřeva odnášeli na lože. Avšak Buzek ze Tmáně strahoval za tři, šlakoval Korybutovy posly, chytal hetmany a vpytával se, kam který s rotou se hne, kdy do Čech a co tam, jaké úmysly má nejvyšší. Buzek všude se dotřel, nedal se odbýt ani tvrdým slovem, i sivého, věčně zamračeného kozáckého atamana Zachara podrobil výslechu. A co zvěděl, hned oznamoval dál, panské jednotě, nejvíc Městeckému. O noviny zle nebylo, kde kdo mluvil o novém tažení, každý si je však jinak představoval, jeden hlásal, že Korybut musí do Čech, všechnu vojenskou moc království v jedné ruce spojit, jiný chtěl, aby Žižka s bratrstvem na Moravu přišel a napřed pobít zlého biskupa, pobít Němce ve městech, Jihlavu vzít, Znojmo, Brno, Olomouc, Litovel, s dvou stran je hubit, nešanovat, dokud král Zikmund bude mít na Moravě jediného přívržence. Avšak nejvyšší Korybut zavíral se po celé dny s Dobislavem Puchalou a Víškem Račinským, po celé dny se o něčem radili, tajně, ani Puchala, ani Račinský se nikdy slovem nepodřekli. Korybut ani z jizby nevycházel, pravili, že je stále zamračený, mrzutý, na komorníka že hrubě křičí, že ani chutě nejí, nepije. Nadarmo vojáci různé kratochvíle vymýšleli. Korybut se venku neukázal, tváře nevyjasnil. Nikdo, mimo Puchalu a Račinského, nevěděl, co mu chybí, že nemůže zapomenout svého listu Žižkovi, že se bojí, aby Trocnovský s vojskem proti němu nevystoupil. Zapomenul, že Jan Žižka není najatým rotmistrem,

psal mu hrubě, snad bratr Jan se pohněvá, zabouří. A co řekne Vitold, co všechna naděje?

Jednoho dne přiklusal do tábora na hubené herce bradatý, suchý bratřík v koženém kabátci, koněberka z orebského bratrstva. Přinesl list a Korybut četl, žasl, očí si mnul, posléze kázal troubit k pochodu a valné jeho zástupy ještě téhož dne hnuly se do Čech. Šly, zpívající veselé písně, neboť v čele vojska jel Korybut s tváří rozjasněnou.

XXII.

Hrabě de Lys následkem onoho pádu s koně utrpěl škodu na zdraví daleko větší, nežli se na první pohled zdálo. Po několik dnů ležel, plival krev, nenaříkal, ale bylo vidět, že jej bolest hryže. Jan Chudobín klnul na Němce, svolával ranhojiče, ze Svitav kázal přivést velmi učeného medika, jenž býval židem, ale křesťanskou víru přijal a zvučného jména ve světě nabyt, avšak ani tento proslulý medik neznal arkána, kterým bolest mírnit. Neví, co to je, snad nic, snad nějaká žilka praskla a krev chce ven, aby nezhnila, snad vyvine se z toho něco horšího. Jan Chudobín hodil na stůl hrst zlatých mincí a bývalý žid rychle okem po nich střílil, nejsou-li opilované, špatného ražení. Avšak byly dobré a medik svolil, že u nemocného posedí tak dlouho, dokud se podstata nemoci neukáže. A počal varit všelijaké podivné medikamenty, míchat odvar tajemných rostlin s prášky a hrabě de Lys musil arkána doktorova pít po celých pohárech, Chudobín dohlížel, nepovolil; čtvrtého dne se mladému hraběti tak ulehčilo, že bývalého žida prepral a se všemi konvičkami, rostlinami a prášky za dveře vyhodil. Doktor se smíchem zvěstoval tuto událost Chudobínovi: že už je dobře, nemocný neumře, ozvala se v něm resolutní povaha, mladá krev a ta že umřít nedá. Nyní jen hodně čerstvého vzduchu, hodně ohnivého vína, jíst co chce, už nebude zle. A Chudobín si pomyslně, že neumře, kdo přečkal třídní torturu hladem a strašlivými lektvary, zaplatil doktorovi a svolil, aby domů odjel. De Lys se vskutku uzdravoval, avšak když Korybut odtáhl z Uničova, ještě nemohl na koně. A Chudobínovi počalo se ve městě stýskat. Zůstal tu s posádkou pouze nemluvný Dobislav Puchala, starý, zkušený voják, sivý Zachar Pivko s heufem

kozáků, Slezan Jan Vlček z Dobré Zemice se synem Balthasarem. Nedaleko Šternberka ležel Mladvaněk se stopadesáti bratříky, u Litovle strahoval Jan Pardus s Voksou z Řimic. Část zemanů odtáhla s Korybutem do Čech, část vrátila se domů.

Čtvrtého dne po Korybutově odchodu navštívil Chudobína starý soudruh Dobšík z Odrlic, jenž Ptáčkovo zboží na Hunčovicích spravoval, a hned počal zvát Chudobína, aby jel k němu, na Hunčovice, to že tvrz pevná, hrubě bezpečná, tam ti vosáhlové z Olomouce nedosáhnou, třeba tak blízko jejich rukou leží. Na Hunčovice že přijede Pardus se svojí tlupou, Voksa z Řimic, Kuna z Pateřína a několik jiných dobrých lidí, aby Hunčovice byly pevnou přední vartou proti Olomouci, proti biskupovi a Němcům, proti Olomouci i Litovli. Jistě nebude tam smutno.

Jan Chudobín slíbil, že přijede, jakmile jeho soudruh bude moci na koně, a Dobšík z Odrlic se spokojil, odjel domů. Hrabě de Lys už se opět usmíval, už s lůžka mohl povstat, jizbu přejít. Ostatně, v posledních dnech zalíbilo se mu stonání, neboť ošetřovala jej panna Kedruše, dcera hostitele Martina Prchlého, jehož Korybut za oddanost k české věci jmenoval purkmistrem v Uničově. Panna Kedruše v době, kdy Korybut dobyl města, dlela na návštěvě u příbuzných v Zábřehu a vrátila se teprve, když Korybut s houfy odtáhl do Čech. Byla to dívka ztepilá, asi osmnáctiletá, spanilá jako sad, plný květů. Oválný obličej byl zastíněn tmavým vlasem, dlouhé řasy oči zakrývaly, ale kdykoli řasy pozvedla, jako by dva ohnivé drabokamy člověku vstříc zajiskřily. A de Lys hleděl na měšťanskou dceru s velikým zalíbením, kdykoli dlela v jeho pokojíku, vždycky bylo mu tak volno, příjemno, jako když člověk najednou octne se na májovém slunci, teplém, rozjařujícím a trochu i omamujícím, když člověk dlouho oddával se požitku vyhřívání. Oslňovala pohledem, jenž podmaňoval a poutal, korálem retů, bělostí zubů, jež jako by ze slonoviny byly vyřezané. Když po prvé s otcem vešla do pokojíku, v němž nemocný ležel, de Lys očím nevěřil, zadrželo se mu, že anděla vidí, ale i později nepřestal se divit kráse panny Kedruše ohněm svých dvaadvacíti let a srdce, svodům opájmivé milosti vždy přístupného. Oči mu zazářily, kdykoli vešla, zazářily jako obloha, když slunce na chvíli prodere se z mraků a par. Úsměv na rtech, hleděl na ni, dokud z pokojíku neodešla, ulpíval na ní očima jako na pokladu, a když meškala jinde, aspoň o ní řeč zapřádal. Jan Chudobín brzo pochopil, co je — a počal naléhat na odjezd, že už dlouho zdrželi se

na jednom místě, že by byl čas opět jinam se podívat, proto že nevyjeli z Ardeny, aby v nudném Uničově seděli. Ale hraběti de Lys nelíbily se narážky na brzké rozloučení se spanilou jarní vidinou, omlouval se, že ještě nemůže pryč, kdo ví, zda by se v sedle udržel. A Chudobín se zarmoutil . . . pomyslel, co by řekl starý hrabě de Lys, pyšný na svůj rod, jež od Karla Velikého odvozoval, kdyby se dověděl, že jeho syn zamiloval se na Moravě do prosté měšťanské dcerky. Není sice dosud zamilován, ale už je na skoku, už každým dnem k tomu blíží. A co potom. Co z toho . . . Pěkně by se boдрému Čechu za pohostinství, za lásku odvděčili. Chudobín vzpomenu si, že hrabě de Lys je zamilován do svojí rytířské slávy, a začal o Kornisovi, že se vypráví v městě, že Kornis je silnější, větší rytíř, že hraběte s koně shodil. A Kornis je nejspíše v Olomouci, je nutno jej vyhledat, dokončit boj, reputaci napravit. Z Hunčovic do Olomouce pouhý skok. A de Lys konečně dal si říci, nerad šel z okruhu těch báječných očí, zastíněných dlouhými, jemnými brvami, ale šel, neboť běželo o rytířskou slávu. Nějaký pan Kornis nesmí se chlubit vítězstvím nad jedním z de Lysů, nezdar musí být odčiněn . . . A Chudobín neklamal se v hraběti: nerad se loučil, dlouho se k městu ohlížel, jako by vyhlížel jeden vzácný obličej, avšak v ruchu na Hunčovicích brzo na Kedruši pozapomenul.

Do Hunčovic nejeli sami. Připojilo se k nim asi dvacet mladých zemanů s bratrstvem ze severní Moravy, lid z Janoušova, Bratrušova, z Hraběšic, z Třemešku, z Oskavy, Krupšínští, Dlouhomilovští, z Lesnice, z Leštiny, z Postřelkova, Svěbohovští, Kosovští, z Hoštic, z Rudy a mnozí jiní; všichni hrubě toužili po utkání s nenáviděným biskupem, s Němci, jejichž obrněnou patu po mnoho let na šíji cítili; dřív museli trpět, mlčet, ale nyní ukazuje se na jiné časy! Jindra z Tatenic prorokoval v Krasíkově, že pomine brzo německá vláda, zhynou kněžkové, jimž pouze o mamon běží. Ondrák z Vyšehoří všechny zapřisahal, aby už na koně sedali, že čas Němce hubit, Moravu očistit, slovu božím platnost zjednat. A zemané jeli, hrnul se za nimi selský lid s cepy a kosami rovně na ratišti nasazenými, s velikými sekerami, jimiž v dobách míru v panských lesích dříví rubali. Houfy šly vesele, se zpěvem na rtech, s hudbou kobzařů a pištců; domnívali se, že kolem Hunčovic nejspíše něco se opět semele, buď na Olomouc šturm, nebo na Litovel a třeba naráz na obě města! V prsou kypěla mladá, ohnivá krev, buchala nebojázlivá srdce, v hlavách šuměly vzpomínky na bývalé ponížení, nenávisť k velkým

pánům, k Němcům, k těm, kteří z víry živnost si udělali. Po letech stagnace síla se ozvala, touha po lepším, víra v úspěch.

K Moravanům připojil se Buzek ze Tmáně se svými soudruhy, s duhovým Závišem z Malení a věčně žíznivým purkrabím Močihubou z Kralovic. Duhovému Záviši nechtělo se z Uničova, právě začal s jednou Němkou nyjící pohledy vyměňovat, pod arkýřem stával jako čáp u hnízda, nahoru hleděl, div si oči nevyhleděl a každému, koho znal, o své Němce, jaké to stvoření přelíbezné, labuť a ne dívka. Také Močihuba se durdil, v jedné krčmě objevil soudek sedmileté medoviny, jaké snad ve svých sklepích nemá ani pražský arcibiskup. Ale musli poslechnout, jeli, stalo se to na rozkaz Jana Městeckého, jenž chtěl, aby pan Buzek navázal styky s olomouckým biskupem. Z Uničova do Olomouce těžko se dostat, neboť všechny cesty střežili Mladvaněk s bratříky, Vlček z Dobré Zemice, Zachar Pivko a Jan Pardus z Horky. Avšak z Hunčovic snadno vyjet — člověk nějak proklouzne do města a vykoná svoje poslání, aniž kdo co zvěděl. Ostatně — biskup Jan Železný za důležité novinky snad zaplatil by štědrěji nežli lakomý Jan Městecký, nebo Čeněk Wartenberk. A v Hunčovicích jistě novinek dost, biskupce všelico bude zajímat. Konečně — v Uničově už Buzkovi počala hořet půda pod nohama. Stal se Polákům nápadným tím, že se neustále s místa na místo potuloval, do každé řeči vpletl, na vše se důkladně vyptával, peníze měl a žádnou službu ve vojště nekonal. Posléze i starý Dobislav Puchala počal se divit, co ti čeští poslové dosud ve městě sedí, proč se nehnou domů; několikráte pohlédl na Buzka hodně podezíravě a Buzka napadlo, že by bylo jistě nejlépe zmizet s dohledu těch chladných, vražedných očí. Dobšíka z Odrlic, správce hunčovického statku, znal, seznámil se s ním teprve v Uničově, u číše, ale to už má právo k němu přijet jako ke starému známému. Na oko dá se i se soudruhy do jeho služeb, aby nikoho nenapadlo, co na Hunčovicích dělá. A biskupovi bude pomáhat, nebo Litovelským.

S Janem Chudobínem seznámil se teprve na cestě; znal jej ovšem, neboť jej vídal v Uničově, slyšel o něm, ale dosud nepodařilo se mu promluvit si důvěrně s proslaveným rytířem. Teprve nyní odvážil se přiblížit, zdvořile se poklonil a hned počal se vyptávat na ony vzdálené kraje, kdež prý všechno jinaké nežli u nás. A Chudobín — ačkoliv nový soudruh se mu dvakrát nelíbil — počal vyprávět o Francii, o Kreštaku, kdež zahynul udatný český král, jenž nikdy z boje neprchal, Jan Lucemburský, král s kolika sty českými rytíři; o Flan-

drech, o Brabantu, Limburku a Geldrii. Buzek ze Tmáně velký zájem o ty věci předstíral, divil se, hlavou kýval a už se rytíře nespustil, zvláště když se dověděl, že je důvěrným přítelem Dobšíka z Odrlic.

Na Hunčovicích bylo živo jako v úle; hrádek rozlehlý a pevný, kamenný, hlubokým příkopem obehnaný, stál na nevysokém chlumu nad dědinou, podobný ohromné, zafaté pěsti, klouby nahoru obrácené. Nad příkopem zvedala se první hradební zeď, kamenná, omítnutá, za ní druhá, vyšší, s cimbuřím a střílnami a teprve za tou hlavní budovy, kulatá hláska Petruska s branou z dubových klád, železem pobitých, se střílnami v podsebití, vedle panský palác a na druhé straně zbrojovna, jež sloužila za skladiště i za obydlí čeledi. Vedle patrového paláce pan Dobšík z Odrlic kázal vystavět prostorný přízemní dům, rozdělený ve čtyři veliké pokoje, aby měl místo pro šlechtické hosty, kteří neustále přicházeli na Hunčovice, nadějí, že se zde něco semele, vábení. Nyní stál Dobšík z Odrlic před branou v prostém, soukenném kabátci, v tmavé suknici, přepásané vybíjeným pásem, v nohavicích a škorních barvy olivové; čapkou mával, zdaleka hosty vítal, vesele, jako bodrý hospodář, Chudobína několikrátě obejal.

— Už jsem myslil, že na mne zapomeneš — řekl.

— A proč bych zapomenul? Proč, nevím.

— Velký pán rád na malého zapomene.

— Jsem tak chudý jako ty, Dobši.

— Ale proslavený, brachu, proslavený! Sám Korybut tě do nebes chválil, tebe i toho francouzského hraběte, co s tebou jede. A já jsem prostý zemánek, pouhý sluha pana Ptáčka z Pirkštejna. Jak se ti líbí naše Hunčovice?

— Dědina, brachu, nevelká, ale tvrz dokonalá.

Dobšík zazářil, jako září milenec, když poštěstilo se mu uloupit krásné milence první políbení.

— To já ji tak zvedl, víš, návrší je hrubě neznatelné, je špatnou ochranou, když větší houf nepřátel přitrhne; snadno ke zdem přilnou a pak běda, tvrzi! Avšak já plných dvanáct roků přemýšlel, kterak bych Hunčovice opevnil, aby hrad každý útok zdržel. Ano, ano, brachu milá, plných dvanáct roků jsem na tom pracoval bez oddechu, až konečně se mi podařilo, už se žádného útoku nebojím, ani beranů, praků, totachů, ani hrubých pušek, však Bohu chvála, také nějakou v hradě máme a prachu dost i koulí tesaných. Zdi jsou

dobré, pohleď, dobré, kámen jsme až z lomů za Šternberkem vozili, to bylo nějakých fůr! Prolomí-li nepřítel jednu zeď, druhá zavírá mu cestu a pro hustou střelbu nebude moci přilnout; založil jsem obranu na řadě vnějších dvorků, které ostřím k hlavní zdi přiléhají a patou k vnější hradbě, vidíš, tu jeden, tam druhý, třetí, sedm jich je, dobře ohrazených, sedm, pomysli! Sedm, dobré číslo. Vypudí-li nás z jednoho, držíme se ve druhém a ještě nepřítele střelbou vypudíme, neboť na malé prostore nebude moci síly rozvinout a skytne dobrý terč pro naše hady, srubnice i švihovky. Ale dvanáct roků, brachu milá, na nic jiného jsem nemyslel, ano, plných dvanáct roků, ale myslím, že ten čas není zahozený.

— Jako bys byl tušil, že jednou Hunčovice budou oporou proti dvěma nepřítelům.

— Tušil jsem to, neboť u nás už půl století vělo jako v čarodějném hrnci. Ej, brachu, ty už jsi zapomenu, ale my víme! Dnes válčil markrabí Jošt s Prokopem a jejich stoupenci přepadali se navzájem, tu hořel dvůr, tam spálili tvrzku, i na kamenné hrady se odvažovali. Jindy Puška z Kunštátu vedl vojnu s okolní šlechtou, jindy smělý Procek z Wildenburka hubil sousedy, nebo Sulík z Konice. Ale kdo seděl ve tvrdém, nikoho se nemusel bát. A víš, já tušil, že bude jednou ještě hůř, my Čechové jsme už odsouzeni, abychom neustále vedli domácí válku, jednou ruší mír král, jindy markrabě, opět jindy některý smělý rytíř, jemuž se podařilo sehnat po světě houf stejně smělých sousedů. Teprve v den soudný přestanou se Češi spolurvat, dříve ne, žel, brachu, dříve neustanou ve sporech a půtkách.

— Však i ty zbrojíš.

— A kdybych nezbrojil? — opáčil Dobšík.

— Máš pravdu. Pohltit by tě první nepřítel i s tvrzí. Ale, brachu, znamenitě jsi hrad opevnil, cizí mistři by k tobě mohli chodit do školy.

Dobšík opět zazářil, smál se očima, rty, celou tváří, mile, radostně. Každý mistr je hrd na svoje dílo.

— A to všechno já sám, z vlastní hlavy — řekl.

Také Buzek ze Tmáně se přitočil. a když slyšel, o čem řeč, hned počal hradby chválit, divit se, žasnout nad každou maličkostí, štouchat v bok duhového Záviše i Močihubu, aby se také divili. Trochu na oko to vše, aby na vnađu chvály Dobšíka chytl jako rybu na červa, trochu doopravdy, neboť Hunčovice byly skutečně mistrně opevněné a Dobšík z Odrlic svým dvanáctiletým dílem ukázal, že dovede užít všech výhod terénu.

XXIII.

Prvních několik dní bylo v Hunčovicích veselo, zemané se navzájem seznamovali, ten toho pozval na pohářík, jedni hovořili o svých desideriích, jiní o vojně, dohadovali se, zdali dříve přitáhne na Moravu Žižka, nebo král Zikmund a co olomoucký biskupec Jan, zdali z hradeb vyleze, zdali udeří na Hunčovice; vyrojila se úžasná spousta domněnek, přání — každý něco věděl, mnohý ovšem nic podstatného, ale aspoň svoje dohady za bernou minci udal. Po několika dnech znali se už všichni, pověděli si o svých rodinách a sousedech, o všech proroctvích, o všech událostech v Čechách. Že kníže Korybut sněm do města Čáslavě položil, že byl tam slavnostně přijat za správce české země, že Pražané jej okázale vítali, avšak nikoli všichni, že mnozí, z těch, kteří poslouchali kněze nebožce Jana Želivského, proti Korybutovi brojí, že smír bude těžký, neboť i část bratří Táborů nechce Korybuta uznat, nejvíce že proti němu brojí Jan Bzdinka a Bohuslav ze Švamberka, avšak Žižka že Korybuta uznal za vladaře a za Žižkou že jde stále většina. Katoličtí páni nepřijeli do Čáslavě, strana pod jednou zbrojí proti Korybutovi a volá Zikunda, kurfirsty, křižáky a pryč v Němcích se opět cosi chystá. Slezané a Lužičané vojsko proti Čechům sbírají, Slezané pryč už postoupili k české hranici, ale Korybut nedbá, chystá se oblehnout přepevný Karlštejn. A jiná zpráva došla, že Korybut už Karlův hrad oblehl a že posádka hrozně souží, hrubou střílbou zdi oří, Pražkou, Jaroměřkou a jinými švihovkami v hradbách průlom dělá. Pak neukázal se žádný posel a v Hunčovicích počal život téci jednotvárně, jako voda v Moravě pod Olomoucem. Jan Chubobín už po třetí vyprávěl Dobšíkovi z Odrlic o vojnách ve Francii, o Angličanech, kteří se preukrutně bijí, zvláště podařilo-li se jim křídla krýt zásekami nebo okopem. Hrabě de Lys nemluvil, pouze nyněv vzdychal a oči obracel směrem k Uničovu; dosud myslil na krásnou pannu, která mu tam léky podávala. Hynce Voksa z Řimic, plavým vlasem i vousem zarostlý jako tur, po celé dny sedával na kozubu Petrusky a hleděl kamsi do daleka, neplakal, nevzdychal, ale na nikoho nepromluvil, o noviny a dohady se nezajímal, žil, jako by nežil. Jan Pardus z Horky po celé dny klnul a Olomouckým hrozil, nejvíce Kornisovi, sliboval, že jej na souboj vyzve a zabije jako hada, bestii! Krásné ženy unášet? Ej, týlcem dát mu do čela a pak na šibenici, na oprátku s takovým! Buzek ze Tmáně šlakoval neustále, ale opatrně, aby

podezření nevzbudil, duhový Závíše vzdychal a purkrabí Močihuba z Kralovic našel si pěkný soudek s medovinou, jež v ničem nezadala oné, kterou pil v Uničově, proto byl vesel a smál se duhovému Závíši, že stále vzdychá a vzlyká, jako by mu suška múra vnitřnosti sušila. Avšak Závíše vším dobrým právem zamilovaných vzdychal jako ona podivuhodná studna v biskupské zahradě v Olomouci, již prý si biskup na mnoha vozích až z Itálie dovezl. Duhový Závíše v Hunčovicích překrutně se zamiloval do panny Jitky, neteře Dobšíka z Odrlic. Dobšík byl od let vdovcem, děti neměl a domácnost spravovala mu příbuzná s dcerou, jež překvapovala veselím, pohyblivostí. Třasořitka děl ji pan Dobšík a Třasořitka počali ji nazývat i ostatní. Byla neveliké, plné postavy, nádherného poprsí, jež vystupovalo pod živůtkem obyčejně růžovým, krajkami zdobeným. Rusý vlas jako zlatem posypaný leskl se a z modrého oka vyhlíželo tisíc díblíků, jeden větší šelma nežli druhý. Třasořitka neustále zpívala, poskakovala, všechno musela vidět, všechno slyšet, největší radost však měla, podařilo-li se jí někomu provést nějaké šibalstvo. Protože byla nejen velmi krásná, ale i z dobrého rodu, dvořili se jí všichni mladí zemané, kteří ve tvrzi posádkou leželi, nadbíhal jí ten, onen, každý po milostném pohledu hrubě dychtil, avšak Třasořitka pro všechny měla pouze výsměch. Nejvíce duhový Závíše po ní dychtil, hned jak ji uviděl, zapomenul na tu bledou Němku v Uničově a jen o Jitce snil, po Jitce vzdychal, toužil, k ní horoucné pohledy vysílal, strojí se, pás bitý s ornamenty z ryzího stříbra, s pozlaceným řetíz-
kem, na němž krátký, široký meč byl zavěšen, připínal, na duhové sukni nesmělo být ani poskvrnky, nohavice navlékal ty nejužší, také duhové, škorně nosil s dlouhými zobci, pestrobarevné, kostkované, po stranách spiaté stříbrnými řetízky. A jeho baret byl ozdoben dlouhým volavčím peřím, jež si vyprosil od Jana Městceckého. Avšak i kdyby skutečnou duhou se obtočil, Třasořitce byl by pouze objektem, jehož vzdychání a toužení působí znamenité vyražení. Jitka dosud nemyslí na lásku, na manželství, na hrubou, drsnou prózu života. Svět byl jí dosud jediným květem, rájem a všechny květy v tomto ráji pouze proto rašily, že ona ráda květiny má, všichni lidé byli tu proto, aby ji bavili. Duhový Závíše přišel v čas, kdy počalo se jí zábavy nedostávat. Jakmile ji uviděl, zahořel, začal na ni zamilované pohledy vrhat, řídký knírek kroutit; bylo to tak směšné a panna smála se dlouho do noci zamilovaným pohledům duhového rytíře. Následujícího dne dělala, že jej vůbec nevidí, ať se kroutil

kolem ní jak chtěl, ať se nadouval jako holub na střeše, vždycky tak se otočila, aby jej zahlédla pouze koutkem zornice. To byla její zvláštnost, kosmé pohledy z přivřených víček, zastíněných hustými brvami. Nehleděla na člověka — zdálo se — a přece jí neušlo ani jedno jediné hnutí, ani jedno zoufalé tváření. Třetího dne najednou počala na duhového panice vrhat oslňující pohledy a ve chvíli, kdy pan Závíše přiblížil se na doslech, sdělovala matce, že musí do mlýna, do Lhotky a že zpět půjde po rybníčné hrázi. Duhový Závíše zaslechl to a dovtípil se, proč panna o hrázi mluvila, po chvíli vytratil se z hradu a švitorná Třasořitka, jež doma zůstala, vylezla nahoru na Petrusku a hleděla, jak duhový rytíř jako čáp vážně po hrázi chodí sem a tam a chvílemi ke Lhotce hledí, div si oči nevyhledí. Začalo poprchat a nastrojený panice krčil se pod stromem, avšak marně, i strom byl špatnou ochranou, zvláště když dovádivé siholení změnilo se v opravdový jarní lišavec. Panna, chráněná pevnou střechou, dlouho hleděla směrem k hrázi a na ostatní mladé rytíře volala, aby popatřili, jak duhový Závíše na hrázi bedlivě strahuje, jak stojí, deště nedbá, nejspíš vyhlíží Olomoucké, zdali nejedou, aby šturm pustili. A mladí zemané pochopili, proč pan Závíše Neutucha z Malení stojí na dešti jako čáp, dovtípili se a smáli se o překot, nejvíc, když se do niti promoklý, zuby jektající trubadur vrátil z milé procházky. Závíše zaslechl nejedno slovo, jež zarylo se do jeho rytířské cti jako šíp do lněného krzna, avšak nedbal, chlad znamenitě ochladil rytířskou bojovnost. A div, následujícího dne panna Jitka se na něho tak mile usmála, že nadobro přestal se hněvat pro tu lázeň na hrázi. Asi za dva dny Třasořitka nastrojila nový žert, tentokráte o hodně peprnější; pozvala mladé rytíře na koláče, jež sama pekla, a duhového Závíše uctila koláčem, naditým tlučným pepřem. Poznamenala jej, aby se nezmýlila, a smála se, když duhový se rozplýval, koláč v ruce. Všichni jedli, chválili kuchařské umění panny Jitky, naposled i Závíše hluboko zakouzl se do koláče, avšak, achich, ústa rozevřel jako raněný býk, oči vytřeštil z důlků a spěšně dlaní počal rty otírat. Všichni na něho hleděli, nejvíce panna Jitka — soudruzi nechápali, proč se duhový tak zoufale tváří, všichni stáli, smích tajíce na špičce jazyku. A spanilá Třasořitka začala pana Závíše pobízet, jen aby jedl, aby se neostýchal — či mu koláč, který sama pekla, nechutná, chce ji před vzácnou společností ponížít? To by ji bolelo, neočekávala, že . . . Rytíři nenechali ji ani domluvit, hned se na duhového panice obořili, proč nejí a chce-li slečnu urážet, že s nimi

buče muset na taneček, pod násep. A Záviše tvářil se bédně, zoufale, jako člověk, jenž má v ruce číši jedu a má pít z ní. Ukrčoval se, avšak panna z rova začala pobízet a duhový rytíř, poručiv duši svému patronu a všem dobrým svatým, s odhodlaností, jež každého rytíře ctí, znovu zakousl se do peprného koláče. Avšak ani nejdokonalejší rytíř nedovede čelit mocnosti pekelné, jež pravděpodobně v okamžiku, kdy panna z kuchyně vyšla, pepř s mákem zaměnila. Duhový žvýkal sousto, pepřem naditě, ústa páčila, jako by žhavé uhlí žmoulal, z očí tekly proudy slz a ani za všechny poklady bájného Ophiru byl by nedovedl sousto pozřít. Ale také — protože je obdržel z ručky milované — neodvažoval se je vyplít na zem, věděl, že by na smrt urazil dámu svého srdce, Paní snů, že by byl konec veškerého doufání. Záviše hleděl na danajský dar slečny Jitky očima, z nichž vyzíralo bezmezrě zoufalství; jako člověk, jenž se mezi hrůzostrašnou Scylou a reméně děsivou Charybdou potácí na vrátkém plavidle, žmoulal odporne, tisíckrát prokleté sousto, jež spalovalo jazyk, dásně i patro, a tvářil se tak bédně, bolestně, že najednou všichni, kdož viděli jeho pohledy a úskleby, propukli v ohromivý smích, upomínající na bezuzdný řehtot stáda mladých koní. A Záviše, danajský dar v ruce, počal všem nabízet, aby ochutnali jeho koláče, že v tom nějaké kouzlo, korrýfel ví co, ale že pálí jako samo peklo, hříz do něho, třikrát hříz! Pepř dral se do hrdla, do nosu, Záviše kašlal, plival, kýchal a stále v ústech cítil větší palčivost, ačkoliv strašlivé sousto už vyplivl na dlaň. A v tom kašlání a kýchání překrutném nezpozoroval, že jeden z mladých zemanů rychle zaměnil jeho koláč se svým redojedným a dával všem ochutnat, že nic v něm, aby se přesvědčili; zemané chválili, křičeli, že v koláči není žádného kouzla, jako mandle chutná, jako ořeší; jakou to tedy, u časa, pan Záviše komedii hraje? Aby poctivě jedl, aby se neošklíbal, nechce-li poctivou pannu urazit. Aby jedl, nebo . . . A zeman obratně podstrčil mu opět onen strašný, pepřem naditý koláč a duhový Záviše znovu se týral soustem, jež nedovedl pozřít, kuckal a ryčel jako medvěd. Panna Jitka se nasmála tolik, že několik dní jí boky od smíchu bolely; posléze skončila divokou kratochvílí, tvářila se, jako by ochutnávala peprného koláče, a prohlásila, že je opravdu očarováný. Hodila jej do pece a Záviše, kašlaje a kýchaje, až strach poslouchat, hnal se do zbrojnice, kdež purkrabí Močihuba z Kralovic seděl u piva s několika veselými kumpány. Duhový sklesl u nich jako uštváný jelen a počal se nalívat chmelným trůnkem, pil do nemoty

a celý následující den vyspával v úvalu za hradbou královskou kočku. Mladí zemané o tom kousku veselou píseň složili, píseň o pětatřiceti stancích, pracně zřymovaných, velmi obšírně líčících historii očarovaného koláče a slavné domácí chmeloviny. Avšak po čase i žerty mládež omrzely a všichni počali si hlasitě stýskat na jednotvárnost života, na nedostatek zaměstnání. Toužili po činech, po boji s biskupem, s Němci, po slávě rytířské a nyní aby hříby v lesích hledali, nebo v rybníce, dubinou polozakrytém, ryby lovili, nebo raky. Nedostatek činnosti i starších, usudlých párů nemile se dotýkal. A Buzek ze Tmáně, pozoruje rostoucí nechuť ke všemu, smál se do ryšlavých vousů a v duchu těšil se, že moravští zemárkové brzo se rozjedou do všech koutů země a pak že bude na čase jednat s Olomouckými. Pak ráz naráz bít ty zemánky, bít je bez pardonu, až jim zuby vyjadají a se zuby i troufalost.

XXIV.

Jednoho dne objevil se v Hurčovicích obstarožný, vychrtlý mužik s ohromnou rudou jízvou na levé tváři, sivého vlasu i vousu, místy poškubarého; byl oděn v hrubé, konopné plátno, nebílené, jal o ne chudší verkovan, na špinavých nohách reměl škorní ani opánků a na hlavě sedělo cosi, co se nepodobalo i klobouku, i čepici. Ubožák vloudil se do tvrze s kobzičkou, stráží pověděl, že nese vzkaz panu Pardusovi z Horky, je-li tu. Jakmile se octl na nádvoří, zadrnčely struny kobzy a staroch počal zpívat přelíbeznou píseň o peprném koláči pana Závíše a o jeho královské kočce. Ale hned byl tu duhový Závíše s holí a počal hudce po nádvoří honit, staroch skákal jako mladík, holi uhýbal blesknými úskoky na bok a neustále zpíval, ba už ječel, neboť posléze také počalo se mu dechu nedostávat.

— Vyžeňte tu psinu, zabte dundu! — řval duhový Závíše, ale nikdo ho neposlouchal. Mladí zemané se sběhli na dvorek, přiběhla i krásná panna Jitka a opět se smála, div duši nevypustila. Panna Jitka zachránila hudce před výpraskem, jemuž byl by na konec neušel. Pozvala jej do hradu, nasýtila i napojila, i nějaký denár dala mu na cestu, jen chtěla vědět, kde se naučil zpívat píseň o slavných činech duhového rytíře. A kobzař vyprávěl, že onu píseň zná už každé dítě v okolí. Zemané se opět rozešli a kobzař po chvíli stál

před hetmanem Pardusem, skromný, jakoby v sebe zhroucený. Ne-daleko seděl pan Voksa z Řimic, s nímž Pardus právě byl vyměnil několik vět, služby se týkajících. Hetman udiveně hleděl na mužíka, jenž stál před ním jako sedm neštěstí.

— Co mi chceš?

Kobzař spěšně mrskl okem napravo, nalevo a náhle vypukl v hlučný smích.

— Už mne, pane, zapomenuls?

— Té jízvy nebýt, řekl bych: Plavec.

— Ta jízva je namalovaná. Trocha mazu, trocha barvy, aby to vypadalo jako opravdová rána. A nikdo nepoznal, že to klam.

— Avšak proč —

— Proto, že lépe člověku, když svoji pravou tvář skrývat umí. Navštívil jsem lva v jeho doupěti —

— Tys byl v Olomouci?

— Slíbil jsem, že budu hledat Kornise —

— A Marie? Našels ji? — rychle zvolal pan Voksa.

— Kdož ví, kde paní Máři je.

— A Kornis?

— Také nevím. V Olomouci není ani jeden, ani druhý. Ale biskup tam houfy pořádá, něco chystá. Ten kněz je odvážný.

— Pověz!

— Nevím, je-li tu dost bezpečno. Ale, konečně, co na tom, vždyť nejde o nějaké strašné tajemství. Tož tedy po pořádku. Když nám Kornis unikl, slíbil jsem, že jej naleznu, ať je kde je, myslil jsem, že sedí v Olomouci, a proto přestrojil jsem se za raněného pobudu, takových dnes v Olomouci dost, tak se nejlíp ztratím. Do města jsem se šťastně dostal s houfem sedláků, kteří na trh šli, a hned začal jsem pátrat po Kornisovi. Ovšem, ptát jsem se nesměl, bylo by podezřelé, proč se takový chudás, ničema táže na tak velkého pána, avšak poštěstilo se mi najít jeho dům v Ostruhové ulici, pěkný dům má, to je pravda, avšak služebnictvo sám Němec a Maďar. Zašel jsem do dvora, zahrál, zazpíval a Maďari na mne psy poštváli, tak tak jsem uskočil za vrata. Než nelitoval jsem, nyní aspoň zá-minka v sousedních domech vyptávat se na majitele těch zlých psů; každému jsem hodně ze široka vyprávěl, jak mi vojáci majetek spálili a jak mě napadlo jít do Olomouce, hrát, zpívat, abych si na chleba vydělal, a jak mne z toho domu s dvěma kamennými rohy

psy vyštvali, mne, chudasa s roztrhanou nohavicí. Tu a tam mne politovali a o panu Kornisovi nasbíral jsem dost zpráv, nejvíce od sluhů z těch sousedních domů. Vyprávěli, že ho nikdo rád nemá, pouze biskup, toho nebýt, že by z vády a boje nevycházel, neboť je tvrdým sousedem. Že před časem odjel někam pryč a od té doby se nevrátil, ani nevzkázal, kde je, snad že někde zahynul. Napadlo mě, že snad něco bude vědět Falóty, jehož Dobeš Puchala právě propustil z lochu, za výkupné. Šlakoval jsem jej, ale také nadarmo.

— Ale moje žena —

— Nevím, kde je, rytíři, nevím. Ani ve Šternberku není, ani v Litovli, byl jsem tam i tu, avšak nadarmo jsem se namáhal.

— Bože, co s ní učinili! — zavzdychal Voksa.

— Snad ji Kornis do Uher odvedl — bručel Jan Pardus a knir počal tahat, očima pomžikávat, jako vždycky, když byl v rozpacích.

— I to možno, avšak do Olomouce se musí vrátit, biskup jej potřebuje. Abych nezapomenul: také mladý Salzar se ztratil a Němci se hrubě starají, kde je. Že byl v Uničově, vím, že ujel, vím také. Snad se s Kornisem někde toulá? Je škoda, že hlídky, tehda vyslané, nikde na jejich stopu neuhodily.

— Pravda, pravda!

— Kdyby nitka byla, i kabát byl by. Ale právě ta nitka nám chybí. Ej, klnul bych si!

— A co nyní?

— Já ve strahování neustanu. Kornis, je-li živ, jistě vrátí se do Olomouce a pak se mu pověším na paty, budu jej šlakovat, i kdyby mne to mělo život stát.

— Nebudeme šetřit dukáty —

— Ne, proto ne, mně nejde o zlato. Chci, abyste viděli, že i prostý člověk má čest. A pak, tam doma, v Doubravě, bylo mi již teskno. Život stále jednotvárný, sbírat houby, hledat byliny, mocné kořínky, chytat ptáky, nebo raky ve struze, léčit báby a dobytek, to se, pánové, po čase zomrzí. A to, co nyní činím, baví mne více než cokoliv jiného. Je to trochu nebezpečné, je to pohrávání si s katem, s oprátkou, ale já právě mám rád trochu nebezpečí a těší mne zápas. Nejde mi o vaše zlato, ale o to potěšení, o hru, již hrám a bohda vyhrám. Až mne to omrzí, vrátím se opět ke svým číhádům, ke svým čížkům a strnádům.

— Ale napřed Kornisa najdeš?

— To ano. To můj cíl!

— A myslíš, že Olomoučtí něco chystají? Snad proti nám? Dobře bychom je uvítali, boj lepší nežli zahálka — řekl Pardus.

— Něco chystají, ale nevím, proti komu. Od Přerova přitáhlo nějaké vojsko, s ním houfy biskupových manů z daleka široka a nadarmo se jistě nesjíždějí. Nevím, na koho biskup uhodí, zdali na Mladvaňka, na Puchalu, nebo na vás, avšak dobře bude spat s jedním okem otevřeným. Kdyby podnikli noční výjezd —

— Uvítali bychom jej po rytířsku. Ale Puchalovi a Mladvaňkovi vzkážeme, aby bděli.

— Už jsem vzkázal.

— Ty na všechno myslíš. I hetmanem nad houfy bys mohl být — polichotil Plavci hetman Pardus.

Zvěd se radostně vypíal, pochvala mu zalichotila. Avšak hned zase zaujal zkroušený postoj, neboť zahlédl několik mladých zemanů, kteří se přiblížili a volali, aby ještě zazpíval tu kratochvilnou píseň o duhovém panu Závíši. Avšak Plavec už vyřídil, co chtěl a počal se vymlouvat, že nemůže. Vytratil se z hradu jako dým a zmizel v neďalekých olšínách.

Po chvíli hetman Pardus zabručel:

— Nemohu pochopit, kam se Kornis poděl.

— Také já nechápu, ale to vím, padne-li mi někdy do rukou, že mu všechno trápení oplatím, i s úrokem. Eh, kéž by to brzo bylo — zahučel Voksa. A opět hlavu sklonil, opět zabral se v posupné myšlenky. Bylo mu k pláči hořko, avšak styděl se plakat. Jen samotu hledal, neboť bolest neustále hlodala, nedopouštěla na cokoliv jirého nyslit. Stále na ženu vzpomínal, viděl ji před sebou, krásnou, jako ji vídal v dobách pokoje, štěstí, ale zdálo se mu, že její oči jsou nevýslovně smutné, že v ní, prosí o pomoc a on jí pomoci nemůže, ani neví, kde vzdychá, kde trpí, je tu a ona, běda reta, Bůh ví kde! Avšak běda Uhrovi, pakli se někdy setkají! Voksu napadlo už častokrát, že Kornis paní Máři už dávno někde umořil, přestal doufat, že by ji našel. Byly noci, kdy nejděsnější myšlenky vkrádaly se do hlavy, pálily jako samo peklo. A obrovský hetman často sahal po noži, chtěl se bodnout, muka ukrátit, avšak myšlenky na pomstu vždycky ještě ruku zadržely. Na smrt dost času, až ten druhý přestane dýchat. A Voksa svíjel se jako zašlápnutý červ, ruce hryzal, vlas rval, někdy na koně vyskočil a jako přízrak letěl kamsi do daleka, někdy až pod olomoucké bašty. Často ho napadlo, že by bylo nejlépe sebrat houf, položit se někde u cesty a chytat Olomoucké.

snad by chytil někoho vzácnějšího a tak donutil měšťany, aby sami jeho ženu hledali.

Jednou vyhledal Dobšíka z Odrlic a řekl mu, co zamýšlí. Ale starý zeman vážně na něho pohleděl a řekl:

— Brachu, to nelze.

— A proč ne? — vybuchl Voksa.

— Protože jsme vojáci, milý Vokso, a nikoli stupkové, loupežníci. My vojnu vedeme, poctivou vojnu za statky, všem dobrým Čechům vzácné. A ty statky v očích cizinců i ve vlastních očích nesmíme znehodnotit pouhou svévolí, zbejnicí.

— Avšak oni moji ženu —

— Vím, vím. Než nyní se nehýbou a proto nepřipustím, co by bylo proti vojenskému řádu. Podaří-li se nám v poctivém boji zajmout několik jejich vzácnějších lidí, rád ti je dám, abys je Olomouckým za paní Máři nabídl. A, brachu, myslím, že brzo se tu něco semele, biskup nedá si pokoje, dokud mu zuby nevypadají.

— Také myslím.

— Dočkej času, milý Vokso, vím, trpíš, ale kdo dnes v Čechách, na Moravě veselý? Koho nehryže nějaká vlastní bolest, aspoň ponížení vlasti vidí a trápí se nad úpadkem poctivosti, lásky k lidu. Dočkej času, pomni, že by odium za tvoje činy padlo na nás na všechny, na naši věc. Že by nás všechny ve světě za loupežníky a vrahy vykřičeli. Poslechněš?

Voksa z Řimic tvář zachmuřil, hleděl do země, jako by o čemsi uvažoval. Po chvíli řekl:

— Budu tedy ještě trpět.

— A my všichni, staří i mladí, tobě v poctivé pomstě budeme pomáhat, slibuji slavně — doložil pan Dobšík z Odrlic. — Uvidíme, co možno učinit, abys ženy opět dosáhl a duši upokojil. Jsi náš bratr, věř nám a nechybíš.

— Jen aby Němci brzo začali.

— Začnou. Začnou, já je znám! Jak oni skočí, skočíme i my a pak děj se vůle boží.

Voksa trpěl, avšak dané slovo dodržel; sám uznal, že nyní, když je prohlášena řadná vojna, dobře nehodí se jednat, jak by člověk chtěl, že nutno ohlízet se na celek. Napřed věc a potom srdce. Avšak, jakmile Olomoučtí začnou, nic ho neudrží, skočí na ně jako vlk a pak běda každému nepříteli, jenž se odváží na dosah meče!

XXV.

Končinou, již dobře znal, pospíchal Plavec, šel rychle, ale při tom se opatrně, polím vyhýbal i lukám, nejraději držel se v křoviskách; spěchal k řece Moravě, v olšínách nad Řepčínem, v proláklíně dosti široké zvěd nalezl skryš velmi bezpečnou a pohodlnou, v níž se mohl podle potřeby přestrojovat. Mcrava často vystupovala z břehů a zaplavovala hrubý kout země, na němž jen vrba, olše a netřesk bujely. Křovisk a stromů už dlouho nedotkla se dřevorubcova sekera, rostly, jak chtěly, a posléze bylo téměř nemožno jimi proniknout. Místy stály kaluže po celý rok, místy bahno po celý rok nevyschlo; bylo řídké a téměř bezedné, pokryto jakousi zelenavou plísní, na pohled bezpečné, ale běda tomu, kdo by neprozřetelně na takové místo vstoupil. Hluboko by zapadl a sám by se nevyprostil.

Pustina byla obávaná, neboť lidé, kteří se do ní odvážili, našli tu práchnivějící kostry zvířat a lidí, kteří neznámo kdy zahynuli. Před lety bývala tu rybárna, avšak posledního rybáka Sobotu utloukli olomoučtí biřicové a od těch dob se k rybárně ani ve dne nikdo neodvážil, vyprávělo se, že tam straší nějakí běsové, že tam nebožtík Sobota chodí sem a tam s hlavou strašlivě okrvavělou, jako by něco hledal, že nařiká, vzdychá. Také vyprávěli si lidé za dlouhých zimních večerů, že kolem oné rybárny chodí nějaký rohatý, chlupatý ďas, který hýká jako osel, že tam bludičky tančí svoje obludné tance nad blaty a lidi topí. Jeden něco řekl, druhý přidal a po čase kde kdo o těch strašidlech mluvil, nejen v Horce a v Řepčíně, ale i v Olomouci; snad každý tvrdil, že je slyšel, že viděl jejich stopy, ba našli se i takoví, kteří tvrdili, že je vlastníma očima pozorovali při strašidelném díle.

V oněch dobách lidé ještě úplně nezapomenuli na lesní bůžky, na dobré i zlé duchy hájů, mračen, vod, jimž jejich prapředkové oběti přinášeli. Křesťanství vymýtilo zvyk obětovat lesním skřetům, duchům, avšak nevymýtilo vzpomínku na ně, matnou tuchu oněch dávných věcí, které před stoletími zaměstnávaly mozky. A člověk, šel-li sám a sám lesem, nebo po mokřálech, nejednou se zachvěl podvědomým strachem, nejednou počal se úzkostlivě kolem sebe ohlížet, každý stín zdál se mu být nějakou zlovou bytostí, netvorem, duchem; nejednou pelášil, zaslechl-li vzdech výra, houknutí syce, nebo táhlý, úžasně silný křik ptáka bukáče. Nejednou stříbrné paprsky měsíční, prokmitající skrze prořídle koruny stromů, považo-

val za sinavá ramena duchů nebo obrů, tichý krok zvěře, houštinu prolézající, jej lekal. Strach před čímsi jej vyháněl s oněch míst, jež lidská fantasmie opředla svými obrazy. Duchy předků vytlačoval později čert kněží, strašlivý, neúprosný Satan, jenž, querens quem devoret, byl všude, v lesích, v polích, na křížovatkách, pod šibenicí. Po lidských duších pásl, těla hubil. Nebyl to ještě onen hloupý čert, jež měchy zlata i stříbra dává za jedru křesťanskou duši, a jež leckterý hloupý Horza pořádně napálil. Nebyl to uhlažený čert mefistofelské legendy, nebo humorný Asn odcus. Kontrast našlo lidstvo později, když se napolo vymarilo ze strachu; stvořilo Dona Quijota čertů, aby se měř strachovalo toho, jehož mu kréží ukazovali, toho, kterého svatý Rochus držel na řetěze. Čert nevzdělaných kněží byl daleko strašlivější všech pohanských bůžků a jeho peklo otravovalo život statisícům, hrůza drtila národy. Čert jako Damoklův meč vznášel se nad šíjí všem, kdož v něj věřili, bohatým i chudým. A věřit v něj — bylo člárkem víry. Theologové dokonce hádali se, má-li čert rohy volské nebo kozlí, má-li ohen chlupatý, nebo holý jako myš, a kolik loket ohon n ěří. Prostí lidé restarali se o takové otázky, neptali se, má-li čert také blechy, či nemá-li blech — ale doslechli-li, že si některé místo oblíbil ke svým procházkám, s velikou ochotou šli mu s cesty.

Plavec znal všechny historky, jež kolovaly o strašidelné rybárně v Horce, ve Skrberni, v Křelově, v Řepčíně, v Lazcích, v Černovíře, v Hejčírě i dál, avšak nedbal jich, byl dále režli doma a věděl, že devět desítin z toho, co se vůbec povídá, je planý žvast, ale do těch devíti desítin v ýmyslů že patří žvast o strašidlech. Nebál se tedy, že mu nějaký mrtvý rybák zakrouť krkem. Byl jist, že v rybárně je bezpečen jako v lůně Abrahamově, neboť duchové neprijdou a lidé teprve ne. Ovšem, jedno nebezpečí stále hrozilo, náhlá zátopa, ale Plavec se nebál ani trochy vody a bláta.

Chata, krčící se pod čtyřmi ohromnými olšemi, byla dřevěná, shnilá, napolo zhroucená, avšak Plavec, když sem přišel po druhé, přinesl s sebou ostrou sekeru a bortící se krov podepřel několika přisekanými sloupky. Nedaleko šplouchala Morava a zvěd odešel na břeh, lehl na suchý drn, hlavu v dlaních, hleděl na vodu, pomalu tekoucí dolů, a přemýšlel o novém válečné.n plánu. Věc, již si předsevzal, jej zajímala už proto, že byla dosti nebezpečna a že poskytovala neobyčejné množství variací, jako hra v kostky; variace úspěchu i neúspěchu, někdy chybiš jen o oko, někdy o mnoho očí, vyhráváš

i prohráváš náhodou. Ve hře proti Olomouckým Plavec nespolehal mnoho na slepou náhodu, víc na zkušenost, na důmysl, ale náhoda mohla hrát proti němu a pak kdo ví, jak by kostka padla. Kdyby se prozradil, Olomoučtí by s ním nedělali dlouhých okolků — ale v tom právě byl půvab, jež pocituje rytíř, hledající nebezpečná dobrodružství, vojín, v krutou seč vrhající se i pytlák, jež vkrádá se do lesů, myslivci hlídaných. Plavec jen uvažoval o prostředcích, jež by mu daly nejvíce výhod a nepříteli co nejméně. Věděl, že opět musí se přestrojit; aby získal co nejvíce zpráv, musí se přestrojit tak, aby kroj umožňoval mu značnou pohyblivost, aby mohl vnikat do domů, do krčm, v krámy. Chce nabýt zpráv o znamenitém šlechtici a o choti zemana z Řimic, proto musí vniknout do kruhů, jež by o obou něco mohly vědět. Plavec hodnou chvíli na břehu ležel, posléze, když slunko zmizelo za korunami olší, odešel do chaty a začal prohlížet svoje zásoby oděvů i zbraní.

Následujícího dne hned po ránu ubíral se k Olomouci štíhlý, nepřilíš starý zeman s černým knírem a špičatou bradkou, v odění zánovním, úpravném, po boku široký, nedlouhý meč, na škorních ostruhy s velikými stříbrnými kolečky. Baret na stranu, šel krokem lehce houpavým, jako obstarožný švihák, jež se vrací domů po noci, kdesi v sousedství prohýřené. V bráně zastavil jej starý, bradatý žoldněř:

— Kam, pane?

— A kambych. Domů. Spat.

— Jméno?

— Petr z Čertoryje, zeman ve službách jeho milosti biskupské.

To, myslím, stačí.

— A heslo?

— Eh, dej mi pokoj, chce se mi spat, v Dolanech jsme si královsky popili, královsky, brachu. A tys už stará vojna, ty jistě markraběte Jošta pamatuješ. Nu, měj se tu dobře a tu něco na přilepšenou, napij se na moje zdraví, rozumíš, já jsem Petr z Čertoryje a tomu o groš není — hovořil švihák a žoldněřovi vstrčil několik stříbrných mincí do dlaně. Starý hleděl rozpačitě, ale Petr z Čertoryje už byl za branou, ve městě, kráčel, pohvizduje si, dál, ani jednou se neohlédl. Teprve za nejbližším rohem se zasmál do vousů a zabručel: To se podařilo! Ten hlupák, myslím, dosud ústa otvírá jako kapr na suchu. Člověk nesmí být hloupý! Ale kdyby tu byl někdo, kdo skutečného Petra z Čertoryje zná, to by bylo horší. Nejsme si mnoho

podobni. Na štěstí Petr je pecivál a jeho sousedé také na biskupa i na Němce nedrží. Avšak vytrávilo mi. Hle, tu je hospoda u kola, dobrá hospoda, třeba Němec na ní sedí.

Zvěd nakroutil černý knír, a řinče ostruhami, vešel do hostěnice, v níž, třeba po ránu bylo, sedělo už několik žíznivých hostí; chodívali sem nejčastěji bohatí měšťané a šlechtičtí manové olomouckého biskupa; proto i zvěd sem zapadl raději nežli jinam, pomyslně si, že by zde mohl zapříst nějakou známost. Sedl stranou, jedl a pil, nevtíral se ostatním, čekal na vhodnou chvíli, avšak uši napínal, aby mu jediné slovo neušlo. Dva manové v birýtech a krátkých pláštích hovořili spolu u vína, oba trochu podnapilí, a Plavec hned na počátku zaslechl cosi zajímavého. Jeden bručel:

— Dach aby vzal celou tu vojnu. Nic po ní, jen vyjížďky a vyjížďky, strahování všech možných čertů, dnes jsem celou noc nespál, vrátil jsem se z výjezdy o kuropění a to už nestálo za postel.

— Já také vrátil se v ten čas.

— Kde jsi byl, Machu?

— U Hunčovic. A ty, Procku?

— U Šternberka. A včera také, i předvčírem. Dach aby to vzal. Bitva, nu, to bych se nezlobil, ale jezdit na ponůcky, na to by i pouzí žoldnéřové stačili. Či myslí si biskup, že jsme nic, pleva, smet? Toho nebýt, že musíme poslouchat, že jsme k službě zavázáni, hned bych vším praštil a utekl.

— Po bitvě se ti stýská?

— Eh, lepší bylo by vůbec bez ní, doma, u svých, ale když už jinak nelze, tedy lepší pořádná bitva nežli tato hloupá zahálka.

— Nu, i bitvy se dočkáš.

— Myslíš, brachu? Mně se zdá, že biskupovi spadlo srdce do škorní.

— To neznáš Jana! Avšak on moudře vyčkává příležitosti. Mohu ti prozradit, že už brzo udeříme na Hunčovice; udeříme, jakmile —

— Co? — ptal se ramenatý Procek.

— Tajemství!

— A nemluv! Nic nevíš! Tak, tak!

Štíhlý Mach snížil hlas:

— Udeříme, jakmile dojdou příznivé zprávy. Biskup má v Hunčovicích nějakého přítele, jenž mu poslal už dva listy a zítra nebo pozítří prý sám přijede. Pak snad už vytrhneme do pole.

— A znáš toho člověka?

Plavec napial uši, seděl jako pěna, ani okem nemrkl. Čekal, co Mach v karmazínové sukničce a lesklém předním plechu odpoví. Man řekl:

— Neznám ho, to víš, milá bratr, biskup mi takové tajemství nesvěří. Kdež pak! Co vím, náhodou jsem vyslechl, ale jinému bych nepověděl.

— Já myslil: aby nás někdo nevlákal do zálohy, do saku. A potom toporem do hlavy. Ti husité, brachu milá, to umějí! Nastrčí vnađu —

— Ej, však biskup je opatrný. Had chytrý. Neboj se, do pasti nevrže, proto snad chce, aby onen člověk přišel, aby se mu na zuby mohl podívat.

— Nu, to ano, to se mi líbí. Neskákat střemhlav do zásady. Avšak starého Dobšíka z Odrlic je mi líto. Řádný člověk, rozumec, několikrát jsem s ním poseděl při medovině. Škoda, že právě takové lidi musíme hubit. A kdo po nich přijde? Zubatý Němec, nadutý Slezák nebo Burkuš, doma hlad měl jako pes na řetěze a u nás nosem div oblohů neorá.

— Co dělat. Vojna je vojna. My ji nevymyslili, když je, musíš poslechnout, co navzdoruješ, co navzdycháš. Či chtěl bys k husitům?

— Ej, milejší jsou mi, než naši Němci, třeba kněze bradaté mají. Myslím, že Pánbůh vyslyší bradatého právě tak, jako ošmikaneho, že nehledí na bradu, na ornát, ale na srdce.

— A co statek? Dají ti husité léno, když ti biskup tvoje vezme? Já také mám Němce v žaludku a u nás na Kroměřížsku snad každý, avšak nevzdorují. Nic.

Plavec už neposlouchal. Co prve slyšel, v hlavě mu leželo jako granitový balvan a tlačilo, dusilo. V Hunčovicích zrádce? A kdo? Zdráhal se uvěřit, že by zrada mohla se zahnídit mezi lidmi tak vzácnými, oddanými své věci. Snad nějaký bezvýznamný zbrojnoš zatoužil po biskupových dukátech, ale že by některý ze šlechticů . . . Plavec vrtěl hlavou jako vrtošivá ovce, vzpomínal na všechny tváře, jež v Hunčovicích spatřil, krabatil čelo, kousal rty. Posléze se rozhodl, že záhadě musí trefit na hlavičku; zítra a pozítří nespustí s očí vrat biskupova paláce. Trpělivost. Však uvidí, kdo přijde.

Vstal, zaplatil a odešel do města. Dlouho chodil sem a tam, naslouchal hovoru mimojdoucích, prohlížel si honosné domy, arkýře s gotickými, úzkými okny, pavlány s pěkným mřížovím, věžičky, balustrády z pěkného, načervenalého kamene. Město bylo veliké, úpravné, přepych do oka bil; jako by z daleka na každého volalo,

že tu, mezi dvěma rameny Moravy, plno boháčů, magnátů, velkých měchů zlata, že kupci a řemeslníci kdo ví zkad přiběhli během let nahrabali tolik peněz, že ani nevědí, co s nimi počít. Ssáli bohatství české Hané jako had mléko a nyní ji dusili svojí mocí, svými opancéřovanými žoldáky. Jeden dům výstavností a ozdobami z kamene i kovu druhý předstihoval; mramorem, z daleka dováženým nezdobili pouze chrámy, ale i soukromé domy v odlehlých ulicích, ve všech oknech třpytily se jako opál skleněné tabulky, olovem zalité. A v kostelích byla vzácná skla, bohatě malovaná, sám purpur, zlato i azur bezmračného nebe, až člověk žasl. Ta skla, z Mediolanu a z Benátek přivezená, neplatila zbožná mysl, ale pýcha dárců, kteří se předstihovali v darech, jen aby svět viděl, že mohou nějakou stovku dukátů obětovat, že mají v truhlicích dost a dost měšců. Avšak Plavec nevšiml si té nádhery, jež všude se usmívala na člověka vyzývavým smíchem bohatce. Hleděl na ni, než snad ji vůbec neviděl, neuvědomoval si, že je tu — hleděl na ni, jen aby lidi oklamal, aby mohl postát na ulici, když zaslechl něco zajímavého. Ostatně, znal Olomouc lépe; nežli mnohý městský biřic.

Dobré tři hodiny chodil Plavec sem a tam, vmísil se v zástupy šlechty, bavící se s nastrojenými měšťkami, vyslechl mnoho všelijakých hovorů, avšak žádný jej plně nezaujal. Nic o Kornisovi, nic o těch, jež hledal. Nohy počaly pobolívat, únava rostla. Avšak stále chodil z ulice do ulice. Skrýš potřeboval. Bezpečnou. Kolem poledne našel, co hledal, pěknou komořici na pavláčce, v Michalské ulici.

Líbila se mu, neboť veliké, nezamřížované okno vedlo do sousední zahrady a téměř k samému oknu dosahovala haluz veliké hrušně, vesele mírným vánkem rozšumělé. Tu byl útulek nad všechno pomýšlení. Kdyby člověk vyskočil na okno, chytil se převislé haluze — je hned dole a v jiné ulici, ani řas by jej nechytli. Dům patřil starému, nahluclému měšťanu Jakubovi od tří víšek a Plavec hned hospodáři zaplatil nájem na čtvrt léta; měl peníze, neboť Korybut za Uničov kázal mu vyplatit půl kopy dukátů. Když našel byt, odešel do Židovské uličky a po chvíli se vrátil s dvěma mladými židky, kteří ohýbali se pod tíhou velikých ranců, v nichž nalézal se několikaterý oděv. Plavec na všechno pamatoval, nebyl jist, nebude-li nutno měnit přestrojení. Možno, že by ani skrýše u Řepčina nedostihl, dobře, když bude mít i v Olomouci sklad všelijakého oděvu. I kobzičku si koupil, zánovní, pěknou, perletí na okrajích vybíjenou.

Vypial se jako had a Tur obdržel stejnou ránu... (Str. 135.)

XXVI.

Na hradě, právě proti biskupovu paláci, stála v oněch časích přízemní hostěnice u veselého panoše, prostorná, s nevysokými, ale širokými okny, složenými z nescíslného množství skleněných koleček, olovem zalitých. Hostěnice byla zdí rozdělena ve dvě místnosti šenkovní, za nimi teprve, do úzkého dvorku, táhly se kuchyně a komořice šenkéře a jeho čeledi. V první místnosti, do níž ze síně se vcházelo, větší a úpravnější, scházeli se rotmistři, úředníci a šlechta; biskupovi panošiči, ve druhé, méně úpravné, do níž se ze dvora vcházelo, sedal plebs misera contribuens, žoldnéři, kostelníci, sluhové a chudší měšťané. Šenkýř, Němec, Gottfried, všeobecně zvaný Pfuj, protože toto slůvko měl neustále na jazyku, podobal se nevysoké, obrovsky široké hroudě sádla, stojící na dvou krátkých, tlustých válečkách, odčných fialovými hacemi a zelenou, krátkou sukni, přepásanou bitým pásem, s něhož na řetízku veliká mošna splývala spolu s jakýmsi pestrým ubruscem a nožikem v mosazné pochvě. Šenkýř Pfuj pocházel ze Sas a starší lidé pamatovali jej z doby, kdy přiběhl do Olomouce, bos, tenoučký jak tyčka v plotě, vlasatý a velmi zvědavý. Tehda u veselého panoše Čech Martin Hubka točil dobré olomoucké pivo a mladý Gottfried býval u něho pomocníkem, chudšasem, jemuž rozveselení hradští hosté nejednou pochvami naprali. Mladý Pfuj trpěl, mlčel, neboť druhého dne zpropitné bývalo tučnější, hosté snažili se denárem, grošem křivdu napravit, neboť věděli, že Němec by za groš psa do Pařízu hnal. Ba stávalo se, že rozveselený žoldněř položil na stůl groš, kývl na Gottfrieda a Pfuj přiběhl, pohlédl na peníz a mlčky tvář nastavil... Za groš poliček, vyřátý silnou zbrojnošskou rukou, plným rozmachem... nebyl to snadný výdělek, příjemný... často krev z nosu vyšplachla po žoldněřské ráně, často zub vyletěl. Avšak v měsíci přibývalo denárů, groší, po čase blýskl se v něm i nějaký zlatý florén. A najednou hodný Gottfried přestal rozumět zbrojnošským žertům. Začal posluhovat v té druhé, lepší hostěnici, v panské, čistěji si chodil, hluboko se klaněl českým pánům z hradní kanceláře, vasalům Joštovým. Jednou, když forestarius regius Babka z Čížova do dveří vešel, Němec div se ve dvě nepřerazil, jak náhle a hluboko se poklonil. V panské hostěnici i zpropitné větší, i bez ran, klofců a fafek výděleček. Vytlučené zuby opět narostly, neboť byl mladý a plný života. Nikdo nevěděl dobře, jak se stalo, že jednoho dne onen Pfuj, kterému

ještě před čtyřmi lety žoldněří groš na stůl kladli a políček ve tvář, stal se majitelem hostěnice u veselého panoše, s domem, se zásobami, se vším činem. Vyprávělo se všelicos, o prozrazení, o spiknutí proti markraběti, do něhož prý byl i bývalý majitel hostěnice Martin Hubka zapleten, mluvilo se také o nějakém zabodnutém polském hraběti, jenž přijel do Olomouce s mnoha měšci zlata, mluvilo se, mluvilo, avšak nikdo nic bezpečného nevěděl a Pfuj Gottfried usníval se na svět tak nevinně, jako Adam praotec v ráji. Také Evu si našel, velikou, rusovlasou Něnku, ne právě hezkou, avšak vařit uměla panský a to rozhodovalo. Gottfried Pfuj po čase zpyšněl, zabavoval se jen s nejvznešenějšími hosty, méně vznešených si nevěšmal, žoldněřů vůbec neviděl. Jeho syn Gottlob byl panošem biskupa Jana a měl slíbeno manství na Kroměřížsku, staršímu synu Arnulfovi koupil tvrzku a dědinu za Šternberkem, nejmladší, Lothar, seděl doma, ale hostů si nevěšmal, práce nedbal; pil nejdražší rýrská a uherská vína, zamatal-li si, musel tu i pravé burgundské podat, pil a klaul, čeledě přeháněl, po hubě bil, až krev šplíchala.

Hostěnici u veselého panoše vyvolil si zvěd Pívec za druhou základnu dalšího podnikání, předně scházelo se tu mnoho osob a víno jim jazyky rozvazovalo, pak z oken bylo vidět na vrata biskupova paláce, každý, kdo šel dovnitř, musel kolem. Plavec zvolil si místo u okna a seděl. Během dne přišli hosté z blízka i z daleka, přišel Arpád Falóty, raneratý obr, jež vyplatili z polského zajetí, a vášnivě, nenávisťně hovořil o husitech, o severomoravských zemanech, jimž nutno na krk šlápnout a nepopustit, dokud duši nevydechnou, o Dobislavu Puchalovi, Korybutově proslulé hetmanu. Přišel pan z Hardeka, posel rakouského vévody Albrechta, a ten zase vyprávěl, že Albrecht vojsko sbírá, že se chystá znovu uderit na Moravu, na husity. Doslechl, že nové hrutí všude se vzrývá, po Ždánicích a Uničově že zemané zpychli, že se všichni vrtí, na pány tlačí, aby Zikmundovi poslušnost vypověděli. Václav z Kravař jezdí od hradu k hradu, apoštoluje pro Žižku a Korybuta, horlí, že čas na koně sedat, bít knězky, bít Uhry, avšak Albrecht husitům zatne žílu, už má v táboře u Sávy deset tisíc žoldněřů a pancéřníků a na Moravě Černštýnský shání novou jednotu proti husitům, bude pomoc a pak i účtování s odbojníky. Přišli biskupovi manové a sdělovali si, kdy odkud přišel nový houf. Občas táhly kolem paláce korouhve biskupova vojska a všichni spěchali k oknu, hleděli na urostlý,

silný lid, chválili, jmenovali rotmistry, kteří zástupu poroučeli. Plavec dlouho seděl sám u okna, tvářil se jako piják, jenž zanáší se úmyslem opít se do němoty, často naléval si vína do poháru, avšak když nikdo na něj nehleděl, vyléval mok pod stůl, kdež štěrbinami v kamenných dlaždicích vsakoval do země. Teprve odpoledne přisedl nějaký zeman, malý, ploskorosý, se sporým vouskem na tváři, Janek Tur z Krokvic, biskupův man. Ploskorosý hned počal hovořit, vyptával se Plavce, odkud přijel a proč. Plavec mu řekl, že se jmenuje Petr z Čertoryje, že pochází z krajiny za Zdounkami a že službu u biskupa hledá, neboť jistě vojna bude a doma člověk nic nevyleží.

— Ba, ano, pravda — souhlasil pan Tur.

— A co slyšet o tažení? — zvědál Plavec.

— Nic nového, pane Petře, nic, biskup úmysly tají, avšak nadarmo vojsko nesbírá, něco bude, na to krk vsadím. Dlouho čekat nebudeme.

— Také myslím.

— Eh, však nám už pomalu meče v pochvách rezavěly. Ba, ano, pokoj nám nesvědčí.

— Nemohu pochopit, proč biskup na Uničov neudeří, na pana Puchalu? Já bych —

— Ty bys udeřil, ale biskup vidí dál — řekl ploskonosý. A napiš se z hluboka, jazykem rty otřel, počal nápoj chválit, že dobrý.

— Biskup vidí dál? Možro, ale. —

— Biskup je kněz, víš? A kněží jsou rozenými diplomaty. Polští nelibě nesou, že se Vitold do českých věcí míchá, že Korybuta poslal na Moravu, rozumíš? Proto nám polští kněžkové pověděli, že Korybut na nás udeří, abychom byli připraveni. Zbihněv Olešnický nám vzkázal po dobrém mnichu, že Korybut už táhne, a my čekali. Nyní náš biskup s polskými cosi peče, tlačí tam na krále a na Vitolda, aby Korybuta odvolali. Rozumíš? Korybut je Čechům, kališným, záštitou proti celému světu, neboť každý vidí, že nejsou sami, že za nimi někdo stojí a ten někdo že je z vítězů u Grunevaldu. Proto biskup nechce bít Korybutovo vojsko, aby ho nepodráždil, aby nepohrčeval Poláků i Litvínů a především krále a Vitolda, s nimiž nutno jedrat hladce. Král je náš, celý náš a Vitold brzo náš bude, o to se kněží postarají. I u nich v Polsku začíná se Husovo učení šířit a proto nám rádi pomohou, aby svoje zachovali.

— A proto je ten Zbihněv Olešnický zrádcem vlastního pána i celé vlasti — vybuchl Plavec.

Ploskonosý zvědavě pohleděl na soudruha:

— Jako bys mu to vyčítal! Vždyť jednal v náš prospěch! Ej, konečně, máš pravdu, knězek se nikdy nezapře, tomu zpod suknice vždycky čertovo kopýtko trčí.

— A přece jim oba sloužíme — usmál se Plavec.

— Co chceš, pane z Čertoryje . . . co si počneme?

— Daleko to s námi došlo! Naši předkové zakládali fundace a kněžkové z toho, co před lety dostali, nám almužnu dávají. Za tvrdou službu . . .

Tur z Krokvic opět zahleděl se pozorně na souseda. Vousky popotáhl a zabručel:

— Směle n.luvíš!

— Myslím, že soudruh se soudruhem —

— Pravda, já biskupovi nedonáším, co jsem slyšel, zapomenu, avšak kdybys před jiným něco řekl, vyženou tě z města, buď si třeba hrabětem, nebo vévodou.

— Ano, pravdu lidé neradi slyší — pomyslně si Plavec, avšak už mlčel, vzpomenu, že v návalu trpkosti už dost mu uklouzlo, že by to stačilo, aby jej biskup k zodpovědnosti pohnal. Té se ovšem nebál, uklouzl by jako úhoř, avšak musel by měnit přestrojení, byt, celý plán.

Po chvíli Tur z Krokvic dopil a pobídl nového soudruha, aby šel s ním do paláce, tam že veseleji a tišeji. Opravdu — zde hlučno jako v Židovské uličce; dva Němci chytli se u kostek, druh druhu vytýkal, že falešně hraje, ten zas onomu, že obřezanou mincí platí, jiní je rozsuzovali a víno ze všech hlučelo povodní. Plavec rád i nerad zaplatil a šel. Rád, neboť darmo si hlavu lámal, jak vniknout do biskupova paláce, nerad, protože ještě neměl všechno prozkoumáno a bál se prozrazení. Avšak co zbývalo — odepřít, vzbudilo by podezření v mozku nového soudruha. Plavec vsadil všechno na svoji šťastnou kartu. Avšak tentokráte štěstí ve hře jej na chvíli opustilo. V okamžiku, kdy vyšli na ulici, ve vratech biskupova paláce objevil se hranatý muž prostředních let, se zřejmou fysiognomií rváče, vzpurníka. Zastavil se a ohlížel, má-li se dát na pravo, nebo na levo.

— Hle, krajan — řekl Tur z Krokvic.

— Tvůj? — prohodil Plavec, jen aby něco řekl.

— Nikoli! Tvůj! Což ho neznáš? Tys mi přece řekl, že pocházíš ze Zdounecka?

— A tam ten —

— Je na Zdounecku nejznámější osobností. Divím se, že ho nepoznáváš, brachu.

— To proto, že mu do tváře nevidím.

Ploskonosý Tur místo odpovědi zavolal:

— Filipe!

Ramenatý šlechtic se přiblížil.

— Tuhle krajan — řekl Tur a ukazoval na Plavce, jenž vida, že je zle, očima střílel na všechny strany. Na štěstí ulice v té chvíli byla skorem liduprázdná.

— Krajan? A odkud? — divil se Filip.

— Jakže? Ani ty ho neznáš? Vždyť je to Petr z Čertorye —

— Nejí. Znáš Petra, malá podobnost je tu, ale, hej, kde máš, brachu, jízvu nad levým okem? Před měsícem jsem Petra z Čertoryje mečem nad okem poznamenal na věčné časy. Proč se tu plížíš pod cizím jménem? Co? Mně se zdá . . . látro hrochů!

Plavec mezi řečí nenápadně se přiblížil, najednou jako blesk vrhl se na ramenatého zemana, mávl pěstí, ohromným úderem, jehož by se byl nikdo nenadál, rozbil mu nos, rety, krev chlípěla z rány a zalévala tvář. Ramenatý se zapotácel a jako omráčený padl na zeď. Tur z Krokvic skočil po zvědovi, avšak Plavec se mrštně obrátil, vypial jako had a Tur obdržel stejnou ránu . . . a zvěd rychlým krokem hnál se do města. . . . Oba potrefení teprve po chvíli se vzpamatovali.

— Ďasa! Ten má pěst — řekl jeden.

— Hrome! Div mne nezabil — bručel druhý. A oba svorně pustili se za Plavcem, jenž už mizel v dálce. Rozběhli se, počali velat na lidi, aby zadrželi toho nemravu, toho vychrtce, avšak lidé ne dbali mnoho, mysli, že jde o praobyčejnou rvanici, jež v oněch časích byly ve městě na denním pořádku. Teprve když počali křičet: zrádce, zrádce — někteří z chodců rozběhli se za Plavcem, avšak ten upaloval jako jelen a rovnou do Michalské ulice spleť úzkých, tmavých uliček, v nichž se chvílemi úplně ztrácel. Houf pronásledovatelů vzrostl, přidalo se k němu několik biřiců a hodně zevlounů, avšak Plavec brzo doběhl k domu, v němž bydlil a zmizel ve vratech, jež přirazil za sebou a opřel silnou dubovou závorou. Tak získal trochu času. Vyběhl po schodech na pavláčku a zamkl za sebou. Rychle

shodil šlechtický šat a počal se přestrojovat do haďer tuláka, obličej sazemi pošpinil, na pravé oko upevnil černý klípec, vous obratně připevněný odtrhl, vzal kobzu, sbalil šat, v němž přišel, birýt, meč, uzel na záda uvázal a spustil se dolů do susedovy zahrady, přeskočil zeď a zmizel v křivoláclině ulic starého města. Po chvíli došel ke struze, a když zpozoroval, že na něho nikdo nehledí, vložil do uzlu veliký kámen. V příhodné chvíli shodil uzel do vody a šel s kobzičkou dál, jako pravý pobuda. V duchu se usmíval, vzpomínal na pronasledovatele, na to, jak se asi diví, kam se poděl . . . A skutečně, pronasledovatelé divili se i klnuli, když vypáčili vrata a našli hnízdečko prázdné.

XXVII.

Plavec vytratil se z Olomouce, odešel do své skrýše u Řepčína, do rybárny, spal klidně až do svítání, avšak ráno opět vplížil se do města. Pobudy s kobzičkou si žádný strážník ve bráně nevšiml, takových tu chodilo denně dost a dost. Stráže spíše všímaly si šlechty, jí hrubě nedůvěřovaly, protože i na Prostějovsku, i na Přerovsku již začínalo být nepokojno — avšak Plavec uměl se tvářit tak nevinně, dobrácky, že nikdo ve bráně ani na okamžik nepochyboval, že před sebou skutečného kobzaře vidí. Eh, ať chudaš jednooký užije drobtů, jež padají se stolu bohatců . . . A Plavec v Olomouci nelenil, šlakoval toho, jenž měl přijet z Hunčovic, hlídal biskupův dům, avšak počínal si při tom velmi obratně. Zaslechl, že se dosud všude mluví o tom falešném Petru z Čertoryje, jehož včera nadarmo stíhali po celém městě, ve všech krčmách, s terulí a s mečem, odznakem hrdelného práva. Prý všichni strážcové bran ubezpečovali, že nevyšel z města, tedy nemohl zmizet jinak nežli s pomocí zlého ducha . . . Plavec se usmál tomu duchu, kterého Olomoučtí na pomoc přibrali, když sami záhadu vysvětlit nedovedli. Och, kdyby věděli, že je tu opět, že nic proti němu strážní, nic ferule, nic slavné olomoucké *ius gladii* . . . A je tu, jakoby na vzdory všem, hledí na jejich přípravy k vojně, neujde mu, co tají, co skrývají.

Následujícího dne, když slunce pomalu stoupalo k poledni, kobzař s černým klípcem, na oku blížil se zvolna k hunčovickému zámku. Vešel do brány a hned sháněl se po hetmanu Pardusovi. Hetman

seděl na zdi, široký meč prohlížel, když uviděl zvěda, seskočil, hbitě šel mu vstříc, zaradoval se, čekal, že uslyší novinu o paní Máti. Snad ji konečně našel, snad Voksovi i jemu se ulehčí.

— Co neseš? — volal.

— Tentokrát velkou novinu.

— Paní jsi našel?

— Kdež pak paní! Kdo ví, kde té konec! Nenalezl jsem ji, nenalezl ještě, v tom nemám štěstí, avšak jinou vím novinu, která překvapí. Ani věřit nebudeš, hetmane.

— Tak pověz!

— Je tu, co by tu nemělo být. Zrádce mezi vámi sedí, biskupův slídil, chlap špatná, Jidáš.

— A kdo je to? Žoldnér?

— Šlechtic. Jméno, brachu, neznám, nemá ho na čele, erb nechal doma, avšak není právě velký, je silný a má velký ryšlavý knír.

— Čtyři jsou tu nevelicí, ryšlaví.

— Včera byl v Olomouci, snad večer se vrátil. Uvidím-li jej, poznám jej na sto kroků. Byl tu, chlap špatná, už jsem jej zde jednou viděl.

— Pojď, tohle povíme Dobšíkovi, on ať soudí, ať trestá! Pojď rychle, brachu, škoda chvíle. Zrádce! Ej, aby ho kati drali!

— Biskup na vás chce udeřit, vojenský lid chystá a zrádce jde mu na ruku. Chytrý je, avšak už mu zde pšenka nepokvete. Než, brachu, dalo mi to práce, neuvěříš ani, dvakrát jsem už myslil, že sám přijdu o krk, nebo aspoň o zdravé hnáty, provedl jsem kousky, že kolik let o nich budou v Olomouci hovořit. Včera celý den potuloval jsem se před biskupovým palácem, strahoval tam toho ryšlavého, jeden žoldnér, psina, mne žilou do krve zbil, avšak nedbal jsem pruhů, nepopustil, až jsem svého muže přece vyšlakoval. Ale nyní —

— Dáme mu provaz na krk a bude se houpat na prvním stromě, ať je to kdokoli — vrčel Jan Pardus.

— Ano, zasluhuje provaz!

Avšak Pardus tentokrát se také mylil.

Buzek ze Tmáně byl chytrý, obratný a především paměť měl dobrou. Nerad vešel do Olomouce, do biskupova paláce, avšak musel, nic jiného nezbývalo, neboť biskup mu vzkázal, že chce s ním promluvit, nežli co proti Hunčovicím podnikne, musel přijít, chtěl-li dohodu o odměnu. Nežli vešel, několikrát si chodce prohlédl a hned mu byl nápadný nějaký jednooký chlapík s kobzičkou. Takový byl

nedávno na Hunčovicích, možno, že to nic není, neboť hudcové jdou krajem jako žebráci, za chlebem, jsou dnes tady, zítra onde, ale také možno, že ten, jehož v Hunčovicích zahlédl, měl něco za lubem. Když vyšel z residence, viděl, že ten s kobzou za ním se plíží, a polekal se, nevěděl, co dělat. Možno, že strahuje tu pro husity, možno, že pro biskupa — nevěděl a neodvážil se zavolat stráž, jež biskupův palác hlídala; neměl důkazů a bál se řeči. Učinil pouze to, co bylo nasnadě: Buzek podstrčil jednomu biskupskému žoldněři zlatý, aby toho pobudu s klípcem na oku zdržel, nežli za roh zajde — žoldněř provedl to s žilou v ruce, zahnal Plavce na opačný konec města, avšak Buzek už byl znepokojen, už v Olomouci neměl stání a brzo se vrátil do tvrze. Nerad, byl by raději ujel někam daleko, ale biskup slíbil, že do tří dnů přitrhne, našel se vrátit, aby pro biskupa mohl učinit, co se dá. Nepokoj Buzka vyháňel ze zbrojnice, netěšil ho nápoj, omrzely se kostky. Stál na cimbuří, když Plavec se blížil, avšak jakmile na něho pohlédl, hned sjel se zdi dolů. Nabyl jistoty, že v tom něco vězí, že ten jednooký pro husity šlakuje, že jej pozná a radí. A pak . . . Nedomyslíl . . . Skryl se za hromadou dřeva a skulinou hleděl, co jednooký počne; když viděl, že mluví s Pardusem, že Pardus rozčilený, že spolu jdou do hradu, k Dobšíkovi, skočil do zbrojnice jako srna, spěšně vytáhl purkrabího Močihubu z Kralovic od poháru a duhového Záviše Neutuchu z Malení od loutny, na níž brnkal novou píseň seladona, týraného paní Snů.

— Na koně! — pošeptal jim.

— A proč? — ptal se Záviše.

— Neptej se, brachu. Budou nás honit.

— Kdo? Kdo? — divil se Močihuba.

— Huskové! Všecko prozrazeno. Celá hra v pekle. O hrdla, braši, nyní běží!

— Hrome! A právě načali soudek medoviny, aspoň desítileté! — bručel purkrabí.

— Mlč a na koně! — poručil Buzek.

Vraníka a dvě hnědky, na nichž přijeli do Hunčovic, snadno našli ve stáji, i sedla. Nečekali na čeled, sami koně počali strojit, spěchali, neboť Buzek je neustále pobízěl, neustále potichu klnul. Strach o hrdlo rostl, za několik okamžiků seděli v sedlech a vyrazili z brány. Nikdo jich nezdržoval, teprve když octlí se za vsí, vyběhl Dobšík a nařizoval čeledi, aby osadila brány a nikoho ven bez glejtu nepropouštěla. Avšak jeden ze zbrojnošů sděloval, že právě vyjel

z hradu pan Buzek se dvěma soudruhy a koně bodali, jako by je třas hnal.

— To jsou oni! — volal Plavec.

— Ano, Buzek je ryšlavý. Na koně! Za nimi!

Po chvíli vyjel z Hunčovic hrubý heuf, v čele Pardus s Plavcem. Za branou rozdělili se ve tři ramena, jež v daném okamžiku měla uprchlíky obklíčit. Pardus stíhal mistrně, než sady a hájky ztěžovaly mu rozhled.

Buzek ze Tmáně když na koně sedal, věděl, že Hunčovičtí brzo počnou honit, že honci mají dobré koně a mezi nimi že několik znamenitých lukostřelců. Proto nejel přímnou cestou, chtěl protivníky zmást, svést se stopy, minul velkou oklikou Mezice i Náklo, kdež s husity drželi, polními cestami spěchal ke Skrbeni, k Horce, avšak zde jeho stopa zmizela, jako by se byl i se soudruhy do země propadl. Sešel náhle s očí prvnímú houfu, neviděl ho druhý, třetí nadarmo čekal na něj u Olomouce. Jan Pardus nedovedl si vysvětlit, kam se Buzek poděl, a také Plavec hlavou vrtěl, přemýšlel, ale nedomyslil se jiného, leč že Buzek má zde někde pomocníky, u nichž se skryl.

Olomoučtí, když doslechli, že nedaleko potulují se husitští koněberkové, vypadli z bran a Pardus chtěl nechtěl musel ustoupit. Avšak Plavec s ním nejel, slezl s koně, řekl, že se v novém přestrojení vrátí do Olomouce, a houštinami spěchal ke svojí skrýši. Byl už nedaleko polospadlé rybárny. Najednou sebou škubl, jako by jedovateho hada uviděl, a už ležel na zemi, hlavu za ohromným lopouchem, nohy v husté vrbíně. Zaslechl lidské hlasy a z otevřeného okénka rybárny vyhlédla právě ryšlavá hlava, knír veliký, hustý. Plavec za lopouchem přikrčil se jako myš, jež kočku zahlédla a už nemá pokdy skočit do díry. Poslouchal. Jeden z oněch lidí zaklel:

— U řasa, u toho nejstaršího! Kam jsi nás to zavlekl, Buzku? Zde i lišky dobrou noc dávají, myslím! Tohle je pěkná residence.

— A co jí vytýkáš?

— Krov letí.

— Nech jej letět, starý.

— Hnízdo mravenců nalezl jsem v koutě — hlásil druhý, podle hlasu mladý člověk.

— Však tě nesnědí, duhový panáku.

— Oho! Buzku!

— Mlč, buď rád, že jsem ti hrdlo zachránil.

— Ale panna Jitka už se na mne usmívala, už mi přála a to všechno pryč. Novou píseň jsem pro ni složil, překrásnou, chcete-li, hned vám ji zapěji. Avšak, kde je moje loutna? Bože, ztratil jsem ji! — vzdychal ten, jehož Buzek nazval duhovým panákem.

— Koupíš si jinou. A tato samota pro nás výborným objevem, štěstí, že jsem zahlédl lidské stopy, jež nás sem dovedly. Do Olomouce nyní nemožno, zpozoroval jsem, že nás honí třemi proudy, že nám cestu k Olomouci zastupují. Zahlédl jsem lesklé hroty jejich sudlic a to mi stačilo, víc mi nikdo nemusel povídat. A že bych nerad seznámil se s některou z oněch sudlic, vedl jsem vás do křovisk.

— A co zde? Co myslíš?

— V klidu poležíme do rána a pak do Olomouce, tam spása, biskup se nás ujme.

— Avšak té panny mi líto —

— A mně té medoviny. Mrchy, sami všechno vychlastají a my tu huby sušíme.

— Zítřka nám zle nebude!

Plavec věděl už dost. Uvažoval, co nyní. Že sám na tři ozbrojené rytíře odvážit se nemůže, věděl. Mohl by zpět, do Hunčovic, pro lid, avšak den by se ztratil, nežli by sem korčberky dovedl. Najednou bleskl mu hlavou šelmovský rápad. Věděl, že je tu nahoře, nedaleko, staré, zapomenuté stavidlo. Nebožtík Sobota je zřídil s hejčínským porybným, proč, Plavec nevěděl, ale tolik věděl, že by stačilo vytáhnout stavidlo, aby voda z Moravy zalila celý tento kout, rybárnu, olšinu, všechny cesty k návratu zahradila. A tam ti asi by zpívali truchlou písničku, kdyby uviděli znenadání proud bystré vody, jejich brloh obklhčující!

Plavec dlouho nerozmýšlel. Spěchal k stavidlu, kus olše, bleskem roztráštěné, posloužil mu za pačidlo, třikrát napial svaly k prasknutí, po čtvrté podařilo se mu hřout stavidlem a silný proud vody vskočil jako blesk na nízký břeh. Voda šuměla, hlučela, rozlévala se do daleka a za okamžik od rybárny zaznívaly úzkostlivé výkřiky, nářek a klení. Koně, volně pasoucí se v olšině, vodou zastrašení, uprchli a žácné proklínání redovedlo jich zpátky přivolat, nebo široký proud vody jinam obrátit. Voda už sáhala rytířům nad kolena a ještě jí přibývalo.

XXVIII.

Dobšík z Odrlic připravoval se na útok biskupova vojska s úctyhodnou opravdovostí. Nespoléhal se jen na hradby, chtěl biskupa nejen odrazit, ale i porazit, rozhodně porazit, aby na čas dal pokoj a proto hned poslal k Dobislavu Puchalovi do Unčova a na Búzov pro succurs. Puchala hned poslal hout, jemuž oba Vlčkové z Dobré Zemice poroucheli a také búzovský purkrabí pana Viktorína z Kunštátu a na Poděbradech, nelenil, sám přitáhl s padesátkou pěších, výborně, po husitsku, vycvičených a s desíti koňáky. Zároveň počali se sjíždět oni zemané, kteří Hunčovice opustili, když viděli, že biskupovi se nechce do boje. Stačil den, aby celý moravský sever zvěděl, že se něco chystá; rychlí poslové běhali sem a tam, od hrádku k hrádku, od vsi ke vsi, překonávali úžasné vzdálenosti. Nikdo nešetřil koní, ani nohou, všichni toužili po coji, po vítězství. Práli si, aby konečně zmizela ona můra, jež Moravu po dlouhá léta dusila; houfce, vederé zemany, nebo vousatými kněžními, přicházely eden po druhé a Dobšík určoval jim, co který činí, kam se postaví, když Němci a biskup šturm pustí. Svoji pěchotu rozdělil ve dva houfy, z nichž jeden měl zdi osadit a druhý v čas útoku spustit se dolů k rybníku, hráz držet, odtud biskupským v bok vpadnout. Lid hořel touhou po boji, prostí sedláčkové, kteří dosud nebojovali, stále se ostatřích vyptávali, kterak vyrazit, kterak přilnout k nepříteli, jak na jízdu, na ty strašné pancéřníky. A edni okované cepy chystali, jiní řemdihy nebo sudlice, meč, šaršoun, málokterý měl, avšak těšili se, cep že také braň dobrá, Žižkovi Tábori že lepší nemají a přece stále vítězí, stále a nad přesilou. Z Čech neustále docházely zprávy, nepříteli veselé od Karlštejna, kdež obležení nešlo vpřed pro ukrutný odpor posádky, ale veselejší od Žižky, k jehož korouhvím Fortuna trvale se přiklonila. Došly zprávy, že proslulý Jan Žižka sužuje Oldřicha z Rožnberka, pyšného straníka Zikmundova, že už dobyl opevněného kláštera Vyšebrodu, že spálil městečko Prídol u Krumlova, ba že i na sám Krumlov šturm pustil, že Rožnberský trne v hrůze, avšak ubránit se nemůže, Jan Žižka slávu pětileté rúže cepy svých sedláčků otlouká, zle tiskne pana Oldřicha a bohdá jej utiskne, bude mň o jednoho škúdce pravdy boží v Čechách. Občas opět vyrojovaly se jako letní komáři pověsti, že Trocnovský nechá Rožnberka, že se obrátí z poledních Čech do Rakous, na Albrechta, že potáhne i na Moravu, potřít biskupa a Bund Němců. Všu de jiskřilo

novými myšlenkami, všude noví stoupenci se hlásili, zemané i drobný lid, ale všichni ve stejném nadšení. Rudý kalich už planul na nejednom krunýři, zdobil nejeden kabátec. Jiskřilo na všech stranách a jen čekalo se na ducha, jenž jiskry v oheň spojí; čekalo se, avšak nelenilo, kováři v oněch časích nemohli si stýskat na nedostatek práce.

Také Jan Chudobín byl uchvácen horečkou bojechtivosti. S počátku divno hleděl na lidi, jež celý téměř svět prohlašoval za kacíře, avšak v Uničově se přesvědčil, že ti „kacíři“ jsou lepšími lidmi nežli jejich protivníci. Zvláště na krále Zikmunda se horšil, že Husovi mocného slova nedodržel; horšil se také na biskupa, že všelijakou zvlí trpí svým lidem; kdo chce jiné mentorovat, jiné trestat, sam necht je lepší! A biskup nebyl, znali jej a hrůzné věci o něm vyprávěli. I šlechtici pod erbem, jejichž slovo rovnalo se přísaze. Nejvíce však Jan Chudobín horšil se na Kornisa, jenž rytířský mrav hrubě potupil, vdanou paní unesl někam daleko, jako obyčejný stupka, darebák, loupežník, jemuž je šibenice usouzena. Chudobín dosud vzpomínal na paní Máři, jak byla krásná, jak smutná, jak hrdě přijímala potupu, opravdu, vzácná šlechtična! Muž, jenž byl veskrze proniknut duchem francouzské galantnosti, nemohl pochopit, jak pasovaný rytíř může s dámou jednat tak podle, jak onen Kornis jednal. Hrabě de Lys i Chudobín poslali z Hunčovic Kornisovi odpovědné listy, avšak on na cedule neodpovídal a Plavec tvrdil, že dosud není v Olomouci. Chudobín zatím čekal a radou i skutkem pomáhal husitům, k nimž přilnul jako k rodným bratřím. Krev se ozvala, vždyť byl potomkem těch, jimž se křivda děla.

Avšak ještě něco poutalo Chudobína k Hunčovicím. A poutalo mocně, jako řetěz, jako pevný kruh, jež nestreseš, i kdybys ramena si vymkl. S počátku nevěděl, co je to. Hrabě de Lys už úplně okrál, když Kornis k boji se nestavěl, naléhal, aby odjeli do Polska, avšak Jan Chudobín stále odkládal, sám nevěděl proč. Jednou jej zdržel Dobšík z Odrlic, jindy hetman Pardus, jednou přijel s poselstvím pan Mráz, dlouhobradý, starý zeman z vojska Pražanů, pomáhajících Korybutovi před Karlštejnem a zajímavé věci vykládal, jak bojují, jak hradby osypali, jak do zdi prali z Rychlice, z Pražky, z Jaroměřky, avšak ty zdi jsou hrubě tuhé, nepovolné, král Karel dobře stavěl, však měl peněz dost, francouzské mistry stavitele, jimž hrozně platil, a dost českých sedláků, kteří musli robotovat zadarmo. A ten hrad stojí na pořádném kopečku, stojí, jako by skalou

byl, a nadarmo ve zdi z hrubých pušek bili, avšak nyní obhájce po kozácku sužují, z Prahy v soudcích dovážejí všelijaky smrad a soudky z praků na hrad metají, každý den tolik, aby obhájcové z ošklivosti nevycházel. Pan Mráz vyprávěl rozšafně, jako člověk, který už mnoho zažil, mnoho viděl; i o Husovi začal a o Jeronýmovi, že je dobře znal, Hus že krá-ně, lidsky kázal v Betlémě, že vzněcoval jako živá jiskra, tu jeho pravdu že bylo možno poznat v každém slově, v každém posunu, že ji téměř hmatat bylo možno. Dobrý byl, ke každému upřímný, nu a po titulech nebažil, ani po tučných beneficiích mamonu se nehnal, jako ti druzí. Čistý byl od Boha snad všem za vzor daný, čistý ve všem jako lilium a přece jej na hranici vrhli tam v Konstancii! Mráz vyprávěl, jaký ruch povstal v Praze, když ona zpráva došla, že nikdo věřit nechtěl, avšak když ji potvrdili druzí, že lid hned chtěl udeřit na Němce, na kláštery a fary, mocným šturmem hnát; bouřil, hněval se dusivě, výbuch, výbuch čekali všichni. Než věrní kněží, kteří k Husovi lnuli, Křišťan, Jakoubek a jiní mistři, rytířstvo, král, zasazovali se, aby výbuch minul bez hrůzy, čekalo se, že Kostničtí aspoň mistra Jeronýma osvobodí, Ale na toho měli v Kostnici snad ještě větší hněv, že do Polska jel, že Poláky snažil se získat, ohnivý apoštol. A byl to hodný muž, ten Jeroným, vysoký, přímý, veselý a nepoddajný, ohnivého pohledu, výmluvnosti až démonické. A i ten zahynul v Kostnici, v plamenech. I na Jeronýma blahé paměti sočil ten litomyšlský biskupec, jenž nyní na bohatém olomouckém zboží sedí, ten Jan Železný. A Mráz počal o biskupovi, že jej také znal, podšívku, že pamatuje, jak se dral o to olomoucké biskupství, že tu hojně statku, nepřehledné lány země, velké fundace. Po mamonu toužil, tam v Litomyšli, na horách, tam žlab vysoký i biskupovi, avšak zde, na Hané, na Pobečví, jaká to říše! Ale že vydržování vojska jej mnoho stát bude, že toho vyběhaného statku v pokoji neužije . . .

— Ani nesmí užít!

— Nebude mu požehnáno, co urval!

— Pamatujeme, jak se hrdlil o kořist po smrti antiochenského patriarchy, jak na kanovníka Alše sočil, až jej přemohl, zhrdlil, divošec nekázaný. Hřích takový boj předních kněží, boj o beneficium. Však dobře Hus poznamenal knězky, kteří jen po mamonu lační.

— Ba, nebude Železnému požehnáno, co knězi Alšovi urval.

— Za Husa, za Jeronýma, dali mu tučnou kost, avšak začusí se jí, zalkne tou šiškou, jinak nelze! — volali zemané a těžkými šaršouny řinčeli.

— Kněz Lequis mu prorokoval, že v těžkostech, v hoři bude žít a dlouho umírat, sám že smrt bude volat — řekl Mráz.

A všichni počali hovořit, že ten biskup, ten biskup v pancíři nádoba zlá, všech béd tu v kraji příčina.

Dokud vyslanec Korybutův meškal v Hunčovicích, Jan Chudobín neodjel, nechtěl, den po dni odkládal, a když pan Mráz na koně sedl, proslulý kapitán burgundské jízdy zůstal v tvrzi: opět nalezl nějakou výmluvu. Naposledy Plavec oznámil, že biskup uhodí na kastel, a Chudobín prohlásil, že by nebylo důstojné pravého rytíře, kdyby v takové době od el. Nelze jinak, zůstane, bude bojovat po boku svých bratří, po boku věrných Čechů . . . Ale stejně jako na poctivost rytířskou, myslil na ten druhý řetěz.

Už pochopil, co je to, co jej drží.

Dost dlouho trvalo, nežli se mu úplně v mysli rozjasnilo. Dlouho proto, že nehledal ve svém srd i dost usilovně, že se trochu bál odhalení tajemné roušky. Váhal . . . neboť bylo mu časem divně, indle a sladce, jako tomu, kdo zaslechl šu nění Amorových křídel.

Nedržel ho řetěz kovový, hrubý, studený . . . Z růží byl spleten jako vínek milosti, z překrásných věnných růží, jaké vídal v sadech burgundského vévody a v zahradách rozmařilých flanderských velmožů. Jitka, veselá, krásná příbuzná Dobšíka z Odrlic, jej tím řetězem k hradu upoutala.

Jitka!

Její oči, její úsměv. A cosi, co nedovedl definovat. To věčné žerské, jež i nejsilnějšího rytíře zlomí, i krále ztročuje.

S počátku byl překvapen.

Vídal ji často, pravda, rád vídal. Takový byl zvyk trubadurů, všude ohlížet se po dámě a jí sloužit. Nikdo se nepohoršil, sliboval-li horoucný truvér dnes té, zítra oné dámě, ačkoliv byli také takoví, kteří jedné jediné po celý život věrnými zůstali, jednu jedinou opěvovali v zažehavých stancích. Jan Chudobín blížil se k Jitce jako k dámě, jako by ještě žil kdesi daleko, na dvoře burgundském nebo francouzském, v Geldrii, či v desknatém Brabantu. Když ji uviděl, ozval se v něm trubadur, básník i rytíř v jedné osobě, hluboce se jí klonil, dvorně s ní hovořil, vyznamenával ji přede všemi — a Jitce se to neobyčejně líbilo. Byla oslněna, překvapena, podma-

něna. Strýc Dobšík, ještě nežli Jan Chudobín přijel na hrad, vyprávěl, jakým je znamenitým rytířem. V turnajích se proslavil, v Geldrii, v Brabantu, ve Flandrech, ve staroslavné Remeši, ba i v Cáchách nad Němci a Engliši vítězil. Jeho jméno je v tamtěch končinách s velikou úctou vyslovováno, jako u nás jméno pana Plichty z Žirotína. Vysokých hodností mohl dosáhnout, správcovství provincií, kdyby mu rytířská volnost neoyla milejší. Králové a korunovaná knížata mu ruce tiskli. Zlatý pás nosit smí i zlaté ostruhy a takových rytířů je na světě málo. Sám kníže Korybut s ním v Uničově jednal jako se sobě rovným.

Dobšík vysoce si vážil proslulého krajana, přítele, soudruha z mladých let. Chválil jej neustále, snad i něco přidal, neboť taková je už lidská povaha, ráda úspěchy přátel a neúspěchy nepřátel zvelečuje.

Jitka časem zatoužila poznat rytíře tak dokonalého. To, co slyšela, nestačilo, aby si nakreslila jeho obraz. Představovala si v mysli člověka obstarožného, asi jako strýc, jemuž nejedna vráska už čelo rozorala, vousatého, ohromného, silného (když tolik nepřátel přemohl, je snad urostlý jako obr Goliáš), trochu bručivého. Ale i kdyby byl takový, obdivovala by se mu, neboť ženy oněch časů byly vychovávány v bezmezném obdivu síly a statečnosti, i když se s hrubostí sroubila.

Konečně Chudobín přijel.

Od představy ke skutečnosti bylo daleko, jako od Hunčovic až někam na konec světa.

Vysoký, jako topol štíhlý, pěkně urostlý člověk, tvář skorem mladická, příjemná. Nebylo v ní téměř stopy let, zub času nedovedl zdolat obrovskou životní sílu, která kypěla z každého rytířova pohybu. Ale tato životní síla byla plna elegance, dosud nepoznané u jiných.

Jitka hleděla na Chudobína jako na nějakou vyšší, lepší bytost. Byl rozhodně jiný nežli ti veselí, rozmarní, hluční zemané, kteří se řehtali jako stádo koní, kteří hubičky loudili ne příliš uhlazeněji, nežli to venkovští čeledínové činí kdesi za vraty. Jaké úžasné obzory se jí otevřely, když promluvil! Průzory do jiných světů, o nichž dosud málo slyšela, ale krásných, jímajících až k zasnění. Jeho každý pohyb svědčil o jiné duši, o jiných mravech, o jiném světě, lepším, příjemnějším. Uvidíme-li náhle pěknou, sluncem ozářenou krajinu, přejeme si bydlit zde; nenapadne nás, že i tu květy vadnou jako

jinde, že slunce stále nesvítí, že mlhy také zde bývají, i deště, i bláto, leckdy bezedné. Jitka s velikou zvědavostí a trochou neurčité touhy hleděla na Chudobína, jako na vzácný obraz. Nebyl směšný, jako ten duhový Záviše, jenž sice také na loutnu brnkal, ale dosud ničím neproslul, leč tím, že koláče s pepřem polykal — ačkoliv byla od přirozenosti náchylnou k vymýšlení všelijakých alotrií, Chudobína nikdy neodvážila se dotknout, pohlížela k němu jako k luně, jež je příliš vznešencu, aby stala se terčem všelijakých šibalstev. Chudobínova dvornost ji oslňovala, ale také mimoděčně zamrazovala její bezstarostný smích. Když veliký rytíř na ni hleděl, Jitka snažila se tvářit vážněji, hovořit jako usedlá matrona. Sama nevěděla, proč se vyrušuje z obvyklého běhu života, kde k tomu impuls vznikl, proč s Chudobínem snaží se mluvit a jednat jinak nežli se zemany. Byl to povědomé chápání, že pouhý smíšek dobře nehodí se do ovzduší, proslaveného a galantního rytíře, snad i neurčitá, podvědomá touha zalíbit se mu, trvale ovládnout jeho přízeň. V ženě se probouzí stará lovkyně Artemis, i když na lov nemyslí. V čas hrubých povodní, bouří, v ruchu války, když všechny Musy dřímají, tento lovčí pud přece neusíná.

XXIX.

Přepadení Hunčovic biskup nepovažoval za podniknutí hrubě odvážné, Buzek ze Tmáně, když byl u něho v Olomouci, ubezpečoval, že přívrženci kalicha na útok nemyslí, že mnozí domů odjeli, že se plán podaří, pakli biskup svůj lid v noci pošle. Dobšíka z Odrlic Buzek líčil jako zemana rozvážného, výborného fortifikátora, avšak v bitvě prý je váhavý, dlouho rozmýšlí, hrubě dlouho; prudký útok pustit na hunčovického kunktátora a zhroutí se, nevydrží, ač-li ovšem podaří se přilnout ke zdem, nežli Dobšík svůj lid zformuje. Biskup tedy poslal Arpáda Falótyho, aby se měřil s hunčovickým kunktátorem. Falóty sám žádal o tuto funkci, a jelikož byl vyslancem císaře Zikmunda, biskup rád vyhověl. Dal mu hojnost lidu pěšího i jízdy, přidal dvě švihovky, ačkoliv myslel, že jich vůbec nebude potřebovat.

Jednoho večera Arpád vyrazil z Olomouce. Slunce zapadlo za lesíky, zelenavými skvrnami pokrápějícími desknatou krajinu; červenáky pohasly, nastal soumrak, příjemný, teplý; vzduch byl poně-

kud vlhký vlivem vody, z Moravy a z rybníků vypařené. V křoviskách hvízdali ptáci, jedni vesele, jedni smutně, až srdci úzko; z bažisk u Chomútova ozývali se bukáči hlasy protáhlými, silnými, poněkud upomínajícími na dunění výstřelu.

Napřed šli slídníci, lehká, neopancéřovaná jízda na bystrých koních, vesměs kumánských. V slídnících jeli mužové nevelicí, útlého těla, avšak bystrých očí i uší; byli ozbrojeni lehkými oštěpy, luky, tesáčky, vesele klusali po cestě k Horce. Za nimi, v posilcích, šel lid lepší, silní jezdcové v kapalínech, krytí předním plechem a nárameníky z dobré oceli; vedl je hranatý rotmistr v šalíři s pavím chocholem, ryšavý Němec, přísný jako drak a obezřetný. Teprve za posilci šel valný houf pěších, v kožených kabátcích a v kovových přílbach; jedni nesli těžké pavézy a dlouhá kopí, druzí, ozbrojení pouze krátkými dvojostrými tesáky, vlekli dlouhé žebře ke slézání hradeb, fošny ku překnutí příkopu, konopné provazy a svazky pochodní. Za nimi šli puškaři kolem obou švihovek, jež doprovázel houf obrněné jízdy, jíž velel sám Arpád Falóty, nejvyšší kapitán výpravy.

Biskup Jan doprovázel vojsko až za Olomouc. Jel na vysokém koni hnědáku, bohatě vystrojeném, uzda a řemeny prsosan zlatými kroužky vybité, pukle stříbrné, velké, se znaky pěkně rytými. Na koni nepodobal se knězi, ale vojáku, ačkoliv tentokráte neměl šalíře a brnění; seděl vzpřímen v sedle, koně vedl znamenitě, jako by v tanci klusal drobnými poskoky vedle obrovského válečného koně Uhrova. Posléze biskup trhl uzdou a řekl:

— Vrátím se domů. Práce volá. A ty šťastně uhoď, silně uhoď, vítězství musí být naše.

— Doufám, eminence.

— Příleň znenadání, to mnoho platí. Kdež pak by je napadlo, že vojsko dnes do pole vytáhne. Dobšík bude spat, haha, spat, brach starý. Rád bych viděl, jak se bude tvářit při probuzení.

— Vesele asi ne — řekl Falóty.

— A ještě něco: se zajatými netřeba velkých okolků. Rozumíš? Škoda chleba pro ně.

— Rozumím.

— Rána do hlavy a hodit chlapa do rybníka. I ze many. Pouze Dobšíka bych měl rád živého, abych se ho na ledaco mohl vyptat.

— Jako jsme se dnes onoho Žízkova martínka ptali? To by bylo veselé, avšak Dobšík je šlechtic, pane biskupe!

— Ještě jednoho bych rád živého: je tam s nimi nějaký cizí kapitán, Chudobín —

— Ano, avšak ten je můj! — tvrdě řekl Arpád Falóty a blýskl očima jako vlk.

— Teď víš všecko?

— Všecko, pane.

— Bůh tě tedy prováže!

Biskup obrátil koně, odklusal. Byl veselý, i krásný večer se mu zamlouval, i výprava proti nenáviděným husitům. Kůň plavně šlapal a biskup snil o vítězství, o úspěších, o porobení Moravy. Najednou nějaký jezdec v hnědé kutně mnišské, s kapucí, obličej zakrývající, opásaný cingulem, s něhož páteř klokočový splýval, div do biskupa nevrazil. Janův kůň zlostně zafrkal a biskup vykřikl:

— Hlupáku!

— Memento mori — odpověděl mu divným tónem jezdec mnich. A koně pobodl, uháněl kamsi vpřed, jako by s důležitým poselstvím jel. Pod omšelou boží mukou sjel s cesty, hnal se přes pole, stále víc a více koně pobízejce. Chvillemi letěl jako vítr, přeskakoval příkopy, meze, struhy s obratností, která překvapovala by i starého, zkušeného rejthara. Mnich přiharcoval do Hunčovic, vtrhl ke tvrzi a mocně zabouřil na bránu. Za několik minut stál před Dobšíkem, jenž z postele vyskočil, div si nohy nezlámal.

— Co se děje? Proč bouříš?

— Jedou! — vyhrkl mnich.

— Kdo? Aha! Olomoučtí?

— Ano. Vede je Arpád Falóty. Už tu brzo budou, předjel jsem je, neboť pýchota koním nestačí, ale oni i dvě švihovky vezou a prachu sud.

— Aha! A tys Plavec? Ani čert by tě nepoznal, hle, i páteř si pořídil, i poutnickou mušli. Chytrý jsi, brachu, ani čert by tě v tom mnišském zakuklení nepoznal. Hle, i sandály má jako skutečný mnich.

— Dva dny jsem v tom přestrojení v Olomouci pobyl a i s biskupem jsem hovořil. Ano, v latině, neboť cum lupis ululandum est a oni nejraději spolu vyjí latinsky, aby jim každý nerozuměl. Avšak já umím i tak — chlubil se Plavec, pochvalou rozradostněný.

— A nikdo tě nepoznal?

— Nikdo!

— Pravda, nepustili by tě.

Dobšík z Odrlic spěšně navlékal kožené, tlusté nohavice, volal na sluhu, aby mu přinesl pancíř a kapalín, ten zánovní, s nánosníkem z milánské oceli. Druhého sluhu poslal pro hetmany, aby hned přišli, že čas boje tu. A přicházeli druh po druhu, napřed Jan Pardus z Horky, v pancíři pěkně tepaném a v kolčím helmu, s těžkým šaršounem po boku; Pardus oné noci velel stráži spolu s Ješkem z Bílé Lhoty a Kunou z Pateřína, bděl, proto první přispěchal; za ním přihnal se obrovský Hynce Voksa z Řimic v pancíři a kapalínu, s těžkým palcátem v hrsti, přiběhl ducatý Pražma, štíhlý Jan Chudobín v nádherné zbroji brabantské a naposledy přiběhl klecatý Jan Vlček z Dobré Zemice, s pancířem v jedné a šalířem v druhé ruce. A Dobšík všem vyprávěl, že tumult začne, biskupští jdou, že tu hnedle budou, i dvě švihovky mají. Pak začal Plavec spěšno vyprávět, jak se dostal do Olomouce, v pořádné mříšské kápi, neboť mniši všude vniknou; jak vtrhl střele i do biskupova paláce a všude latinou sekal jako tesákem, nikdo nepoznal, že v hábitě nevyrostl, v klausuře boků si neošlehával; ostatně, biskupští měli jinou starost; právě zajali nějakého posla Táborců, u Kroměříže jej chytili a v poutech dovlekli do Olomouce; pověděl, že se jmenuje Ondřej Klas a kalich vyznává, ale více nechtěl říci, ačkoliv sám biskup, jed v oku, se ho na hrubém nádvoří vpytával, co Žižka, kde je, co chystá. Nepověděl, ke komu jde, co nese, nic, mlčel jako dub a trabanti počali jej žilou bít, po hlavě, po zádech, kam který mohl; když ani to nepomohlo, biskup něco řekl okolostojícím, trabanti povalili táborského posla na zem a zaráželi mu třísky za rehtv, psi psovští. Musela to být strašná bolest, neboť onen bratřík svíjel se jako ušlápnutý červ, očima děsně kroutil, na rty kalná pěna vyskočila, avšak přece nemluvil! Hrdina! Biskup se vztekal a poručil, aby jej do sklepa hodili, zítra má se ho optat v mučírně, v lochu pod rathousem olomoucký brácha kat, chce-li mluvit. Avšak bratřík nebude ani v lochu mluvit, nadarmo skřípec, palečnice, pochodně, bratřík je tvrdý, opravdový Tábor.

Rytíři poslouchali a skřípěli zuby, někteří slibovali, že za bratra Klasa biskupovi spanile oplátí, že jej mořit budou jako divoké zvíře. Hlučeli, meči chřestili, avšak Dobšík je oklikl, že nyní času nezbývá; když unklí, počal udílet poslední rozkazy a po chvílce všichni vyhrnuli se na nádvoří, spoře osvětlené úzkým srpkem měsíce. Sluhové už probudili část branných, lid se scházel, všichni se zbrání, všichni veselí, že konečně k bitvě dojde. Bez hluku počali se šikovat.

počínali si jako vojsko, jež léta ve zbrani sloužilo; ti, kteří měli zdi bránit, odešli na svoje místa, puškaři k srubnicím a hákovnicím, práčata na val; zbytek pěchoty pod velením Jana Vlčka z Dobré Zemice odtáhl k rybníku, kdež v houští se položil, jako vlci se ukládají do zálohy, aby zvěř, jež k napajedlům se ubírá, v pravý čas uchvátili. Část jezdců pod Chudobínem a Voksou z Řimic vyjela za ves, aby napadla biskupské v týle.

Dobšík z Odrlic stál nedaleko brány, klidný, srdce ani o mžik rychleji nezatepalo, avšak mysl pracovala spěšně, ještě jednou všechna opatření zkoumala; poodešel, pohleděl na práčata, na lid s kušemi a řemdihy, došel k puškám a pohovořil s Ješkem z Bílé Lhoty, jenž puškařům velcl, sám, bez pancíře, s ohrnutými rukávy, srubnice řídil, aby dobře uhodily v biskupské. Najednou přiběhl Plavec, jemuž nedalo, aby zrovnu nevyšel před bránu. Polohlasně zavolal:

— Už jedou, už jsou jejich slídníci pouze na dobrý dostřel z kuše. Jdou opatrně, zastavili se a nyní pěchotu v čelo pustí.

— Jdou. Kroky slyším . . . A Dobšík spěchal ke bráně. Tam čeledín velikou houní zastíral rozžatou lucernu, aby světlo neprozradilo útočníkům, že obránci se chystají. Dobšík nachýlil se přes zeď a hleděl v onu stranu, odkud kroky zaznívaly. Měsíční světlo s temnotou noci se potýkalo.

Biskupův lid se blížil, podobný široké, temné zdi. Nebylo slyšet ani jediného povelu. Naráz Dobšík seskočil, v matném světle měsíčním zahlédl to, co očekával, co bylo hrubou chybou: biskupova jízda v těsných houfcích valila se za pěchotou, avšak neprospěje jí a jen uškodí, ztíží jí ústup, když bude odtita. Seskočil, zasmál se do vousů, dotkl se palcátem ramene čeledínova: hned rudé světlo prožehlo temnotu zákoutí a na to znamení Ješek z Bílé Lhoty počal pálit ze všech srubnic a hákovnic. Prudké, dunivé výstřely roztrásalý vzduch, ohně vyšlehovaly z hlavní a kamenné koule byly právě ve střed nepřátelské moci. Hned práčata útočící lid počala zasypávat kamením a střelami; jedni bez ustání kuše napínali, jiní loučili hrubé oblázky ze svých kožených praků a biskupští zakolísali, ani k příkopu nedolehli. Drtily je koule, porážely opeřené střely, oblázky hlavy rozbíjely; nastal zmatek, neboť nikdo z útočníků neočekával že obráncové budou bdít, budou čekat v plné zbroji. Představovali si, že přitrhnou k hradu a nežli stráže rozespalou posádku pobouří, že dávno budou uvnitř. A najednou všechno se přepatnáctilo, všechno jinak vypadá! Chvíli bylo slyšet pouze hukot střelby, drnčení tětív,

svistot šípů a oblázků, křik raněných. Nějaký rotmistr v šalíři s peřím přihnal se v čelo pěchoty a poroučel, aby vrhla se vpřed, do příkopu, na zdi, aby rychle přilnula, jinak že bude pobita. Sám Arpád Falóty spěchal od valného houfu, také řval, aby přilnuli, že pomoc přijde, že jízdám kázal sesednouti — avšak šípy a koule porážely každého, kdo přiblížil se k příkopu. Najednou ozval se pekelný hluk pod rybníčnou hrází: tam Vlček z Dobré Zemice udeřil se svojí pěchotou biskupským v bok, neočekávaně z hustého křoví vypadl, pobil nepřátelské ztracence, rozrazil bok, jako silný medvěd vetčný plůtek rozbíjí. A ještě nedozněl válečný pokřik Vlčkovy roty, když ozval se nový: Jan Chudobín postřehl, že je čas k útoku, objel dědinu velkým obloukem a jako hrom vrazil v týl nepřítel, sám v čele šiku, sám nepřátelský lid poráží a stínaje. V lesklém krunýři, v plášti větrem vzduťem, podoben strašlivému přízraku, drtil nepřátele, jako vichor suché rákosí drtí. Za ním hnal se jako lev plavý Voksa z Řimic, krví biskupských od hlavy k patě zbrocený.

Arpád Falóty postřehl, co se děje, zaklnul, avšak dosud myslí nepozbyl. Útok mění se v pravidelnou bitvu a husité jsou ve výhodě, protože jeho sbor obklíčili, leč dosud není všechno ztraceno, dosud nezdar v zdar může se obrátit. Falóty zkušeným rozumem poznal, že nejnebezpečnější je nyní ona jízda, jež v týl jeho vojsku udeřila: tu napřed musí přemoci! Skočil v čelo svého valného houfu a počal jej obracet, avšak Chudobín, vycvičený ve válkách s Angličany a Francouzi, nepopřál mu času, obklíčoval jej spolu s Vlčkem z Dobré Zemice, nepřipustil, aby šik urovnal, rozvinul. Falóty musel se potýkat na úzkém prostranství, v zádech tvrz, v boku rybník, před sebou smělou jízdu; stál tu jako veliký, starý kňour, vlky napadený, zuby skřípěl, pozoroval s bolestí i hněvem, že jeho vojenská sláva dnes hyne a pohyne. Dobšík z Odrlic vypadl z tvrze a za několik minut sbor biskupských byl osypán ze všech stran. Bylo slyšet ukrutný křik, řinkot mečů, třeskot okovaných cepů a řemdiňů, dopadajících na nepřátelské lebky.

XXX.

Arpád Falóty postřehl, že se v těch moravských sedlácích mýlil, že se mýlil Buzek ze Tmáně, mýlil biskup Jan; postřehl, že jeho vojenská sláva je v pekle, avšak aspoň rytířskou slávu chtěl

zachovat; jako dravec vrhl se v nejlítější seč, ohromný, na ohromném korní, bojoval kopím i šaršounem, roztínal nepřátelské jezdce, utínal hlavy, ruce, prorážel nejpevnější krunýře a šířil před sebou děs i záhubu. Zdálo se, že vztek a beznaděj zdvojnásobily jeho síly, nebo že nějaké mocnosti nadzemské jeho meč řídí. Kunu z Pateřína pervalil i s koněm, rozťal Ješka z Vyšehoří, jediným úderem zhasil svíci života mladého Adlara z Hněvonína, těžce poranil Jakuba z Řimic; jako statný kňour, vlky obklíčený, vrhá se bleskem hned napravo, hned nalevo a tesáky párá toho, kdo včas neuskočil, Falóty napadal protivníky, hledal mezi nimi nejodvážnější, rty pěnou pokryté, oči nenávisť planoucí, rychle vrhal se vpřed, jako hrom dopadal na protivníky a drtil je nehoráznými údery.

I nejmělejší vojáci počali ustupovat, když jej zahlédli, neboť zdálo se, že to v rytířském odění sám lýtý běs bojuje.

Arpád Falóty počal nabývat naděje, že podaří se mu shromáždit houf pancéřníků a prorazit šik, cestu k Olomouci uzavírající, zachránit aspoň tolik, kolik možno. A potom se vrátí s větší mocí, potom ti kacíři hrdlem i statkem zaplatí mu dnešní nezdar, pohanu, jež na jeho jméně ulpí. Na nžik ustal v boji, počal se ohlížet po svých, počal volat, aby se kolem něho srazili, křičel jako polnice, avšak jeho křik zanikal v řevu zápasících, v dunění cepů, dopadajících na opřílbené hlavy německé pěchoty. Viděl, že Čechové se všech stran dorážejí stejně houževnatě; počalo se rozednívat, obloha zjasněla, temnota ustoupila šeru před svítáním a šero víc a více bylo projasňováno paprsky, jež slunce, dosud neviditelné, na východní obzor vrhalo; světlo odráželo se od oblohy jako od vyleštěného štítu, bylo možno už přehlédnout hezký kus bojiště a Falóty hleděl, překvapený, hrubě udivený: po prvé viděl práci selské pěchoty a zarputilý muž doznat musel, že pěchota pracuje přímo obdivuhodně; jde jako zeď, najednou vypne se mrštný sudličník, hákem svého oštěpu zachytí rytíře, šklubne a rytíř s koně padá; soused cepník jej cepem bije tak dlouho, až přílba povolí, nebo pancíř. A nebylo možno českou pěchotu rozdělit, rozrazit, podupat, byla pružná jako had, hned uhnula, hned postoupila, každý útok odrazila s velikou škodou pro útočníka. A klecatý Vlček z Dobré Zenice v rytířském odění, na vysoké šedé klisně, bděl nad bojem, jako pečlivý šafář bdí nad ženci, v poli pracujícími, pobízel, chválil, občas sám vyrazil s mečem v šlachovité pravici a dotěrného Němce skolil, nejčastěji, když na jeho výrostka, na Balthasara Němec uhodil. Kus opodál Arpád Falóty uviděl jiný

Maďarský rytíř se ohlédl, uviděl Chudobína, jeho pestrý chochol .. (Str. 155.)

zápas: Hynce Voksa z Řimic drtil tam biskupovy pacholky, jako lev drobné myši drtí; prostovlasý, vlasatý a vousatý, tou hřívou plavou lvu podobný, kácel vše, co mu v cestu přišlo. Některý Němec rozbil mu přílbici, bojoval bez ní, krví zalitý, strašný jako sám duch války. Arpád Falóty pobodl koně, zaměřil vstříc obrovitému Voksovi: zabije-li tohoto strašného muže, velice na slávě získá a srdce se potěší. Avšak neočekávaně mu cestu jiný zastoupil.

Jan Chudobín bojoval na opačném konci pole, nyní se vracel pohlédnout, jak se vede čelnému houfu. Jel tryskem přes pole, mrtvolami hustě poseté, najednou užířel obrovitého Arpáda Falótyho, o hlavu převyšujícího všechny jezdce biskupovy, poznal jej po znaku na krunýři a hned pozvednuv dlouhý meč letěl mu vstříc.

— Arpáde Falóty!

Maďarský rytíř se ohlédl, uviděl Chudobína, jeho pestrý chochol, jež znal z Uničova, a zabručel:

— Ejhle, toť onen potrhlý Čech, jenž ve Francii učil se novému mravu! Dobře, sůctujeme s ním za Uničov . . . A Falóty pevněji stiskl jilec šaršounu, zahradil se kovovým štítem.

— Hledal jsem tě dnes, pane Falóty — řekl Čech, dojížděje plavným klusem.

— Neschovával jsem se. Ryl jsem tam všude, kde jsou vaši nejstrašlivěji rozsekáni. A dost jich padlo mojí rukou — pyšně odsekl Uher.

Chudobín počal mluvit nosovým přízvukem, kterého užíval vždycky, když byl rozhorlen:

— Nuže, je čas, abys odešel za těmi, které jsi dnes poslal na onen svět.

— Myslíš? — sykl Falóty.

— Já, anebo ty! Nelze jinak!

— To už je rozumnější řeč, pane kapitáne. Já aspoň myslím, že nejsi nesmrtelný. Pozor, začínám hru. Máš . . . máš ji? — zařval najednou a strašlivě mávl šaršounem zezdola, v bok, jako by jej chtěl v půli přeseknout.

— Tak u nás medvěda kyjem tlučeme, pane Falóty, avšak já nejsem na celém těle chlupatý — smál se Chudobín, jenž ohromnou ránu protivníkovu odrazil malým, letným sotva znatelným pohybem ruky.

Arpád Falóty se v duchu velice podivil; věděl už z Uničova, že Chudobín vypadá jako statný jonák, ale že je nad svůj vzhled

křepčí a daleko silnější, leč nepředpokládal, že by vládl takovou silou, jakou ukázal, když zachytil jeho strašlivý boční sek. S úžasem na něho pohlédl skrze otvory v hledí.

— Máš trochu síly, to je pravda.

— A ty více řečí nežli síly — smál se Chudobín.

Arpád Falóty zasklípěl zuby a znovu uhodil na Čecha, ostře, jako blesk bije, avšak Chudobín pouze uzdou pohnul, koně zvedl a v bok otočil, jako by na cvičišti zkoušel nějaký nový tanec. Ani meče nenastavil, ani se nezahradil štítem. A dlouhý šaršoun Arpádův — tentokráte prudký sek shora dolů — proletěl prázdným vzduchem; rána byla tak strašná, že rytíř následkem vlastního rozmachu div se sedla nevyletěl. A Chudobín se opět zasmál:

— Takhle u nás kapry tlukou sedláci, pane Falóty, avšak rybáři musejí lépe mluvit, jinak jim kapr uplave. A ty buď do vody, jako hloupý Janek.

— Však já tě přece trefím! — zařval Arpád Falóty a znovu vypjal ohromné rameno, pobodl koně. Chudobín tentokráte bleskem pozvedl štít a zachytil prudkou ránu; jiskry zadržely, jako když kovář na žhavé železo uhodí. Houkl po francouzsku, jeho neč zasvištěl jako ohromná pružina katapultu, mihl se vzduchem a dopadl jako obrovský perlik na Uhrův šaršoun. A již zasvištěl opět a opět, stále dopadal jako blesk, vířil nad hlavou, té něž neviditelný, točil se před otvory Uhrova šalíře a překvapený Maďar nestačil zahrazovat se kovovým štítem, neboť mečem nebyl by s to, by zachytil všechny ty úžasné údery. Nadarmo koně zvedal, nadarmo pokoušel se o výpad. Čech jako by měl deset ramen a v každém jeden meč; tlačil Uhra neustále zpět, jako obr trpaslíka tlačí, dorážel na něj tak prudce, že Falótymu nic jiného nezbývalo, jen ustupovat a krýt se štítem. Bránil se ještě zarputile, hněv duši zaplavil, hněv a lítost, že onoho strašlivého kapitána zdolat nelze, že podlehne v boji, ačkoliv jej v Uhrách považovali za jednoho z nejlepších zápasníků na dlouhé meče a sám proslulý Záviše z Garbova si jeho zručnosti vážil. Nyní všecko umění marné, síla marná, tento Čech by i pana Záviše z Garbova v boji na dlouhé meče přerohl . . . myslil Arpád, s napětím posledních sil Chudobínovy útoky odrážej. Posléze ruka zemdlela, zrak počal se kalit. Pot skráně zaléval, po lících crčkem stékal, dech se víc a více krátil. Zdálo se mu, že v očích lidí, kteří boje zanechavše na strašlivý souboj hledí, postřehl úsměšek, nebo politování. Zášeptal téměř neslyšitelně:

— Prosím tě, pane, skonči to.

— Vzdáváš se na milost? — řekl Čech, jenž dobře nerozuměl tomu, co Maďar skrze zuby procenil.

— Nevzdávám.

— Co tedy chceš, pane Falóty?

— Doraz mne, netup pasovaného rytíře tím, sám pasovaný, že si s ním jako kočka s myší hraješ. Zabij mne, doraz, ať na hanbu patřit nemusím.

— Tys tomu sám chtěl — řekl Chudobín a v témž okamžiku jeho meč strašlivě zasykl, srazil Uhrovu ocel stranou, v mžiku vyletěl opět do výše a ohromncu silou dopadl na Falótu pravici, jež odletěla i se šaršounem, jako by ji z praku vyhodil, v ohbí přefatá i s železem, jež ji krylo. To byl mistrovský sek anglický, sek, jímž Richard Lví srdce porážel svoje protivníky. Ohromný proud krve z rány vystříkl, Falóty zapotácel se v sedle, pohleděl na usečenou ruku a v mdlobách sesmekl se s vysokého sedla; padl na zem jako podřatý dub a ležel ani se nehýbaje. Avšak Chudobín zavolal panoše a poručil, aby Uhra do hradu dopravil a obvázal. Sám ještě na bojišti zůstal, avšak pomalu už nebylo s kým bojovat, biskupský lid buď zahynul, anebo uprchl. Mnozí do rybníka skákali, z těch však málokterý dosáhl protějšího břehu, ačkoliv rybník nebyl široký. Každý nedokáže přeplovat hlubokou vodu v plné zbroji... Něco lidu zajali pan Voksa a Pardus, houfec pěchoty i s ducatým rotmistrem vzdal se na milost panu Vlčkovi z Dobré Zemice.

XXXI.

V jednom z Dobříkových dvorků na Hunčovicích nalézala se malá zahrádka, s jedné strany ohrazená vysokou stěnou, se třemi ostatními kamennými zdmi; v zahrádce rostla stará, košatá jablona a několik mladších stromků; panna Jitka nasila zde trochu všelijakého kvítí a ráda zde dlela, bavil ji pohled na rozkvetlé záhony.

Čtvrtého dne po bitvě procházela se zde s Janem Chudobínem, jenž náhodou vešel úzkou brankou. Chodili spolu od záhonu k záhonu, skřivánek, jehož veselý zpěv lid v poli pracující oblažuje, s orlem vojny. Jana Chudobína v Hunčovicích oslavovali jako Achilla, neboť mnoho zemanů hledělo na jeho boj s Arpádem Falóty: a

všichni přiznávali se, že něco podobného dosud neviděli, jen Achill, největší z hrdin, Tróju obléhajících, dokázal by čin rovný, avšak silný Achill mrtev dávno a nikdo neví řádně, kde jeho kosti leží. Zemané oslavovali Chudobína, až se rděl — a nyní panna Jitka hleděla na něho opět tak obdivně, jako na slunce hledíme, když po mnohých dnech pošmourných objevilo se na obloze. Jan Chudobín mimoděčně počal se zardívat. Posléze řekl:

— Proč na mne, krásná panno, tak hledíte?

Ihned sklopila oči.

— Hněváte se? Libo-li, hleďte na mne jakkoliv.

— Nehněvám se, pane rytíři.

— A přece hlas vesele nezní!

— Jak bych se mohla hněvat a proč? Avšak vím, že obdiv prosté děvice není milý rytíři tak dokonalému.

— Panno!

— Žel, neumím hovořit líbezně a dvorně, jako ony spanilé slečny na dvorech západních panovníků. U nás co v srdci, to na jazyku.

— A to mně také nejmilejší. Avšak obdivu nezasluhuji, neboť jsem nic velkého nevykonal.

— A přece!

— Pro vás, krásná panno, chtěl bych podstoupit úkoly daleko těžší, díla heroů, o nichž starověcí básníci pějí. Všechny činy Heraklovy nic proti tomu, co bych podstoupit chtěl, abych získal vaši přízně, spanilá hvězdo mojí otčiny.

— Lichotíte mi — vzdychla.

— Nikoliv! Jen věřte!

— Ústa mluví, toť zvyk vás rytířů.

— I srdce mluví, hle, třeba jsem dlouhá léta v cizině žil, přece rodný kraj ve mně oživil toho, jenž hovořoval vždy: co v srdci, to na jazyku.

— Nikdo pro mne nebchou nebude podstupovat bájně práce oněch starých reků, o nichž knížky se zmiňují. Lidé mají dnes jiné starosti.

— Poručte!

— Ó, nikoli, nechci, nestojím ani za tolik pozornosti, vzácný rytíři — zašeptala Jitka.

— Klamete se. Zním člověka, jenž po vaší přízni dychtí jako žíznící laň po krůpěji rosy, jako bledá asfodela po slunci, jež by ji zahrálo svým čarovným dechem.

— Žel, já neznám nikoho, kdo by po mně dychtil jako laň po krůpěji rosy — zažertovala, ačkoliv jí právě nebylo do smíchu.

— Uvažujte, panno!

— Uvažuji, však marně.

— Zkoumejte ony, kteří se vám blíží.

— Snad onen rumný Pražma, veselý hoch, ducatých lící? Och, ten má raději korbel piva nežli jakoukoliv rosu, nebeskou či pozemskou.

— Žertujete — mručel Chudobín.

— Nebo Jan Pardus z Horky? Avšak ani ten po rose nedychtí, je to voják, jenž nejraději o bitvách hovoří, o soubojích a klání.

— Pozoruji, že vidět nechcete.

— Vždyť nikoho nevidím!

— Ó, jen hleďte svým duševním zrakem! Také růže nevidí slavíka pozemskýmá očima, protože jich nemá, avšak přece jej cítí, když na blízku zazpívá, přece se raduje a jsté francouzské přísloví dí, že růže voní nejkrásněji, když slavík na blízku klokotá.

— Krásné to přísloví!

— Znáš ještě krásnější, panno spanilá: A to zní: tomu blaze, koho láska hřeje.

— Láska — vzdychla Jitka.

— Žel, já na lásku už myslit nesmím, už za mnou ten čas, kdy jsem byl mlád.

— O stáří mluvit nesmíte. Hle, i tato jabloň je veliká a přece rok po roce kvete krásněji.

— Ach, jabloň — zašeptal. A zamyslíl se.

Chvilí šli mlčky, dál a dál. Slunce svítilo, hřálo, vzduch byl rozpálen, jako by vycházel z ohnivě výhně. Květy omamně voněly, těžce, jako by roztaveným olovem byla, valila se cevami krev. Chudobín hleděl na dívku, jež prostřed záhonů šla se sklopenýma očima, s vlasem rozpuštěným, ověnceným kvítím. V duchu bojoval, touha promluvit jej přemáhala, avšak bál se odmítnutí, skrytého výsměchu. Leč touha bázeň přemohla. Nenadále uchopil Jitku za ruce, zadržel ji a zašeptal:

— Panno!

Sklopila oči ještě níže. Byla zruměněná od skrání až po šelmovský důlek v bradě a úžasně hezká. Hleděl na ni, hltal ji očima;

napojenýma touhou, cítil, že jakási závratná propast se před ním rozevívá.

— Chtěl bych se vám dvořit jako luně na nebi, jako princezně z neznámého království.

Ještě mlčela.

— Chtěl bych vás milovat, och, milovat, jako Lancelot miloval krásnou Ginevru, chtěl bych žít vámi a jenom vám, nejkrásnější.

— Toť sen, rytíři!

— Však toužím po splnění. Ó rcete, zdali smím doufat, o rcete, Paní má!

Neodpověděla, jen pozdvihla k němu oči a Chudobínovi zdálo se, že v otevřené nebe patíí. Zajásal, klesl na kolena — ty oči, toť vyznání, toť slib, slib! Rty přitiskl na její ruce, líbal jednu i druhou — náhle v pozadí zavzněly hlučné kroky a v ohybu loubí ukázala se vlasatá a vousatá hlava Voksy z Řimic. Chudobín vyskočil jako jelen, zapálil se, také Jitka zčervenala jako míšeňské jablíčko na slunci, avšak Voksa, zdálo se, ničeho nepozoruje. Volal už zdaleka:

— Kornis je nalezen!

Jan Chudobín byl by v té chvíli poslal všechny Kornisy, co jich snad na světě, do horoucích pekel, avšak ovládl se a šel vstříc Voksovi. Jitka proklouzla mezi kři, utekla, ještě zamihla se mezi kvítím modrá atlasová suknice a pak bouchla dvířka.

— Kornis je nalezen! — opakoval Voksa.

— A kde, kde je?

— Na Hukvaldech, na biskupském zboží, daleko odtud, za horami, nedaleko slezských hranic. Plavec jej našel.

— Plavec? Aj, hleďme — řekl Chudobín, jen aby něco řekl, aby projevil jistý zájem o věc, která mu v této chvíli byla úplně cizí, vzdálená. Myslíl na spanilou Jitku, na krásné milování, její oči viděl, její vlas květů plný, avšak i v těch myšlenkách tolik si uvědomil, že rytíř je povinen rytíři pomoci v jakékoliv tísní.

— Ten člověk je zlatem nevyvážitelný, vzácná hlava! Byl opět v Olomouci, chodí tam jako domů a vyšlakoval mladého Salzara. Kupčák vyprávěl kdesi ve společnosti, že byl v Uničově, že jezdil s panem Kornisem z Trauerverde kdesi po horách a že jej, churavějšího, zanechal na Hukvaldech. Plavec více slyšet nemusel, hned na koně sedl a přihnal se k nám na Hunčovice jako vichor.

— A co . . . co učiníš?

Voksa udiveně pohleděl na rytíře.

— Co učiním? Pojedu na Hukvaldy, zmocním se chlapíka a musí mi po dobrém nebo po zlém povědět, kam dal moji ženu. Kdybych mu měl vnitřnosti kousek po kousku vyrvat, musí povědět! Snad ji má tam na Hukvaldech, snad ji ukryl někde jinde, příšera, ale kdyby ji skryl v té nejhlubší propasti, musí ji vydat!

— Ano! Musí!

— Hrabě de Lys pojede se mnou, neboť také po odvetě touží. Slíbil mi, že vyzve Kornise v bitvu, avšak že jej nezabije, když moje křivda větší; že jej pouze s koně srazí, poraní, aby ještě mně mohl odpovídat. Já bych se nejraději sám pomstil, avšak hraběti de Lys nemohl jsem odepřít, neboť mi tvrdil, že jeho rytířská čest na tom utkání visí.

— Ach ano. Hrabě de Lys děl pravdu.

— A ty s námi také pojedeš, pane?

Chudobín stál zmaten, hleděl kamsi do neurčita. Co říci? Nerad by nyní, když po mncha letech strádání a toulek světem, po nesčíslných bojích nebe se na něho usmálo, když konečně blaho lásky prsa zaplavilo v ráz omamnou září, růžovou, sladce teplou — nerad by do světa jel za novým dobrodružstvím, avšak rytíř nesmí říci: nepůjdu. Kdysi panu Voksovi slíbil, že jej neopustí, dokud paní Marie neosvobodí a nyní... nyní chtě nechtě musí dodržet slib, musí jet, aby dokázal, že rytířské slovo není bublinou. Řekl:

— Kdy vyjedeš?

— Hned! Netrpělivost mne žere.

— Nuže, jedu s tebou, jen poshov půl hodiny, abych se mohl připravit na cestu a rozloučit s přítelem Dobšíkem. Za půl hodiny jsem ti k službám a pojedu kamkoliv, i do propasti pekelné, kdyby toho bylo třeba.

Voksa hlavou kývl, že počká. Jan Chudobín spěšně odešel do hradu. V duchu uvažoval, že dobrodružná pout dlouho trvat nemůže, nejedou někam do Arabie, do neznámých, strašlivých pustin. Myslí, že se brzo vrátí na Hunčovice a pak... pak mu růže lásky plně rozkvetou... Napřed povinnost a pak teprve blaho... Chudobín také pomyslel na paní Marii, na spanilou tvář, na oči, jež hlubokou soustrast vzbudily, a stará galantnost se v něm ozvala: nikdo nesmí říci, že pasovaný rytíř opustil ženu v protivenstvích, v bídě...

Za půl hodiny rytíři sedali na koně, hlučeli, o výpravě hovořili. Na nádvoří stál ohromný Hynce Voksa z Řimic v černém pancíři, v šalíři bez peří, po boku pádný meč, u sedla kopí, štít a obrovský

burdýř. Vedle něho o vysoké, vlčí kožišinou potažené sedlo opíral se Jan Pardus z Horky, věrný druh, za ním stál Plavec v mníšském hábitu, v hnědé kápi, s páteřem u pásu, na nohou poutnické opánky; stál u šedé, dlouhonohé kobylinky, hodně odřené, zlomyslného pohledu, Plavec naléhal na rytíře, aby jej s sebou vzali, že bude užitečný, a pan Voksa rád přikývl. Byl zde také Vlček z Dobré Zemice, mladý Balthasar, výrostek asi osmnáctiletý, spanilý, jenž krajinu kolem Hukvald znal, a Kuna z Pateřína se Sobkem z Vyšehoří, bradatým zemanem bezzemkem, neboť klášterníci jej z majetku vyhnali. Naposledy přišei hrabě de Lys v nádherném odění s Janem Chudobínem, oděným v těžký pancíř a šišák s chocholem. Dobšík z Odrlic je doprovázel, i panna Jitka vyšla za nimi na nádvoří, rozpačitá, pohrávající si s modrou atlasovou pentlí. Jan Chudobín hned, jak se příležitost naskytl, stanul jí po boku a zašeptal:

— Vrátím se brzo. Nezapomenete, spanilá slečno?

— Nezapomenete-li vy, já nikoli.

— Och, ty můj kvítku přespanilý, kterak já bych na tebe mohl zapomenout! Dnem i nocí na tebe myslit budu, za pohody i v nečase, ve všem nebezpečí.

— Na koně! Na koně! — volal Pardus.

Jan Chudobín vyšvihl se na svého vysokého normandce, vyjel s ostatními, ale třikrát se ohlédl zpět k zámku, třikrát modrému zjevu obrněnou rukou pokynul.

XXXII.

Kornisovi, když paní Marii unášel z dobytého Uničova, dařilo se jako nahému v trní; mladý Salzar sice vymyslel pěkný válečný plán, bystře myslil, ale každý plán má tu nevýhodu, že může býti zmařen praobyčejnou, prahloupou náhodou. Pod Ostrou Horu dostali se snadno, obešli ji a údolím Sitky počali sestupovat ke Šternberku, avšak v místech, kde nyní stojí Horní Grunt, narazili na Korybutovu hlídku a kozáci hnali je hodný kus cesty, až skorem k Domštátu, zahnali je k Petrovickému klepáči, kdež honění padli do rukou jinému houfu, který rekognoskoval krajinu kolem Berouna. Korybutovi slídníci jim náhle zavírali cestu na Domášov i na Beroun a hnali je přes hory i doly ke Staré Vodě a dál na Vojnovice a Rudol-

tovice, zahrnali je do Oderských hor, do hlubokých, téměř neprostopných lesů, v nichž pouze divoká lesní zvěř cestičky prošlapovala. Už v Rudoltovicích bida hleděla ze všech baráků, z neúpravných, dřevěných chalup, vichrem rozkláčených, dochem krytých. Lidé živili se tu většinou pálením uhlí a dobýváním smoly, políčka byla malá, kamenitá, ubohá, dobytek ještě ubožší a lidé vyprávěli, že často, celý rok neuvidí tu cizího člověka. Ani chleba uprchlíkům neprodali, neboť v celé dědině chleba neměli, ani mouky. Za Rudoltovicemi od protáhlého vrchu Mastníku a Strážné po Spálov a na druhé straně po Šumvald, Budišov, Svatoňovice, Čermnou a Vítkov prostírala se ona pustina, v níž těžko bylo naleznout nějakou cestičku; tam zahrnali je kozáci a honění prodírali se lesy, bloudili po kolik dnů v pustině, neboť chodili kolem dokola po svojí vlastní stopě, jako v začarovaném krúhu. Hlad je trápil a nebezpečí i strážné cesty vyvolaly prudkou svádu, Kornis Henzlinovi Salzaru se vysmíval, že je dokonalý vůdce, avšak zatím že by jen ovce a kozy mu svěčil, protože obojí zvířata mají žaludek na trávu zařízený a té zde dost, avšak nic jiného tu nevidět. Henzlin, uražený Kornisovými nápady, hrubě odsekl a oba div mečů netasili, leč po chvíli opět se dohodli, když poznali, že oběma zle, stejně zle a svádcu že se z bídy nevytrhnou. Lesy byly tak husté, že jejich koruny slunce zakrývaly, pod stromy dlouho po rozednění tma a chlad, kosti drtící. A z lesa nedovedli vyjít, připadalo jim, jako by je nějaký bludný duch vodil s místa na místo a stále hloub do toho lesního labyrintu. Posléze uhodili na řeku Odru a dlouho se radili, jaká to voda, kam teče, zdali do Moravy, nebo jinam. Voda, toť vůdce z pustiny, neboť na potoku, na řece spíše se lidé usazují, nežli někde v hlubokém lese; mohli doufat, že narazí na rybárnu, na mlýn, aneb aspoň na nějakou chalupu, leč nevěděli, mají-li se dát po proudu, či proti proudu. Kornis hájil názor, že třebaž jít proti proudu, Henzlin dokazoval, že prameny řeky leží někde v horách a že oý teprve do nějaké hrozné pustiny zašli, kdyby šli po Uhrově hlavě. Na konec rozhodli se, že půjdou po proudu a šli, avšak po celý den na dědinu neuhodili. Pochod koně stěžovali, bylo nutno prodírat se hustými křovisky, řeku lemujícími. Chvillemi úplně tonuli v hustém kapradí, vysokém, tu a tam naplňujícím celý úval; pohled na stříbřitě zelený koberec, mírně se vlnící, jako by jím někdo stále potřepával, byl velkolepý, avšak pod kobercem, jenž oko unášel, prostíraly se hluboké prolákliny, gávěry, nebezpečná bahna. Hrubě často noha počala se bořit do země, ulpívavé, těžké, jež jako by člo-

věka za nohu uchopila a táhla, táhla ze vši síly kamsi hloub. Kdykoli narazili na takové místo, museli zpět, koně z bahna vytáhnout a lesem gávěr obcházet, šplhat se po stráních dost příkrých, svažných, skalnatých. Místy kamení jim pod nohama uhybalo, s pekelným hlukem řítilo se dolů k vodě, podobno hrubé strži, již nikdo a nic neodolá. Tu bylo nutno jít velmi opatrně, neboť člověk i kůň snadno mohl by být do hlubiny svržen kamennou, prudkou strží. Jednou bylo jim také nutno zápasit s rozhněvaným velkým huňáčem, s medvědem, který jim cestu zastupoval. Salzar vrazil mu ocel mezi žebra, Kornis prudkou ranou roztal mu čumák, avšak medvěd neklesl; strašlivě zaryčel a vrhl se na Kornise, zasáhl jej tlapou a levou paži mu ochromil. Teprve spojeným úsilím podařilo se z noci rozzuřenou šelmu. Salzar naložil Kornise na koně a vezl jej dále, přes sléze dorazili do dědiny, do Jakubčovic, avšak v celé osadě nebylo krčmy a chatrče sousedů byly tak bédné, že Kornis žádal, aby jej vezli dál. Jeden sedlák poradil, aby jeli na Vitberk, tam že cesta trochu nepohodlná, ale bezpečná, tam že vojska není, ale v Odrách že leží nějaký cizí houf.

Jeli tedy na Vitberk.

Osada, sestávající asi z půldruhého tuctu chalup, roztroušených mezi dvěma lesy, byla úplně skryta před lidskými zraky. Sedlák, jenž je vedl, ukázal jim na konci dědinky tvrzku, obehnanou kamennou zdí, a pověděl, tam že bydlí nějaký Hubert Volf, tomu že dědinka s tvrzkou patří. Kornis hned se upamatoval, že znal nějakého Huberta Volfa, před lety s ním v korouhvi ratiborského knížete sloužil, snad je to ten, jenž v bitce pod Landekem přišel o levici. Ptal se a sedlák potvrdil, že panu Volfovi jedna ruka chybí.

Volf z Vitberka přijal uprchlíky s otevřenou náručí, neboť Kornise na první pohled poznal. Kdysi mu Kornis prokázal důležitou službu a Volf byl nyní rád, že může se odvděčit. Hned vína kázal donést i masa, vyptával se s účastí, odkud jedou, že jsou tak zbědovaní, a kam. Když pověděli, hlavou kroutil, vyprávěl, že nyní těžko dostat se do Olomouce pro ty Korybutovce, kteří sem a tam jezdí. V Odrách nejsou, avšak nedaleko Oder leží větší houf, jenž všechny cesty střeží, ani do Fulneku nemožno, ani do Mankovic, do Bělotína, nebo do záleského Dobišova, ti Korybutovci všechny cesty opanovali a pomáhají jim, aby je čert spral, domácí husité, Spálovští, Luboměřští, Jindřichovští, Dobišovští, všichni už nasákli tím novým učením, všichni o Husovi mluví, o Jeronýmovi, o Kostnici. A nyní

také o Žižkovi, o jeho vítězstvích nad císařem, nad Němci; nikdo neví, kdo jim zprávy nosí, avšak všechno vědí, všechno do písmene a velmi se radují, když onen Žižka dobude nějakého vítězství. Nyní, co Korybutovci krajinou prolézají, vzrostla troufalost husitů na Hustopečsku, zbraně chystají, křičí, že Němce ze země vyperou. Tepali jsme je ještě před rokem, avšak nyní musíme tiše sedět, aby na nás neprijdou. A Hubert Volf napil se z hluboka, počal vyprávět, jak je mu tu teskno, jak jinak bylo v táboře, mezi dobrými soudruhy. Och, tam veselo, tam pitky, hra, bitvy, spanilé výjezdy, nu a ženské, ženské hrubě milovné, neupýpavé, voják pomiloval a šel dál a tu, tu zlé časy, zboží malé, přátel málo, dlouhá chvíle trápí, avšak ruka pryč, už těžko jet na vojnu. Volf počal vzdychat a pil víc a více, až v tváři nebezpečně zbrunátněl. Opil se, celý svět proklínal, na konec se rozplakal, štkal jako blázen a po chvíli, když marně korbel hledal, padl pod stůl, na zem pivem politou.

XXXIII.

Paří Marie v těch dnech žila jako v letargii. Hned v Uničově ovládla ji úplná otupělost, čivy, utrpením přepínané, vypověděly službu. Když ji unášeli, nekřičela, nebránila se, nepokoušela se ani o útěk, zdálo se, že vůbec neví, co se s ní děje. Salzarovi se zdálo, že tato otupělost je počátkem zlé horečky. Kornis uvěřil, a to právě zachránilo paní Marii před výbuchy jeho divoké vášnivosti, v nitru jak pekelný oheň planoucí. Kdyby byl Uher s paní Máří sám, byl by na nic nedbal, avšak byl tu mladý Salzar a ten by v Olomouci mluvil. Salzar se ani na chvíli nevzdálil, snad čekal, že Kornis neovládne se, že se dopustí činu, jež rytířská pravidla odsuzují. Takového, jenž v návalu vášně vztáhl ruce na ženu, chorou tělesně nebo duševně, štítí se ostatní rytíři jako malomocného, ani krajané a nejlepší přátelé s ním u jednoho stolu nechtějí sedět, v jednom sboru sloužit. Takový je ko by na pranění stál. I kdyby sto let žil, je mrtvým mužem, neboť špatná pověst jde s ním kraj světa, stihá jej všude, kam koli se vrtí. Kornis nedůvěroval Salzarovi, neboť věděl, že je mstivý a rád lidem ukazuje sv. ji moc. Nikdy nezapomeně na oněch několik slov, jež mu Uher v návalu hrěvu řekl, avšak s ponostou kvapit ne-

bude, počká na vhodný okamžik. Unést ženu mocí, to se nepřičilo tak rytířským pravidlům, jako spáchání násilí na bezbranné — dosud byl Kornis kryt před Salzarem i před ostatními rytíři; snad mnohý by čin neschválil, ale jistě našli by se také takoví, kteří by řekli: únos . . . nu, co nám do toho. Stávalo se, že si rytíř nevěstu unesl, nebo že unesl vdanou paní, již velmi zbožňoval, byla to věc zúčastněných a nejčastěji meč byl rozhodčím. V duchu se Kornis těšil, že si povolí, až bude v bezpečí, až se zbaví mladého Salzara. Pak už na nic dbát nebude, ať se děje, co děje.

Po několika dnech otupělost, jež paní Marii ovládla, popouštěla, Voksova chcť probírala se z onoho zatemnění, jež je příznakem počínající šílenosti. Začínala jasněji myslet, vzpomínala — a počala pomýšlet na útěk. Na štěstí smysly se probudily v noci, kdy Kornis spal a Salzar seděl u ohně, tváří od ní odvrácen. Nepostřehl, že se Mariiny oči rozjasnily, že jimi proletěl záblesk vůle. V hlavě ještě hlučelo jako v úle, avšak již počala uvažovat o možnosti útěku. Postřehla, že ji na noc uvazují provazem ke stromu, aby neutekla, provaz je dobrý, konopný, nepovolí a suk za stromem, až k němu dlaněmi nedosáhne. A kdyby — jeden vždycky bdí, pustil by se za ní, šlakoval by ji — v noci uniknout nelze. A také ve dne těžko, ve dne ji provazem nepoutají, avšak dva páry očí ji sřeží, a kdyby uklouzla do křoví, jako vlci za laní vrhnou se za ní, už proto, aby je neprozradila. Paní Máři napadlo, že na vlastní síly v tomto případě spoléhat nelze, že je nutno, aby se nadále tvářila ke všemu nevšímavou, blbou, aby podezření nepojali. Věčně pustinou bloudit nebudou, a až přijdou mezi lidi, promluví, poprosí je o pomoc a uvidí, co se stane!

Nebylo jí těžko tvářit se duševně mrtvou; pobledla utrpením, její síly byly značně vyčerpány hladem, jehož v Uničově dost užila, a námahou cesty, nevyspaním — ráno vypadala jako živoucí mrtvola, a když jí podali kus chleba, hleděla do země, mlčky jedla, po celý den očí nepozdvihla, na nikoho nepromluvila. Večer, dokud oba bděli, dovolili jí ležet u ohně, avšak jakmile jeden usnul, druhý ji opět u stromu uvázal. Šetrně, vazba nebyla bolestnou, leč přece byla nepřijemnou. Mlčela, nebránila se, jakýsi pud jí radil, aby byla hodně opatrnou, jen tak že ujde zkáze. Cestou na Vitberk nikde nenaslytlá se příležitost, aby zavolala o pomoc, neboť potkali pouze několik sedláků a ti — bezbranní — byli by se neodvážili na dva ozbrojené muže. Na Vitberku seznala, že by marně prosila — Hubert

Volf nestaral se o ni a jeho žena, rusá, kolozubá Megera, o několik let manželka starší, hleděla na ni svýma velkýma, sovíma očima tak potměšile, že paní Marie hned věděla, tu že zastání nenalezne. A čeled, pokud ji poznala, byla pánům podobna; nějaká příšerně ošklivá služka, hrbatá, jednooká (hezkých žárlivá Megera v tvrzi netrpěla, aby pan Volf náhodou nevešel v pokušení), přinesla jí chléb a trochu špatného vína, odešla, aniž na ni promluvila. Všichni v ní viděli nenáviděnou českou kacírku, náboženská a národní nevraživost nedovoľovala jim smýšlet o ní po lidsku, projevit jí trochu soucítění, jako nikoho nenapadne projevit soucit s vlkem, smečkou psů štvavným. Čech a kacír, toť v očích Němců bylo dostatečnou příčinou k odsouzení.

Paní Marie, kdykoli někdo vešel, tvářila se apatickou, nemluvnou, do očí mu nepohlédla; byla-li sama, přemýšlela, kterak by se vyprostila z rukou nepřátel, avšak nic kalého ji nenapadlo. Obývala malou, úzkou komořici ve věži, okno bylo tak úzké, že by se jím neprotáhla a kdyby přece — nádvoří bylo hluboké, nikdo by zdráv dolů se nedostal. Dveře byly zánovní, pevné, dubové a stále ji zamýkali. Myšlenky na svobodu ji hryzly, také by ráda věděla, co se stalo s panem Voksou, s manželem, zdali jej ubili, nebo podařilo-li se mu vyvážnout. Nemohla pochopit, proč Kornis utekl z Uničova, co se stalo. Když ji unášeli, opustily ji smysly, a když opět nabyla vědomí, nikdy před ní česky nehovořili, německy neuměla, znala z řeči tehdejších odpůrců pouze několik nejběžnějších slov. Chápala, že se něco udát muselo, pro nic ten útěk lesy, pustinami a kolem gávěrů nebyl, něco se v Uničově stalo. Jednu ruku dala by za to, kdyby věděla, co. Netrápila jí planá zvědavost — chtěla vědět jen proto, co se v Uničově událo, aby mohla kombinovat, aby mohla usuzovat, zda pomoc možná, zda někdo uprchlíky šlakuje. Aby mohla choré srdce potěšit.

Je-li Voksa živ . . .

Je-li živ . . . hledá ji a neustane, dokud ji nenalezne. Jako slídník, uhodí-li na její stopu, nesejde s ní a pak běda Němcům! Nezadrží jej vetché zdi vitberské! Je-li živ Pardus, pomůže mu a pomohou sousedé. Avšak kdož ví, zdali ještě trocha naděje zbývá. Dvakrát přišla ona kolozubá Megera, Volfova žena, mluvila na ni po německu, nerozuměla jí, avšak podle přízvuku soudila, že ji dráždí, že se jí posmívá.

Hubert Volf byl velmi rád, že našel dobrou společnost. Bylo mu hned veseleji a hlavně mohl se opít, kdy honapadlo, do němoty ... mohl se vymluvit na hosty, že oni jej k truňku svádějí.

Hubert Volf pil rád, odjakživa po dobrém doušku toužil více nežli po spasení, avšak teď, kdy nuda prázdného života na něho doléhala, pil dvojnásob — mohl-li — pořádná rytířská kočka byla nyní jeho největší radostí — leč radosti mnoho neužil, paní Hildegarda, již si v bláznivé chvíli, na věno spoléhaje, na krk uvázal, tížila jej jako žernov osličí, vládla ve tvrzi a všechno se před ní třásl jako před furií. Manžela hrubě pevně na uzdě držela a cínovou konvici s vypulérovaným jelenem vydřela mu z ruky, kdykoli po ní sáhl. Klíče od sklepa opatrovala jako oko v hlavě. Byla vysoká, suchá jako chmelová tyčka, avšak na síle jí nechybělo, neboť vzteklost sílu znásobovala a Hubert Volf bál se jí velmi, snad ještě více jazyka nežli pěsti, která dovedla hrubě spanile hrnci a rendlíky do hlavy trefovat.

Vedl hrozrý život.

Odsouzený k nečinnosti, spoutaný s ženou zlou, svárlivou, hynul na duchu i na těle, pozbýval odvahy, jen vzdychal jako omrzělý mnich kartusián, jen vzpomínal na ony krásné chvíle, kdy slouže knížeti ratibořskému za žold a za kořist, jezdil na dobrém koni, v překrásném pancíři; tehda slávy i kořisti mečem dobýval a každého dne opil se do němoty, nejvíc po bituňcích, kdy v kapse zlato libě zvonívalo. Ach, jaké to byly krásné časy, přespanilé ... a žel, že se již nevrátí! Často pomýšlel na domácí revoluci, avšak svárlivá žena jej vždycky přeprala a válečné útraty platil mnohými boulemi. Leč nyní — nyní všechno jiné, veselejší, nyní jsou tu hosté, vzácní, hrubě vzácní mužové. Hned jak přijeli, volal ženu stranou a vyprávěl jí, že ten osmahlý, ten Kornis z Trauerverde je znamenitým rytířem a nyní předním dvořanem olomouckého biskupa Jana Ferrea, vzácný pán, mocný, a ten druhý že je nejbohatším dědicem v Olomouci, mladík s predikátem von Salzergut a chlapina tak je bohatý, že by sobě celou tu krajinu od pramenů Odry až po Ostravu, po Landek, mohl koupit, kdyby ho napadlo.

Boháč!

Zlato na věřte se měří!

Paní Hildegarda vyvalovala svoje soví kukadla na Salzara, hlavou kroutila — avšak před hosty chovala se dost způsobně, aby manžela nezahanbila. Mlčela, když čeledín s velkou konví běhal do

sklepa pro vyleželé tmavé fulnecké pivo, nebo pro domácí medovinu. A pan z Vitberka pil jako duha, užíval zlaté svobody, smál se na celý svět, slopal a slopal chutný nápoj, který mu pranic neotravovalo příšerné svrašťování brv paní Hildegardy a občasné štulce do žeber, jež mu uštěďřovala, kdykoli myslila, že nikdo na ni nehledí.

Mladý Salzar postřehl, že Megera se přeukrutně vzteká, když pan manžel pije fulneckého kozla, a proto jej dráždil, pobízel, fukal si s ním, však ten že blázen, kdo světa neužívá! A pil i Kornis, jehož rameno, medvědem pochroumané, už se počalo hojit. Sloпали od rána do noci a často pan Volf spal pod stolem, v pivném láku, avšak spalo se mu tam blaženěji nežli pod zlatými nebesy císařského lože, nebo pod krumplovaným baldachýnem olomouckého pana biskupa, v jasu nádhery.

Salzara počínal takový život mrzet, avšak čeledínové, pro zprávy poslaní, sdělovali, že kolem Oder dosud potlouká se Korybutův lid.

Jednou po ukrutné pitce, když Hubert Volf jako obyčejně pod stůl klesl, zmožen tmavým fulneckým nektarem, a chrčel jako škrcený kanec, a pan Salzar dřímá na stole, Kornis, jenž toho dne vypil o nějaký pohářík méně nežli oba jeho soudruzi, vzpomenu si na paní Máři a požitý nápoj divokou touhu v srdci rozžehnul: aspoň ji vidět v loži, aspoň ji políbit na ty pěkné rty, na spanilá líčka, co, proč ne, proč se s holubičkou opatruje? Nápoj pekelné plamínky v očích stále rozžehoval; pohlédl na Salzara — spí, nic neví, neprobudí se tak hned, nic vědět nebude, pakli se rytíř s tou českou holubičkou trochu potěší — spí jako dudek, pil přes míru a kozel je těžký truňk, neprobudí se před rozedněním. A co . . . čert vezmi všecko . . . hezká je tam ta a srdce po ní dychtí . . . kopa čertů do toho, což pak člověk nesmí dělat, co chce? Pravda . . . rytíři . . . avšak tam ten škut olomoucký, ten kupčík spí jako jezevec a neprobudí se . . .

Vášeň krev rozbouřila.

Kornis vyskočil. Vzal kahan, spěchal k paní Máři. Divoká touha jej hnala vpřed, jako vítr plamen a dým po poli honí . . .

XXXIV.

Bylo pozdě, avšak paní Marie dosud nespala; měsíc nakukoval úzkým oknem do komořice, zelenavé světlo rozlévalo se po hrubých kamenných dlaždicích, prozařovalo dlouhým, měňavým pruhem

vzduch, avšak studené a neklidné to světlo jako by v sobě skrývalo cosi demonického. Pruh, jenž do komořice pronikal, byl podoben ohromnému hadu, jenž světélkujícím tělem mírně komíhá. Paní Máři hleděla na světlo, hlavu dlaní podpírajíc. Myslíla na minulé časy, na krásné dny dívčí svobody. Jak příjemným tehda zdál se jí život. Pohádkou. Pak přišel Voksa a zamilovala si jej, ačkoliv nevynikal krásou, ani rodem, nebo velkým bohatstvím. Chudý zeman, avšak silný, statečný, poctivý a dobrý. A jak ji miloval! Myslíla na něho a myslíla na ono dítě, jehož hrobeček snad nikdy neuhlídá, myslíla na nedávné utrpení a zaplakala, tiše, kvílivě, jako raněné ptáče.

A pak opět začala myslet na svobodu.

Vyprostit se.

Uniknout z klece, vrátit se k těm, k nimž srdce i povinnost volá. Vrátit se a pomstít za přestálé utrpení.

Najednou zvedla hlavu.

Kdesi daleko v zámku zaskřípěl klíč.

Ozvaly se hrubé kroky.

Blížily se . . . Blížily se . . .

Paní Máři naslouchala s tlukoucím srdcem. Napřed ji napadla bláhová myšlenka, že to pomoc, že to vykoupení.

Snad Voksa ji našel.

Snad Pardus . . . Snad ten vysoký, hubený rytíř s cizím přízvukem, jenž už v Uničově se jí zastal, jenž Němce, Uhry v kolbu vyzýval. Och, och, kdyby některý z nich . . . Jak by zajásala, jak vesele by mu letěla vstříc! Zvedla se na loži a napiatě naslouchala. Kroky už ozývaly se nedaleko. A najednou pomyslíla na Kornise, jehož na smrt nenáviděla, na Salzara, na Huberta Volfa. Což jestli . . . ti lidé celé dny pijí, celé noci . . . což jestli . . . Nedomyšlíla, naráz vyskočila z lože a počala se rychle oblékat. Kroky zastavily se před jejími dveřmi, skulinami, sparami pronikalo světlo kahanu, rudé, třaslavé. Nějaká ruka sáhla na závoru, kov zaskřípěl . . . Paní Máři hleděla na dveře očima tygra, připraveného ke skoku, avšak v čas víčka sklopila, dlouhými, tmavými řasami zaclonila oheň, z očí planoucí . . .

Dveře se rozlétly . . .

Vešel Kornis, v obličejí červený jako uvařený rak. Červeně přemohla přirozenou smědost obličejí, neboť krev rocným proudem hnala se do hlavy a hlučela, šuměla, jako v době poyocně jezy hlu-

čívají. Zpod obočí vyšlehávaly divoké plamínky náruživosti, ruka rozsvícený kahan držící, třásla se jakoby v horečce.

Kornis zavřel dveře, popošel, kahan postavil na okovanou truhlici, ruce na prsou založil, hleděl na paní Máři. Čekal, že ji nalezne v loži, spící, když ji uviděl před sebou, v prvním okamžiku byl zmaten a nevěděl co říci, co učinit, kam se vrátit. Smělost jako by pohasla. Okamžik stál před paní Máří jako beán před učitelem, hleděl na ni trochu neklidně, trochu s obdivem. Jak je krásná! Je v tom polosvětle krásnější nežli kdykoli jindy. Jaké líce, jaké retы, jaké poprsí! Zazdalo se mu, že nikdy neviděl tak spanile rostlé postavy, že poklad nevýslovné rozkoše objevil, oheň, jenž rozžhaví v jeho cévách každou krůpěj krve. A najednou troufalost opět vzrostla, vášeň bouřlivěji zašuměla, nějaký hlas mu šeptal: hlupáku, proč se bojíš, proč stojíš jako plísňený kluk? Tak je krásná... obejmi ji, líbej, ani čert už ti ji nevyrvе. Líbej, dokud čas, dokud chuf... Pokročil a řekl:

— Paní...

Okamžik uvažovala. Má mluvit, odpovídat, má mlčet? Viděla tvář nápojem i vášní zbrunátnělou, pochopila, co jí hrozí. Pochopila též, teď že konec hry, mlčením že se neubrání, ctnost nezachová, neboť opilec nezná ohledů. Avšak kdyby promluvila... snad by z něho něco vytáhla, zprávu, po níž usilovně dychtí... Hleděla na něj zpod dlouhých řas a najednou vydechla:

— Polekal jste mne, rytíři. Co zde chcete o půlnoci?

— Vás!

— Nerozumím, urozený rytíři.

— Vás chci, neboť jste krásnější nad všechny ženy, jež jsem dosud poznal. Škoda takové krásy pro onoho medvěda, o němž v Uničově pravili, že je vaším chotěm. Škoda jí pro něho, paní, neboť on takového pokladu nezasluhuje.

☞ Paní Marie zachvěla se radostí. Z toho, co slyšela, usoudila, že její muž je živ a zdrav, snad se Němcům vymknul. Kornis opět se ozval:

— Paní, na rukou vás budu nosit!

— Promiňte, rytíři, nesluší se takto s vězněm hovořit. Zajal jste mne proti všemu právu —

☞ — Slovo řekněte a budete volna jako pták v povětří, spanilá paní. Jediné slovo —

— Nuže, pusťte mne, rytíři, k mojí rodině a já se do smrti budu za vás modlit

— Nestojím o modlitby!

— Nerouhejte se, pane.

— Eh, co, po smrti ať mne třeba všichni čerti v pekle smaží! Něco jiného chci. Líbejte mne, podrobte se mojí vůli a pustím vás, krásná.

— A kde mne to držíte? — rychle řekla.

— Ve Vitberku, nedaleko Oder.

— Toť velmi daleko od Uničova.

— Museli jsme, neboť tak daleko hnala nás ta kališnická rota. Ostře nás šlakovala.

— A co se stalo v Uničově? Nic nevím, neboť smysly mi službu vypověděly.

— Tam nás přepadli Korybutovci a s nimi kališníci, žel, pevné město oparovali.

— A můj muž?

— Nevím, kde je ten medvěd. Snad jej vysvobodili, neboť z našich málokdo utekl, město se všim padlo oněm stupkům do rukou. Avšak proč se po něm ptáte? Zde jste v mojí moci, zde vás nenalezne, nikdo vás nevysvobodí, leč vy sama, rozumnou povolností. Moje rety po vašich dychtí.

— Taková je cena za svobodu?

— Taková, krásná paní.

— A žádná jiná?

— Žádná jiná!

— Můj muž mne vyplatí. Žádejte, kolik chcete.

— Já vás neprodám ani za uherské království. Chci polibky, anebo —

— Pak nic nedostanete, rytíři.

— Podrobíte-li se, bohatstvím vás zahrnu, stříbrem a zlatem, v brokátu i atlasu budete chodit, v rouchách, jimž podobných snad ani uherská královna nemá, pěkný zámek vám vystavím, tam paní budete, sokolníky vám zjednám, smečku ohařů koupím, englických, jakých tu nikdo nemá.

— Tak jste bohat?

— Nebojte se, já slovu do stojím!

— Však jiné musíte slibovat, pane, jiné, nějaké harapanně, ano, helmbrechtné ženině. Já věrnost muži slibovala a svobodu i bohatství nechci, svědomí nedá.

— Paní!

— Jděte, rytíři! — řekla velitelsky. Její oči zablyškly, prstem ukázala na dveře. Kornis hleděl na ni chvíli, v obličejí barvy měnil, na konec brunátná opět pole opanovala. Zašklebil se a zachechtal:

— Jako královna! Opravdu, jako královna!

— Prosím vás, pane, zaklínám vším, co je vám svato, jděte, opusťte mne.

— Mně nic tak svato není, abych pro to sladkého hříchu se zřekl. A vám k vůli nechal bych se z ráje vyhnat, i kdyby tam bylo sebe krásněji. Zachtělo se mi vás líbat a budu vás líbat po dobrém, nebo po zlém!

— Násilím hrozíte?

— Mohu hrozit, neboť jsi v mých rukou.

— A rytířské zákony?

Démonicky se zachechtal:

— Paní, och, prosím, kdo se kdy doví, že jsem je přestoupil? Nebude žalobce, neboť za to hlavou stojím, že vy se s osudem brzo s ííte a ná toho českého medvěda zapomenete.

— Nadarmo toužíte.

— Hořín.!

— Špóřte, avšak mne nedostanete!

— Musím tě líbat, musím a budu! — vzkřikl, a rozpřáhnuv ramena, hnál se po paní Máři, jež hbitě uhrula. Klopýtl o stoličku, avšak nepadl, znova za ní skočil, již ji držel za rameno. Vykřikla a Kornis, dotíraje na ni, chechtal se:

— Jen volc, neviňátko, uvidíš, koho se dovoláš! Chceš-li, já pachelky zavolám a oni tě podrží, abys se nemohla bránit.

— Ohavo!

— Jen spílcj! Však budeš líbat! Za každou nadávku sto hubiček. Nuže, platí? — hlučel Kornis a znovu uhodil na paní Máři. Skočil, vrhl se na ni jako jestřáb na holubici, objal ji, chtěl políbit, avšak paní jej tloukla po rukou, po ústech, kousala, škrábala. A šlechtic, v obličejí temně brunátný, pěnu na rtech, oči vášnivě vytrieštěné, zápasil s ní jako zápasník s čiperným soudruhem, tiskl ji, přemáhal, avšak ona, přirozenou silou nadaná a pudem sebeobraný vedená, bránila se velmi houževnatě. Potáceli se po komořici sem a tam, oba

vášniví, divocí, mlčící, podobni dvěma velikým jelenům, kteří srazili se v době říjení a parohy v sebe zapletenými cloumají tak dlouho, dokud jeden druhému vaz nezlomí. Oba těžce dýchali, chroptěli, jejich obličej se téměř dotýkaly, oči v oči zabodené, jejich svaly se napínaly, až v páteřích lupalo. Kornise pobízela bezmezná vášnivost, hořel od okamžiku, kdy tělo paní Marie ve svých rukou ucítil, bojoval, jako bojuje zvíře, jehož samčí pud náhle propukl, tiskl paní ukrutnou silou, klátil ní, jako vichřice stromem klátí, avšak paní ještě se bránila. Byla o půl hlavy vyšší a její svaly nezadaly Kornisovým, leč zápas trval dlouho a posléze počala ochabovat. Kornis zaryčel jako medvěd, najednou ji uchvátil kolem pasu a vlekl na lůžko, na čele žíly k prasknutí naběhlé, podobný vlkodlaku, o němž staré služky na vsi vyprávěly. Zajásal, jist vítězstvím, avšak v tom okamžiku, kdy již ji na lože kladl, vysmekla se a opět stranou uskočila. Na okně zahlédla cínovou konvici, hrubou, nevzhlednou, těžkou. Vrhla se k oknu, bleskným pohybem uchvátila nádobu za ucho, vypíala rameno a dunivá rána dopadla na holou Kornisovu lebku. Uher strašlivě zaklel a padl na zem, zalit krví, z hluboké rány vytékající.

XXXV.

Paní Marie si oddychla, když Kornis zhroutil se pod tíhou úderu. Instinktivně přistoupila k oknu a počala dýchat zhluboka, neboť cítila, že se o ni pokouší mdloba. Zápas s vášnivcem ji vysílil, hodnou chvíli nemohla promluvit, vykřiknout, rty se zimničně chvěly a třásly se i prsty, jež dosud svíraly ucho konvice. Teprve po chvíli se vzpamatovala, setřela s čela pot, stlačila pod sítku vlas, zápasem uvolněný. Obrátila se, hleděla s hrůzou a nenávisť na Kornise, jenž ležel na zemi bez pohnutí a krev droboučkým praménkem řinula se na kamenné dlaždice; jeho ostříhaná hlava ležela právě v plném proudu měsíčního světla a následkem fantastického osvětlení vypadala strašlivě, jako hlava umrlce, sinavá, zsinalá až na ten rudý pramének chlípějící krve.

Je mrtev?

Je živ?

Paní Máři sehnula se k přemoženému nepříteli. Ještě dýchal, ale nějak těžce, sípavě. Je živ, je, avšak několik dní si poleží — kůže by raději byl mrtev, kůže by dal pokoj navždy! Hnusil se paní Marii, protivil svou vášnivostí, bezuzdným výbuchem. Jak dorážel, sršatec!

Jak ji tiskl — dosud cítí jeho vřelý dech na líci, na rtech. Dosud ji pálí jako osutina.

Paní Marie byla cudně vychována, ctnost byla podstatou jejího názoru na život. Raději smrt, smrt v mukách nežli takový hřích — říkala si. Lépe zabít protivníka, neboť krev prolitá v sebeobraně, padne na hlavu toho druhého, jenž donutil zabíjet. A Kornis ke všemu byl odporné víry a z národa, jenž ukrutně Čechy tiskl. Maďaři, Kumaní, Sekelové, Jazygové pobíjeli český lid na dědinách i ve městech; když král Zikmund vtrhl na Moravu, když bojováno u Strážnice, u Znojma, u Nedakunic, když pověstný Pipo z Ozory drtil moravské husitství, Zikmundovi Uhři pokojné obce přepadali, ženy a děvy znásilňovali před očima jejich manželů, otců; děti vraždili, trupy nemluvňátek na ploty napichovali podél cest, pálili, kradli, vraždili bez slitování, neuplynul den, aby někde na Moravě nehořely hranice, na nichž hynuly oběti náboženského fanatismu — čeští stoupenci kalicha. Uhři pobíjeli selský lid po stech, po tisících — avšak zvuře vyvolávala nový odpor, fanatism opět fanatism. Nenávidění Čechové počali nenávidět. Kornis byl Uhrem, byl krevním bratrem těch, kteří po moravských končinách neviňátka vraždili — již to stačilo k nenávisti. A on ještě biskupovi sloužil, biskupovi, Němcům! Paní Máři jej nenáviděla a pohrdala jím z hloubí duše. A nyní ještě ten útok. Hleděla na poraženého přísně, tvrdě, neměla pro něj po tom, co se stalo, jediného zákmitu soucitu.

Leží jako neživý.

Až vstane, až se probudí z mráкот. Paní Marie pevněji stiskla ucho cínové konvice. Byla odhodlána uhodit znovu a důkladněji, pakli ten sršatec opět se na ni vrhne. Najednou ji napadlo, že snad dveře nezavřel, že by mohla ven a z hrádku, kamkoliv, třeba zpět do lesů, třeba mezi medvědy a vlky. Překročila bezvládné tělo.

Dveře se otevřely bez hluku.

Vzala kahan, vyšla, bledá jako duch, srdce nepokojně klepalo, bylo slyšet každičký jeho úder, jakoby ve zvon.

Kráčela pustou chodbou.

Cesta zdála se jí nekonečnou a přece utekl pouze okamžik. Najednou stanula před železem pobitými dveřmi, na klíč uzamčenými. Klíč chyběl. Zatřásla jimi — nepovolily. Jediné dveře mezi ní a zlatou svobodou — avšak ty dveře, ty zámky dobře drží, nepovolí! Leč chodba tu nekončila. Prudce zahybala stranou, paní Máři napadlo, že snad tam nalezne východ, že tam překážky nebude. Šla dál, uviděla

menší dveře, otevřela je, avšak vstříc jí vyletěla strašlivá německá nadávka, tak ošklivá, že se úžasem otrásla, zároveň jí cosi těžkého zafičelo kolem hlavy. To rozespálá paní Hildegarda myslila, že se Korhel, manželík, vrací s lampášem v hlavě, a na uvítanou poslala mu nadávku i těžkou škorní. Paní Máři rychle přirazila dveře a spěchala dál. Uviděla ještě jedny — právě když chtěla sáhnout na kliku, otevřely se, z nich vyrazil těžký puch rozlitého piva a čoud uhasínajících draček. Mezi dveřmi objevil se mladý Salzar, červený, rozespálý. Udiveně pohleděl na paní, zív, sykl a znovu počal ji měřit očima.

— Vy tu? — řekl posléze.

— Ano — vydechla.

— A kde je Kornis?

— Tam — hodila rukou kamsi dozadu, do tmavé chodby. A z očí vyšlehl nenávistný plamen.

— Vnikl k vám? Hm, to jsem si myslil, když jsem jej v piterně neviděl. A vy jste mu patrně utekla? Ha, ha, to je dobré, to mu patří!

— Pane, pojdte se mnou, pomozte mi jej odnést. Leží ve své krvi a potřebuje ranhojiče.

— Jakže? Vy jste —

— My jsme spolu zápasili a on —

— Kornis podlehl! Chacha! Kornis podlehl. To pravda, vy jste statečná žena a škoda, že jsme nepřátelé. Statečná, Herrgott von Mannheim, statečná, avšak hranici přece neujdete, leč že byste se bludů zřekla. Avšak pojdme! Nenapadlo mě, že na konec zahraji si na milosrdného Samaritána. A on vás v pokojíku přepadl?

— Ano.

— A vy jste se bránila. Ha, ha! Rozkošná svatební noc! On na vás hnal a vy —

— Dala jsem mu konvicí do hlavy.

Salzar hleděl na paní Máři s údivem, v němž bylo i trochu obdivu. Hlavně však přál Kornisovi tu ránu do hlavy, přál mu výplatu, už proto, že mu trochu záviděl kořist. Když hleděl na paní Máři, znovu mu vstoupily do hlavy myšlenky, které už cestou jej pokoušely. Ach, ano, avšak mezi ním a paní stojí divoký Kornis, jemuž nezáleží na ráně mečem! Nevstoupí mu do cesty, aspoň nyní ne, avšak smát se mu bude, až se z mrákot probere. Smát a smát, až se strop zachvěje.

Rytíř!

A ženou byl poražen!

... zavřeštěla nějakou nadávkou, vyhodila nešťastného seladona z komořice...
(Str. 180)

Ženou, pouhou zajatou. Avšak najednou napadlo Salzara, že paní Máři nyní docela rozumně vypadá, rozumně hovoří. To se tedy přetvařovala . . . och, jak chytrá je tato husitka! Znova na ni pohleděl s obdivem a počal krátký vous hladit, spokojeně jako člověk, jehož napadla chytrá myšlenka.

Kornise odnesli na lože. Salzar počal mu krev s čela smývat, studená voda probudila Uhra z mrákot. Pootevřel oči, sáhl si na hlavu, zaklel, avšak nemohl vyskočit, nemohl se na paní Marii vrhnout, Salzar nedopustil. Po několika dnech, když se rána Kornisova poněkud zacelila, odjeli do Příbora a na Hukvaldy, neboť došla zpráva, že Korybutovci od Oder odtrhli, že jdou k Šternberku. Odjeli, paní Máři nechali na Vitberku, ať tu zatím pobude, ať tu zkrotne, však ji samota učiní povolnější — říkal Salzar. A Kornis chtě nechtě svolil. Nevěděl, že den před odjezdem Salzar dlouho hovořil s paní Hildegardou, že jí perlový náhrdelník a prsten s velkým karbunkulem slíbil. Odjeli a na Vitberku opět bylo pusto, smutno. Paní Hildegarda opět vládla železnou rukou nad sklepy a pan Hubert Volf chodil po tvrzi s hlavou svěšenou jako člověk, jenž na ztracený ráj zapomenout nemůže.

Den po dni plynul.

Jaro uteklo, slunce hrálo stále víc a více, po čase počali sedláci kosy naklepávat, srpy brousit. Avšak v zajetí den dni jako vejce vejci podobný. Paní Marii bylo na Vitberku v úzké komořici, již neopouštěla, teskno k zalknutí, uprchnout nemohla, neboť ji dobře střežili, ani manželovi vzkázat, kde je, kde vzdychá. V hoři aspoň jedno ji těšilo: vědomí, že milovaný Voksa je živ a že Němci v Uničově utrpěli porážku. To poslední zdálo se jí být zadosťučiněním za osobní příkoří a božím trestem na pyšné odpůrce kalicha. Časem dusila ji starost, jak bude dál, co se stane, zdali Kornis se pro ni vrátí, zdali znovu pokusí se o útok. Tušila, že přijde, že se dosud vášně nezřekl, pohled, jež na ni vrhl, když odjížděl, pověděl jí, že není všemu boji konec. To sám oheň vyšlehl z jeho oka, nenávisť i touha, hrozná, bezuzdná vášně, jež může být pouze mořem slzí a krví ulita. Časem přišla paní Hildegarda a počala jí cosi po německu vyprávět, všemu nerozuměla, pochytala jen tu a tam nějaké slovo, o tom druhém, o Salzarovi, jaký je dobrý, rytířský, jak ji chránil, když Kornis v návalu hněvu chtěl na ni s tasenou miserikordií letět. Kornis, ten že divoch divošský, ale ten druhý, ten že vzácný rytíř. Paní Máři poslouchala a neposlouchala, nevěděla, kam bije kolozubá Hildegarda. Jednou přišel římský kněz, hladký jako úhoř, sladký jako med, s falešnými očima, oholený, dlouhý, v dlouhé

sutaně; začal po česku, o víře, o kališnicích, jak bloudí, jak peklo na všechny, kdož se Husova bludu chytili, čeká, jak se tam v žhavém oleji smažit budou. Mluvil dlouho napřed úlisně, pak vášnivě, avšak paní Máři mu neodpovídala, mlčela, ať se ptal na cokoliv. Odešel mrzut, bručel cosi po německu, vztekla, jako kocour, ježž polechtali žhavým hákem, avšak po čase přišel opět, veselý, hladký, usnívající se jako milius. Páchl kadidlem na hon cesty, jako by právě od oltáře přišel; snad ve tvrzi ďábly vykuřoval. Opět začal o víře, o ráji a pekle, kdež strašlivý Lucifer vladaří svým plukům, opět mluvil dlouho a hladce i drsně, vášnivě, když sladkost nepomáhala, než ani tentokráte nepochodil. Odešel s kletbou na rtech, dvěma uhodil a vícekrát se tu neukázal.

Jednou, jakoby omylem, vešel k paní Máři osmahlý, jednoruký Hubert Volf, čpějící páleným; natrásal se jako červený kokeš na dvorku, pás popotahoval a sladce se tvářil, cosi žvatlal po německu, avšak nedopověděl, paní Hildegarda byla tu jako na koni; rozzuřená, očima děsně loupající; zavřeštěla nějakou nadávku, vyhodila nešťastného seladona z komořice a venku jej trestala, uhodila jej hrubou škorní po hlavě tak prudce, že několik dní musil chodit s obvazkem.

XXXVI.

Družina páně Voksova nadarmo kvapila na Hukvaldy, biskupova Uhra tam už nezastihla. Odjel, ztratil se — nechtěli rytířům povědět, kam. Teprve čiperný Plavec po dvou dnech námahy vypátral, že Kornis odjel do Polska, s listy biskupa Jana, že velmi spěchal, hrabě naléhal, aby mu dobrého koně dali, a že jistě už překročil Ostravici, ba snad i Vislu. Plavec bernou mincí nešetřil a proto se dověděl, že pan Kornis přijel na hrad pouze s mladým Salzarem, jenž hned příštího dne vrátil se do Olomouce s houfem, který v oné krajině pro biskupa najal nějaký rotmistr, pijavka přeukrutná. Odjel s oním vojskem, Kornis však zůstal, neboť byl potlučen a ležel pět dnů, ani z pokojíku nevyšel. Asi za týden pod hradem našli postřeleného pana Hrocha, biskupova posla; už chroptěl, dokonával, avšak přece pověděl, že byl poslán do Polska s důležitými listinami a že jej nedaleko hradu postřelili valašští zbojníci. Kornis vzal ony listy a odjel do Polska. Víc Plavec nezvěděl, především nic o paní Máři. Bylo jisto, že na Hukvaldech není, nikdo ji tu neviděl, přece by ji neukryli jako jehlu, jako

vlas, aby nikdo ji nezahlédl. Snad ji schoval někde jinde, snad ji na cestě zahubil. Dokonce vyskytl se názor, že paní Máří uprchla, nebo že ji sedláci vysvobodili. Kdo potloukl Kornise?

Rytíři dlouho seděli v chudé krčmě pod hradem, rokovali, co nyní činit.

— Jeďme do Polska — naléhal Voksa.

— Vraťme se na Hunčovice — vrčel mladý Vlček z Dobré Zemice.

— Čekejme — usoudil Pardus.

— A proč? Na koho zde čekat?

Jan Pardus pokrčil rameny, mlčel.

— Lépe koně popohnat, Uhra dostihnout a vynutit z něho, co s paní učinil.

— Nebo chytnout mladého Salzara a posadit mu nůž na hrdlo — řekl Plavec.

— Ano. Ano. I Salzar mnoho ví!

— Jistě při únosu pomáhal, šelma.

— Avšak, bratři, kdo jej chytne? V Olomouci nemožno, tam plno biskupových žoldáků.

— Pravda. Nelze jej chytit jako brávníka.

— Chytit Kornise je však stejně těžké. Je-li poslem, nese-li nějaké listy, pak jej polské úřady ochraňují, kasteláni nad ním bdí. Komu by mohl biskupec psát, ne-li králi? A posel v takovém případě je nedotknutelný — řekl Balthasar Vlček, je-liž polské mravy a zvyky dobře znal.

— Ano. Ano. I u nás vyslanec nedotknutelný — potvrzoval Jan Pardus.

— Po dobrém nám Kornis neodpoví!

— Ba, neodpoví . . . leč paní Máří přece opustit nemůžeme, něco pro ni učinit musíme.

— Snad už je mrtva, chuděra, snad už ani nepotřebuje naší pomoci.

— Dokud jistoty nerí, věrme, že krásná paní žije. A já myslím, že nejlépe učiníte, uposlechte-li mého návrhu — řekl Jan Chudobín.

— Mluv, pane! Ty dobře poradíš, neboť jsi z nás nejzkušenější! — volali rytíři.

— Nuže, já toto navrhuji: pan Voksa z Řimic ať se se svými na Hunčovice vrátí. Plavec ať zůstane zde, ať šlakuje nějaký čas kolem zámku ať strážuje v okolí, snad uhodí na nějakou stopu. Kornis přijel

odněkud, satan jej sem na svém plášti nepřinesl a každé zvíře stopu zanechá, i člověk. Snad někdo přece viděl Kornise přijíždět a směr udá. Já s hrabětem de Lys a s mladým Vlčkem do Polska pojedu, naleznou-li Kornise, přinutím jej, aby pověděl, co ví o paní.

— A skryje-li se za nedotknutelnost?

— Pověsím se mu na paty a zabiji jej, až nedotknutelnost pomine, až hranice překročí.

— Pravda. Nic jiného vlastně nezbývá — řekl Plavec. Také ostatní, přisvědčovali, pouze Voksa bručel, že se nevrátí domů, že hoře a hněv nedopustí, leč ostatní jej počali přemlouvav a Voksa posléze svolil ke všemu.

Ještě téhož dne rytíři se rozloučili, větší houf odjel k Příboru, Jan Chudobín s hrabětem de Lys a mladým Vlčkem z Dobré Zemice dal se po silnici k Místku. Jeli krajinou přerokošnou, hornatou, lesnatou, vonící novým, dosýchajícím senem. Za nimi vypínal se památný Radhošť, dlouhý, mohutný hřbet zapadajícímu slunci nastavující, pod ním dvě ostré hory, nenepodobné dvěma velikým, vzhůru vytrčelým ženským prsům. Zapadající slunce lesy i holé gruně zlatilo. Posléze dlouhý Ondřejník, podobný odpočívajícímu gigantu, skryl pohled na Radhošť, na Kněhyni, na Smrk, avšak od Místku, jakmile oči proti vodě obrátili, opět užíli překrásnou panorámu a Vlček z Dobré Zemice, jenž z této krajiny pocházel, vysvětloval, kde Lysá, kde slavná Kněhyně a co pod nimi, chválil, jaký zde kraj přerokošný, ale biskup také po všem ruku natáhl, i sem do té boží krásy sršaté Němce volal. A Chudobín oči protíral, i hrabě de Lys, překvapen, hleděl na tu nádheru hor, gruní, lesů, na Lysou, jejíž holý vrchol v červánkách plál jako růžový karbunkul, na údolí bystré Ostravice, na široký, mohutný klobouk Smrku, tmavým, neproniknutelným hvozdem pokrytého.

V tom čase Kornis dojížděl ke Krakovu. Spěchal, jel rád, neboť poznal, že biskupovi na listech mnoho záleží a zavděčí-li se mu, dobrá odměna jej nemine. A pak — čím dále od paní Máři, tím lépe. Ano. Pozapomene snad na ni, pozapomene, avšak nezapomene! Po té ráně konví do hlavy — když se vědomí vrátilo — zuřil jako ďábel, křičel, z lože vyskakoval, byl by ji zabil na místě, zaškrtil, kdyby byl mohl. A zuřil stále, zvláště proto, že rána se po několika dnech, následkem pádu s koně, obnovila — avšak mladý Salzar, jenž svoje vlastní zájmy s kupeckou obratností dovedl skrývat, namluvil mu, že na trest dost času, napřed třeba myslet na rozkoš, na slast, na polibky; však že paní Máři se ráda poddá, že vyskočí, zajásá radostí, jakmile jej uvidí; už

nebude cínovou konví bit, cha, cha, nebude mu hlavu drtit — ačli jí popřeje dost času, aby přemýšlela o svém postavení. Neukazovat se na Vitberku, měsíc, dva, tři, čím déle, tím líp! Však pěkná paní zkrotne jako vlče na řetěze . . . Kornis bručel, s počátku nevěřil, že by takový obrat byl možný, leč Salzar mluvil velmi přesvědčivě, znovu radil, aby na paní po několik měsíců nemyslel, aby ji nechal v moci té babizny jeduplné, té paní Hildegardy, to že jsou zlaté ruce pro jeho účel: baba krásné paní každou hodinku života osladí tak velice, tak vrchovatě, že by paní třeba Luciferovi se poddala, jen aby ušla z drápů oné kolozubé Megery. Jen pár měsíců krotit náruživost a pak sladké ovoce samo do klína spadne . . . Tomu Kornis už počínal rozumět. Když si vzpomenu na vzteklu paní Hildegardu, pomyslel, že svatá pravda, že by ani nejotrlejší čert se sršatou babou nevydržel. A s obdivem tehda hleděl na Salzara: liška podšitá, jak bystře uvažuje! Pravda, nač by se s tou husitkou po světě vlácel, dokud nezkrotla, proč by se s ní rval a nové boule tržil. Na Vitberku je zatím bezpečna. Nechá ji tam — však nadejde čas úspěchu a pak budou polibky bez boje, bez hněvu. Má pravdu Salzar: byl by v tom čas, aby na Vitberku za nějaký měsíc nezskrotla . . .

Kornis vjel do Krakova; vzal dva listy, jeden králi Jagiellovi a druhý mozku všeho katolického duchovenstva polského, faráři u sv. Floriána — proslulému Zbyhněvu Olešnickému.

Král byl na lovu, avšak Olešnický seděl doma a Kornis ještě téhož večera jej vyhledal. Zastal jej v prostorné, klenuté pracovně, vyplněné tlustými folianty, knihami pěkně vázanými, urovnanými v librářích vzácné práce. Zbyhněv Olešnický, muž asi třicetiletý, ohromné postavy, majestátní, úctu vzbuzující, oděný prostou černou sutanou, seděl u stolu, nad nímž visel starý, dřevěný krucifix, a četl nějakou listinu. Jeho vysoké, pyšné čelo krabatilo se pod dojmem zprávy, jistě nemilé; na pěkně řezaných rtech ulpěl hořký úsměšek.

Pan Kornis zvědavě hleděl na faráře, s nímž si biskup dopisuje. Věděl, že nemá před sebou obyčejného faráře, i v Olomouci slyšel, že Zbyhněv Olešnický je mužem budoucnosti, protože je chytrý, vypočítavý, silný a smělý a hlavně proto, že za ním veškeré kněžstvo stojí. Už mu i biskupství dávali i kancléřství, zatím jen přátelé, avšak i král brzo obě mu nabídne a pak Zbyhněv bude pánem situace. Pak svoje zámysly provede, Vitoldovi i Jagiellovi bude poroučet.

Farář otočil výraznou hlavu, pohleděl na rytíře jako král, svojí síly vědomý. Řekl:

— Co mi neseš, pane?

— List olomouckého biskupa.

— Joanes Ferreus dlouho nepsal. Tys tedy z Olomouce? Co u vás slyšet o Korybutovi? Je dosud v Čechách, dosud u Karlštejna?

— Dosud a nedaří se mu.

— Slyšeli jsme. Ten Korybut mohl také učinit něco chytřejšího, Karlův hrad je pevný, má výbornou posádku a Korybut si o jeho bašty hlavu rozbije. Chtěl-li se v Čechách udržet, měl začít lacinými úspěchy, jistě tam dost hradů a měst, jichž snadno možno dobýt. A Karlštýn měl nechat Žižkovi, aby slepec ostudu odnesl. Kdo byl třeba jen jednou poražen, mnoho ztrácí, ale kdo hned na počátku svého vladaření jde si pro jistou porážku, ztrácí všecko. Nezdary vůdcové odnášejí. Avšak Joanes Ferreus v minulých dnech také byl bit?

— Ty už víš? — podivil se Kornis.

— My víme všechno, co chceme vědět. Leč posad se, přečtu list, snad bude třeba odpovědi a někdy je lepší ústní odpověď nežli písmo, jež může padnout do rukou nepovolaných.

Kornis usedl a farář rozlomil pečeť; dlouho četl, chvílemi se usmál. Posléze odložil biskupův list a řekl:

— Joanes Ferreus je příliš horkokrevný, nejraději by ty kacíre už viděl na hranici, v ohni, všechny do jednoho. Pobízí nás k činu, ale my neleníme. Sděl mu to, pane. Korybut bude z Čech odvolán, Vitold se poddá, neboť císař Zikmund počal jednat o spolek s pruským řádem křižovnickým, to nůz na polské i na litevské hrdlo klade. Křižáky nás straší.

— A vy?

— My bychom se po Grunevaldu nelekli, kdyby sázka za hru stála — pyšně řekl Olešnický. A hned dodal: — Vyříd biskupovi, ať císaře požádá, aby jednání s řádem protahoval, aby strašil Polsko, ale v závazek ať nevstupuje! To by znamenalo konec, vojnu a my bychom tu vojnu vyhráli, císař by ale prohrál dvě koruny.

— Nerozumím ti.

Zbyhněv se usmál, jako se usmívá učitel, když mu žák naivní otázku klade.

— Nuže: kdyby císař smlouvu s křižáky podepsal, Polsko i Litva pohlížely by na tento čin jako na vypovězení války. Křižáci nejsou připraveni na velké tažení a také císař Zikmund je vyčerpán, s Čechy si rady neví. Němci hynou, chátrají, houf českých sedláků je zažene na útěk. Nezapomenuli jsme dosud na Žatec.

— Avšak je právě vyhlášena nová kruciata ve Slezích, v německé říši — namítl Kornis.

— Hlavou ručím za to, že se vůbec Němci nesejdou. Bojí se Čechů jako ohně.

— Slezaci už se hýbají.

— A jejich tažení skončí jako to před rokem, k Polici, k vrchu Ostaši. Utekli, když se vymstili na nevinných dětech. Avšak pojďme dál: kdyby Zikmund zavázal se pruským křižákům, je vojna a Poláci porazí i Zikmunda, i křižovnický řád. Avšak brachu, kdo by z toho měl prospěch? Napřed my, pravda, neboť Polsko by takovým vítězstvím vyšinulo se v čelo evropských států, primus inter pares by stálo, nové provincie by získalo, bohatství veliká. Kdybych byl j e n Polákem, pane, věř, připravoval bych tuto válku se vším úsilím, neboť ona by Polsko velmi vysoko vynesla, v letech míru už dovedli bychom se upevnit tam, kam nás meč dovedl. Repeto, kdybych byl j e n Polákem, jiného bych si nepřál leč velké války, ovšem války za nynější příhodné konstelace, kdy Uhry jsou oslabeny i Německo a kdy v Čechách byl by přirozený spojenec. Vyrostlo by Polsko do úžasna. Avšak já jsem též knězem a myslím, p ř e d e v š í m knězem, sluhou naší svaté jednoty a tu i na ni myslit musím; kdyby Polsko zvítězilo nad řádem i nad císařem, vzrostla by současně moc Čechů, kalich by se upevnil nejen tam u nich, ale i na Moravě, na Těšínsku, v horních Uhrách, kdež Slováci o něm horují . . . nepřerušuj mne, pane . . . já vím, co mluvím, a mám dobré zprávy. A u nás, především u nás a na Litvě. Zde už dost kališníků! Víš, pane, jaké to kouzlo onen kalich v sobě chová? Uvažoval jsi někdy o tom, proč drobní měšťánkové řemesel nechávají, sedláci pluhu, proč chudí zemané mečů a pavéz chápou se, proč vojují? Proč ten kalich tak mocně k sobě táhne mnohé a mnohé?

— Neuvažoval jsem — řekl Kornis.

— Já ano. Hle, čeho symbolem je ten kalich: rovnosti. A po rovnosti vždycky lidé dychtí, opovržení čandalové v duchu nenávidí ostatní kasty. Dosud jen kněz měl privilej z kalicha pít krev Páně a hle, najednou prostředkem toho kalicha, jež Hus, Jeroným, Jakoubek a Křišťan v Čechách zavedli, stává se laik rovným pomazanému Páně, knězi, biskupu; ale, jelikož z téhož kalicha a totéž víno, mocnými slovy proměněné, ssaje i bohatý i chudý, urozený i prostáček, je opět symbolem rovnosti. Uvažuj, proč v řadách husitů stojí chudý Žižka, žebrák Chval z Machovic, nebo Otík z Lozy, nebo Krušina z Lichtem-

burka, Hertvík z Rušínova — a proč v jejich řadách nejsou bohatí Rožmberkové, zámožní Hasenburkové, nebo ten starý lakota Městecký z Opočna, proč od husitů odběhl pan Čeněk z Wartenberka, nebo na Moravě Petr Strážnický z Kravař. Kalich, toť hnutí chudých proti bohatým, bezprávných proti representantům moci. Panstvo na sebe vládu strhlo a ti malí cítí, že je tvrdou ta panská ruka, že nehladí, ale mrská. Proč oni vládnu a proč nikoli my, když jsme si před Bohem rovni, taková je otázka, pane, jež zajisté prošlehlá v mnohých hlavách. Jsou ještě jiné známky, ale tyto nám stačí. A nyní pohled do horních Uher . . . tam vy Maďaři (a ty, pane, nezapřeš, že jsi se v Uhrách narodil) utlačujete Slováky; oni mají svoje chudé kurie, vy bohaté zámky, latifundie úrodné půdy i všechen obchod. Nemyslíš, že v těch kuriích počnou hlavy dohromady sestrkovat a klást si všelijaké otázky, jež najednou mohou pohnout celým Slovenskem, stotisícem slovanských šavlí? A u nás . . . i u nás hrůza chudé šlechty zástěnkové, všelijakých armalistů, kteří na Litvě i na Červené Rusi krev prolévají a slávy nabyli, avšak větší díl kořisti obdrželi naši magnáti, kteří se na bojištích ani neukázali. He, jak je nebezpečný ten kalich! Mrě samotnému jakc knězi bylo by lhostejno podávat lidem svátost pod jednou, nebo pod obojí způsobou . . . Kdyby ten kalich zároveň nebyl pramenem všelijakých převratných myšlenek, kdyby nebořil staletý společenský řád. Ten zachovat chce naše svatá společnost a proto Čechové musí podlehnout, proto přácuji, aby Korybut byl z Čech odvolán, aby Poláci císaři Zikmundovi půjčili třicet tisíc šavlí na Čechy. Ale (Zbyhněv Olešnický se divně usmál) vaše štěstí, že jsem více knězem nežli Polákem, že poslušnost, k níž jsem se zavázal, když jsem toto roucho obláčel, přemohla zápal vlastenecký . . .

Zbyhněv se odmlčel. Kornis mžikal očima, hlava se mu točila, jako člověku, jež hledí kamsi do bezedné propasti. Venku trubači počali hlaholně vytrubovat na znamení, že král se vrací z lovu. Zbyhněv se zvedl, a pokynuv Kornisovi pravicí jako král, řekl:

— O tom, co jsi dnes, pane, slyšel, pomlč před každým, pouze biskupovi pověz. Vím, že biskup svoje nejlepší, nejvěrnější lidi posílá, proto zítra, prosím, přijď, svěřím ti důležité listiny. Nyní musím ke králi, promiň.

Kornis se uklonil a odešel do své hospody. Šel pomalu, ničeho si nevšímal, slova knězova neustále šuměla a hlučela mu v hlavě, podobná mocné strži, jejíž hlas všechny ostatní hlasy přehlušuje.

XXXVII.

Pan Kornis v Krakově zdržel se plně tři dny, neboť král, vrátiv se z honu, lehce ochuravěl a po dva dny nevyšel ze svojí ložnice, kdež trávil čas se svým zpovědníkem a farářem od sv. Floriána. Jagiello už hodně zestárl, ztratil veškeru energii, jen po ženských ještě někdy okem hodil a dokonce v pozdním věku na novou ženitbu pomýšlel, nejednou satanu pokušiteli nejen prst, ale i celou ruku ochotně podal, avšak to mu nevadilo, aby opět nevrhal se na kolena před ohromným, černým krucifixem ve svojí komnatě a na celé dny nezavíral se s kněžími, kteří jeho nálady vždycky dovedli využít pro svoje záměry. Jagiello byl člověk podivný, Litvín, pohan, jenž spolu s polskou korunou a rukou Hedviky uherské, manželky vévody Viléma, přijal křesťanství. Za mlada hned spojoval se s křižáky, hned proti nim bojoval; s polskou korunou přijal závazek pokřtít Litvu a div, Jagiello, který obyčejně na závazky mnoho nedbal, snažil se tento přece splnit, snad pochopil, že pouze pokřtění Litvy může odstranit záminku nových křižáckých výbojů. Než vyskytovaly se také hlasy, že mladému Jagiellovi není nic lhostejnějšího nad křesťanství, jež přijal, že na oko se modlí, na oko tři mše denně slyší, avšak uvnitř že je pohanem jako jeho otcové a praotcové, že raději má litvinské lesní dábly, vzdychající na blatech, nežli křesťanské světce. Jeho žena Hedvika byla ženou jiného, živého muže, jehož snad milovala, neboť byl hezčí, uhlazenější nežli jedlík řípy Jagiello. „Vdova“ po živém obětovala se, protože musela, protože tomu chtěli polští velmožové; snášela se s posupným Jagiellem, v jehož duši křižák s Litvínem zápasil. V pozdějších letech král uvázl v síti duchovenstva, snad přepadly jej záchvaty stařecké bigotnosti, snad však pouze uznal za vhodné zapálit jednu svíčku čertu a druhou Pánubohu. Od tohoto krále Čechové očekávali pomoc v boji s německou zátopou, avšak Zbyhněv Olešnický pracoval proti Čechům — též proto, že vítězství Čechů, vítězství kalicha zmařilo by jeho osobní plány, jež bezmezná ctižádostivost diktovala. Chtěl být nekorunovaným polským králem a věděl, že vítězství kalicha znamenalo by vítězství světského živlu nad duchovním u dvora, v politice. Polští zemané, chudí armalisté, zástěnkoví hrdinové by se od Čechů učili, od Táborců nebo Orebců, kteří hlásají, že kněží svého úradu se mají držet, majetků nehromadit, po vyznamenáních nebažít. Fi, to aby sám kornýfel byl husitským biskupem! Zbyhněv Olešnický připravil krále a ten přijal Kornise dost přívětivě a sliboval, že biskupovy stížnosti na Korybuta,

na Dobislava Puchalu i na Ostroleckého náležitě uváží. — Kornis vyjížděl z Krakova, když Jan Chudobín — jinou branou — do města vjížděl; tak se minuli — Kornis jel napřed do Ratiboře a do Opavy, proto jinou branou vyjel a ušel srážce; Jan Chudobín dva dny jej hledal v Krakově, posléze našel jeho ložument, hospodu, již rudobradý Němec držel, avšak dověděl se, že pan Kornis už dávno odejel, kam, nikomu nepověděl. Jan Chudobín tedy aspoň prohlédl si Krakov, proslulý Wavel, skorem stejně proslulé Sukiennice, jakýsi ungelt domácích i cizích kupců. Slyšel, že je Krakov hlavním městem polské říše, leč pomalu by tomu neuvěřil, zdálo se mu, že se octl spíše v hlavním městě některé německé provincie, v Sukiennicích, v chrámech, na ulicích, všude převládala němčina, v krčmách Němci pili svoje pivo, rudolící, otlí, spokojení, mnozí drahými šperky ověšení. Kam pohleděl, všude plno Němců a mladý Vlček z Dobré Zemice vyprávěl, že oni tu už mnohá a mnohá léta sedí, kupčí s východem i západem, s Armenci, s Tatary, s kozáky a Rusy, s Uhry; že všechna řemesla opanovali, domy kupují i statky, že ta čeládka peněz lačná všude, kam se člověk obrátí. Jako v Čechách, na Moravě, ve Slezsku. Snad na celém světě země není, v níž by Němců nebylo, všude zlato hrabou a pivo pijí. Po několika dnech sešel se Jan Chudobín s proslulým rytířem Závišem Černým z Garbova, jenž vracel se z husitského zajetí z Čech. Proslavený rytíř také o Němcích mluvil, také si na ně stýskal, neboť ještě na křížáky nemohl zapomenout — avšak na otázku, proč tedy slouží německému císaři, Záviše Černý nedovedl odpovědět. Mlčel — teprve po chvíli řekl, že král Zikmund je rytíř a proto že si ho váží. Leč Chudobín hned se ozval, zdali ten rytířem, kdo dané slovo ruší, kdo glejt dá a pak mlčí, když má ochraňovat. Záviše z Garbova opět hlavu sklopil, nemohl popřít, že to, co král Zikmund učinil, nesrovnává se se zásadami rytířstva. Málem bylo by k svádě došlo mezi oběma proslulými rytíři, než v tom došla zpráva, která mysl na jiné věci obrátila: litevský velký kníže Vitold dobyl právě úspěchu nad křížáky a jede do Krakova, k polskému králi. Hned začala řeč o křížácích, o Grunevaldu, kdež před lety rád utrpěl strašlivou porážku, o Ženujdi a Chelmské zemi, o litevském vojsku. Pan Záviše z Garbova dlouho vyprávěl, neboť u Grunevaldu pokrýl se nesmrtelnou slávou, a během řeči pozapomenuto na císaře Zikmunda. Jan Chudobín i hrabě de Lys přáli si spatřit Vitolda, velkého vítěze grunevaldského, a rozhodli se, že v Krakově pobudou tak dlouho, dokud neprijede. Jan Chudobín v duchu těšil se, že král na počest velkého křížete uspořádá

nějaký turnaj a že se mu poštěstí utkat s proslaveným panem Závišem Černým z Garbova, o němž se pravilo, že v celém světě nenalezl by protivníka sobě rovného. Jan Chudobín dal by vše za takovouto příležitost k změření sil a proto netrpělivě čekal na příjezd velkého Vitolda.

Leč nadarmo čekal.

Vitold nedojel. V půli cesty zastihla jej zpráva, že křižáci porušili čas průměrný, poplili vlastní slovo i víru, že s přemocí vpadli do jeho země. A starý Vitold obrátil se jako blesk, a co koně stačili, hnal se zpět, na Litvu, v čelo vojska. Tak Janu Chudobínovi ušla příležitost utkat se v rytířském turnaji s proslulým Sulimčíkem, jehož celá Evropa oslavovala jako korunu polské šlechty.

Po čase král odjel do Živiece a Krakov počal se pozvolna prázdnit jako rybník, z něhož všechny kapry vybrali. Za králem táhli kastelánové se svými dvořany, bohatí magnáti, vysoké duchovenstvo, náčelníci vojenských rot. Bohatší kupci a měšťané trousili se jeden za druhým do hor užít svěžího vzduchu, krásného počasí. I pan Záviše z Garbova odjel — opět dolů do Uher, k císaři Zikmundovi, jenž strojí se k nové válce proti Čechům.

Janu Chudobínovi v polopustém Krakově zastesklo se po Hunčovicích, nejvíce po onom krásném obrázku, který tam zanechal.

Chystal se k odjezdu.

Hrabě de Lys chtěl, aby se vydali na sever, přes Mazursko, k Vitoldovi, proslulému nepříteli křižáků; tam prý opět vojna zuří, tam snad možno vykonat činy rytířské a veliké slávy dobýt v zápolení s věrolomnou družinou bělopláštěníků. Tam zbraně řinčí, tam jistě ruch a radost být, nebojí-li se člověk rány.

— Pojedme k Vitoldovi — opakoval de Lys ráno, v poledne i večer, bez ustání.

Chudobín se mračil, odnátal. U Vitolda živo, pravda, avšak i v Čechách dojde k boji s Němci, k boji hrubě úpornému; i v Čechách možno slávu získat službou dobré věci, již by pravý rytíř vždy měl hájit. A tam snad i prokletého Uhra Kornise naleznou, snad něco pro onu zajatou krásnou paní budou moci učinit. Hrabě de Lys také se zakabonil, ale po chvíli hlavou pokývl a už o Litvě nezačínal.

Vyjeli.

Několik polských rytířů, s nimiž se v Krakově seznámili, provázelo je daleko za bránu. Všichni o Čechách hovořili a o Korybutovi, o slavném Janu Žižkovi — všichni se těšili, že se v Čechách brzo uvidí, že

tam pojedou a Němce i Uhry bít budou, ať se to páterkům líbí nebo nelíbí. Ej, vždyť jedna krev Čech i Polák a Němci oběma národům o krk strojí. Topor a na ně, to je nejlepší politika, neboť jen před silnou pěstí Němec uhne.

Jan Chudobín za Krakovem koně ostře popoháněl, netrpělivě hleděl do daleka, k horám na polskoslezském rozhraní. Klusal stále v čele houfu, neboť touha po vzácné bytosti jej ani na vteřinu neopouštěla, jakmile měl za zády brány staroslavného Krakova. Tam ve městě stále něco nového viděl, soudruhy nacházel, tam pouze mylil na souboje, na slávu, avšak jakmile krakovské věže zmizely s obzoru, před očima opět jedině vynořoval se onen zlatý obrázek, jenž v dalekých Hunčovicích ukryt je za devaterou stěnou.

XXXVIII.

Vdobě, kdy Jan Chudobín dojížděl k tehdejší metropoli polského království, ke Krakovu, objevil se v Hunčovicích nový host, velmi vzdálený příbuzný Dobšíka z Odrlic, pan Ondřej Střela, všeobecně zvaný Bezzemek, nejspíše proto, že sice byl zemanem z dobrého rodu, šlechticem, avšak nikde neměl ani pídě vlastní půdy.

Bezzemek přijel s poselstvím z Uničova, kamž náhodou dostal se z Čech. Ve městě doslechl o bitvě u Hunčovic, kde kdo chválil prozíravého náčelníka posádky, pana z Odrlic, a Střela hned si vzpomenu, že jsou z rodiny, ergo, že má právo navštívit jej a vypít u něho nějaký pohářík medoviny. Dobislav Puchala, když zvěděl, že se vypravuje na Hunčovice, dal mu list pro Dobšíka a naučení, aby vyhnul městu Litovli. Rytíř poděkoval, bodl koně, klusal bystře, spokojeně pohvizdoval, jako by jel na hody. Byl to jinoch asi pětadvacíletý, neveliký, hlavy kulaté, lící zdravě červených, vroubených kučeravým vlasem, šelmovského pohledu, silných rtů, nad nimiž trocha hnědého chmýří zvěstovalo urbi et orbi, že také vous bude, až Pánbůh více let popřeje. Obratný sekáč, nepřekonatelný lukostřelec a mluvka ještě nepřekonatelnější, voják a fanfaron, trochu hrdina z těch starých časů, jež zrodily Suchého Čerta, Sokola z Lamberka nebo Sulíka z Konice, a trochu šibal, jenž každého dne někoho pořádně musel pozlobit.

Ondřej Střela pocházel z rodiny, jež vynikala chudobou právě tak, jako statečností a humorem. Už jeho děd býval přítelem veselého povídání; jeho nebožtík otec byl častým hostem markraběte Prokopa,

jenž měl rád lidi udatné a veselé — než pan Ondřej všecy předky překonal, v něm jakoby se všechny charakteristické vlastnosti rodu soustředily a znásobily a zvláště u něho o dobrý nápad nouze nebylo, jako u bohatých Salzarů nebylo o denár. Slovo jako šíp vyletělo a vzdycky přilehlo. Od mladých let mečem si chleba dobýval, hned sloužil tomu pánu, hned zase onomu, neboť pro ostrý jazyk a neomalenou povahu nikde dlouho nevydržel; každý jej měl tak dlouho rád, dokud jej samotného pan Ondřej aprilem neprovedl. To zsršatěl každý jako Němec, když mu chleba od úst rvou. Lidé se ukrutně smávali jeho nápadům, avšak jakmile se octli mezi potrefenými, radost měnila se v bezuzdný hněv a mladý pan Bezzemek měl stále stejně přátel jako nepřátel, obojích dost, leč jed na to v každé chvíli mohl vzít, že dnešní přítel bude mu zítra sršatým, zapřisáhlým nepřítelem.

Bezzemek nebyl krasavcem, ale také nebyl šeredou. Šelmovské oko živě hrálo pod rusým obrvím a hned upoutalo každého, s nímž se potkal. Hlas byl příjemný — pan Ondřej dobře zpíval a znal nesčíslný počet písniček, lidových popěvek i umělých kantát, romancí, truvérských ód — a také dobře brnkal na loutnu. Oděn byl prostě, avšak vkusně, ne příliš křiklavě, jako mladí panoškové, kteří si v duhových barvách libovali; po boku na vybíjeném pásu houpal se starý křižácký meč, jímž pouze velmi silné rameno dovedlo vládnout.

Ondřej přijel na tvrz jakoby domů. S koně seskočil a hned počal se vpytávat, kde pan strýc. Dobšík z Odrlic právě s Jitkou obědoval, když Bezzemek vešel. Žvýkal svoje zamilované vepřové s ostrou cibulovou šalší, kořeněnou pepřem a tymiánem, zapíjel vyleželou domácí medovinou. Bezzemek nosem pohnul, jako by pátral, co to tu voní, co dobrého k obědu — a hned poskočil, začal „pana strýce“ objímat, hlučně líbat — otáčel jej napravo, nalevo jako dětského vlka a chválil, jaký je zdravý, ještě zachovalý — pan Dobšík očima pomrkával, hleděl jako vyjevený, ale když mu Bezzemek vyložil svůj rodokmen, vzpomenu si, že skutečně „naše kráva kdysi napila se z vaší louže“, a neprotestoval proti tomu problematickému strýcovství, zvláště když mladý muž slavnostně prohlásil, že úžasně rád jí vepřovou s cibulovou šalší.

Také Jitka hleděla udiveně na nového nečekaného pana hosta, leč Bezzemek nepopřál jí času, hned se počal vpytávat, kdo je ona krásná panna, již mu božská Fortuna před oči staví, a když uslyšel, že je rovněž z příbuzenstva, bez dlouhých okolků ji uchopil v náruč a počal bratrsky líbat na červenající líce. Nepomohlo bránění, hubičky mlaska-

ly tak dlouho, dokud pan Dobšík Bezzemka na vepřovou nepozval. A mladý rytíř nečekal, zdali jej pobídnou po druhé, hned křižácký meč odepial a sedal ke stolu, naproti panně Jitce, hned po pečení sahal a po noži, ale při tom zbylo mu ještě dost času k propovědění několika velmi dvorných komplimentů, jež ostatně nebyly jeho výmyslem.

Jitka nepřestávala s údivem hledět na pana Ondřeje. Musela si přiznat, že dosud takového člověka neviděla. Ač tu po prvé, přece si počíná tak bezstarostně, vesele, jako doma, jako by s Dobšíkem z Odrlic byl od nepaměti rostl, a na ni hledí — nevěděla, zdali je v těch pohledech více obdivu, nebo více šelmovství, vyzývavosti, nebo touhy. A Ondřej hleděl dále, ale při tom na jídlo i na pití nezapomínal, maso krájel, šalše naléval si jako polévky, a ač hodně pepřná, chválil ji, že chutná, že má ríz. A on že by třeba koláče pepřem nadité hltal, když by vyšly z tak krásné ručky. Jitka se trochu zarděla, teprve po chvílce řekla:

— Co o tom víte?

— Och, roztomilá sestřenko, vím všechno, neboť jsem se v Uničově sešel s jistým velmi mladým a velmi galantním pánem, jenž tu několik týdnů bydlil, a na loutnu brnkaje, zbožňoval jistou krásnou pannu. Znáš-li, milá sestřenko, duhového Závíše?

— Zním.

— Velmi po tobě vzdychal a v tom soužení mi též pověděl, jak jsi jej potýrala koláčem pepřem naditým, jak jsi jej vyvlekla v dešti na hráz rybníčnou, věru, samé znamenité kousky, a poklonil jsem se, když jsem o nich slyšel, neboť mám rád děvčata, která chlapce umějí nabírat.

— A onen duhový Závíše —

— Živ a zdrav sedí v Uničově, avšak v okovech, neboť lpí na něm podezření, že pro biskupa šlakoval tu u vás a potom u Šternberka, kdež jej Mladvaněk lapil. Vyprávěl mi celé svoje martyrium, jak jej a soudruhy nějaký šelma v rybárně zatopil, jak na voru řeku přeplavali a jak Mladvaněk na ně vypadl v čele houfu. Buzek ze Tmáně ujel s ještě jedním soudruhem, ale duhového bratříci polapili a krutě vyslýchali, pak jej na Uničov poslali a tam sedí jako opelichaný čížek, vzdychá, hořký osud proklíná, leč na spanilou dámu srdce svého dosud neklne, ani na ty koláčky s pepřem.

— Eh, pane, víš-li . . . směšný byl — řekla Jitka. A najednou, jako by si právě vzpomenula na sladkokyselé tváření duhového rytíře,

vybuchla v hlučný, ohromivý smích . . . Pan Střela hleděl na ni rozjařeně a počal se plácát po těsných, zaprášených nohavicích, až prach rozvířil a Dobšík z Odrlic přeukrutně kýchal.

— Šelmo šelmovská, příšero . . .

— Pane!

— Ale nedurdi se, milá sestřeničko, nebruč, to u nás na horách veliká pochvala. Příšera, toť něco znamenitého, vzácného a šelma také. Což nevíš o tom, jak šelma sedlák šel do města volskou kůží prodávat a jak za ni dostal vůz vína a vůz ječmene, příšera jedna hromská?

— Nevím, o tom jsem neslyšela.

— A tož si fukněme, moje milá, a povím ti!

Střela Bezzemek sáhl po číši, leč panna tvářila se, jako by neslyšela. Jen jednou, dvakrát mrskla očima po panici, jako by chtěla říci: aha, rozumíme . . . počkej, za pár dní i ty budeš polykat koláčky s pepřem. A hodného ti nasypu, ty, ty . . . příšero.

Ale Bezzemek už zapomenul na volskou kůží, napil se sám a hodně z hluboka, dlaní otíel to, co vousem nazýval, protáhl se jako doma, a docela nevinně se tváře, prohodil:

— Milý strýče, několik dní zde pobudu, víš, jsem hodně unaven, už jsem se po tom božím světě nasmýkal . . . Myslím, že nic proti tomu nemáš? Však hrádku neubude.

— A chceš-li — dost neochotně řekl Dobšík.

— Ovšem, že chci. A smutno nám zde nebude, za to ručím, neboť já nerad sedím tam, kde všichni hledí jako kartusiáni. Já ostatně i kartusiána dovedu rozpálit. Sloužil se mnou v rotě nějaký Pobera z Hřiště, také kopa nabíjená, k tomu na tvrzku pozval se jednou pocestný kartusián. Jel z města, kdež obstarával nějaké úřední jednání, otměl a nemohl dál . . . Nu jsi také boží hovado . . . řekli jsme mu . . . ale pojď, poseď s námi, však stolu neubude . . . A kartusián hleděl na nás, jako by slyšel jen tu druhou část, pověděl nám své memento mori a usedl, ale chlapík byl živný, hned se hnal po míse. A my do něho duli, jeden zprava, druhý zleva, trápili jsme jej všelijak, avšak on jedl, jedl a nás nechal mluvit, jako by byl hluchý. Tož jsem mu do vína vody nalil, hodně vody . . . litostivě na mne pohleděl, avšak ještě mlčel. Teprve když jsem přinesl ocet a nalil mu do vína, vyskocil a spustil jako kolovrátek: takový hřích, do chutného božího daru lít věc tak nechutnou, hrubě odpornou . . . A příšera, pane, ten měl jazyk! Jel mu jako na kolomazi, dobrou hodinu, hlučel, nadával ve všech tonínách, neboť jej velmi pohněvalo, že někdo chce, aby víno s octem pil.

— Nu, zdá se, že tu smutno nebude. A co nového v Čechách? — řekl Dobšík z Odrlic.

— Ba, nic hrubě zajímavého. V Praze nepokoj proti Korybutovi, Švamberk má v tom prsty a přátelé utraceného kněze Jana Želivského, cosi kutili a dosud kutí, leč já jim nerozumím. V Praze pivo nad piva, dokonalé, božku, spanilé popití! Měšťané měli by si po mém rozumu více toho andělského truňku hledět a nechat hádek, nechat křiku, třenic, při nichž o krk běží.

— A Němci?

— Nic o nich nevím.

— Hlásali novou křížovou výpravu.

— Och, ano, o té kruciatě v Čechách veselé písničky skládají. Němci chtěli vytrhnout do pole se sto tisíce oděnců a zatím u Mostu sešlo se půl páta Němce, neboť ten pátý byl hrbatý a jednoruký, z toho po Čechách převeliký smích.

— A Slezané?

— Vrátili se, když viděli, že ostatní nejdou.

— Tedy přece . . .

— Ej, co bychom si život kazili, milý strýče. Co nám po Němcích, oni ať zůstanou, kde jsou, a my také zůstaneme ve svém. To je nejlepší porovnání. Já bych kolem celých hranic natáhl šraňky a každého Němce, buď si urozený nebo prostý, biskup nebo mnich, který naše hranice přestoupí, poslal bych tuhle k panně Jitce na pepřové koláčky. Kdo se s nimi mazlil, toho oni řežou, kdo je holí, tomu oni děli jemnostpane.

— A . . . máš pravdu, brachu — zívá Dobšík z Odrlic a zvedl se, odešel do vedlejší jizby, neboť uvykl po obědě zdřimnout si aspoň na několik minut a dnes ospalost už jej dusila . . . Bezzemek osaměl s pannou Jitkou, leč dlouho se spolu nebavili, panně se nový, hovorný známý dvakrát nezamlouval. Nebyl právě protivný, ale přece odpuzoval . . . jen tím, že se k ní neblížil jako k nějaké fenomenální, nadzemské bytosti. Že v něm nebylo ani za mák truvérské dvornosti proslaveného Jana Chudobína.

XXXIX.

Ondřej Střela brzo v Hunčovicích zdomácněl; ještě téhož dne prolezl hrad od nejspodnějšího sklepu až po nejvyšší trám staré kruhule a brzo zazdalo se, že jediný člověk celý hrad vyplňuje, pro

sebe zabírá; hned seznámil se s druhy v povolání, se zemany, kteří strážím veleli, a pak už bylo jen slyšet jeho hlas, jeho smích, jeho loutnu a veselé, často hodně drastické popěvky, jeho žerty, jako uzlovité biče dopadající na hlavy nových přátel. Hned prvního dne poškádlil dva hanácké zemany tak ostře, že jej na dlouhé meče zvali, avšak Bezzemek se jim vysmál do očí a řekl, že pro lecjakou hloupost se s nikým nebije. Kdo nerozumí vtipu, ať sedí za pecí a nechodí mezi veselé rytíře. Postižení kleli, řinčeli meči, ale ostatní přidali se na stranu Bezzemkovu a zamezili svádu. Než příštího dne pan Střela jiné počal si dobírat. I ti mu odpustili, neboť nikdo široko daleko neuměl tak dokonale deklamovat celé partie z rytířské Alexandreidy, líčící, kterak přeslavný macedonský král Alexander, pokořiv Korint a Theby v krajině hellenské, vtrhl do Orientu, proti mocnému králi Dariovi, jenž mu jako na posměch poslal do Ilia uzdu, míč a měsíc s nějakými chudými brakteany. Mladí zemané rádi poslouchali hrdinskou epopej, líčící smělost Alexandrovu, bojovnost jeho družiny a boje, svedené s nespočetným vojskem Dariovým, tažení krajinami, jež v ničem nezadaly oněm pohádkovým. A pan Střela tak dlouho s pathosem deklamoval Alexandreidu, dokud ho nenapadlo hrůzostrašným hlasem a s komicko hrůzostrašnými posunky přednést báseň o bohatci, v hříších umírajícím a peklu odkázaném. Tu všichni, kteří prve očima na rytíři ulpívali s dechem zatajeným, najednou vybuchli v ohromivý smích, jenž i pannu Jitku z jejího refugia v zahradě vyvolal. A pan Střela musel znova přednést poemu o bohatci a jeho hříších. Také panna Jitka neubránila se hlučnému smíchu, neboť Bezzemek, přednášeje žalné verše, tvářil se přímo neodolatelně. Všeobecné mínění zavládlo, že tak veselého bracha na Hunčovicích ještě nebylo, co hrad hradem stojí a že třeba někdy trpký jako pepř, přece jen je soudruhem k pomilování. A jako za ohnivou hvězdou kometou ohnivý ohon bez ustání putuje, za Bezzemkem táhla veliká Plejada zemanů, panošíků, vůdců rot, ba i sám vážný Dobšík z Odrlic někdy hledal společnost veselého panice, jenž i „pana strýčka“, vosu čiperná, nějakým vtípem dovedl žahnout v slabinu. Ostatně — byl nyní čas pokoje, neboť biskup Joanes Ferreus v Olomouci seděl jako zabeđený, mlčel, nehýbal se, měl patrně dost na jedné porážce, nebo spoléhal více na Zbyhněva Olešnického, na polské páterky nežli na meče a sudlice vlastních rot. I Litovelští seděli jako zařezáni, neboť pluky Dobislava Puchaly ohrožovaly jejich město. V Uničově zvítězili opět Čechové, jejichž odvaha stoupla, páni Němci jeden po druhém vytrá-

celi se z Uničova a upalovali přes hory, přes doly, zpět do Němec, od bohatých egyptských hrnců, jichž si vážit neuměli. V Čechách sice hřměly válečné vozy Žižkovy, houkaly hrubé pušky Korybutovy, avšak na Moravě bylo dosti klidno, ani král Zikmund se neukazoval, ani rakouský Albrecht a pracovití sedláci v pokoji klidili svoje obilí. I příroda jako by lidu přála z plna srdce poklidu — dala počasí krásné, teplé a suché, jakého už po léta nepamatovali, a obilí v pokoji putovalo do stodol, na mlaty, cep, určený k hájení pravdy boží, duněl a klepal na upěchované hlíně, na hrstích s bohatými klasy. A lidé pomalu zapomínali na vojnu, na spory o víru — pouze tu a tam soused napadl souseda, buď mečem, buď ohněm, ale z drobných šarvátek, ostatně řídkých, nevyrůstalo všeobecné nebezpečí. V takové době lidé rádi pobavili se žerty veselého panice, předneseš fantasií unášející Alexandreidy, nebo roztodivných žertovných veršů, skládaných žáky Karlovy university. A Bezzemek uměl ještě více — znal vrhcáby jako nikdo jiný, uměl vykládat sny podle výzkumů všelijakých starodávných mudrců a ovšem s takovou dávkou humoru, že posluchači ze smíchu nevycházeli, a znal celé partie z oblíbeného „cestopisu“ Jana de Mandevilla, s nimiž, opět s humorem bránice drtícím, občas seznamoval poctivé panoše a dobrý lid zemanský. Někdy také došlo na závodění v lukostřelbě a čas ubíhal příjemně, téměř nepozorovaně v kratochvilích, hovorech a hrách, o nichž se po čase široko daleko počalo mluvit jako o něčem nevidaném a neslychaném. V době žní mnozí starší zemané odjeli, ale když obilí bylo v stodolách, opět se vraceli do Hunčovic, do veselého kruhu mladých, jimž hovorný Bezzemek vévodil, jako měsíc vévodí stům a tisícům třpytných nočních světél.

XL.

V té době událo se něco neobyčejného, co Dobšíkovu příbuznou hrubě znepokojovalo. Panna Jitka od oné chvíle, kdy mladého Bezzemka spatřila, netajila se jistou nelibostí — zamrzela ji jeho lhostejnost, jeho bezstarostný, sousedský tón, v němž nepostřehla ani stín onoho obdivu, jemuž se posmívala a po němž přece toužila jako po osvěžující rose — než po čase zvykla na Bezzemka, jako zvykáme na předmět, který denně vídáme. Časem docházelo mezi nimi k vtipným soubojům, a nezůstala-li panna Jitka doma, když Pánbůh lidem vtip rozdával, pan Střela Bezzemek dokázal, že i on tehda hrubým skokem

pro svoji porci pospíchal; nikdy se nenechal překvapit, vždy bděl a její úskočný výpad odrazil jako bleskem, obratně a silně, dotíral na ni a potýkali se jazykem, nastražovali na se všelijaká šibalstva, však nikdy druh druhu úplně nedovedl přemoci. A to rovněž pannu Jitku n.rzelo.

Nadarmo strahovala.

Nadarmo si mozek mučila vymýšlením nových a nových překvapujících žertů.

Bezzemek jen se usmíval, a jejím útokem tísněný, současně chystal prudký výpad.

Hněvala se.

Přišel jakoby nic a usmířil ji zdánlivou pokorou, nebo porekadlem z Písma. Leč jakmile stopy hněvu z očí vymizely, už měl v zásobě nějaké nové, hrotilé šibalstvo. A panna Jitka počala se zlobit doopravdy, na sebe, že Bezzemka nedovede přemoci, na panice, že míru v žertech přebírá, na všechny ostatní, kteří s veselím v očích zápas dvou vtipných lidí sledovali, na svět, že je usměvavý jako ti smíškové v hradě. Časem začínala se strýcem hovor, co ten mladý, ten Bezzemek, se tu jako doma usadil, co sobě myslí, jen šprýmy vymýšlí a lid kazí, vrhcábník a pijan jakýsi, cmoch nekojný, lidem nemilý. Aby jej chytl, někam pryč poslal, kde by byl k nějakému užitku, aby jej zbůhdarma nekrmil. Ale Dobšík byl celkem rád, že mu veselý brach drží pchromadě zemany, jichž snad brzo bude zapotřebí k odražení nového útoku biskupských. Došly zprávy, že Jan Železný opět něco chystá, že vojska stahuje do Olomouce. Odbyl Jitku nějakou lacinou výmluvou a panna se mračila na celý svět — dokud ji Bezzemek nějakým přeukrutným šelmovstvím nerozesmál k popukání. Ano, byly okamžiky, kdy hněv mizel, kdy pocítovala jistý zájem o tohoto bezstarostného, veselého člověka. Dnes by mu nejraději paty viděla a zítra snad by jí bylo smutno, že zde ne ú, že na dvoře jeho smích nehlaholí.

Jednou sešel se s Jitkou v oné zahrádce, v níž jí pan Chudobín věčnou věrnost sliboval. Chodila pod stromy, obtíženými dozrávajícím ovocem a myslila na onoho dvorného, proslulého rytíře. Zdali se vrátí? Zdali v cizině nezahynul? Žádná zpráva o něm nedocházela, pouze jedna, že do Krakova jel, hledat onoho Kornise, Uhra. Donesl ji pan Voksa z Řimic, jenž se vrátil s Ješkem z Bílé Lhoty a s ostatními. Panna Jitka nevěděla, kde Krakov, řekli jí, že Krakov kdesi velmi daleko, za mnohými horami a řekami, daleko v polské zemi — a počala se obávat o Chudobína. Takový rytíř slavný, dvorný, jenž s ní jednal jako s velikou dámou, jako s nějakou kněžnou, princeznou,

královnou — byl by nezapomenutelný — neboť sotva kdy našel by se druhý, jemu podobný. Nemohla by, nemohla by na něj zapomenout. Byl jí milý tou svojí slávou, dvorností, delikátností. Hle, největší rytíř, jež znala, proslulý dvořan, v ní našel zalíbení, ji vyznamenal nad všechny jiné! To jí lichotilo, to ji uneslo do oněch čarovných zámeků, na něž ani v pozdním stáří nezapomínáme. Och, kde asi je její . . . Nedomyšlila, slovo „milý“ jaksí nechtělo sklouznout v její myšlenky, touhy, sny. Stále jako by se vznášelo vysoko. Také to, co cítila, nebylo podobno ohnivě řece, útroby rozpalující, mozek ožehující až k zešílení. Tak si představovala lásku: cosi drtivého, žhavého, neúprosného. A to, co cítila, bylo docela jinaké. Avšak přece. Chudobín. Vzácný rytíř. Slunce mezi hvězdami . . .

V tom okamžiku, kdy myslila na slavného kapitána burgundské jízdy, vešel do zahrady pan Ondřej Střela. Kráčel nějak příliš vážně a Jitku hned napadlo, že za tou vážností skrývá se nějaký nový šprým. Došel až k ní a řekl:

— Panno, žel mi, avšak musíme se dnes rozloučit. Zítřa odjíždím do Čech.

— Opravdu?

— Ano. Stane se, co jste si přála.

— Já . . . že jsem . . .

— Ano. Víím. A proč mne, spanilá, tak velice nenávidíš? Jako mor na mne.

— Ej, jdi, nezlob.

— Musím.

— A co jsi sobě opět vymyslíl? Jistě máš něco za lubem, panáčku, ale já ti na lep tak lehce nesednu.

— Ej, jaké pak žerty ve chvíli takového loučení! — řekl jaksí neobyčejně hořce.

— Ty tedy doopravdy odjíždíš?

— Ano, doopravdy, neboť zaslechl jsem, že si toho přeješ a mne je jednou napadlo udělat ti nějakou radost, krásná sestřenko. Ej, proč by ne. Konec zahálce. Ostatně, svět je veliký, široký, nikdo neví, kde až ultima thule. Však si někde najdu koutek, hrst země do mošny, kopu oblásků, abych už nebyl bezzemkem -- pokusil se zažertovat, ale znělo to jaksí mdle, prázdně, jako pouhé echo bývalého veselí. A v oku se cosi zatřpytilo: jako by drobná slza vklouzla na řasy.

Upřeně na něho pohlédla.

— Bude tu smutno.

— Nevím, proč by smutno bylo, krásná panno.

— Tvoje žerty budou nám chybět.

— Každá krmě se časem přejí.

— Panoši sobě zastesknou přece, neboť takovou krmí, jakous ty strojil, oni hrubě rádi viděli.

Nyní on jí pohlédl do očí, avšak tak divně, jako dosud nikdy. Ten pohled měl ostří kalené oceli. Zachvěla se mimoděk a sklopila zrak. Položil jí ruku na rameno a po chvílce řekl:

— Ty, panno, netušíš ani, že já pouze k vůli tobě hrál zde roli veselého blázna, kmotra šprýmaře?

— Kterak by mě napadnout mohlo.

— Já jen tobě bláznil. Ať se propadnu —

— Počkej! Počkej!

— A s čím počkat, panno?

— S tím zaklnutím, trvám. Na propadnutí dost času. Ty opravdu nesmýšlíš na nějaký šprým?

— Jsme tu sami. Proč bych —

— To nezní, brachu, dost upřímně.

— Zapřisahám se ti tedy ctí a věrou.

— To stačí. Avšak proč díš, že jsi všechny ty žerty a posmíšky prováděl jen k vůli mně? Nerozumím.

— Kdo se nedovtipil, tomu i výklad marný. Leč to pravda svatá, že já jen tobě blázna dělal.

— Ale proč?

— Netušíš tedy opravdu? — řekl a hleděl na ni ulpívavě, skorem vroucně.

— Netuším!

— Já tě, panno spanilá, od prvního uhlédnutí v srdce vsadil jako z růže květ, já tě zbožňoval, jako poklad nejvzácnější zbožňujeme.

— Ty tedy . . . ty . . .

— Ano. Ani já neodolal, jako neodolali jiní. Ej, co dělat. Hněváš se proto?

— Mohu někomu nařizovat, aby toto cítil a ono zase necítil, aby myslel na jedno a zapomínal na druhé? Nemohu nikomu zakazovat —

— Hle, i tato odpověď mi stačí. Proto se dnes či zítra rozejdeme, zmizím a vícekrát mne, bohdá, neuvidíš. Jsem ti odporný, směšný vím, a proto s očí sejdu.

Tvrdě na něho pohlédla. Napadlo ji, že přece na nějaký šprým smýšlí, věř mu kornyfel. Pokrčila rameny a lhostejně řekla:

— Chceš-li jít —

— Ovšem, chci!

— Já tě zdržovat nemohu.

— Tedy mi aspoň ruku podej.

— Proč ne? Tu máš třeba obě.

— A více neřekneš? Jen tato chladná slova? Málo jich, málo, však mluví za mnoho. Splnil se můj osud. Nenaleznu štěstí, blaho, nenaleznu srdce, jež by ke mně přilnulo. Marno. Budu šaškem, šprýmařem, budu veselým kumpánem, když nelze jinak, však pod veselou škraboškou nejednou bude hořko k zalknutí. Bude. Leč, milá, co bych tě výklady trápil! Dobře se tu mívej, žij vesele, blaze, přeji ti štěstí, zdraví a všechno, co sama ráčíš . . .

A stisknuv její ruku, usmál se nějak podivně, hořce, jako člověk, jenž má pláč na krajíčku. Otočil se a odcházel zdánlivě pevným krokem. Žlutý písek chřestil pod škorňemi.

Osaměla.

Zavanul vítr, listí na stromech počalo šumět. Ondřejův birýt kmitl se ještě dvakrát, třikrát za kývajícími se haluzemi, pak zmizel.

Hleděla za ním dlouho, nepohnutě, jako socha z kamene vytesaná, a najednou začala rty špulit v bolestný, plačtivý škleb, uchopila se za hlavu, naráz vyskočila, jako by chtěla za Ondřejem běžet, leč zastavila se v polou cesty a znovu hlavu dlaněmi sevřela. Po chvíli odešla do malé besídky pod zdí, brečtanem opletené. Sklesla na dřevěnou lávku. V očích zatřpytily se slzy.

V dívčích prsou bouře burácela, prudká jako ony, které v době ekvinoktiální zemi bleskem, vodou i větrem bičují.

XLI.

Jitka teprve nyní pochopila, že nemiluje slavného Jana Chudobína tak, jako mladé dívky své vyvolence milují, že to, co je spolu pojilo, nebylo vše stravujícím ohněm lásky. Po týdny stála nad propastí citu, avšak neodvažovala se v ní hledat obraz pojmu, nad nesmrtelnost lidem dražšího. Neodvažovala se přezkoumávat svoje city — občas zachvěla se, cítila, že přece není všechno v pořádku, leč jen rukou mávla. A zatím v době, kdy si namlouvala, že miluje přeslavného

Chudobína, že jej n-úsí milovat — klíčil v jejích prsou nový pocit, o němž dobře nevěděla, jemuž nerozuměla, jejíž odkazovala pohrdlivým pokrčením ramen — ale onen pocit nebylo možno spálit ohněm, protože byl sám zárodkem všestravujícího ohně, nebylo ho možno ulít vodou, protože prodíral se pustinou ducha jako bezuzdná bystřina. Rostl a najednou hleděla mu v tvář, planoucí jak obloha v čas východu slunce.

Milovala.

Ano, ano, už se nemýlí!

Srdce se ozvalo, tmu niterný oheň prožehl.

Už se nemýlí . . . to je láska . . . to, co tehda cítila, když se k ní blížil Jan Chudobín, láskou však nebylo. Tehda jí sláva zaimponovala, dvornost rytířova ji oslnila, avšak to vše nestačí, měsíc hasne, když se na východním nebi slunce objeví.

Teprve nyní, když Ondřeje Střela na odchodu, odhodlala se pohlédnout do propasti citu.

Ještě se bránila zradě. Ještě myslila na Chudobína — leč z té propasti stále a stále hleděla na ni zdravě ruměná tvář Ondřeje Bezzemka, veselého zpěváka.

Myslila na oba.

Chudobín je krásnější, je jako topol urostlý, jeho líce je obrazem vzácné krásy, leč kolem očí — vzpomíná — postřehla už několik vrásek. Kolem očí i nad očima i kolem rtů. Jsou sotva znatelné, avšak přibude jich, vždyť Chudobín je skorem tak starý jako strýc Dobšík a ten už celý osivěl. Ach, ano . . . viděla ty vrásečky . . . než nikdy si neuvědomila, co znamenají, pýcha, že veliký rytíř ji k sobě pozvedává, jí oči rouškou zastřela. Ale nyní vidí jasně . . . ano . . . Jan Chudobín už překročil zenit jarosti. A ten druhý je mladý, je svěží jako meruňka, je . . . sama neví, jaký je a proč ji k němu srdce táhne . . . Snad je to nějaké kouzlo . . . teď, právě teď, když na Bezzemka myslí, cítí žár onoho tajuplného vnitřního ohně, po němž dlouho toužila. Sálal z hluboka a pronikl ji celou.

Avšak co nyní.

Co řekne Dobšík, strýc. A co Chudobín . . .

Neodvažovala se domyslit. Pochopila, že nyní už nemůže si vzít Chudobína, že by s ním nebyla šťastna, i kdyby ji na rukou nosil, a tam toho druhého by chtěla, i kdyby s ním suché kůrky měla jíst. Pochopila teprve nyní, že jeden je jí milejší v hrubé, nebarvené sukni nežli druhý v zlatohávu. Naráz zapomenula na všechnu rytířskou slávu, na pověst

o kolbách a bojích . . . srdce letělo jinam a táhlo ji k tomu druhému úžasnou, nezměrnou silou.

Téměř celý půlden seděla v besídce, hlavu v dlaních, slzy na dlouhých řasách.

Podvečer se rozhodla. Vzkázala pro Bezzemka, jehož hlasu dnes nikde slyšet nebylo.

Přišel.

Hleděli na sebe, panna Jitka nemohla z hrdla jediné hlásky vypravít. Rozpačitě mačkala cíp kmentové zástěrky a bradu s důlkem tiskla na pěkné vyšívání, lemující šíjí i předek atlasového živůtku. Ondřej Střela první se ozval.

— Přála jste si, panno . . .

— Chtěla jsem ti říci . . . Odmlčela se a opět rozpačitě hleděla kamsi stranou. Zapadající slunce zlatilo její tvář, vlas, poprsí, dmoucí se jakoby v horečce.

— Chtěla jsi mi říci —

— Abys odjezd odložil — vyhrkla.

— Abych odložil . . . A proč? .

— Aspoň o týden, o dva. Nejezdi, prosím tě, nejezdi, avšak neptej se, proč — řekla v rozpacích.

Hleděl na ni upřeně — najednou pochopil, očima prudce zamžikal, avšak opanoval se a po chvílce řekl:

— Když si přeješ, tedy zůstanu.

— Přeji si.

— Můžeš poroučet.

— Jen prosím, bratráčku.

— Tobě bych hvězdy s nebe snesl, kdyby to bylo možno. Zůstanu a věř mi, sestřenko, rád!

— Ještě o jedno prosím.

— Nuže? Poroučej!

— Aby mezi námi zavládl čas průměrný. Nebudeš mne už pokoušet, šibalstvy mořit?

— Ovšem že ne! — řekl.

— A . . . a . . . slib mi ještě něco . . .

— Nevím, co bych ti mohl odepřít!

— Že o svých . . . citech . . . se mnou mluvit nebudeš, aspoň dotud . . . dokud . . . — Nedopověděla, začervenala se úžasně a odběhla sluncem prozářenou alejí jako laňka. Spěchala do hradu, do svojí komořice. Tam padla na lůžko a usedavě plakala. Než nebyl to pláč

bolestný, zoufalý, pláč hoře i beznaděje. Se slzami starost odcházela i trud, a když se vyplakala, bylo jí tak lehkou u srdce, jako ptáčeti na haluzi, když je máj, když všecko voní a zpívá.

Zapomenula na Chudobína.

Opanoval ji nový pocit a strhoval obřím ramenem — už nemyslila, co řekne vzácný rytíř, až mu poví, že se jinak rozmyslila. Láska je sobecká, když běží o nějakou třetí osobu. Zapomenula na Chudobína, jako zapomínáme na měsíc, když nesvítí.

Po několika dnech sešla se s Ondřejem na hrázi rybníčné a tam si pověděli všecko: že se rádi mají, že bez sebe nebudou a že raději spolu do širého světa utekou, kdyby jim strýc Dobšík v lásce bránil. Avšak Dobšík nebránil. Hleděl sice nějak divně, úkosem na oba, když před něj předstoupili, krabatil čelo a bručel, že bída s hladem se potkali, než přece hlavou kývl. Nevěděl, že Jitka Chudobínovi slibovala . . . to by byl zabouřil, neboť příliš dbal slova, jednou daného. V starostech o hrad, s dvou stran ohrožený německým nepřítelem, nepovšiml si ani hrubě, že Chudobín se panně Jitce dvoří. Nyní, když byl postaven před hotovou věc, pobručel si trochu a přisvědčil, neboť v duchu nelitoval, že Bezzemek statku nemá. Už dávno se ustanovil na tom, že Jitce veškerý majetek odkáže, hezkou trochu dukátů, v pokojnějších časech mohou, se někde zakoupit a hladu nepocítí.

Jednoho dne na Hunčovicích chystali zasnuby, vařili a pekli jako pro pluk vojska. A toho dne stalo se, co Jitka neočekávala — ten, na něhož už naprosto zapomenula, najednou se vrátil. Ve chvíli, kdy ke stolu sedali, zadul ve hlásce roh na znamení, že někdo přijíždí, a po chvíli vešel do komnaty Jan Chudobín, ještě v pancíři a s dlouhým mečem po boku. Dobšík z Odrlic hned k němu skočil, náruč rozpráhl, radostně jej vítal, jej i hraběte de Lys, jenž s Chudobínem přijel. Také vlasatý pan Voksa z Řimic vyskočil, k rytíři běžel a počal se ho vyptávat, co Kornis, zdali jej dostihl a zda o paní Máři se něco dověděl. A Chudobín spěšně odpovídal, že mu Kornis ujel, že nic neví o paní, že, běda reta, štěstí jim tentokráte nepřeje. Voksa se zasmušil a Dobšík zval rytíře ke stolu, k poháru, však že beztak unaven a že ty zasnuby nutno pořádně oslavit, zvláště nyní, když tak vzácný rytíř přítomen. Chudobín, jenž stále hledal oči panny Jitky (sklopila je, div pod stůl nevklouzla, celá hluboce zardělá), roztržitě se optal, jaké zasnuby, a Dobšík vyprávěl.

Najednou Chudobín zbledl a uchopil se za srdce. Stál chvíli jako sloup a Dobšík překvapeně na něj hleděl; rytíř se náhle zapotácel,

jako by jej někdo palicí do hlavy uhodil, a de Lys musel jej ramenem podepřít.

— Co je ti? Co se stalo? — volal Dobšík.

— Nic. Nic. Jsem už starý člověk a příliš jsem koně hnal — šeptal Chudobín. A hořce se usnívaje, pokračoval: — To přejde, nebojte se, přejde to, hle, už je mi trochu lépe. Musím na vzduch, nevyrušujte se, na mne nečekejte. Promiňte, že jsem vás znepokojil. A tobě, panno vzácná, přeji štěstí, radost. Štěstí, panno, štěstí především . . .

Jitka neodpověděla. Omdlela, klesala pod stůl. A hosté počali tušit, že se tu drama odehrálo. I Dobšík z Odrlic, jenž s jednoho hleděl na druhého, se zdviženými brvami, jako vlk, jenž se náhodou octl před vlčí pastí. Také Ondřej Štřela velmi zbledl a hleděl hned na Jitku, hned na Chudobína. Ani on nic netušil, panna mlčela o dřívějším poměru, zapomenula. Chudobín již se ovládl a podpírán de Lysem a Voksou z Řimic, odcházel z jizby, smrtelně bledý, na rtech trpký úsměv. Dobšík vyskočil, spěchal za ním — v tom okamžiku znovu otevřely se dveře a dovnitř vpadl Plavec jako dělová koule.

— Paní Máři jsem našel! — volal.

— Kde? Kde? — ozývaly se hlasy. A pan Voksa pustil Chudobína, skočil k zvědovi, a mocně jím potřásaje, křičel:

— Je to pravda? Nelžeš?

— Je na Vitberku, nedaleko Oder.

— Až tam?

— Ano. U jednoho Němce, schoval ji tam Kornis, jehož konvicí hrubě potloukla.

— Vzácná žena!

— Pravá rytířka!

— Na koně, bratří, pojedeme pro ni! — volal pan Voksa a hnal se po meči, po ocelovém klobouku. Avšak Plavec jej zadržel:

— Počkej, napřed se musíme zeptat pánů Němců o dovození. Dost času, brachu.

— Jak to myslíš? — ptal se Dobšík.

— A což pak nevíš, že Plavec má vždycky dvě noviny? S jednou by ani domů nešel. Olomoučtí na vás táhnou a budou tu asi za dvě hodiny. Tentokrátě sám biskup je vede — řekl zvěd.

Zemané vyskočili od stolu, nastal křik, ruch neslýchaný. Leč Dobšík z Odrlic již se ovládl a počal velet klidným, chladným hlasem;

jednomu po druhém vykázal místo, na konec vyšel sám, už v předním plechu, v kapalínu, v kroužkové košili. Zástup neohrožených bojovníků uvítal jej na nádvoří veselým pokřikem. Zpráva, že bitva bude, každého vzrušila a potěšila.

XLII.

Plavec nezůstal dlouho u Hukvaldů. Věděl, že by ve svém odění zpráven nalezl, že se opět musí přestrojit, a proto koně nechal za mzdu v jedné kocandě a pěšky odešel do Příbora. Plavec vešel a následujícího dne vycházel jakýsi oplesnivělý stařík v hnědém kabátci a kukli, v hněděrudé, velmi dlouhé sukni, přepásané bitým pásem, na němž mošna visela a nůž tesák, v škorních černých, důkladných. Žlutohnědý klok doplňoval výstroj, dlouhá, bodcem opatřená hůl trnovka výzbroj a velkou mošnu z černé kůže nesl v ruce. Stařík byl opět jednooký, ale zdálo se, že jedním okem více vidí nežli jiní oběma. Alespoň všeho si všímal, nic pozoruhodného mu neušlo. Tu a tam ucesty nějakou bylinku urval a vložil do kožené mošny, v kalužích nedaleko Štramberka žáby a pijavky lovil, zabíjel a také do mošny ukládal. Ve Štramberku zdržel se celý den, v krčmě, cosi tam kutil, sušil, drtil, nějaké prášky a lektvary strojil, do malých baněk naléval. Po šelmovském úsměvu, jenž jeho suché rty neopouštěl, byl by každý Plavce zvěda poznal. Čiperný Plavec, když na Hukvaldech osaměl, vzpomenu na svoji latinu, jíž se rád kdykoli pochlubil, a naráz dal se mezi doktory. Věděl, že takových lidiček s malou trochou vědomostí a velkou odvahou potlouká se po vlastech dost a dost a všude že jsou vítanými hosty, nikdo se jich neptá po výkazech, po listech, po zkouškách na Karlově universi; trocha všelijaké latiny je jim dostatečnou legitimací na hradech i v chalupách dochem krytých, ve městech i na samotách. Potulnému doktoru nikdo neublíží, ani voják, ani biřic, ani loupežník. I rybníkář, nebo lesní stupka časem jeho pomoci potřebuje, proto se uctivě chová a ještě za lík zaplatí dobrou mincí.

V Příboře nalezl, co potřeboval, bylin kolem silnice nasbíral, mateřídoušky, pelyňku, rudých máků i modrých, svěžích chrp. Však nikomu neuškodí, a nejsou-li dost mocné, aby uzdravily, snad pevná víra v ně chorého na nohy postaví. Plavci ovšem nešlo o nic jiného, nežli aby mohl v kraji — nepoznán — volně se pohybovat, navště

vovat hrady, kláštery, fary, hospody a všude pátrat po Kornisově kořisti. Byl jist, že biskupův Uher paní Máři zůstavil někde na cestě a že se pro ni později vrátí, že však dos času na hledání, neboť z Krakova k Hukvaldům hodný svět cestyt Nalezne-li Kornisovu stopu nalezne i paní Máři, když zpět po ní půjde.

Ptal se v Příboře.

Ptal se ve Štramberku.

Zašel až pod Bezkyd, do Frenštátu. Stanul pod ohromným hřbitem Radhoště, v krajině přerokozkošné, prolézal Horečky, avšak ani tam o nějakém Uhrovi a paní Máři ničeho neslyšeli. Spěchal do Jičina a stejně nepochodil. Obrátil se tedy nahoru, k Odrám, k Fulneku. Náhodou v jedné vsi nedaleko Oder sešel se s venkovanem, jenž dřív, v lese rubal. Sedlák dal se s potulným doktorem do řeči, naříkal, že má housera v páteři už několik neděl, že se ani hnout nemůže a nešel by ani do lesa, kdyby nemusel, kdyby drva nepotřeboval. Mastickář Plavec dal mu hrst sušených zelin, aby si to vařil a odvar pil, třikrát denně, po hrubém koflíku. A pak hned řeč jinam otáčel, na Uhra a jeho průvod. Sedlák počal se za uchem drbat a pak řekl, že dva lidi viděl, dva lidi na koních, ale to už je dlouho, co tudy klusali, jeden byl osmahlý, černovousý, nevelký a klusal na vysokém hnědáku. Měl čelo šatem ovázané a hleděl jako hrom na žábu.

Plavec ožil. Na hnědáku — zjistil — priklusal Kornis na Hukvaldy. A byl potlučen — Konečně tedy přece uhodil na dobrý šlak! Řekl sedlákovi, že toho rytíře právě hledá, že je mu dlužen nějaké peníze. A nejel-li s paní, vysokou, pěknou jako malovaný obrázek . . . Sedlák o paní vědět nechtěl, ale toho smědého rytíře vypočetl tak dobře, že Plavec už vůbec nepochyboval. Klusali od Oder, ale městu se vyhnuli, objeli je a to mu tehda bylo nápadné.

Zvěd poděkoval a šel dál, rád, vesel. Než teď v každé chalupě se stavil, v Odrách dva dny seděl a vyptával se lidí, kteří do města se zbožím přicházeli, dbal každé maličkosti, leč na nic podstatného už neuhodil. Putoval tedy o kus dál a posléze zašel i do oné nehostinné krajiny pod Spálov, mnoho dní chodil, hned sem, hned zpátky, neboť nešlo mu na rozum, že by v této krajině znovu neuhodil na stopu uloupené paní. Často hlad musel snášet i žízeň, před dravou zvěří prchal, se stupky, kteří do oné krajiny zavítali, u ohně seděl a chléb jedl, než na stopu přece neuhodil. Třikrát šel kolem Vitberku, aniž o něm zvěděl — tak dobře byla Volfova tvrzka ukryta za lesy. Až jednou napadlo ho i těmi lesy projít a šel. Najednou stál před dědinkou, malou,

chudou, ale pěknou, chalupy k nerozeznání ukryty pod košatými stromy. Hned ho napadlo, že tu místo jakoby stvořené k ukrývání pěkné kořisti, a začal sedláky zkoumat. Byl tu lid míchaný, ale více Čechů nežli Němců a hned ve třetí chalupě mu pověděli, že na zámku je nějaká cizí paní, že z obydlí nevychází a s nikým nemluví. Plavec pohleděl na to, čemu sedlák „zámek“ říkal, v duchu se usmál prostodušnosti, ale už stoupal nahoru, k tvrzce.

Dovnitř jej pustili, neboť mastičkář měl všude volný přístup. Vešel a začal svoje služby nabízet, svoji apatéku vzácnou, nejlepší balzámy hierusalemské, dryáky z Monteserrata a kdo ví odkud, zboží převzácné, zlatem k nezaplacení. Kdo má ouroky, nebo páteř špatnou, kdo pcháním trpí, kdo zlomeninu, kdo řeč špatnou, každý bude vyléčen vzácnými tinkturami a mastmi, připravovanými právě v mocný čas velikonoční, ze zubu jednorozčcva, z ledví baziliškova, z kůže hada, který v ráji pramáti Evu k hříchu svedl. Každý pomoc najde na všechno, co jej trápí, kdo po panně vzdychá marně, tinkturou amarantovou ji může přivábit, že mu ke všemu svolnou bude, amarantovou tinkturou a zlatým kamenem, jenž až v dalekém carství trapezuntském roste. A kdyby někdo perinde accadaver ležel, duši na jazyku, nebo už na cestě v onen krásnější svět, ještě mu na nohy pomůže olejem aloeovým, tinkturou benzoe a odvarem dřeva, zvaného lignum sanctum. To všecko má v mošně a mnohé věci ještě vzácnější, nikde jinde nevidané, z dalekého zámoří, kde lidé hadí uštknutí léčí kamenem safírovým. I ten má. Qui se ipso laudat, cito derisorem invenit, avšak jeho slavné zboží každý může přezkoušet a jeho vědomosti i nejslavnější doktor z Bologny, však i nebožec král Václav jej v potaz bral, když ochořel, a mnozí slavní páni, hrubě mnozí.

Čeleď okukovala hovorného „medika“, avšak nikdo nekupoval, nikdo neměl dost peněz na kámen zlatý nebo safírový a na lignum sanctum. Co měli, propili, pívů dávali přednost před všemi vzácnými léky — než po chvíli přihnala se kolozubá paní Hildegarda a hned na Plavce uhodila, co tu chce, proč se neklidí z hrádku. A Plavec znovu počal svoji oraci, vychvaloval vzácné balzámy a dryáky tak neodolatelně, že i paní Hildegarda počala se zájmem poslouchat. Najednou si vzpomenula, že její nejmilejší pan Hubert Volf je k lásce chladný, a křikla:

— Ty, poslouvej!

— Slyším, milosti, vzácná paní.

— Ten tvůj lektvar amaranthový je mocný i naproti muži? He pravdu pověz, nešid!

— Kterak by mě napadnout mohlo! Je mocný, i když o muže běží, avšak protože, jak Hippokrates, jasné světlo vědy lékařské praví ve svých sentencích, muž je silnější přirozenosti, musí se mu dát onoho lektvaru více, nejlépe s vínem, s medovinou, pořádný doušek a pak je mocný hned třetí den, je ukrutně mocný, avšak musí jej obdržet v pátek a v neděli, někdo musí oné osobě pod podušku vložit kousek zlatého kamene z předalekého carství trapezuntského.

— A máš i ten kámen?

— Jak bych neměl! Všechno mám, co poručíš. Všecičko, moje velitelko — řekl Plavec. A najednou div neposkočil, neboť v okně zahlédl krásnou, avšak hrubě smutnou tvář paní Marie. Hleděla dolů do dvora, na Plavce, jež ovšem v tom přestrojení poznat nemohla. Och, jak by se asi zaradovala, kdyby zvěděla, že se někdo o ni stará, že šlakoval týdný, aby ji spatřil. Ale Plavec byl hlava bystrá a hned začal křičet, že má také vzácný kámen z Řimic, ví-li urozená paní, z Řimic, Voksův, kdež je vzácný, že se zlatem platí každý drochýtek. A je mocný ten kámen z Řimic proti kouzlům, proti čarodějkám i proti vloupání . . . Zvěd postřehl, že krásná paní Máři poslouchá, že ty Řimice, třikrát opakované, ji v ucho udeřily, že spěšně očima zamrkala, na znamení, že už rozumí. A tak mile se na Plavce podívala, že mu srdce v těle poskočilo.

Paní Hildegarda chvíli uvažovala, na konec koupila trochu balzámu, baňku amaranthového lektvaru a pořádný kus slídy — Plavec dal jí všechno za pár grešlí, jen aby ji udržel v dobré náladě. Doufal, že jej do tvrze pozve, ke stolu, že snad nalezne příležitost promluvit se zajatou — ale kolozubá paní, když koupila, hned posílala jej dál, pryč z tvrzky. A Plavci nezbývalo nežli odejít. Ostatně, paní Máři už ví, že ji hledají — a nyní spěšně poletí pro pomoc, na Hunčovice, pro lid páně Voksův a Pardusův.

Za lesem Plavec vyházel polovici bezcenných lektvarů a balzámů, vařených z kopřiv, pelyňku a medu — vyházel i „vzácné“ kameny zlaté, z carství trapezuntského — neboť náklad byl hodně těžký, také pro mezka, a Plavec už nikde nemínil se zdržovat, už svého zboží nepotřeboval. Vrátil se na Hukvaldy, sedl na koně, jež tam zanechal, a spěchal k Hunčovicím jako o závod, neboť v duchu těšil se, jak všichni budou překvapeni, až přijede s tak znamenitou novinou. Plavec nesloužil za plat, ale z přesvědčení a pak že mu to radost dělalo. Měl

radost z úspěchu, jako má ji lovec z dobré rány, rytíř z vítězství ve slavném turnaji. Jel — ale když byl už jednou v tak výborném přestrojení, nedalo mu, aby se nestavil v Olomouci a tam, potloukaje se mezi biskupovými žoldáky, jimž prodával kosti z baziliška, chránící před šípem i mečem (to ovšem nikomu nepověděl, že ony „bazilišky“ sám chytil ondy v kalužích u Štramberka), náhodou zaslechl tu druhou novinu, neméně závažnou. Až pak už v Olomouci neměl stání; sedl na kůň a bodal jej ostruhou, bil holí, hnal jej, jako by za pac byl.

XLIII.

Ani tentokrát nepodařilo se biskupovi Janu Železnému překvapit hunčovicickou posádku. Chystal se potichu na boj, který měl rozhodnout mezi ním a Dobšíkem z Odrlic, chtěl jediným prudkým úhozem potírat hlavu „saně“ jed chrlící — zničit severomoravské zemanstvo, které tu v posádce dlelo, otevřít si cestu k Litovli a odtud ohrožovat Dobislava Puchalu, spravujícího pevný Uničov. Přímo na Puchalu uhodit nechtěl, ale počítal, že aspoň Korybuta trochu postraší, že mu bude hrozit odříznutím ústupní čáry. Proto mu na Hunčovicích velice záleželo, proto sám odhodlal se vést vojsko. Sbíral po celé týdny lid z blízka i z daleka, svolával svoje many, verboval nové knechty, avšak dlouho tajil, proti komu výprava směřuje. Teprve v posledních dnech pověděl — a v nešťastnou pro sebe chvíli jazyk pustil na procházku.

Hunčovičtí byli připraveni. Dobšík z Odrlic neustále bděl nad svým lidem, neustále ještě tvrz opevňoval, bašty zřizoval, prakv, srubnice a hrubé pušky dovažel, najímal kameníky, kteří koule tesat uměli. Nyní, když byl Plavcem varován, spěšně lid spořádal a chystal bitvu. Rozhodl se, že napřed vyčká biskupova útoku, že šik rozrazí prudkou střelbou a pak teprve z bran vypadne na lid, v nepořádku couvající. Také pro posily poslal k Mladvaňkovi a k Puchalovi, poslal i na Búzov; kdyby náhodou bylo hůře, nežli myslí, posily v boj zasáhnou a biskup, ač liška, přece nepochodí.

Na hradě bylo opět ticho jako v hrobě. Ješek z Bílé Lhoty bděl nad svými kusy, s ním Bohuš ze Šumvaldu, jenž se u Ješka zaučoval ohnivě práci, a starý Janek Znat z Ohnic. Jan Pardus z Horky šikoval spolu s oběma Vlčky z Dobré Zemice a rumnolícím Pražmou hrubý pší hout, jenž měl na dané znamenají vyběhnout z brány, vylnout za

příkop a rovnou v bok nepřítele, pan Voksa z Řimic s bratrem Jakubem a Hynčíkem Frývaldským pořádal přední jízdní houf, záloze veleli Jan Chudobín, Půta z Loštic, Kuna z Pateřína a Stašek z Vyšehoří, mladý zeman, jenž teprve nedávno na hrad přišel. Dobšík z Odrtic chodil od houfu k houfu pozorným okem dohlížel na poslední přípravy.

— Za vlast bojujeme.

— Za víru!

— Neuhneme, i kdyby hrom v nás bil — šeptali zemané a Dobšík spokojeně hlavu pokyvoval, občas popošel k bráně a hleděl přes zeď. Stmívalo se valem, den byl neveselý, pošmurný, chvílemi drobně siholilo. Kalná oblaka potáhla oblohu neproniknutelnou clonou. Všechen šumot utichl.

Hodiny utíkaly, avšak biskup se neukazoval. Teprve kolem půl noci ozval se jakýsi temný hluk, jako by tisíce kopyt deptalo rozvlhlou půdu. Občas meč o třemen zachřestil.

— Jdou!

— Jdou! — šeptaly stráže od houfu k houfu. A Ješek z Bílé Lhoty bradu pročísl, sklonil se ke svým kusům, počal je zálibně hladit, jako matka dítě laská.

Ozval se pokřik, hlučný, bezuzdný:

— Christ! Christ!

Hlučná a prudká palba z Ješkových děl zabouřila a přehlušila křik Němců. Praky obránců také začaly pracovat a šíp za šípem padal do nejhustších řad. Kameny rozbíjely brnění německých pancéřníků, střely porážely celé šiky, jako sekáč, když kosou zaběře, obilí na zem klade.

Biskup udeřil prudce, chtěl jediným návaem zdolat posádku, myslil, že aspoň tentokráte husité, ukolébáni dlouhou nečinností v pocit úplného bezpečí, budou spát, že aspoň tentokráte budou překvapeni a jeho lid že vnikne dovnitř spíš, nežli obránci se zbraně chopí. Jan Železný vzal z Olomouce nejlepší pěchotu a hnal ji na hradby pobízel ji sliby i hrozbami, velikým křikem a klnutím, avšak nic nepomáhalo, železná pěchota se hroutila pod přívaem Ješkových koulí, kamenů, šípů a klád, metaných z velikých praků přímo v nejhustší dav nepřátel. Smrt lehla na bojiště a kosila plnými rozmachy, smetala desítky neohrožených lidí tak lehce, jako člověk se stolu drobtů chleba smetá.

Biskup klnul až nepříčetně.

Podvůdcové radili k ústupu. Když husité jsou na bitvu připraveni, nadarmo by bezúčinným útokem lid ztráceli. Nepodaří se osypat hradby, přilnout, bez velkých strojů válečných a bez hrubé střelby nemožno Hunčovic dobýti.

— Musíte vpřed — odpovídal biskup. A lál vojsku jmény strašnými, sám hnal se vpřed, až skorem k příkopu. Ale najednou otevřela se brána a pěchota Jana Pardusa vypadla prudce jako střela z tetachu vymrštěná, udeřila na útočníky a tiskla je zpět cepem, řemdihem, kosou na dlouhém ratišti, dřevorubeckou sekerou severomoravských sedláků. A za pěchotou valila se jízda, první i druhý houf, každý v pořádku vyjel a uhodil jako hrom, kam bylo mu ukázáno.

Strhl se neslýchaný pokřik, neboť jedni i druzí pobízeli se k většímu udatenství provoláváním rodových hesel a řevem, jenž ohlušoval. Nastal strašlivý zápas, který trval pouze krátkou chvílí. Biskupovi lidé už poznali bojovnost stoupců katicha; německá pěchota byla otrěsena Ješkovou palbou a zahnána s pole útokem Pardusových rot. Hanáci, jež biskup mocí donutil, aby sloužili pod jeho znaky, odhazovali zbraň, volali, že s Čechy, s rodnými bratry nebudou vojovat. Také olomoucká jízda počala se pod nápirem útoku Voksova i Chudobínova hroutit, první řada povolila, rozběhla se a strhla i druhou, jezdec za jezdcem koně obracel, prchal k Olomouci, mezi prvními sám biskup Jan; běžel, neboť na něho udeřil strašlivý Chudobín. Joanes Ferreus neměl v prsou srdce bojáznivé, avšak tentokráte bez dlouhého rozmyšlení poradil se s Vaňkem, když viděl, kterak proslulý Chudobín, vysoký, na vysokém normanském koni, osvětlený příšernou září hranice, již husité přichystali, bojuje, jak silné pancéřníky poráží, kapaliny i pevné kolčí helmy rozbíjí jediným úderem šaršounu, ruce i s železnými rukavicemi a nárameníky usekává, jako by máslo krájel. A Chudobín, v jehož prsou všechna ohromná bolest přeměnila se v hněv, bouř, v zoufalost, hledající slavnou smrt na bojišti, když je život otrávený — zahlédl biskupa, poznal jej po znaku na pancíři, uhodil mečem v štít a počal volat, aby se mu biskup stavěl, chlapsky, ocel proti oceli. Však Jan Ferreus jakoby ohluchl. Jeho manové skočili před něho, však Jan Chudobín drtil pancéřníky ohromnými údery, aby na obrněného kněze mohl uhodit. Jako bouře dotíral a jezdec za jezdcem padal s koně, jako pýří s odkvetlé pampelišky, když vítr začne foukat. Joanes Ferreus postřehl nebezpečí, ale neodvážil se kopí podvrhnout, udeřit na strašlivého Čecha. Zaklel, v čas koně obrátil

*

a uháněl ke svojí residenci jakoby furiemi štvaný. Zástup uprchlíků valem rostl a za ním letěl vítězný pokřik husitů.

Nepřítel byl odražen s velikou škodou. Mrtvoly hustě pokrývaly bojiště pod hradem. Tu ležel jeden z bratří Pňovických s rozbitou lebkou, onde bojovný Tas z Rozdrojovic a silný Hroch z Borovinky, kus dále bohatý olomoucký měšťan Kurt Wintherthaler v pozlaceném pancíři a Michael Helkupf s rychtařským palčátkem v ruce. Nad sto knechtů mrtvých a těžce raněných leželo na provlhlé zemi — oni knechtové, kteří utéci nemohli, vzdali se na milost a Pardusova pěchota svázané vrhala je do hradního sklepa. Ztráty husitů nebyly valné. Asi třicet mrtvých, mezi nimi Stašek z Vyšehoří, ducatý Pražma a znamenitý voják Marek Prelátek, jenž od Mladvaňka přišel na Hunčovice. Z raněných nejtíže posekán byl Ondřej Střela alias Bezemek, jenž velmi udatně bojoval a knechty cypár, dlouho se přemoci bránil. Střelu odnesli do hradu, kdež panna Jitka počínala si jako šílená. Sám Jan Chudobín obvázal jeho rány a natřel je vzácným balzámem, který si přivezl z francouzské země. Chudobín zbytek noci probděl u raněného, však na Jitku ani nepohlédl. Lítost nedala. A Jitka pozdrovala jej po očku, nepřestávala se mu obdivovat. Jiný by zuřil, očima svítil jako vlk . . . a tenhle ten rytíř je takový dobrý. Pro tivníka ošetřuje. Nemohla odolat, přistoupila k němu a zašeptala:

— Vzácný rytíři . . . hněváte se na mne?

Zavrtěl hlavou.

— Odpusťte mi, rytíři, jsem mladá a hloupá. A tohoto mám tak ráda, ani sama nevím, proč. Odpusťte mi, vždyť nemohlo být jinak. Ranila jsem vás, avšak nikoli ze zlé vůle.

— Já se na vás, panno, nehněvám.

— A zapomenete?

— Budu-li moci. Snad. Ve víru války . . . — Nedomluvil . . . bolest jej znovu počala přemáhat. Nitro zaplavila pochmurnou, hořkou vlnou . . . Och, proč mu sudičky citlivé srdce daly, když mu štěstí uhne, kdykoli po něm ruku natáhl. Proč mu daly píseň, když jen hořkost zklamání může ní vyjevit . . .

Příštího dne vyjel z Hunčovic značný houf lidí, dobře ozbrojených. To pan Voksa z Řimic s Janem Pardusem z Horky a panem Chudobínem jel osvobodit paní Marii. Chudobín loučil se s Hunčovicemi navždy a Dobšík z Odrlic hleděl na něj rozpáčitě, nevesele a neustále se omlouval, on že za nic nemůže, nic nevěděl a ženská, nu,

ženská ta má všelijaký rozum, leckdy nedobadatelný. Ženské milování prý jako dubnové počasí.

Chudobín mlčel, ale když houf vyrazil, jel mezi posledními a několikrát se zpět ohlédl, na Hunčovice, kde opět jeden krásný sen pochoval. V mužném oku zatřpytila se lítostná slza.

XLIV.

Na Vitberku opět oživilo.

Přijel mladý pan Henzlin Salzar a přivezl dary, paní Hildegardě nákrčník z drobných perel a korálů nevídané krásy, ametystovou čelenku a prsten s velikým, skvělým karbunkulem, postavec atlasu, postavec nejjemnějšího kmentu, panu Hubertu Voltovi přivezl sud ohnivého uherského vína, jakého prý ani pan biskup ve svých sklepích nemá. Paní Hildegarda prohlížela dary a rozplývala se radostí jako jarní sníh na slunci, bručivá, zlá, nenávistná Megera jako by úplně mizela pod zátopou radosti nad šperky a látkami. Nepřestávala děkovat, s pokladů očí nespouštěla. A pan Hubert Volf hned okřál, vesele vydechl, zašeptal:

— Nechme ji, babu hloupou, pojď, načneme soudek, okusíme, jaká v něm slast.

Ale Salzar jej odbyl, že na víno čas, však z bečky neuteče, nohou nemá. A počal se horlivě vyptávat na paní Máři, zdráva-li, co dělá, jak se jí na Vitberku líbí, zdali netouží odtud, někam jinam... Opatrně kladl otázky, ale paní Hildegarda ženským instinktem dávno pochopila, oč Salzarovi jde a zač ty dary přebohaté, vpravdě královské. Leč odpovídala jen na půl úst, neboť nemohla od pokladů očí odtrhnout. Ach, co řekne Valpurka z Margaretenthalu, až uvidí ty skvělé ametysty, perly, korály, načervenalý karbunkul, postavy atlasu a kmentu! A co řekne ta sova závistivá, Gertruda z Uibringen, až doslechne o jejím štěstí! Ej, však jí budou závidět všechny, mladé i staré, která pak se podobnými skvosty může pochlubit! Paní Hildegarda odpovídala... na půl úst, neboť mysl na bohatství lpěla tak mocně, že jiného východiska nebylo nežli nechat ji, až se vybouří. Zato pan Hubert Volf zasypával Salzara otázkami, co Olomouc a co vojna, co pan biskup. Do Olomouce že by se rád podíval, že slyšel jednou od známých, v Olomouci že mají znamenitá piva, všelijaká, hrubě chutná a doušek by neuškodil, že by tam rád jednou, aby mezi lidmi přišel, něja-

kou rozumnější řeč uslyšel, zde na Vitberku žije už jako mezi medvědy. A odtáhl Salzara do piterny, hned konev donesl a kladivo, sud narazil, víno ochutnával a chválil, že takového snad jaktěživ nepil. Přihnul si pořádně a pak počal si na paní Hildegardu stěžovat, baba že takových vzácností, jaké jí pan Salzar přivezl, hodna není, to čert a ne ženská, ani doušku mu nepřeje, i bílé fulnecké pivo a to nic lepší, nežli patoky, před ním na klíč zamyká a pěkně jí musí prosit, nežli po obědech svolí, aby koněvku přinesli. Baba lakotná, nepřejícná, kopa čertů do její mošny! A hned vína se napil, aby zahnal hořkost a začal o jiném, o vojně že teď nic neslyšet, avšak Poláci a husité že se tu stále ometají a císař nic, leží někde v Uhrách, na ženské myslí, na freje a ti bratříci rostou, jsou čím dále smělejší. Eh, sám by na ně jel, sám by uhořel a kdo ví, zdali doopravdy nepojede, vždyť by uzdu v zubech mohl držet a jedna ruka by stačila, mečem ještě dovede mávat. Jel by hned, aspoň by té bábě ušel s očí, než těžko do světa, když koně má bídného a sedlo na půdě zpuchřelo, podpěnku a prsosiny myši rozhrzly. Ej, kdyby měl přítele, druha, který by mu pořádného koně půjčil a sedlo, hned by jel do Olomouce, k biskupovi, na ty Čechy, šelmy hrubě odvázné, a třeba i na toho jejich Žižku by uhořel, trestal by kacíře, páčil, avšak pořádného koně nemá. A Hubert Volf napil se znovu, z hluboka, na tu lítost, ještě zabručel cosi o té paní Máři, že je to pěkná kůstka, sousto hrubě lahodné, že by . . . a nedořekl, neboť pravice opět nachmátla ucho konve, napil se znovu a po chvílce padl pod stůl.

Salzar chvílku pohlížel na cpilce, mračil se, s ošklivostí si odplivl a vyšel ven. Protivila se mu taková společnost, kolozubá Megera, jež by sobě ráda hrála na dámu, a opilec, jehož jediným ideálem je spít se do němoty. Salzar vyrostl v kruhu lidí vzdělanějších, sám nebyl hloupý, studoval na universitě v Lipsku a tam žil v buršenshaftu s mnohými předními německými šlechtici — studiosy z dlouhé chvíle. V Salzarovi byla krev kupecká, ale mysl obírala se touhami šlechtickými; měl statku dost, měl predikát, erb, proč by tedy nebyl roven komukoliv z předních rodů říše? Vždyť i biskup s ním jako se sobě rovným jedná. Salzara mrzelo, že se musí špinit stykem s takovými lidmi neřádnými, jako je Hubert Volf, ale zatím nic jiného nezbyvalo. Zatoužil po paní Máři a chtěl ji Kornisovi urvat před nose, avšak nikoli po rytířsku, bitvou o ni — ozvala se v něm kupecká krev otců a kavalír pomýšlel na nekavalírský šizuňk, jaké v ungeltech jeho předkové kdysi vymýšleli.

Otočil se a šel hledat paní Máři. Byl pěkně nastrojený, po boku lehký kordík s ciselovanou rukojetí, vlas navoněný růžovou masťou. Vešel, dvorně pozdravil. Paní Máři seděla u okna, hleděla kamsi do neurčita, vzpomínala na onoho starého mastičkáře, který onehdy na nádvoří vyvolával, že má vzácný kámen z Řimic. Kdo to byl a proč přišel? Myslíla, že pomoc je tu, že manžel už v lese leží a v noci na tvrzku uhoří, ale noc uplynula a nikdo se neukazoval, utekla druhá, třetí, čtvrtá a po auxiliu ani pamatky. Snad se tomu mastičkáři něco stalo . . . snad šel pro pomoc . . . snad ji nepoznal, neboť se mu neozvala. Počala hrubě litovat, že tehda nevkřikla o pomoc, že nevyběhla z komořice. Po celý čas, co tu dlela, myslila na útěk — a snad jedinou dobrou příležitost samochťíc propásla. Když vrzly dveře, rychle hlavu otočila, pohlédla na Salzara. Uklonil se jako rytíř dámě a řekl:

— Poznáváš-li mne, paní?

— Ano.

— Zdali ti zde teskno není? Sama jsi tu . . .

— Je. Teskno a smutno jako na hřbitově.

— Pan Kornis jel s poselstvím do Polska a pak hned do Uher, k císaři, nevrátí se tak brzo, milá paní. Teď nemůže, císař je v Stolichném Bělehradě a tam daleko.

— Nečekám na něho — řekla s odporem, s hnusem, jako by si na ošklivé zvíře právě vzpomenula. Mrak sedl na čelo.

— Víím, víím, že nečekáš, paní. Ostatně, pan Kornis nemá k tobě moci, už nemá — spěšně zahovořil a hleděl na ni jako had, bystře, ulpívavě, žádostivě. Byla tak hezká v tom smutku, v ponížení! Tak lahodná! Ej, však už brzo bude ji mít v moci! A pak . . .

Zvedla oči.

Pochopil, že nerozumí tomu, co pověděl, a ochotně dodal:— Nemá moci, paní, neboť jedná se nyní o obnovu tvého procesu, sám biskup se o tebe hrubě zajímá.

— Biskup?

— Ano. Ty myslíš, že to nějaký netvor? Och, mýlíš se, Joanes Ferreus není zlý, není, on s vámi někdy přísně jedná, ale to proto, že Bohu je za vaše duše zodpověden.

— Každý sám za sebe odpovídá!

— Nehádejme se o to, krásná paní. Smutno ti zde bylo, ano? — co paní Hildegarda?

— Abych pravdu řekla —

— Mluv směle!

— Jsem ráda, když ji nevidím.

— Odporná ženština. Ráda bys odtud?

— Ráda bych.

— Můžeš, avšak buď svolná ke všemu, co ti poradím. Já neradím špatně, věř, líto mi tě, opuštěné, osamělé, hrubě mi líto.

Rychle na něj pohlédla zpod obrví. Hlavou probleskla myšlenka, že i tento člověk na něco nekalého smýšlí. Vždyť je to Kornisův sou-druh, patrně není lepší. Prohodila:

— A co radíš?

— Aby ses biskupovi v duchovních věcech poddala, abys bludů se oděkla. Pak tě dozajista na svobodu pustí, znám jej.

— To nemohu.

— A proč, krásná paní?

— Svědomí nedá.

— Ej, když člověk může lacino hlavu vykoupit, nemá se na nic ohlížet. Víš-li, co ti chystali v Uničově? Hranici. Ejhle! Jaká to strašná smrt! V plamenech, v dýmu. Jaká muka téměř nekonečná. A kdyby tě jiní lapili, o nic milosrdnější nebudou. Převládl názor, že s kacíři nutno jednat krátce, bez ohledů a smilování.

— Svědomí je nad strach. Je psáno: těch se nebojte, kteří tělo zabíjejí.

— Aj, paní, tys i v Písmě povčičená jako nějaký doktor! To div, opravdu div. Leč pomni: zde svoboda, život a tam jen muka.

— Už jsem uvážila.

— Aspoň tedy pros biskupa o milost. Není zlý a snad tě na svobodu pustí, pakli shledá, že tvoje kacířství není tak těžké. To učiň, paní, já se rovněž přimluvíím a hlavu vsadím, že se biskup ustrne.

— Doufáš, vzácný pane?

— Mne si biskup váží, neboť jsem mu půjčil mnoho peněz, aby mohl vojsko do pole vystrojit. Když řeknu slovo, tam v paláci platí. A ty jsi taková krásná. Bylo by škoda pošlapat takový vzácný květ, škoda pro hranici toho, co tisíce dovedlo by oblažit.

Paní Marie opět zpod obrví letmo pohleděla na Salzara; všimla si jeho rozhořených očí, svraštilého rtu, žíly nad obočím a pochopila. Nová propast se před ní rozvířala. Hluboká. Stejně odporná, jako ta první. Leč co učinit, jak jí vyhnout? Nevěděla. Počala mnout ruce jako člověk, jenž se pojednou octnul v rozpacích. Salzar na ni hleděl a po chvíli opět řekl:

— Co tedy učiníš?

— Dovol, abych si věc rozmyslila. Nenaléhej, počkej do zítřka, pane.

— Do zítřka ano. Než opakuji, že to jediná cesta k záchraně: buď odvolat bludy, anebo prosit biskupa o milost. Život nutno zachránit, paní, proto volba lehká. Já bych se ani na okamžik nerozmýšlel. Tedy zítra? Buď zdráva, hezká paní!

A Salzar opět se dvorně uklonil, odešel. Venku setřel pot s čela a cosi po německu zabručel. Bylo mu horko, jako by vyšel z parní lázně.

XLV.

Když za olomouckým seladonem zapadly dveře, paní Marie opět obrátila se k oknu, hlavu loktem podepřela, zamyslela se, hleděla kamsi do daleka, do neurčita, na lesy, které obzor uzavíraly dlouhým namodralým pásem. Bylo jí divně, trudno, celé hoře života znovu vystávalo před duševním zrakem. Samota, opuštěnost, pozvolna ducha zabíjející, ji mučily, nejraději by utekla odtud a třeba mezi dravou zvěří, nebo mezi loupežníky žila. V posledních týdnech ji všechno dusilo, cítila, že síla je podlomena. Salzar dobře hádal, že samota ji zkruší, babice že jí život osladí, i kdyby nechtěla, takže paní ráda svolna bude ke všemu, jen aby se odtud dostala někam jinam. Na jedno ovšem chytrý Salzar nepřipadl: že paní Máři najednou uvidí někoho z tam toho druhého světa, z bývalého ovzduší a že onen pohled v ní znovu naději na vysvobození probudí a s nadějí sílu, duševní bystrost. Kdyby byl Salzar přišel na Vitberk spíše nežli Plavec, byl by ji nalezl v docela jiném rozpoložení, sklíčenou, bojáznivou. Leč s novou nadějí rostla odvaha. Pravda, nyní opět zvolna klesala, když na pomoc marně čekala, ale neklesla úplně, mocnou vzpruhou mysli bylo doufání, že onen mastičkář odešel hledat pana Voksu a že spolu přibudou. Paní Máři počítala dny. Dověděla se, že je někde u Oder, u Fulneku, avšak nevěděla, jak dlouho musí odtud člověk jít, nežli octne se u Litovle. Jaktěživa nebyla v Odrách, jen jednou slyšela, že to daleko a cesta nebezpečná. Och, ano, nadarmo tu onen mastičkář nebyl, jistě se vrátí s pomocí! Zoufalost situace nutila ji věřit ve věc, v níž ještě před chvílí věřila jen na polovic. Ne, bylo by to příliš strašné, kdyby nyní octla se v rukou toho uhlazeného Němce. Jak žhnuly jeho oči! Jaký to vilný,

nesnesitelný pohled! Je uhlazenější nežli Kornis, ale není o chlup lepší a jednal by s ní právě jako Kornis. Jak nadhazoval, že jí má v rukou a že biskup učiní vše, co chce, že jí dá milost, život, prodá-li za to svoji čest. Jak nadhazoval, že biskupovi peníze půjčil, mnoho peněz . . . lapal ji, jako ptáčník hejla nebo cvrčivého brávníka. Och, umí vnadit, hned zlatem, hned hrozbou — pohleď, ubohá duše, vždyť jsi v mých rukou a ani Bůh, ani ďábel ti nepomůže. Ale co počít, jak se bránit? Paní Máři uvažovala dlouho, ale neviděla jiné cesty, leč vyčkávat zde, zdali nějaká pomoc přijde. Kdyby ji odvedl někam jinam, kdo ví, zdali by jí našli ti, kdož ji budou hledat. Kdož ví — takový ptáček vychytralý dovede stopu skrýt jako liška a pak bylo by všechno ztraceno. Musí opět ochořet a odchod oddalovat pokud lze. Z narážek pochopila už, že pan Salzar chce, aby jela k biskupovi a poklonila se mu — hoho, kdo ví, k jakému biskupovi by ji vedl! Jan Železný má dozajista jiné starosti a snad ani neví o její při. A ví-li, co mu záleží na jedné ženské!

Paní Marie ženským důmyslem prohlédla Salzarův plán. V té chvíli, když jej v duchu zřetelně viděla, Salzar vyhledal paní Hildegardu, odvedl ji stranou, kde by nikdo z čeledi ani slůvka nezaslechl, a ptal se:

— Paní, umíte mlčet?

Kolozubá paní se velmi podivila, oči otvírala, pohazovala dlouhým, hubeným copem. Nechápala hned, co pan Salzar chce, proč se táže. Jelikož však dal jí perly a kerály, po nichž dlouho už dychtila, skvělé ametysty fialové, kment i atlas, pokývla hlavou velmi důrazně. Ať chce cokoliv, kdo dobře platí, vždycky může počítat na mlčenlivost.

— Jen povězte, rytíři, co chcete, budu mlčet jako hrob, slibuji, že ani můj Hubert Volf se c ničem nedoví. Jako že jsem živa a s vámi mluvím!

— Volf především nic nesmí vědět. Rád po číši sahá a kdo pije, mnoho žvaní. Ale nechci nic zadarmo, pošlu ještě vzácné šperky i látky, jakých tu nikdo nemá. Ničeho litovat nebudu, paní vzácná. Nic pro vás dost dobré, dost vzácné nebude, jen když v jednom, paní, mi vyhovíte. Zlato dám, skvosty, závidět vám budou!

Paní Hildegarda pohazovala copem stále prudčeji. Po očku hleděla na Salzara, hádala, co asi chce, oč mu běží, proč ty sliby. Zadarmo nikdo nic nedá. Snad by . . . Ale ne, to přece ne . . . ačkoliv . . . Kdo se v mužských vyzná . . . jsou všelijací . . . A najednou ji napadlo: byl

u té kacířky. Že oni spolu něco chystají! Ano, ano, to je to právě. Vždyť ji tehda, jak zde byl s tím druhým rytířem, doporučoval její laskavosti a dnes hned se po ní ptal. Ano, to je to, rád ji má . . . hle, jaké štěstí má taková hloupá kacířka. Pořádnou ženskou takové štěstí nepotká.

— O tam tu paní běží? — řekla a hlavou pohodila směrem ke komořici, v níž paní Máři seděla.

— O ni. Jako Šalomoun jste uhádla.

— Hezká je, ačkoliv i jiné —

— Mne právě ona zajímá, paní.

— Pak můj Volf se nikdy do věci plést nebude. Dělejte si s ní, co chcete, budu mlčet. Nebojte se, pane, nevděkem vás přece nenakrmím. To přísám, to ne!

— Jde o víc!

— O co, prosím? Jen mluvte otevřeně.

— Dáma tak bystrozraká a ostroduchá jistě už uhádla, že mne sem vedl nějaký hlubší zájem. Běží o to, abych onu paní odtud odvedl tak, aby nikdo na celém světě o tom nevěděl.

— To je snadné! Vyvedete ji v noci. Čeládce dám piva i páleného a pošlu ji na kutě.

— Jde stále o víc! Ani pan Kornis jaktěživ nesmí se dovědět, že ona paní se mnou odjela. Rozumíte? Nejvíce mi na tom záleží, aby Kornis nic netušil. Je to brach vzteklý a hned po šaršounu sahá.

— Ach, to je horší. Až si přijede pro paní, co mu řekneme? Něco přece říci musíme?

— Já vím! Už jsem hledal v mysli, jak bychom ze všeho čistí vyšli. Takhle věc provedeme: já zítra odjedu, jako bych jel na Fulnek a dále do světa, ale v noci se oklikou vrátím. Vy zatím čeleď i muže uspíte, hodně truňku jim dejte, aby spali jako duby, a já v noci . . . branku mi laskavě otevřete . . . vloudím se na hrad a onu paní bez hluku unesu, povím jí, že biskup pro ni poslal. Ráno strhnete pokřik, že použila opilosti sluhů, že utekla a byl by v tom sám kornýfel, aby tomu všichni neuvěřili. Ale Kornisovi o tom, že jsem zde byl, nic nepravte. Je podezřívavý . . . Hm . . . Volf bude o tom žvanit, vzpomene vína . . . Nic platno, pana Volfa musíte aspoň tři dny udržovat v dobré náladě a teprve po třech, čtyřech dnech čeleď znovu podroušíte nápojem a pokřik strhnete. Zví-li pan Kornis, že ona paní utekla až za několik dní po mém odchodu, ani ve snách ho nenapadne podezírat mne z únosu a vás také podezírat nebude. Tak, ano, tak!

— Kancléřskou hlavu máte, rytíři!

— Svolujete, paní?

— Ke všemu a velmi ráda. Nic mi na tom voškrtovi uherském nezáleží a vám, vám, pane, kdo by rád nevyhověl? Čiňte si, cokoliv chcete, ve všem jdu vám na ruku. Ale s tou kacířkou netřeba galantně jednat. Zpsychla by ještě více a je beztak dost pyšná. Kdyby po mém rozumu šlo, karabáčem bych ji sprala. Kyjem. To by hned jinou zpívala!

— Však já si s ní poradím, jen až bude na mém zboží! Tedy zítra v noci! Já té paní namluvím, že ji k biskupovi odvezu, aby jej poprosila za odpuštění viny, a ona je hloupá, jen Češka, ona snadno uvěří. A pak, až ji budu mít na jistém tajném místě . . . Snad i na ten karabáč dojde, nebude-li ke všemu svolná. Jen nikdo nic vědět nesmí!

— Já budu mlčet jako hrob!

Rozešli se a paní Hildegarda hned běžela k paní Máři, dary jí ukazovala, jaké jsou vzácné, přerokošné a ten pan Salzar, to že kaválír nad všechny, co jich kdy poznala. Takový by i králem být mohl. Jak ty perličky se lesknou na slunci. A korály, korály jako by byly z živého masa řezané!

Paní Máři hleděla na dary a myslila si svoje. Však zadarmo nejsou, Salzar jistě něco chystá. Ale nepojede s ním k biskupovi, a kdyby jí mocí donutil, někde na cestě mu nůž do boku vrazí . . . Po chvíli slunce zapadlo za hory a lesy potemněly. Mizel červenavý nádech s oblohy a kraj ztichl. Jen dole, v pítěně bylo slyšet hlasy a řinkot pohárů. To pan Volf, jenž se už prospal, po večeři bavil se s panem Salzarem, uherským a po uhersku . . . Najednou na vršku, právě proti jejímu oknu, kmitlo se rudé světlo. Jako by tam někdo zamával pochodní . . . A opět . . . Opět . . . Paní Marie zatajila dech, upiště hleděla do hustého šera. Světelné signály se znovu na mýtince objevily, rudé tečky, sem a tam poskakující.

XLVI.

Sám Dobislav Puchala vytrhl s mocným houfem k Odrám, neboť do-
slechl, že kolem Hukvaldů a Frenštátu sbírá biskupův rotmistr Janek z Pňovic nějaké houfy, jimiž chce ohrožovat spojení Uničova s Polskem. Puchala, starý, dobrý voják, rozhodl se proto k slavnému protitahu: opanuje Odry a odtud bude mařit všechny pokusy Pňovic-

kého a neustane, dokud ho nezdolá. Odry budou základnou dalších operací na východní Moravě a nepřítel je nezdolá, neboť kdykoli bude zle, pomůže husitský lid na Hranicku. Rozhodnutí Puchalovo uspíšil příchod Slováka Ondrejka Laška, zvaného Koreň z trenčanské stolice. Koreň, zavalitý, nemladý zeman z kurie, jejíž hranici bystrý Váh omýval, přijel z hradu Brumova, jejíž biskup Jan s velikým počtem lidu před časem oblehl. Na tisíc jízdných vedl a přes půldruha tisíce pěších, avšak nepochodil, nadarmo krev lidskou cedil po konvích, po sudech. V Brumově sám Boček z Kunštátu velel houfům po husitsku vycvičeným a prodchnutým oním nadšením, jež Taborské od úspěchu k úspěchu vedlo. Zavřel se s nimi kněz Mikuláš, jenž mistra Husa znal i Jeronýma, věrný kalicha apoštol, a ten vedne v noci na hradbách, lidu slovo boží kázal a Písma vykládal, nedbaje svištění střel, kamenů a břeven, praky a totachy na hrad metanýcn. Biskup dovezl také čtyři švihovky a dvě jiné střelby, náspy zřídil a prudce v hradby palil, než nadarmo, pan Boček jen se smál, a když ony střelby skutečně zdem počaly škodit, obráncové podnikli výpad a kusy biskupcvi pokazili. Sedmkrát pustil Jan Železný šturm na hrad, mocně dotíral, napial veškery síly, avšak nedařilo se mu nic, ani ty šturmy, ani pomalé obořování hradu. Brumev je přepevný, heja, skála na skále, a když biskupovi Němci přece ve dne střelbou a praky kousek zdi pobořili, obráncové v noci škodu opět spravili a tak biskup Joanes Ferreus tři neděle nadarmo před Brumovem ležel, čas marnil i sílu a doufání ošidného ubývalo, když Boček mu s cimbuří dlouhý nos ukazoval. Dvakrát obránci vypadli z hradu a učinili biskupcvi obrovské škody jak na lidech, tak na zboží, a na konec biskupci nezbylo nežli s nepořízenou odtáhnout. Pak udeřil pryč na Hunčovice, ale opět nepochodil a nyní strcjí se napadnout Drahotuše; to Koreň náhodou vyslechl a Puchala považoval za pravdě podobné. Biskup cítí, že je svírán železným kruhem husitských hradů a tvrzek, pokusí se tu nebo onu hranici prorazit, aby nabył místa k novému rozmachu. Proto obratným pohybem Puchala podpíral Drahotušské a především věrného stoupence kalicha, pana z Cimburka. Opanováním Oder posílí husity ve Spálově, v Luboměři, ve Stříteži, v Jindřichově i v Bělotíně, a kdyby biskup udeřil na Drahotuše, bude mít v boku oderskou posádku Puchalovu a husitský lid ze spálovských kopčisk.

Zeman Koreň hladkých, pečlivě oholených lící, zdravě červených, živých, šedých oček, čela, širokou jízvou znamenáného, pocházel z chudobné kurie, ležící kus cesty od hradu Púchova, byl z tří

synů prostřední a po léta už chleba mečem si dobýval. Kdysi králi Zikmundovi sloužil proti Benátčanům a bojoval v praporu, jemuž hejtmanili pan Jan z Chlumu a proslulý rytíř Lacembok, ten, jenž byl později s Husem v Kostnici. Později Lacemboka v Čechách vyhledal, pobyl u něho nějaký čas a tam s učením Husovým se trochu seznámil, líbilo se mu, hrubě líbilo, neboť sám viděl, že papež je všelijaký a jeho služebníci, biskupové, že jsou: jaký pán, takový krám. Když proti Benátčanům bojoval, všelicos o papeži Janu slyšel a nic pěkného; veřejně tohoto papeže obviňovali, že simonii páše, že i desítileté děti za peníze biskupy jmenuje, že smilstvo a sodomstvo je na papežském dvoře doma. Zlato je tam bohem, peníz všecko zmůže, peníz a krásná panušenka, helmbrechtná ženka. A pan Lacembok mu později řekl, že ti, kteří v Kostnici Husa na smrt odsoudili, o chlup nebyli lepší: sotva do Kostnice preláti, biskupové a kardináli v červeném rouchu přijeli, už za nimi přitáhlo mnoho tisíc panečnic, lehkých ženin, z daleka sletovaly se, jako havrani na mrtvolu, hrůzné orgie tam v Kostnici, neslýchané. A toho papeže Jana žalovali, snesli proti němu nespočetných žalob, avšak čistého Jana Husa upálili a toho Balthazara Cossu, toho mořského loupežníka, vilníka a simonistu, na hrdle netrestali, naopak, za peníze, ačkoliv žalobci byl jako lotr cejchován, znovu stal se kardinálem svaté římské církve a znovu směl hřešit, starý hrnec, všemi nepravostmi navřevší.

To vrtalo Koreňovi v hlavě: proč Husa upálili, Husa, na něhož nikdo nic špatného říci nemohl, a proč toho papeže Cossu na živu nechali, ba dokonce opět dali mu kardinálský klobouk! A Koreň přemýšlel, s kněžími hovořil, s jedněmi i druhými, vážil slova i skutky. Jednou objevil se v táboře pana Bočka z Kunštátu, ale nesloužil za žold, jako Zikmundovi sloužíval. Rudý kalich na mužných slováckých prsou znamenal, že v hlavě se rozsvítilo, že poznal význam Husovy pravdy.

Koreňovi se u Puchaly zalíbilo, bylo tam rušno, poslové stále přicházeli a odcházeli, každý den přinesl několik novinek. Na Brumově bývalo mrtvo, hrad až na uherské hranici, daleko od víru světa a posel se tam často za uherský měsíc neukázal. Jen z Uher občas přišla nějaká novinka — avšak v Uničově stále jako v úle a to se Koreňovi líbilo. Nikdo mu neporoučel, kdy se má vrátit, věděl, že nyní na Brumov nikdo neuhodí, a proto se přihlásil, když Puchala vypravoval se na Odry. Nyní klusal po boku Jana Chudobína, neboť tento proslulý rytíř jej ze všech nejvíce zajímal, protože zdaleka přišel a mnoho věděl

o světě. Ej, to člověk všelicos uslyší! Koreň hned zanotoval nějakou veselou slováckou písničku, hned zase obracel se k panu Chudobínovi s přívalem otázek a nápadů, jež se z pod klenutého, jízvou rozoraného čela tryskaly jako voda zhory. A Chudobín se nemrzal, neboť veselý slovácký zeman hovorem a písněmi plašil jeho pochmurné myšlenky. Rána, již mu panna Jitka zasadila, srdce ochromila i fantasií, leč výprava aspoň na chvíli nutila jej myslit na jiné, ovládat se, nepodávat hrubému bolu, když jiní na něj hledí. Večer ve svém stanu mohl kvílet, lítostnit, vlasy z hlavy rvát, ale před lidmi bylo třeba ukázat, že pravý rytíř každou bolest unese, aniž jedinou brvou pohne. Koreňa napadlo, že proslulého kapitána něco duší, bolest četl v jeho očích, zanícených následkem nevyspání, a dobrák, snažil se jeho trud veselou písní a živým hovorem rozehnat. A Chudobín poslouchal nejraději, když Koreň o rodném kraji počal vyprávět, jak tam krásně, hora na hoře a pod nimi hlučící Váh, políčka chudobná, kurie dřevěné, ale krásně tam jako na prahu ráje. Koreň, mluvil-li o trencanské stolici, mluvil tak živě, že i mlčelivý hrabě de Lys počal se vyptávat, co ten ramenatý zeman s rulíky povídá. Když mu Chudobín řekl, že o otčině, de Lys počal vzdychat, neboť také už zastesklo se mu po krásné Francii, po Ardennách, jejichž půvab ten, kdo se v jejich stínu narodil, cení nad půvab Alp, Tater, Pyrenejí. A Chudobín slíboval, že jakmile vysvobodí tu krásnou paní, jež na Vitberku vzdychá, vrátí se do Francie. Lze tam spíš na všechno zapomenout.

Nedaleko Oder Dobislav Puchala houkl jako sova a tímto znamením zastavil výjezdu; stanul Zachar Pivko, sivý ataman, jenž předvoj vedl, stanuli Sulislav Dvacetinský a Ždan z Vyšehoří, kteří posilce vedli. Jízda čekala na pěchotu, již vedli Mladvaněk a pan z Moravan. Za chvíli bylo slyšet dunění pravidelného kroku, valný pěší houf se přivalil, Puchala obejel houf, promluvil s vůdci, naposled obrátil se k panu Voksovi z Řimic, jenž netrpělivě už přešlapoval pod kopcem, za nímž — Plavec mu řekl — Vitberk leží.

— Ty nyní udeíš na Vitberk. Sebeř svůj houfec a jdi vlevo, avšak jakmile tvrz bude v tvojí moci, lid, jehož nebudeš už potřebovat, pošli k Odrám. Nevím, podaří-li se mi přepadení.

— Podaří se, neboť v Odrách všichni spí, nic netuší, a pak mnoho lidí tam lne ke kalichu, ti pomohou — vpadl do řeči zvěd Plavec.

— Uvidíme! Tedy vpřed, pane Vokso! Přěji ti zdar.

Voksa otočil koně a pokynul Pardusovi; asi čtyřicet koní oddělilo se od hlavního sboru, jenž v sevřených řadách postupoval dolů

k Odrám. Vedle pana Voksy klusal Jan Chudobín, za nimi veselý Koreň se zamračeným Janem Pardusem a několik zemanů s čeledí dobře ozbrojenou. Plavec s nákladem smolnic klusal napřed na svém dlouhonohém siváku; jel pomalu, sehnutý a bedlivě se ohlížel kolem, aby nezbloudil. Šero večera už počalo se v temnotu bezhvězdné noci měnit a Plavec několikrátě stanul v rozpacích, leč posléze přece upamatoval se na cestu a dovedl houf na malou mýtinu, na vršek proti tvrzi.

— Jsme od Vitberku, co by člověk třikrát z luku dostřelil — řekl, sivého koně zarážeje.

— A proč nejedeš dál?

— Proč? Počkej. Uvidíš.

— Já hořím nedočkavostí — řekl Voksa.

— A mně hubka chytit nechce, počkej, podpálím ji o tvoji nedočkavost, milý rytíři. Víš, proč nejedu dál? Abychom paní Máři příliš nepolekali. Pamatuješ si, že jsem na ni zvolal, že mám též vzácný kámen z Řimic? To slovo jistě zaslechla, jistě porozuměla a pomoc čeká. Dáme-li jí světlem znamení, dovtípí se, že jsme tu, a bude mít velikou radost. Po tolikerém protivenství neuškodí, zaraduje-li se o chvílku spíše, nežli dolehne ke zdem. A pak, my zde nějakou chvíli musíme počkat, vidíš, ve tvrzi ještě světlo, ještě tam lidé bdí.

— Myslíš-li —

— Ano. Nač zbytečně krev prolévat?

— Snad se ani bránit nebudou.

— Napadneme-li je ve spánku, ano, ale bdící po kuších by sáhli a po toporech, jsou tam Němci a ti se neradi vzdávají bez boje, Němci, lid zatvrzelý! A pak: aby tvoji choti neublížili.

— Co díš!

— Já aspoň bych té kolozubé dračici v hrádku nevěřil. Kdo ví, nemá-li takový rozkaz —

— Ej, zadával bych ji jako hada!

— Post festum, brachu a to by už nikomu život nevrátilo. Poslechni, uvidíš, že Plavec neradí špatně. Co se dělo po mém, dobré bylo. Sesedněte s koní!

Voksa, ač nerad, poslechl, věděl, že Plavec nic nečiní bez důvodu. Ostatně, tento člověk už prokázal mu tolik vzácných služeb . . . Neurazí ho, potlačí touhu, však už za chvíli bohdá starost pomine i trud . . . Povelel a lid seskakoval s koní, ukládal se do kypré, vonné trávy

V dálce ozýval se lelek, po mûrách slídící, a v dědince pod tvrzí občas zaštĕkl pes.

Plavec znovu počal křesat. Bil v křemen hřbetem ocelového nože — tentokráte hubka chytila a od rodmýchaných jisker chytila smolnice. Zvedl ji, zamával několikrát a po chvíli opět, vyhodil ji do výše a obratně chytl, točil se jako kejklíř. Smál se a Koreň mu přizvukoval, pak Slovák z mošny fujarku vytáhl a potichu začal notovat pastýřskou. V té chvíli nad lesy, k jihu, rozbřeskla se nějaká zář, jež valem rostla v rudou záplavu. To Puchala zapálil oderské mlýny. Jeho lid v záři plamenů postoupil k Odrám a po krátké šarvátce vnikl do města, hlasitě vítán četnými stoupenci kalicha.

Plavec vyskočil na koně, pan Voksa hned následoval. Bylo nutno udeřit bez prodlení, neboť kdyby ve tvrzce zpozorovali onu krvavou záplavu, pojali by podezření a strojili se k obraně. Houf jako vítr hnál se dolů.

XLVII.

Husité přilnuli ke zdi dříve, nežli Němci se vzpamatovali a mohli pomýšlet na obranu. První lehký Plavec zeď přeskočil, za ním skočili pan Voksa s ohromným burdýřem v pravici, Jan Pardus z Horky s taseným šaršounem a Slovák Koreň, jenž tentokráte i pana Chudobína předstihl. Voksa z Řimic jako hrom vrhl se na dveře, rozbil je dvěma strašlivými údery burdýře a vnikl do chodby. Mladý Salzar vyskočil z piterny s taseným mečem, rozehnal se, chtěl Voksu tnout shora, avšak meč zachytil se o nízký poval a rytíř porazil odpůrce mocným úderem pěstí. A již otevřely se jedny dveře a paní Marie letěla mu vstříc.

— Milý! Přece jsi přišel!

Upustil burdýř, objal ji, přitiskl na mužná prsa. Radost, ohromná, bezuzdná radost zalila útroby, neviděl, neslyšel, radost smysly ochremila. Pouze milovanou choť v náručí svíral, hlasitě vzlykaje. A Plavec se přiblížil, opět rozkřesal oheň, smolnice chodbu osvětlila. Přihnal se ze dvorku Jan Pardus a hned paní ruce podával, v očích jiskry opravdové radosti, že ji opět vidí. Také Chudobín přišel, osvobozenou paní dvorně pozdravoval a hlásil, že tvrzky dobyto téměř bez boje. Paní Marie, oči slzami zalité, všem děkovala; hlas chvěl se pohnutím, štkání slova dusilo, ale všichni rozuměli, řinčeli

meči, volali, že by pro tak spanilou paní provedli daleko těžší věci, tohle že nic nebylo, to že jedinou zásluhou Plavce, jenž ji díky svému ostrovtipu nalezl. A paní Marie dlouho, mlčky tiskla ruku zvědovi, v němž poznala onoho mastičkaře, který v tvrzce meškal. A Plavec také byl pohnut, hlavu odvracel, aby ostatní dvou slz neviděli, cosi bručel. Voksa, když uviděl kolem sebe známé tváře, vzpomatoval se, přestal vzlykat. Zvedl vlasatou hlavu, rozhlédl se očima zaslzenýma, ale hned poznal, že nemusí se stydět za ně, viděl pohnutí na všech tvářích. Chtěl promluvit — v tom okamžiku přihnal se ramenatý Koreň. Vlekl nějakého člověka za límec a smýkl jím doprostřed houfu.

— Hle, jakého ptáčka jsem polapil. Chtěl uklouznout, jako had plížil se chodbou, ale já jej za kabát zadržel a zde je škodný-li pták, ať se zpovídá.

— Toť Salzar — řekla paní Máři.

— Salzar! Olomoučan! Dobrá kořist!

— Paní unášet pomáhal.

Henzlin Salzar krvácel, neboť mu pan Voksa prve zasadil strašlivou ránu ve tvář; mračil se, jako vlk z podelbi na přítomné pohlížel, očima svítil. Zavrtěl:

— Co chcete, loupežníci? Pusťte! Dám výkupné!

— Nelaj! Sám jsi loupežník! — vybuchl Jan Chudobín. A ostatní přivukovali, zlostně na Němce hleděli, někteří pěstmi i zbraní mu hrozili.

— A co jsi tu dělal, pane Salzare? Tak daleko jsi se od Olomouce zatoulal — náhle řekl Plavec.

— Nebudu se ti zpovídat, ledajaký cháme!

— Oho! Oho! Nech zatím cháma, brachu. Mně se zdá, že jsi tu cosi nekalého strojil. Nadarmo jet na Vitberk, takový kus cesty! Páchneš čertem, Salzare.

— Chtěl mne někam odvléci. S tou kolozubou paní byl spuntován, o mne oba ukládali, o čest. Mnoho šperků jí dal i kmentů, atlasů, jistě nikoli zadarmo. Kdybyste byli dnes nepříšli, kdo ví, co by se bylo stalo — řekla paní Máři.

— Je to pravda?

— A co mi po vás! — vybuchl Salzar. Vztekal se, že mu kořist v poslední chvíli ušla. Tolik chytrosti a všecko nadarmo, všecko pryč.

— Tak ty takovou hudeš? Počkej, uvidíme, zdali ti ještě nebude úzko! Chytněte bábu a ať se zpovídá. Sem s ní! — houkl Pardus.

Dva zbrojnoši vyvlekli z komořice paní Hildegardu. Vzpírala se, klnula, škrábala a kousala jako křeček, jedovaté oči vytřeštěné, ale když na ni Pardus houkl, že bude bita, nepřestane-li křičet a škrábat, utichla. Hleděla s jednoho na druhého a po chvíli řekla:

— Jsem šlechtična a vy mi bitím hrozíte.

— Není šlechticem, kdo jako lapka jedná!

— A co jsem učinila?

— Sama povíš. Ale to už víme, že jsi tuto paní proti všemu právu věznila. A zač ti dali tolik šperků, klenotů, drahých látek? Jisté nezamilovali se do tvých krásných očí. Nu, a ten lektvar amaranthový a zlatý kámen ještě máš?

Paní Hildegarda teprve nyní poznala Plavce; zařala pěsti, zuby zaskřípěla, vybuchla:

— Šelmo!

— Šelma v šelmy laje. Ale čas prchá a my máme ještě jinou práci. Povíš-li, co zde Salzar chtěl, nic se ti nestane, avšak budeš-li lhát, nebo zapírat, sto ran holí ti vysázíme a tvrzku nad hlavou zapálíme. Shoří i s tvými atlasy.

— A opravdu nic mi neučiníte, budu-li mluvit?

— Nic. Slovo platí.

— Ten Salzar chtěl paní dostat, někam ji odvléci. Měla jsem čeleď opít a Kornisovi říci, že sama utekla, že nevím kam.

— Pravda, Salzare?

Olomučan strašlivě zakoulel očima.

— Tedy takový jsi chlapík? I svého přítele dovedl bys otaškařit? Vida, to nebylo hloupé, ale my jsme ti počet přetrhli. Nyní s tebou jako s obyčejným stupkou naložíme, nic predikát, když jako lotřík jednáš.

— Vykoupím se!

— Nepotřebujeme tvých peněz. Bit budeš! Zatím je oba odvedte a hlídejte, aby neutekli.

Když zajatci zmizeli v jedné z komořic, pan Voksa obrátil se k ostatním:

— Co s nimi? Je samozřejmé, že nebudeme tlouci ženu a tam toho Němce, ač by zasloužil, také neuhodíme. Avšak něco bychom jim přece měli říci.

— Já vím co — ozval se Plavec. — Dosud jsem vám sloužil platu jsem nechtěl, z lásky jsem pomáhal, ale nyní chei plat. Dejte mi ty dva a budu spokojen.

— A co s nimi učiníš?

— Uvidíte! Mám krásnou myšlenku. Slyšeli jste, jak oba o Kornisa hráli, jak jej chtěli krvavě ošidit o kořist? Toho by jim Kornis nikdy nezapomenul, kdyby se o věci dověděl. Je mstivý a zlý.

— Pravda! Pravda!

— Nuže, já je hrozbami přinutím, aby svoje vyznání sepsali, a pak list Kornisovi pošlu. Až napíšeš, jak jej chtěli ošidit, jak smlouvali o jeho kořist, propustím je na svobodu, leč jed bych na to vzal, že je svoboda valně těšit nebude.

— Salzar vyzvání nepodpíše.

— Postraším jej. Uvidíte, že podpíše rád.

— Bez trestu zůstat nemohou — řekl Voksa.

— Mnoho jsem zkusila, avšak neubližujte jim — řekla paní Marie.

— Jsou tvoji, Plavče, dělej si s nimi co chceš — houkl Pardus. — Nápad je dobrý, proved' jej, s šelmami nutno jednat po šelmovsku. Zapomenuli jste už na Grabmayera? V našich rukou byl a přece zraďu chystal. Tenhle není lepší.

— Kornisovi jsem hlavu rozbila.

— Proboha! Ty.

— Přepadl mne a dala jsem mu konví do hlavy. Pak odjel a už se tu neukázal.

— Plavče, hospodař tu, my pojedeme do Oder. Nech si deset mužů, ostatní ať skočí na koně. Snad nás Puchala potřebuje. A ty, Marie, s námi pojeděš.

— Už se neodloučíme.

— Nikdy! Nikdy!

Po chvíli hlouček jezdců vyrazil z brány. Tváří obrátil se k plamenné záři, jež dosud chvěla se na poledním obzoru. Pan Voksa klusal vedle paní Marie a stále jí šeptem vyprávěl, jak mu bez ní smutno bylo, jak se trampotil, jak myslil, že návalu šílenství podlehne. Hovořili . . . ostatní drželi se opodál a nerušili je, dokud před očima neatměly se oderské hradby.

Plavec s desíti muži zůstal ve Vitberku; jakmile dozněl dusot kopyt čtyř páně Voksovy, zvěd kázal vyvést paní Hildegardu; když přišla, usedl a sepsal list, v němž všem čtoucím, aneb kteří čtený slyšeti budou, očitě líčil, kterak Henzlin Salzar z Olomouce spolu s podepsanou Hildegardou, manželkou Huberta Volfa z Vitberku, o paní Marii ukládali na škodu jistého Kornise z Trauerverde, jenž řečenou paní Marii v Uničově uloupil, aby jí na cti ublížil. Plavec složil akt

velmi obratně, jako rozený kancléř, ani na svoji oblíbenou latinu nezapomenul; opsal jej a paní Hildegardě poručil, aby podepsala. To bylo horší, paní se přiznala, že jaktěživa brku a černidla neměla v rukou. Aspoň tedy pečeť musila přiložit a listy podepsal pan Hubert Volf, jemuž zbrojnoši několik věder chladné vody vylili na hlavu, aby rozumu nabyl. Na konec i Salzar musil podepsat, ačkoliv se hrubě zdráhal, sršatěl, klnul a všechny dábly svolával. Nepomohli mu ani srstnatí Kornyfellové, nic nepomáhalo, neboť Plavec stále holí hrozil, a když se pan Salzar ještě vzpíral, připomenul mu horu Ostaš, kdež byli křížáky osekávání lidé docela nevinní, ba i malým dětem Křížáci utínali tam na Ostaši tu ručku, tu nožku, bez milosrdenství, jako pacholci Herodesovi. A když křížáci tak s Čechy, aby si domyslí, že i Čechové by mohli oplatit. Nějaký špalek i sekera snad se tu najdou. Henzlin Salzar se polekal a podepsal, i sekret s erbem do vosku přitlačil. Zajatci byli hozeni do sklepa a Plavec sedl na koně, odjel z tvrze — pověděl, že jede hledat Uhra Kornise, že chce vidět, jak se bude tvářit, až zpověď přečte. A ty zajaté aby teprve třetího dne z lochu pustili, neuškodí jim, když tři dny budou se postit, jídla i pití nemajíce. Za to, co spáchali, trest dost malý a kéž by jim šel k duhu . . . Plavcovi soudruzi se zasmáli a slíbili, že zajatce spíše nepropustí. Plavec, hodně rozveselený, vyrazil z brány.

XLVIII.

Po bojích, v nichž archa proti arše stála, vítězný Jan Žižka položil se táborem v Krchlebech nedaleko Čáslavě, kdež unavené vojsko odpočívalo po kolik dní. Jan Žižka seděl ve svém stanu sám, opřen o široký meč v kožené, prosté pochvě, a přemýšlel, volnou rukou občas na čelo sahal. Proslavený polní hetman a nepřemožitelný správce božích bojovníků změnil se během několika posledních měsíců k nepoznání, hrubě zestárl; vlasy i vousy zplesnivěly následkem velice namahy duševní i tělesné, starostí, nevyspání, úžasných pochodů, jimiž svoje nepřátele překvapoval. Jen po černé pásce, obě oči zakrývající, bylo možno poznat Žižku — správce tábora, oděvem a zařízením stanu nelišil se od ostatních božích bojovníků.

Žižka osaměl, jelikož druzí hejtmane odešli do stanu pana z Velešova, jenž strojil slavný svatební kvas. Ťukali si tam na šťastné manželství, pili dobrému soudruhu v poli, občas zazněly dudy, na něž

proslulý chodský dudák hrál téměř bez oddechu. Zazněly tehda, když na okamžik pominul šum hlasů a dupot nohou, tančících kalamajku. Žižka chvíli naslouchal, lehce se pousmál, vzpomenu, že ani on veselím v počestnosti konaným nepohrdl, dokud aspoň na jedno oko viděl. Než úsměv brzo pohasl.

Slepý vůdce zabral se v myšlenky.

Viděl čeřejovskou tvrzkou, svoji domovinu, slyšel smích pyšných rožmberských drábů, purkrabích, forestariů a mistrů porybných, spravujících ohromný ten majetek pánů z Růže, panovačných, tvrdých k chudším, nepřátel zemanstva. Vzpomínal na první válečné činy, na výpravy proti Rožmberkům. S hrstkou lidí, s několika stejně smýšlejícími druhy napadal je velmi obratně, nastil vlastní křivdy i cizí, meč byl po leta soudcem mezi ním a pány Krumlova, Třeboně. Měli nescíslný počet hradů, tvrzí, dvorů, vsí, žoldněrstva více, nežli sám král, na Krumlově bývalo živěji nežli v Praze na dvoře Václavově — a přece ta ohromná moc nadarmo natahovala svoje pařáty po chudém zemanu a jeho několika družích. Posílali výjezdy, vypsalí cenu na Žižkovu hlavu, a přece stále jim unikal, drtil je, jako medvěd psí smečku drtí, prchal a vracel se, nové rány zasazuje nepříteli, škubaje houfy, niče panské špýchary. V té vojně, již na vlastní vrub vedl, ponejprv lid poznal sedláky robotězy, pány ujařmené, přinucené robotovat, sloužit silnějšimu. Věděl, že kdysi ten lid byl volný, ale nyní že je majetkem svých pánů, že je v mnohém dobytčeti rovný, ačkoliv také byl pokřtěn a svátosti přijímá jako jeho pán. Jak dávno tomu, co sněm přijal zákon, že žádný pán nemá na svoje statky přijmouti sedláka ze statku jiného pána, dokud by nepřinesl listu, že je ze závazku poddanství propuštěn! Upoutali sedláka ke kusu země, k vrchnosti, od níž nesmí odběhnout, nechce-li býti jako dravá zvěř honěn po lesích. Strašnými tresty stíhají toho, kdo utekl, a přece nikdo neutíká z pouhého rozmaru! Po německém vzoru jařmí páni svůj lid a mlčí kněz, mlčí biskup. Když jej honili, Žižka nejednou ukryl se v selské chalupě, pojedl se sedlákem černého chleba se sýrem, přespal v prosté venkovské chatě, na seně, na koňské houni. Tehda naučil se číst v duši prostého lidu, vážit si těch, kterých si nikdo nevážil. Pak odešel do Polska. Byl chudý jako myš, jež se v kostele usadila, ale do Polska nevábil jej žold: slyšel, že křižáci nemilosrdně utiskují slovanský lid, a Němce už v Čechách poznal. Nemiloval je, protože o ničí lásku nestáli, každému jenom příkoří strojili. Tvrdí, výsměšný, panstvíchtiví, po Čechách šlapali.

U Grunevaldu pobledla sláva Německého řádu. Ti, kdož deptali širou zemí, leželi zdeptáni u nohou polských a litevských. A Žižkovi tehda napadlo, že by i ty české a moravské Němce bylo lze přemoci. Ale co dokáže on, prostý, chudý zeman? Kdo uposlechne hlasu tak nepatrného? Kdo povstane, meč vytasí? Nikdo, nikdo, neboť českému národu je milo v otroctví. Líto mu každé krůpěje krve, ačkoliv cizinci z něho už potoky krve vycedili. Netouží po svobodě, jako toužili jiní, mluví-li o ní, mluví, aby mluvil, avšak skutek utek — říkal si Jan Žižka, a dvakrát se mu ani domů nechtělo. Ale najednou zaslechl ohromný hlas, který to hlásal, co v Žižkových prsou podvědomě klíčilo, co hlásilo se letnými otázkami.

Milo je Čechům v otroctví.

V poddanství německém.

V porobě hříchu.

To Jan Hus hrímal. Také jihočeský rodák, také soused bohatých Rožmberků. Mistr na universitě a kazatel v chudé betlemské kapli, avšak muž vzácné výmluvnosti a především pravdivý ve všem. Žižkovi se zalíbil, když doslechl, že Hus nejvíc se přičinil o dekret kutnohorský, jímž Čechům vráceno jejich právo na universitě; Hus a Jeroným bojovali, aby Čech ve svém byl pánem, Čech v Čechách, Němec v Němcích. Běda učení, jež cizinec spravuje, běda vojsku, jemuž nepřítel poroučí! Lépe na vlastním suchém krajíčku, nežli na cizím mase, je-li dáváno s velkopanským pohledem, a to, co Němci dávali, pětkrát se člověku v ústech obrátilo. Proto si Husa zamíloval, že proti Němcům brojil, že hlásal zásadu: každý ve svojí chalupě buď pánem. Proč němečtí konšelé vládnou Praze, když je Praha českým městem a hlavou českého království? Proč to král trpí, proč lid, proč všichni dále v Němcích pravdu hledají a s tou „pravdou“ bič na sebe pletou? Proč každý Čech věří, že je slabší nežli Němec, hloupější, že je jen k tomu dobrý, aby byl Němci podnoží? A hle, přece obrat, už universita volna a němečtí studenti s mistry nadutci po stech a tisících opouštějí Prahu. Mnozí Pražané stýskali si, že výdělku pozbudou, že kapsa ten odchod ucítí, ale Žižka jej schvaloval, viděl v něm počátek nového hnutí, první čin ozývajícího se národního sebevědomí. A národ Žižka nade vše miloval.

Ale Hus šel dál. Ukazoval na knězky, jimž pouze o hříšný mamon běží, na lidi, kteří honí se za beneficiemi, za tučnými prebendami, na pány, kteří lid utiskují, to proto, že každému se v nevoli hříchu zalíbilo, pod vladařstvím Antikrista, protože nikdo, ač křesťanem se jmenuje,

slova božího nedbá. A Žižka věřil, že to pravda, vždyť lidi znal. Ohromný hlas duněl Prahou, duněl Čechami, spousty lidí šly za ním a rostly také houfy odpůrců. Houfy postižených. Ti jed soptili, ti mistra osočovali, avšak lid mu věřil.

A na jedinou věc, jíž nikdo v Čechách nechtěl uvěřit. Husa v Kostnici vsadili do hnusného vězení jako lotra. Toho Husa, jenž hlásal návrat k Bohu, k Písmu, k apoštolům! Je prý kacířem! Tehda Čechové posílali do Konstancie stížný list za listem. Nejvážnější mužové národa svědčili, že Hus čistý — avšak v Kostnici nedbali. Došla zpráva ještě neuvěřitelnější: že Husa jako kacíře na hranici vlekli, že jej upálili na břehu Rýna. A za rok došla zpráva nová: že také upálen mistr Jeroným . . . A Čechy odpovídaly zdánlivým tichem, jež bylo předzvěstí strašlivé bouře. Vypukla, když nádoba trpělivosti přetekla, Hus umřel, ale jeho duch v Čechách žil, trpící, utisknutí našli doufání v tom, co Hus kázal, čemu učil. A nadešly ony slavné dny, kdy nepatrné houfy sedláků ubránily se nepřehledným zástupům obrněnců. Kdy statisícové vojsko Křižáků z Čech uteklo. Žižka s úsměvem vzpomínal na ony časy. Jaké krásné, mocné nadšení všechny uchvátilo, jak je hnalo vpřed, takíka proti jejich vůli! Kde byla rozvaha, opatrnost, hmotný prospěch vážící na zlatých vážkách? Ti sedláčkové a měšťané, kteří se k Žižkovi přidali, nedbali, zda budou zabiti, zda jejich domy budou spáleny. Šlo jim o věc, o zákon Páně, o čest a slávu českého jména. Několikaletý kvas očistil povahu, bázlivé naplnil udatenstvím, opatrné naučil znevažovat hmotný prospěch. Ti Čechové, kteří roku 1420 stavěli se v šik pod prapor s rudým kalichem, v ničem nebyli podobni oněm Čechům, kteří ještě před málo lety krčili se před každým, kdo si na ně houkl. Celá Evropa snad proti nim povstala, a ejhle, oni svoje posice obhájili!

Žižkova prsa dmula se spravedlivou pýchou, když pomyslí na boje, sváděné s Křižáky, s Uhry. Byl hrdý na národ, jenž velikou pravdu dovedl poznat, ocenit a obhájit proti všem. Ale brzo opět čelo Žižkovo pokrylo se chmurnými vráskami. Vzpomenul prvních rozbrojů, vzpomenu kdysi proslaveného obhájce Husova, pana Čeňka z Wartenberka, vzpomenu Haška Waldštýnského z Ostrova a několika jiných, kteří se od pravdy odchýlili, nebo už už odchylují. I ten statečný Bořek z Miletínka, Žižkův žák v umění válečném, rozbroj strojí . . . Pravda tu byla, ale jedni ji vykládali tak, druzí onak. A začínalo opět být hořko v Čechách. Němci jsou zdołáni, Zikmund po porážkách u Vyšehradu, u Nebovid, u Haber, u Německého Brodu neodvažuje se

v Čechách ukázat, leč tu Čechové proti Čechům stojí. Ani o ten Husův odkaz nedovedou se shodnout Pražané s Táboři. Jedni příliš málo vzali a druzí příliš mnoho. Jedni od všech novot upustili, ornáty drží, latinský rytus a druzí opět stále nové a nové si vymýšlejí. Ti chtějí řeku ducha vměstnat do uzoučkého koryta a jiní opět žádají si, aby se do šircka, do nekonečna rozlévala, než každý svoje za jediné pravé učení považuje a cizího názoru nechce slyšet. Síla, jež by měla býti věnována boji se zahraničním nepřítelem a s posledními zbytky strany římské, v zemi usazené, zrádné, úskočné — je marněna bojem Husitů s Husity.

Žižka odsuzoval ten boj, avšak byl už stržen do proudu výjimečným událostí, nemohl jinak jednat. Pražané a páni pod obcemi lekali se ducha, jenž v tábořské obci se ozval, hlasů, volajících po rovnosti všech. Klonili se víc a více k věrolomnému Zikmundovi, aby s jeho pomocí starý řád zachovali, všechna privilegia bohatých lidí. A v tom Žižka viděl největší nebezpečí pro vlast i víru. Král Zikmund slíbí hory, doly, ale jakmile bude v zemi, jakmile města a hrady svým lidem osadí, nejbližší papežský legát zbaví ho daných slibů a Zikmund bude Čechy deptat uherskou škorňou. Kdo se mu opře, když všechna moc bude v jeho rukou, vojska, vozy, všechna střelba, všechny hrady a bašty? Běda ovčinci, do něhož vlka vpustili! Syn Karlův je vlkem a dávil by, kdyby obec polem pracující jej nepotřela. V mnohém slavný vojevůdce souhlasil s Pražany, ale nemohl připustit, aby smlouvami se Zikmundem staroslavné království uvrhli v bídu a kalich ve psí. Proto šel proti nim, že dále viděl, že lépe znal krále Zikmunda, že nezapomenul oněch časů, kdy Čechové do Kostnice posílali mu list za listem a on byl hluchý. Jak brzo Čechové zapomínají na křivdy, protivenství, na cizí nevěru! Jaký to národ podivný, v ničem nedostí pevný, důvěřivý tam, kde opatrnost na místě, a ke svým vždy nedůvěřivý! Jaký to národ, jenž svoje lidi tupí, aby cizí mohl do nebe vynášet!

Šla archa proti arše, neboť nebylo možno jinak; v Hradce měřil svoje síly mladý Bořek z Miletínka se starým, zkušeným Žižkou a ukázalo se, že učeň ještě nepoznal všecko vzácné umění mistrovo: slepý Žižka potíel Pražany, jimž páni pod jednou, Městecký, Bergov, Půta z Častolovic i Hasenburk pomáhali. Tábor opanoval pole. Ale hořké to bylo vítězství, hořko bylo starému válečníku, když na vlastních bratřích zkoušet měl mocnost svého umění, když měl drtit lid, s nímž ještě před nedávnem v jedné řadě bojoval. K zalknutí hořko

bylo Žižkovi, když vzpomínal oněch chvil, neboť příliš národ miloval a v tom boji svých proti svým viděl počátek úpadku české síly.

Krev proudem teče. Až se vyčerpáme bojem Pražan s Táboři, král Zikmund na nás uhoď a unavené, Bože nedej, na hlavu potře. Pak chybu poznáme, ale pozdě bude, ztracený čas nikdy se nevrátí.

Nyní byl zjednán čas přiměrný mezi stranami, Pražané upustili od svého, meč odpočíval. Ale nikdo nevěděl, co bude dál. Korybut z Čech odvolán, polský král Jagiello spojil se s králem Zikmundem proti Čechům i velký Vitold opustil bratrský národ, jemuž pomoc sliboval — v celém světě není jediného přítele. Kardinálové, arcibiskupové, biskupi, mniši hlásají svatou válku proti Čechům, legát Branda jezdí po Němcích, káže — nepřítel se chystá, avšak neuhoď, dokud Čechové nebudou oslabeni. A doma všecko rozvráceno. Vlasti ubohá . . . Žižka sklonil sivou hlavu na jílec meče, opřel horké čelo o chladný kov a zaštkal, zavzdychal. Myslíl na ten proud krve, jenž teče nadarmo. Venku kvíčely dudy v taktu nějakého veselého a hodně rušného du-páka.

XLIX.

Venku zaduněly těžké kroky, zabřinkly ostruhy. Do stanu vešel husitský kancléř pan Hertvík z Rušínova, nevysoký, silný, vousatý, vždy bodrý písář, jenž psal nejen brkem, ale i mečem, jež po boku nosil. Rušínovský přetřel dianěmi oči a zavolal:

— Bratře Jene — jsi tu?

— Jsem — ozval se Žižka.

— A potmě —

— Snad na mne zapomenuli. Nu, neškodí, je všechno na svatbě, čas přiměrný, ať se trochu pobaví. My jsme, Hertvíku, lepší nebývali.

— Vedu ti hosta z dalekých zemí. Ale napřed světlo musím opatřit, je tu jako v hrobě.

Hertvík z Rušínova vyběhl před stan a zavolal jako na lesy. Za okamžik přihnál se hoch s rozsvíceným kahancem a postavil jej na stůl, nedaleko slepého válečníka. Rušínovský řekl:

— Jan Chudobín, kapitán burgundské jízdy, přišel ti ruku stisknout, bratře Jene.

— Buď mi vítán, pane kapitáne — řekl Jan Žižka a pravici natáhl vpřed. Chudobín ji uchopil, stiskl a políbil. Žižka překvapen zvolal:

— Co činíš?

— Líbám tu udatnou pravici, jež dnes v Čechách nejslavnější. I daleko za hranicemi o ní hovoří, jedni ji proklínají a druzí obdivují.

— Ne já, ne já, to moc Páně vojsko vodí a nám ze svojí moci vítězství poprává. Však, pane, často bylo nám těsno v objetí nepřátel. Však posad se a ty, chlapče, vína dones. Odkud jedeš, pane kapitáne?

— Nyní z Francouz a přímo k tobě. Tam jsem službu složil, dvacet roků jsem v cizině krev proléval za cizí zájmy, leč nedalo mi to, k tobě přicházím zemřít. Snad před smrtí aspoň v něčem dobré věci prospěji.

— Buď vítán po druhé. A poslyš, Chudobíne, nežil's loni na Moravě?

— Ano.

— Pak jsem o tobě už slyšel. Slavný jsi rytíř, každý tě chválil, nejvíce bratr Koreň, Slovák, znáš-li jej.

— Ach Koreň s fujarou! Je tu?

— Je, loni na podzim ke mně přijel. Tam na Moravě jsi pomáhal dusit biskupa?

— Jen maloučko, neboť biskupovi nechtělo se dvakrát do boje — řekl Chudobín.

— Ano. Pochopil jsem jeho politiku. Nechtěl bít Korybutovce, protože páni kněží pekli novou alianci. Zbyhněv Olešnický s biskupem Janem, a upekli ji — řekl Hertvík z Rušínova.

— Doslechl jsem, že Korybut odjel z Čech.

— Musil. Kněžkové zvítězili. Oni svoje síť pletou velmi obratně. A ten polský král, to také Slovan: s Němci a s Uhry se proti bratrskému rodu spolčuje — mrzutě řekl Žižka.

— Němci se na vás chystají.

— Slyšel's? — dychtivě zeptal se Rušínovský.

— Ano. Tam vření jako v čarodějném kotli.

Nastalo ticho. Žižka opět bradu o jílec meče opřel a seděl, tělem nehýbaje, jakoby z kamene vytesaný. A Jan Chudobín vzpomenu, jak hraběte de Lys dovedl domů, jak v burgundské službě snažil se zapomenout na Moravu, na Hunčovice, kdež srdce bylo znovu, těžce raněno. Ale nemohl zapomenout, rána, mladíku zasazená, hojí se líp, starý člověk více vytrpí. Nemohl zapomenout — a pak začal přemýšlet o těžkém boji Čechů, o pravdě boží, jak o ní slyšel od kněží a zemanů, o milované vlasti, deptané kopyty uherských a německých rot. Vzpomínal, co slyšel o příchodu křižáků do Čech, jak pálili dědiny, jak

Čechy upalovali, co slyšel o řádění Uhrů a Kumanů na Moravě, kolem Hradiště, Ostroha, Nedakunic, kolem Ždánic a Kroměříže, kolem Znojma i Třebíče; vzpomenu také na kopec Ostaš, kde Slezáci Němci malým dětem ručky a nožky osekávali. Jaký to boj vedou Čechové, boj slavný, veliký, hrubě těžký — a on tu cizím slouží. Zastesklo se mu po vlasti, netěšily jej skvělé hostiny a turnaje v burgundské zemi, zdálo se mu, že příliš zestárl za těch několik měsíců a zvážněl. Dvorný kavalír ve společnosti dam často nyní cítil, že mu chybí slovo, výraz ostře ražerý, aby poklona nebyla banální, otrěpanou frásí. Zastesklo se mu po vlasti a zatoužil složit svoje kosti v rodné půdě. Rozhodl se: pojedje k Žižkovi, tomu snad jeho rameno bude potřebno, užitečno. A jel. V Kolíně nad Rýnem málem by byl uvázl — zastavil se v onom městě v hospodě a poslouchal německé rytíře, tupící Čechy. Strašlivě jim láli, Žižkovi, Švambergovi, Janu Želivskému, a Jan Chudobín se neudržel, rozhněval se, že to všecko lež a že Němci tu vojnu začali, protože Čechové Husa mstí. Němci první do Čech vpadli a nikoli Češi do Němec. Rytíři vyskočili, začali křičet, začali spílat, avšak když zvěděli, kdo jim opponuje, uklidnili se trochu, popíjeli, mluvili o jiném. Teprve po chvíli se jim nějak v hlavě rozleželo, že Němec Čechovi nemá uhnout, i kdyby ten Čech byl třeba burgundským kapitánem, a začali znovu o Husovi, o Jeronýmovi, o Žižkovi. A tu Chudobín všechny čtyři hromotluky vyzval na udupanou půdu a na dlouhé meče. Němci souhlasili, neboť domnívali se, že Chudobína jeden nebo druhý přemohou, a kdyby dva padli, třetí unaveného zdolá a na čtvrtého se už nedostane. Leč omýlili se, Chudobín všechny přemohl, jednoho po druhém rozsekal a znovu dobyl veliké slávy. Pak teprve do Čech jel poklonit se Žižkovi a vstoupit do řad božích bojovníků.

Trvalo chvíli, nežli Jan Žižka probral se z myšlenek. Pohládl vous a řekl:

— Tedy Němci se na nás chystají?

— Ano. Legát Branda —

— Vím o něm. Avšak kdyby tu už byli!

Jan Chudobín překvapeně pohlédl na proslulého táborského vojevůdce.

— Jakže? Ty si přeješ —

— Aby uhodili co nejspíše.

— Nechápu. Snad proto, že čím spíše udeří, tím méně na vojnu budou připraveni?

— I to pravda, ale o jiné mi běží. U nás doma nepokojno, spory, tahanice. Přijdou-li Němci, všechno na ráz pomine, všichni svorně proti nim vyrazíme. A bohdá opět budou utíkat. Útok znamenal by odložení našich domácích sporů, vystřízlivění. Především Pražané poznají, že nic je nemůže spasit, leč pevné semknutí s Táboři a Orebcí. Ale také Táboři poznají, že svornost má svůj význam, a nevím, proč by se obě strany nemohly dohodnout. Táboři s Pražany svorní, brachu, kdo by nás přemohl? I kdyby celý svět se na nás přivalil, nerozdrť nás!

— Pravda. Pravda.

— Zbývali by páni, kteří kalich uznávají. Těm Tábor nemilý, ale co by jim zbývalo? Plevy nechť zřejmě odejdou k jednotníkům, k Rožmberkovi, k Menhardovi, k Městeckému, zrno chť nechť musilo by k nám. Tak by se poměr v Čechách ujasnil: byly by dvě strany, naše velká, jednotná, a proti ní pouze nepřátelé kalicha, jednotníci, a s těmi bychom si dovedli poradit.

— Chceš je přinutit, aby přijali kalich?

— Já nikoho nenutím. Koho srdce a zdravý úsudek k nám nepřivede, ten nechť si zůstane, kde chce. Já proti nim nevedu válku proto, že jsou jiného náboženství, ale proto, že jsou škůdci země, že drží Zikmunda, jenž nebyl a bohdá ani nebude českým králem. Šetřím ty z pánů a měst pod jednou, kteří svým poddaným přejí volnost víry a se Zikmundem piklů nestrojí. Kdo nám dá pokoj, buď si jakékoliv víry, není nám trnem v oku. Já věřím, že víru nelze mečem vtloukat někomu do hlavy.

— Ano. Ale —

— Vím, co chceš říci. Ne všichni Táboři jsou téhož názoru. Nalezneš tu některé dost nesnášenlivé, žel k vyčištění mysli dojde až po letech, i my jsme kvas, jenž bouří a trpce chutná, ale věřím, že po časích i dobré víno bude.

— Přisám Jakub de Compostella, nápad výborný! Válkou odálit pozornost od toho, co mysl dráždí. Ale když Němci dlouho k vám nejdou, proč vy je nehledáte?

— Hledat je . . . To stojí za uvážení . . . Rušinovský, pozvi na zítřek všechny polní hetmany a správce obcí. Kdy jsi přijel, bratře Chudobíne?

— Večer. Před chvílí.

— To jsi dozajista unaven. Bratře Rušinovský, postarej se, aby bratr Jan obdržel příhodný stan.

Chudobín porozuměl, že slepý vůdce chce být sám. Zvedl se, stiskl Žižkovu pravici a odešel do tmy. Rušínovský jej vedl prostředkem cesty mezi stany a velikými tábořskými vozy, kolem pušek, u nichž, třeba čas přiměří, přece stráže bděly. Dudy už umlkly, tábořevé ohně pohasly. Bylo slyšet pouze dýchání spících, přežvykováání skotu v předešlých bojích ukoristěného a táhlé šumění lesa, v půlkruhu ležení obkličujícího.

L.

Dlouho radili se o vojně bradatí hetmani a správcové obcí, spravujících se tábořským řádem; dlouho rokovali v Žižkově prostorném stanu. Čistou vodu pili, jak řád kázal, vážně seděli na lávkách, jedni pochmurní, jiní spokojeně vous přihlazující. Bylo slyšet hlas Žižkův, jenž proti svému zvyku mluvil velmi dlouho, pak hlučný hlas Švambergův, Kunšův, Bzdinkův, hlasy starého Chvala z Machovic a Zbyňka z Buchova i kancléře Hertvíka z Rušínova, jenž také nějak dlouho mluvil, něco rozkládal. Slověům nebylo možno porozumět, hrubé plátno hlasy tlumilo, bratřící nevěděli, oč jde a žádný neodvážil se přistoupit k samému stanu, ačkoliv zvědavost všemi hýbala. Ale po chvíli byli voláni před hetmany padesátníci a šikýři, poroučející nad lidem a vozy, a nařizeno jim, aby pušky měli v pořádku, jelikož vojska vpřed se hnou, prachu dest i koulí tesaných, vozy k pochodu připravené, koně dobře okované.

Když bratřící uviděli padesátníky vážných, starostlivých tváří ze stanu vycházet, pochopili, že jde o výpravu, avšak ještě nevěděli, proti komu. Ani podvůdcové nevěděli, neptali se, co na tom, proti komu obec vytrhne, jen když s ostudou se nevrátí domů. Hádalo se pouze na toho, na onoho nepřítele kalicha, na Rožmberka, na Městeckeého, na Wartenberka. Snad porušili čas přiměrný, jednotníkům ďábel věř . . . Kněží v táboře opět počali večer co večer kázat o Antikristu a jeho veliké moci, o zhoubě, kterou rozsévá na božím světě. Hřímál Koranda, holohlavý Prokop, už tehda zvaný Veliký, protože postavou obru Roháči z Dubé se vyrovnal, hřímál Pelhřimovský, Stárek i Bukáč z Varvažného, cizinec, jenž k Tábořům se přidal v oné době, kdy Korybut vtáhl do Čech.

Třetího dne po oné poradě u Žižky vrátily se vozy, jež do Kolína pro prach a pro koule jely, a s nimi přitáhl proslulý pan Viktorín z Kun-

šátu, věrný přítel bratra Žižky, přijel z Poděbrad, s velkým houfem jízdných, vesměs v kapalínech a dobrým plechem krytých. S panem Viktorínem z Poděbrad téměř současně přijel v čele silného houfu obrovský rytíř pan Jan Roháč z Dubé a s ním pan Beneš z Mokrovous, potomek jednoho z nejslavnějších českých rytířů. Také přijeli onoho dne pan Aleš z Riesenburka, Jan Zmrzlík ze Svojšína, Ondřej z Dubé, Bavor z Pernštýna, Otík z Lozy s mnohými puškami, jež ve Hradci vzal, Buzek ze Smolotel, kněz Bedřich ze Strážnice, Václav z Kravař, Mikuláš Sokol z Lamberka a mnozí jiní rytíři, někteří s četným houfem, jiní jen o dvou, třech koních, ale všichni dobře ozbrojení, přichystaní na dalekou výpravu.

Dosud nikdo nevěděl, kam Žižka uhodí, kam vrhne svoji velikou moc, jež den po dni ještě vzrůstala jako řeka po mnohých deštích. Husitský kancléř Hertvík z Rušínova psal po celé dny v Žižkově stanu a čilí táborští koněberkové jezdili s listy sem i tam, ořů nešetříce. Slepý vůdce ze stanu nevyšel a ostatní hetmani mlčeli jako zarytí, jen lid pořádali, na zásoby pozorlivými očima hleděli, nejvíce na prach, na koule, a staří, zkušení bratřiči usuzovali z toho, že tentokráte půjde do tuhého. Na velikou moc Žižka uhodí, jinak by tak o zásoby nedbal.

Hlučno bylo v táboře; bratřiči pracovali, ten vůz opravoval, jiný pavezu pobíjel novou kůží, nebo škorně látal, meč brousil, tábořské ženy praly a potravou se zásobovaly, s kramáři smlouvali — a bylo jich tu jako máku v poli těch kramářů, přišli z Čáslavě, z Hory, nedávno pohubené, z Kolína, z Pardubic, ba až z Hradce; přišli chrudimští soukevníci; i Skutečtí, kteří už tehda výrobou škorní se zabývali, doma nezůstali, přišli s náklady škorní, pěkných i hrubých, cvoky podbitých. Ani židé nechyběli — věděli, že nemá jich Tábor v lásce, avšak obchod nade všecko, a proto, úlisní, hladcí, přišli a nabízeli svoje zboží, plátna, kmenty, po nichž však malá poptávka, balsámy a mastě na všechny rány hrubě mocné, pěkné zbraně, pancíře, kolčí helmy a burdíře, jimž prý ani nejtvrší odění neodolá.

Jan Chudobín v oněch dnech žil prostřed tábora, klidný, jako by se tu byl narodil; hned prvního dne po příjezdu vyhledal jej Slovák Ondrejko Laška, zvaný Koreň, a počal vodit po táboře, to, ono mu ukazoval, proslavené husitské vozy, jež zadrží každý útok jízdy, i tu nejlepší odbily přímo hravě. Hrubé pušky, tarasnice, srubnice, houfnice, lité proslulými pražskými zvonáři, prapory, odznaky, jízdu, na niž zvláště pan Chudobín byl zvědav. A divil se, že koně celkem nevelké, na pohled slabé, že mezi jezdci málo pořádně obrněných, nej-

více je jich v kcžených, v soukenných krznech. Hned počal vyprávět o proslulé burgundské jízdě, která má vesměs znamenité koně normandské, pravé obry, a je celá kryta předním i zadním plechem, náramenníky, na hlavách dobré helmice. Ale Koreň se usmál, a co by tu s takovou jízdou: Žižka jinak bojuje, v den bitvy tábor řadou vozů obklopí jakoby hradbami a počne do nepřátel bít ze všech pušek, až jejich šik rozvrácen, pěchota vylne z hradby a uhoří na ně jako hrom. Jízda také pomáhá, ale hlavně jí užívá, když třeba nepřítele objevit, na zvědy a nástrahy, na stíhání poražených, aby se brzo opět nemohli sformovat v jeden šik. Jde-li o útok, pak rytíři jdou v čele a koněberkové za nimi — jsou to chlapíci velmi pohybliví, jejich koničci předčí všechny ty vychvalované, co jich na světě. Takový koněberka jen se mihne a už sedí nepříteli v týle, už jej svojí sudlicí dlobobá, hákem s koně shazuje, a koho shodil, tomu běda, ten se nevykroutí.

Koreň vyprávěl živě, byl rád, že může slavného rytíře poučit, rostl tak ve vlastních očích a smál se spokojeně, jako by sám byl vozovou hradbu vymyslel. Chudobín poslouchal, divil se, pochvaloval a chvílemi žasl. Dny celkem příjemně ucházely podívanou, jež pravého vojáka vždycky potěší a v předtuše nových velikých bojů. Zatím seznamoval se s proslulými husitskými hetmany, s hubeným, dlouhým Janem Hvězdou z Vicemilic, řečeným Bzdinka, s velikým, šedobradým Chvalem z Machovic, s prudkým, rumným Zbyňkem z Buchova a s Benešem z Mokrovous, jehož každý poznal po třech příčných šrámech na líci. Také s Janem Roháčem poseděl u medoviny, zajímal jej mladý, bodrý obr, ve slovech nevyběravý, ale druh upřímný, zlatého srdce. O Roháčově gigantické síle Táboři kroniky vyprávěli, věci skorem k nevíře, avšak Jan Roháč vpravdě podoben byl starověkému gigantu, jehož síle nic neodclá.

Počasí bylo překrásné.

V sadech ovoce dozrávalo.

Jednoho dne Žižka opět svolal hetmany, padesátníky a šikýře do stanu. Scházeli se druh po druhu, velicí, ramenatí, v prosté strúji. Hleděli na slepého vůdce. Čekali. Řekl:

— Jste připraveni, bratři?

— Jsme připraveni.

— Prachu a koulí dost?

— Dost všeho, bratře správče vojsk. Stačí nám prach na dlouho — řekl Bzdinka.

— Tedy zítra s pomocí boží vytrhneme v pole.

Vyjel před šik, pověděl několik jadrných slov . . . (Str. 243.)

— A kam, bratře hetmane? — zeptal se jeden z padesátníků, ze všech nejstarší, bělobradý Stašek Louda z Kozího. Žižka poznal jej po hlase a mírně se usmál. Řekl:

— Na Moravu!

Padesátníci se podivili, neboť na Moravě nedávno Bořek z Miletínka s pány z Kunštátu a Poděbrad hospodařil, biskupa Jana týral, ale mlčeli. Hetmani uvážili, co činit, a když vojsku nařizeno táhnout na Moravu, dobře, potáhne. Žižka suchým, poněkud jednotvárným hlasem udílel poslední rozkazy. Viděl tábor, všechny jeho přednosti i nedostatky, právě jako by vlastním očima na něj hleděl. Všichni poslouchali, hlavy sklopené, mysl soustředěnou.

— Potáhneme na Moravu — oznamoval po chvíli Slovák Koreň Janu Chudobínovi. A hned přichválil, to že dobré, že Žižka ví, proč.

— Na Moravu potáhneme — vzdychl veliký rytíř. A zamyslel se. Snad že tam opět uvidí Hunčovice, Doubravu, Šternberk, Uničov, onen kraj pěkný, na nějž s bolestí vzpomíná. A snad i pannu Jitku uvidí. Možno, že už je paní . . . Možno . . . a co na tom, nic, to už za ním, nezapomene na pozdní máj, ale hoří se také už nepoddá.

Nastal nový ruch. Ještě téhož dne padesátníci a šikýři táborští i orebští vyprali z ležení všechny kupce, židy i nežidy, chystali vozy, osy mazali hustou kolomazí, naposledy prohlíželi zbraně, nejsou-li příliš opotřebované. Starší sestrkovali hlavy dohromady, mudrovali, proč Žižka jde na Moravu, co tam, koho bít bude, zdali Jana biskupce, nebo rakouského vévodu Albrechta. Všichni Žižkovi důvěřovali tak velice, že jim ani ve snách nenapadlo projevit nějakou obavu, starost. Dosud vždy přiklonilo se vítězství na onu stranu, kde Jan Žižka stál. Bohdá, bude tak i na dale. Však Tábor pamatoval chvíle zlé, kdy na život a na smrt bojováno s desateronásobnou přesilou; ano, málo bývalo božích bojovníků a těch Němců, Římanů k nespočtení. Ani tábořské ženy a děvy nejevily rozrušení; konaly svoji obvyklou práci tak lhostejně, klidně, jako by o výpravě ani nevěděly. Podvečer kazatelé opět počali kázat; mluvili tentokráte o utrpení moravských bratří, jimž kalich od úst rván je Němci, biskupem i oním Antikristem, kterého nutno mořit a umořit, aby zákon Páně v cestě nestál. Kazatelé mluvili ohnivě a lid se rozplameňoval víc a více, někteří už zbraněmi řinčeli.

Ráno, krátce po kuropění, Jan Žižka vsedl na vysokého bělouše, jež dva panošiči vedli, a vyjel před šik, pověděl několik jadrných slov.

Ozval se hromový pokřik a na ráz osmahlí boží hojovníci padli na kolena; zazněl hluboký husitský chorál. Čisté dívčí hlasy, znějící jako cinkot stříbrných rolniček, smísily se s drsnými hlasy sluncem ožehnutých, bradatých Táborců a píseň, hlaholná, ohromující jako jek bouře a hukot veletoku, naplňovala prostor. Žižka naslouchal s hlavou obnaženou, kolem něho vážní hetmani s kapalíny a helmy v rukou, nebo na sedle zavěšenými. Když chorál dozněl, Žižka pokynul velitelským palcátem a šiky se hnuly. Napřed jeli slídníci na hbitých koních, za nimi v předním houfu koněberkové se svýn i kušen i a sudlicemi, pak táhla pěší práčata v sevřených řadách, za nimi válečné vozy, opatřené dobrou střelbou a osazené cepníky i lučištníky. Za vozy sám Žižka, v prosté čapce s perem. Jel s nejpřednějšími hetmany a rytíři. Vozy temně hrčely, řetězy řinčely a z dále, od práčat a koněberku vítr donášel vojenskou píseň.

I. I.

Od německobrodského spáleniště Jan Žižka spěchal k Jihlavě, již hodlal minout bez boje, neboť město bylo dobře opevněné a na zdoluhavé dobývání času nezbyvalo. Žižka míjel oklikou pevné bašty, chránící město sukny i dolováním proslulé, však páni konšelé Němci zatoužili po laciných vavřínech a vylnuli z brány, udeřili na Tábor s křikem, jako by Jericha dobývali. Jan Chudobín v tom okamžiku po prvé uviděl, jak proslavení boží bojovníci bojují. Žižka, jakmile zaslechl troubení a křik Němců, řekl dvě slova, pokynul palcátkem a hned jedna řada vozu oddělila se od ostatních, vyjela střelou proti městu a stála tu jako dlouhá zeď, střelci u pušek a hákovnic, k výstřelu připravených. Němci udeřili jako hrom, ale vozy nepolevily; střelci sklonili doutnáky a hukot děl zabouřil pod městem, kule celé řady porážely, plamen, z jícnu srubnic a houfnic šlehající, děsil koně útočníků. A již prakovníci počali spěšně loučit kameny, lukostřelci napjali tetivy, přiložili opeřené šipy. Děla uokla, bylo slyšet pouze drnění tetiv, svistot střel a třesk okovaných cepů, drticích náramenníky, helmy a kapalíny obrněných jezdců. Husité bojovali mužně a s obratností, která i zkušeného rytíře Chudobína překvapila. Však Němci se také chlapsky bránili, stále se ještě snažili udržeti útočné tempo. Najednou Žižka, jemuž dva hetmané čas po čase líčili bojiště a ozna-

movali postup boje, opět pokynul velitelským palcátkem a na to znamení rozjela se druhá řada husitských vozu, velikým obloukem počala objíždět útočící Němce. Zaskočila je a dolehla prudce, střelbou z pušek i z kuší. Houf, jehož vůdce v čas nebezpečí nezpozoroval, byl nyní v pasti. Tábori drtili jej přesilou, osypali jej se všech stran a po chvíli křik ustal, bylo po boji. Němci utrpěli hroznou porážku před očima všeho obyvatelstva, s hradeb na boj pohlížejícího, a málo jich ušlo zpět do Jihlavy. Než Jan Žižka pokynul svým, aby znovu nastoupili pochod. A Tábor valil se jako mocná řeka vděčnou, pahorkatou krajinou, kolem skal a rozkošných lesíků, vydychujících pryskyřičnou vůni. Spěchal údolím Jihlavky k Třebíči a odtud k Ivančicům, jichž Husité dobyli. Také Kounický klášter neodolal nárazu a vojsko hned postupovalo dál, k Brnu; pouze na Židlochovicku, na statcích starého líšáka Viléma Zajíce z Hasenburka, se na čas zastavilo. Sem také přitrhly pomocné sbory moravských pánů, kteří s Husity drželi; přijel Vilém z Pernštýna, bratr proslulého hetmana Bavora, Vaněk z Boskovic, Jan z Křižanova, Sezima Zajímač, Hynek z Rokštejna, zvaný „se železnou kapsou“, Jan Tovačovský z Cimburka, Kuna z Polehradic, Haralt z Čejkovic a jiní, všichni v dobrém odění, s hounou čeledí. A silné husitské vojsko zvedlo se jako vlna vichrem vzdušná, hnalo se dál a dál, k žurné Hané, již opět olomoucký biskupcus dusil. Žižka došel ke Kroměříži, očekával, že biskup odváží se bitvy, leč Joanes Ferreus vyslal ke Kroměříži pouze slabší houf, bál se vsadit vše na jednu kostku, polekal se, když doslechl, že sám strašný victor nad křižáky a Zikmundem vojsko vede; Žižkovo jméno zastrašilo Němce, zahnilo je za pevné hradby a Tábor nadarmo čekal. Za to opět přicházeli mnozí Čechové, od Brumova přitřhl Boček z Kunštátu, z Drahotuš přijel druhý Cimburk, Ctibor, s ním přijel Miloslav z Cimburka s pěkným houfem, Ješek z Bílé Lhoty, Jan Puška, Hynčík z Frývaldu, Kuna z Pateřína, Jan Pardus z Horky, Znat z Ohnic, Adam z Vyšehorí, Ondřej Střela, dictus Bezzemek, Bohuš ze Šumvaldu, Drslav z Nákla, na konec přitáhl i Mladvaněk s bratříky a s ním Hynce Voksa z Řimic s oběh a Vleky z Dobré Zemice a se zvědem Plavcem, jenž tentokráte přijel v dobrém kapalínu, předním plechu a na znamenitém koni uherském, jež od biskupských koupil za dobrou ránu mečem. A bylo živo v táboře, známí se vítali, vyprávěli si novinky, Jan Chudobín hlavně vyptával se na paní Maří, zdráva-li, a v pokoji, v bezpečí. A Voksa hned vedl pana Chudobína do svého stanu: tam paní Marie seděla, krásnější, nežli kdykoliv před

tím, a veselá; hned rytíře proslaveného vítala a víno podávala, Chudobín musil usednout na truhlici, připít na šťastné shledání. Po chvíli i zvěd Plavec přišel, hned počal vyprávět, jak Uhra Kornise hledal, jak jej našel, a k nepoznání přestrojen dal mu list, Salzarem a Vitberskými podepsaný; Kornis tehda zuřil, klnul uhersky i německy a Salzarovi pomstu sliboval; zdálo se, že rozumu pozbyl, řičel jako raněné zvíře, na koně skočil a jako běs hnal se do Olomouce; pak se s Henzlinem Salzarem sekali a Kornis potomka zbohatlých kupčičků notně posekal. Souboj v Olomouci Němce podráždil a Kornis musil pryč, je někde v Uhrách, snad se s ním na bojišti potkají. Také o Hunčovicích Plavec začal, že byl na svatbě panny Jitky a že všichni na vzácného rytíře vzpomínali, nejvíce ovšem pan Dobšík z Odrlic. Chudobín se zasmušil, už mu víno nechutnalo. Plavec upozoroval změnu a uhádl, proč rytíř nevesele hledí, cosi tam na Hunčovicích zaslechl. Hned řeč otočil na Korybuta, jak Moravou táhl z Čech pryč, jak nerad jel, zvláště z Uničova se mu nechtělo. A Dobislav Puchala v Odrách se pevně usadil, nikdo ho odtud vykourit nemůže, pomáhají mu Spálovští, Jindřichovští, Luboměřští, i pánové z Drahotuš, dobře mu na Odrách, nehne se odtud a biskupovi krev pije. Pak začal o výpravě, již před nedávnem pan Bořek z Miletínka s Viktorínem z Poděbrad vedl, o bitvě pod Kroměříží: také tehda skorem celá severní Morava k Bořkovi spěchala, jakmile doslechla, že biskup Jan hodlá bitvu přijmout. A Plavec vyprávěl o bitvě: jak dvě veliká vojska šla proti sobě, jak se hledala: s biskupem šli všichni Němci z Bundu měst, Přemek, vévoda Opavský, vojsko rakouského vévody Albrechta, část Uhrů; chlapsky udeřili na Husity, chlapsky dotírali; dlouho trvala bitva, v níž Jan Železný osobně plukům velel, avšak pan Bořek z Miletínka na konec pole opanoval a Němce krutě dusil; haed příštího dne dobyl Kroměříže, pak i hradu Kvasic, kdež Milota z Trávníku uhořel. A vojska hnala se dál, dobývala hradů i měst, už se zdálo, že kalich na Moravě opanuje, než v tom ten svár v Čechách a Pražané kvapem opouštěli Moravu, za nimi hnulo se vojsko pánů pod obojí, biskup opět se vzpamatoval, Husitům Kroměříž vyrval. Ale snad nyní trvale podlehne, začne-li jej sám Žižka sužovat. Plavec vyprávěl, že zaskočil si v přestrojení do Olomouce: málo tam vojska a veliký strach před Žižkou, hrubě se Němci chvějí, myslí, že tentokráte Olomouc oblehne. Jan Chudobín už se vzpamatoval, počal se vyptávat na to, na ono, po chvíli přišel i hetman Pardus a půldne uteklo v rušném hovoru. Nejvíce se Chudobín podivil, když slyšel, že

paní Marie potáhne s vojskem všude, kam se hne; věděl, že táborské ženy svoje muže do boje provázejí, ale že by i rytířka byla ochotna snášet všechny útrapy pochodu a nebezpečí bitev, nešlo mu na rozum. Jaká to žena vzácná — myslil si, hledě na ni. A vzpomínal, že jí nebýti, snad vůbec byl by se nespřátelil s Husity. Teprve když vlastníma očima hleděl na německou sršatost, probudilo se v něm vědomí, že také on pošel z národa potlačovaného, těžkou německou pěstí deptaného. Ozvala se touha, mstít se za všechny křivdy, platit mečem za každou hranici.

Rytíři hovořili dlouho, přicházeli noví a noví hosté, sběhli se vsichni, kteří Chudobína poznali v Hunčovicích, nebo v Uničově. I klecatý Jan Vlček z Dobré Zemice přišel se synem Balthazarem, i Mladvaněk, přišli Ohnický, Dvacetínský, Nákelický, Vyšehorský, Šumavalský a mnoho jiných. Stan ani nestačil všem, někteří jen u vchodu postáli. Nejvíce hovořilo se o vojně, o Žižkovi a biskupci Janovi, hádali, zdali ti dva se přece jednou utkají. Všichni věděli, že by Jan Žižka ztepal pyšného biskupa jako nikdo před tím, že by jej ziomil, jako člověk třtinu láme; že jedna bitva znamenala by konec vlády biskupovy, konec Bundu německých měst. Hádali, co nyní proslavený táborský vojevůdce učiní, zdali počne dobývat biskupových zámků, zdali udeří na Olomouc, jak radili Otík z Lozy a Cimburk z Drahotuš, nebo vrátí-li se po několika dnech k Brnu. Návrat k Brnu zastávali především oba páni z Pernštýna, Vilém i Bavec a pan Jan z Lomnice; Brno střed země a mocná opora Němců, kteří odtud snadno dosáhnou až k Ždánicím, za Ivančice, ba i na Žďárské hory. Žižka mlčel, přemýšlel, vědělo se pouze, že nařídil pobírat zásoby, hlavně mouku a sýr na dalekou výpravu, na mnoho dní. Ta starostlivost o potravu, starostlivost o prach a koule všechny udivovala; tušili, že Jan Žižka chystá něco opravdu velkolepého, ale nikdo nemohl uhodnout, co se stane. Nejvíce ze všech Moravané byli zvědavostí mučení. Všichni toužili po boji, po rozhodném utkání s nepřitelem víry a národa.

Jednoho dne hetman Hvězda z Vicemilic sháněl v táboře Ondrejka Lašku, zvaného Koreň, a když jej našel, vedl jej hurtem k Žižkovi. Tam Koreň dlouho pobyl, a když vyšel ven, hleděl rozpačitě jako člověk, jenž mnoho slyšel, ale ničemu nerozumí. Chudobínovi Koreň vyprávěl, že sám Jan Žižka jej vyslyšel, je-li z Uher, zná-li dobře tam tu krajinu na Váhu, na horním, na dolním, ví-li, kde řeka Nitra, kde

Hron, kde Dunaj a jaké tam krajiny, jaké hory, údolí, cesty a jaké hrady. Nejvíce prý na ty cesty se ptal, ale proč, kdo ví. A pak mi nařídil, abych odpoledne zas přišel i se svými švestkami, že nyní zůstanu u jeho stanu, a hnem-li se, že s Žižkou pojedu na jednom voze. Co to znamená? Chudobín pokrčil rameny, tušil, oč běží, ale také tušil, proč Žižka cíl výpravy tají. Řekl, že vojevůdce ví, co bude, a ostatním včas poví. A Žižka už příštího dne pověděl: najednou zvedl se tábor a jako velký vítr letěl kolem řeky Moravy dolů, k uherským horám.

LII.

Nikdo neočekával tak smělého výpadu, ani biskup Jan, ani král Zikmund. Biskup teprve třetího dne dověděl se, že Tábor uhnul od Kroměříže, valí se pryč, dolů, k Hradišti, avšak biskup nevěřil, že by Žižka odhodlal se, v těle nepřítele maje, útočit na Uhry, nebo na Rakousy. Něco tak odvážného dosud nebylo podniknuto v žádné válce, není možno, aby Žižka . . . Snad jen chce napadnout statky Petra Strážnického, potrestat jej holdováním, ohněm i mečem za to, že bývalý Husita nyní pomáhá nepřítelům kalicha . . . Snad chce biskupa oklamat, vylákat z pevného Olomouce, ale to se zmýlí! Biskup se rozhodl, že se nenechá vylákat, příliš bál se Žižky; jen větší zpytný houf vyslal, nařídil mu strahovat, zvidat, kam Žižka bije. Také král Zikmund doslechl, že Tábor se hnul, že jako vichor letí kamsi k jihu, a hned vyslal k Holiči přední stráž, značný houf Kumánů, a klidně vyčkával dalších zpráv. Také Zikmund nevěřil, že by se slepý vůdce odvážil vniknout do Uher. Avšak najednou přestaly zprávy docházet, o Kumánech ani slechu, vidu. Král dojel do Vácova, odtud spěchal do Ostřihomi a několik houfů vyslal na všechny strany, aby pátrali po Kumánech. V Ostřihomi bylo ticho jako před bouří, lid v polích pracoval, v sadech a na vinicích, o vojně, o nepříteli nikdo nelslyšel tu, leč oklikou přes Nitru docházely zprávy z horní země, že tam jaksi nepokojno, že v kuriích živo, schůzky, porady a z Trenčanska, od Žiliny, ba i od Kremnice že ozbrojené houfy slovácké táhnou kamsi dolů. Není jich mnoho, ale přece něco to znamená, Bůh sám ví, co.

Také král Zikmund doslechl o hnutí na horní zemi a chtěl se přesvědčit, co to znamená; tušil, že nějaké nebezpečí tu hrozí, stále vy-

sílal nové houfy a naposled sám cvalem spěchal k Šale, k Seredu, leč daleko nedojel: najednou zvěst jako hromová rána udeřila: Husité vtrhli do Uher, u Holiče přestoupili zemské hranice a prudce postoupili na Radoševce, tam bitvu svedli s Kumány a pobili, nebo zajali všechny, ani jeden jim neunikl z pasti. Sám Žižka v bitvě velel, sám Žižka vymýšlel fortely, Kumánům jen část vojska ukázal a ostatní šlo postranními cestami, vpadlo Kumánům v týl, obklopilo je se všech stran, kopce osadilo i bránu údolu, v němž stáli. A došla nová zvěst: Žižka dobyl Senice, opanoval Brezovou v horách, v Malých Karpatech, osadil průsmyky, otevřel si cestu na dolní zemi. Král Zikmund se zachvěl; v zádech zamrazilo od úleku, od strachu, oči se rozmžikaly. Poslové vyprávěli, že Jan Žižka jde jako bouře a nic mu neodolá, jediným šturmem dobývá hradů, měst; lid vede četný a dokonalý, snad nikdy ještě Husité neměli takového vojska. Mnoho Moravanů se k nim přidalo, také Slováci přebíhají po jednom, po dvou, leckde ale i po celém houfu.

Zikmund svolal radu.

— Co dělat? — ptal se.

Magnáti vous kroutili, mlčeli.

— Kdo by byl řekl, že ten Žižka je tak smělý — zabouřil král Zikmund. — A vy že budete mlčet jako zařezaní. Žižka jde kvapem, naši zem hubí, nikoho neušetří, zle je, přivalí se na nás jako potopa, a vy rady nevíte. Oh, běda králi, který má takové dvořany.

— Lépe bylo vojnu s Čechy nezačínat — řekl starý, vousatý István Perency.

— Tak? Nic lepšího nevíš?

— A co my z té vojny máme, jasný pane? — směle odpověděl Perency. — Co z ní máme, hned povím: jen starost, jen dávky větší, jen bídu, a Bůh dej, aby nebylo hůře! Kdysi bylo možno dohodnout se s Čechy —

— Kdysi! Kdysi! Ano. Pokořit se jim! K tomu, páni, radíte? Už je pozdě i na to, ale kdyby pozdě nebylo, já bych toho neučinil, já bych své cti nezadal, a špatný, kdo by mi k tomu radil. Vám ovšem o statky jde, na nich lpíte, vyšších statků nectbáte. A s takovými lidmi já mám vojnu vyhrávat!

Magnáti se zasmušili, ale mlčeli. Pouze Géza ze Szomlafálvy, žák proslulého válečníka Pipa Spana z Ozory, ozval se, knír nakroutil,

počal radit, aby král insurgenci nařídil po vší zemi, sešlost k Ostřihomi, a zatím, nežli vojsko se k bitvě sebere, aby ustoupil zpět za Parkáň, tam za vodou, za Dunajem, v Ostřihomi, bezpečno a Žižka musil by být s čertem společen, aby Dunaj přešel, když most u Parkáně bude střelci dobře osazen.

Král Zikmund hlavou vrtěl; teprve po chvíli počala se mu rada líbit. Však nic jiného nezbývalo, nežli utíkat, jako jednou od Hory, od Německého Brodu! Musí utíkat, jinak by tu hlavu prohrál, i korunu. Ej, ten Žižka! Pouhý zemánek a takový duch v něm! Kdyby slepce nebylo, už dávno byl by s Čechy hotov, oyl by je na kopytech svých ořů roznesl! Král zlostně škulal svoji pěknou, kadeřavou bradu, tvářil se, jako by nechtěl utíkat, jako by s hrstkou lidu chtěl udeřit na Husity, ale posléze vyskočil na koně a ujížděl k modrému Dunaji, jako by jej živý oheň poháněl.

Géza ze Szomlafálvy zůstal u Seredu; měl rozhlášovat, že tu sám král s vojskem, aby Žižku za sebou přivábil, ale boji nechť vyhne, nechť pouze Žižkovi cesty rozkopává a mosty boří, aby nemohl tak rychle ku předu. A Géza ze Szomlafálvy se přičiňoval, chtěl slávy dobyt, ukázat králi, že také Maďar něco dovede.

Nyní o Husitech neustále zprávy docházely. Napřed divné, odporující si, ale pak vracely se menší houfky a vůdcové sdělovali, co se nahoře děje.

Táboři prodrali se horami na Vrbové.

Dobyli Hlohovce.

Valí se dolů na Sered.

Jdou jako povodeň. Čtyři řady vozů, nesčíslné množství pušek. A koní dost.

Géza ze Szomlafálvy moudře ustoupil a Táboři i Sered opanovali bez valné námahy. Zde přešli vodu a podél Váhu dál a dál se valili, před nimi ustupující uherské vojsko a za nimi lid, jenž na Husity hleděl s údivem, ale nikoli příliš nepřátelsky.

Z hornaté, hrubě krásné krajiny vpadli v širokou, nepřehlednou rovinu, úrodnou, protékanou četnými vodami. Zde už viděli tváře osmahlé, zarputilé, divoké, postavy neveliké, ale svalnaté, měřící je očima, z nichž nepřátelství sršelo. Kdo mohl, utekl před Husity, zbylí však s hněvem v maďarském srdci vítali boží bojovníky. Leč Žižka nedbal, spěchal dál a dál, přešel i řeku Nitru a jednoho dne stanula husitská vojska na březích širokého Dunaje. Byl to okamžik význam-

ný, zástupy zaplesaly, z tisíců hrdel jako na dané znamení vyvřel husitský chorál. A lid hleděl na klikatící se řeku, již podobné dosud nespatriil, hleděl na vlny, čeřící se na hladině téměř nepřehledné, velmi široké, lepé, oslňující, neboť paprsky zapadajícího podzimního slunce si na vodě hrály. Dunaj! Vědomí české síly rostlo tím pohledem, nadšení zabouřilo jako poplašný zvon, odvaha naplnila všecka srdce. Hle, národ, jenž před malo měsíci s námahou křížácké nájezdy odrážel, koupe svoje nohy v daleké, cizí řece, již nemnohý z Čechů dřív byl viděl. Lev vyšel z hranic svojí říše a počínají se trást národy . . .

LIII.

Mezi Ostřihomí a Budínem v pahorkatině soustředil král Zikmund ohromné vojsko. Zatím co Žižka probíjel se k Dunaji, hlásána insurgence ve všech končinách Uher a první přihnali se divocí pastevcové sviní z Bakoňského lesa, lid nevzdělaný, prudký, po krvi žíznlící; pak na svých bystrých koních přiklusali žlutohnědí Kumáni, Jazygové se šikmýma očima, ozbrojení luky a koňskou čelistí, na dlouhém toporu nasazenou; přicházeli přední magnáti z krajiny mezi Budínem, Jagrem a Debrecínem, Rácové z krajiny dolnouherské, z Bosny, Rusíni z Karpat, Valaši z Multánské země, Sekélové z hor kolem Sibíně, lid všelijaký, jedni v dobrých kovaných pancířích, jiní v kroužkovicích, někteří pouze v kožených kabátcích, posázených velikými knoflíky mosaznými, ale bylo toho lidu mnoho a mnoho tisíc, dobře tříkrát tolik, kolik Husitů. Jednoho dne u Parkáně mocné šiky Zikmundovy počaly řeku Dunaj přecházet a rozložily se v půlkruhu na mírném návrší, řeku lemujícími. Nad vojskem vlály nesčíslné prapory, nejvýše veliký znak království a pod ním znaky magnátů, biskupů, rytířů i měst, která vlastní lid poslala, znaky vojvody multánského, správce Jazygie, starý prapor bosenský. Nikdy prý Uhry neviděly podobného vojska a stále ještě přicházely nové houfy, přijížděly vozy s velikými bombardony, s hrubou střelbou, s prachem i koulemi. Král Zikmund pýchou záře projížděl se řadami vojska, s ním jezdila císařovna Barbora, paní vzácné krásy. Z Budína přijela, aby vojsko povzbudila. Klusala na nízkém mimochoďníku, nalíčená, usmívala se na magnáty, vůdce rot, kynutím drobné, jako sníh bílé ruky pozdravovala známější korouhve. A kdekoli se ukázala pěkná Zikmun-

dova chof, hned tisíc hlasů vstříc jí bromové eljeny provolávalo, čapky a přílbice letěly s hlav, zakřivené šavle z pochev. Král Zikmund usmíval se neustále, vous popotahoval, očima po vojsku točil, byl jist, že nyní Uhři budou se bít chlapsky, že budou se teď stydět utíkat, když císařovna na ně hledí. Neuhnou ani slavnému Žižkovi.

Podvečer výjezdy ohlásily, že Husité se blíží. Král Zikmund hned radu svolal, ptal se magnátů, chtějí-li svést bitvu, opřeni o Parkán a Ostřihom, ležící za mostem, na druhém břehu řeky Dunaje, nebo chtějí-li jít Žižkovi vstříc, aby Tábor neřekl, že Uhři jsou lid nezdořilý, že hosta uvítat nejdou. A hned dodal, že tentokráte vítězství je jisté, Žižka že do pasti vlezl, před ním uherské vojsko, v boku Dunaj, který nepřekročí, a v zádech vojsko rakouského vévody Albrechta, olomeuckého biskupa Jana, Bundu moravských měst. To vojsko, o němž jistě Žižka neví, teprve opustilo rakouské hranice, ale v několika dnech zde bude, a pak Žižkovi z těch kleští ani ďábel nepomůže . . . Magnáti hned volali, že chtějí být zdvořilými, že půjdou Žižkovi vstříc.

Po ránu vojsko vyrazilo.

Jan Žižka je stále očekával, byl jist, že Uhři odhodlají se k bitvě, že neuhnou jen tak, styděli by se, musí a mohou se postavit, o lid nemají nouze. Slepý vůdce, věděl, co podniká, i to věděl, že by snadno mohl být zaskočen, umořen přesilou nebo hladem, ale doufal v sebe, doufal ve svoje hetmany, v bratry, kteří ve všech půtkách obstáli. Věděl, že smělý čin předsevzal, ale nutný, aby pozornost Čechů odpoutal od těch domácích různic, aby je naučil napřed společného nepřítele hledat i udolávat. Ačkoliv nebezpečí vzrůstalo každou míli, o niž se vzdálil od moravských hranic, přece Tábor stále dál vedl, stále hlouběji do uherské země.

Jednoho dne stála obě vojska proti sobě.

Maďaři hlučeli.

Čechové klidně chystali se k bitvě.

Bylo poledne, když obě vojska na sebe uhodila. Maďaři našli sobě místo hrubě zjištěné, na kopečku, zvolna svahujícím se do roviny, kterou Žižka táhl, pokud možno vody se drže. Avšak Maďaři v návalu zbrklé bojovnosti sami zřekli se onoho zjištěného místa, sešli s pahrbku, uhodili na tábořské vši silou. Obě strany počaly drtit se navzájem prudkým ohněm. Uhři střileli z houfnic, srubnic a zvláště z obrovských bombardonů vrhali koule dosud nevídané velikosti, mnohé

několik centů těžké. Ohromné koule vznášely se nad vojskem, padaly na vozy a drtily je svojí tíhou, prudkostí úhozu. Sám Žižka byl překvapen, když mu pověděli, z jakýchto nevidaných, olbrímých pušek Uhři střílí. Leč vůdce dlouho neuvažoval. Nařídil, aby Bohuslav ze Švamberka s dvěma řadami vozů vyjel na vršek, ježž prve Uhři opustili, a obklopil je, polapil v síť tolik, kolik možno. A Bohuslav ze Švamberka letěl jako vítr, za ním pluk obrněnců, za nimi vozotajové, koně žilami pobízející; vozy hřměly nahoru s nevidanou rychlostí a bratřici i během jízdy z děl bili do Uhrů.

Nic neprospělo, že sama císařovna Barbora stanula na válu, s něhož celé bojiště bylo možno přehlédnout. Uhři drželi se čtyři hodiny, hned útočili, hned útok odbýjeli, ale pojednou opustila je chuť bojovat; rapíed — císařovny ani císaře nedbajíce — uprchli Sekélové, za nimi Jazygové, Kumáni, Valaši z multánské země. Nejdéle bili se Slované, Rusňáci z Karpat, Poláci a Rácové, kteří teprve tehda k Parkáni ustoupili, když veškerá moc tábořská na ně se vrhla. Naposled i stateční Rácové poradili se s Vaňkem a Tábor padl na kolena, písni nebi děkoval za slavné vítězství, první v cizí zemi.

Na večer, když táborové ohně vzplanuly, hetmané počali rozdělovat kořist. Mnoho Uhrů padlo, mezi nimi několik nejvzácnějších, nalezena drahocenná brnění, šišáky nevidané krásy, čabraky, sedla, štíty, stříbrnými deskami pobité, zlaté ostruhy a koně, koně, jakých bratřici mnoho neviděli. Zástup radoval se, když kořist uzel, prapory nesčíslné, pušky, ony strašlivé bombardony, z nichž pouze třetinu Uhři odvezli. Každý soudil, že zítra kořist bude ještě větší, že Tábor bude Uhry stíhat až třeba za Dunaj, za ony nesmírné pustiny, o nichž lidé s úžasem slychali — avšak ráno Žižka poručil, aby vojsko obrátilo a co kuň stačí, pěšák uběhne, aby spěchalo domů.

Návrat.

Po takovém slavném vítězství . . .

Nikdo nevěděl proč. Jen oni dva poslové, kteří v noci na určecných koních přihnali se do tábora a hned Žižku vzbudili. Byl to nějaký Slovák a Čech, rytír z vojska Petra ze Strážnice, husita. Čech doslechl, jak Žižka má být v Uhrách zaskočen, ubit, udušen, do Dunaje vehnán; doslechl, že lid biskupa Jana už spojil se s vévodskými, že za Žižkou jdou, aby jej přesilou umačkali. Rytíři lito bylo tolika životů, nedbal vlastního, spolu se Slovákem jel Žižku hledat a oba dlouho přes půlnoc jednali se slepým vojevůdcem. A Žižka nařídil rychlý ústup k Narhidu.

Vojsko šlo mlčky. Nikdo písně nezanotoval, každý tušil, že se něco událo, když hetmané tak naléhají. Za vojskem počali se ukazovat jednotliví Kumáni, pak hloučky, na konec hluky hrubě četné. Uhři stíhali Žižku, jenž se zbytečně nezastavoval. Pouze v ztracencích občas pokřik a třesk mečů — odbili některý příliš dotěrný houf. Bratřící pozorovali, že Slovák Koreň nehýbá se od Žižky, že spolu neustále hovoří a že Slovák pravicí ukazuje kamsi do hor, jako by bratr Žižka ještě viděl. Nejbližší zaslechli jakási divná jména, názvy hradů, krajin, řek. A najednou Žižka opět svolal hejtmany a celý proud po chvíli odbočil od modrého Dunaje, obrátil se nahoru, do hor.

LIV.

Pochod to byl úžasný a bratr Žižka sama sebe překonal. Tři dni ustupovala husitská vojska nahoru k Narhidu, tři dni byla znepokojovaná Maďary, stále hrozila jim obklíčení, neboť kumánská jízda byla pohyblivější, jako vítr lítala po široké rovině. Slepý vůdce pochopil, že v horách, v lesích Kumáni škodit nemohou, a proto vedl svůj lid jinou cestou, třetího dne přivedl jej k řece Nitře, aniž v třídenních šarvátkách ztratil více, nežli stopadesát lidí. Avšak Nitra lehce mohla být kamenem zkázy; oba její břehy byly příkré a vozy nemohly do vody. Žižka přilehl k břehu a odrážeje Uhry, zároveň kázal skopat oba břehy, rozbít balvany, jež stály v cestě, upravit přechod, aby vozy mohly dolů a pak opět nahoru. Kumáni osypali tábořské vojsko, za nimi sám Zikmund přitáhl s jádrem svojí moc, a Žižka znovu bitvu přijal. Bojoval za svojí hradbou tak dlouho, dokud cesta nebyla upravena. Před tváří celého uherského vojska podařilo se mu přejít přes Nitru a všechnu hrubou střelbu zachrániti i větší část kořisti, Uhrům pobrané. Vnikl do hlubokého lesa, jenž na druhém břehu Nitry prostíral se, nikdo nevěděl až kam — a ztracenci hned za vojskem stromy káceli, záseky vršili, aby Kumáni stíhat nemohli. Sta seker hučelo po celý den bez ustání, unavené neunavení vždy po hodině vystřídali a bratřící navršili několik desítek zásek, jejichž odklizení o dva dny Uhry zdrželo.

Vojsko už potřebovalo zotavení. Tři dni nejedlo, nebylo možno opustit vozy, shánět zásoby. Žižka poznal, že není dobře v oné krajině, jíž prchal k Nitře, a proto nedovolil spížování. Ačkoliv podzimek pe-

kročil, koně aspoň trochu trávy našli, však lidé nic, hladověli a o hladu bojovali s početně mocnějším nepřítelem. Teprve nyní padli na nějakou ves, uherskou, a Žižka kázal pobrat všechny zásoby, všechny dobytek, a po dlouhém hladovění husité opět se jednou dosyta najedli.

Lesy, jimiž táhli, byly hluboké, velkolepé, trčely tu ohromné kmeny, jež by čtyři muži neobjali, nad kmeny vršily se neprostopupné koruny, pod nimiž neustálé šero panovalo. Občas vojsko přišlo na mýtinu a pak naskytoval se mu pohled úchvatný: vidělo celá dlouhá pásma hor lesy pokrytých pestrými lesy, tu modrými, tam žlutými nebo rudými, jelikož podzimek listí bříz, javorů, budků a dubů různě barvil. Když slunce vysvitlo z pod mraků, barevné skvrny se zaleskly jako by z kovu byly, vřesy, hole pokrývající, zaskvíly do krava. Strakatina barev oko uchvacovala, mysl rozveselila. Tu a tam zavlály stříbrné nitky babího léta, někde s křikem a cvrkotem přeletěl houf ptáků, drozdům podobných.

Žižka dva dny táhl pokojně lesy, než posléze Uhři prodrali se zásekami a počali jej opět dohánět. Mnoho bitek svedeno mezi nimi a tábořským zbytným houfem, mnoho hrdinských činů vykonáno; leckdy zdálo se, že slepý vůdce přece bude zaskočen přesilou a zdolán, leč vždy zase podařilo se mu vyprostit z tísně ve chvíli, kdy Uhři už jásali. I přechod přes Váh bylo nutno krví zaplatit, avšak Žižka přešel na druhý břeh, střelbou Uhry odbil a opět pohroužil se do lesů, stále unikaje hordám jako zázrakem. Uhři divili se, křičeli, že čerta má s sebou, ten že mu v nouzi pomáhá a nikdo jiný, s čertem potýkat se že zlá věc, a naléhali na krále Zikmunda, aby vojsko zpět vedl, že z té výpravy za Žižkou žádný užitek nevzejde. Nic, leda smích, že si Uhři takovou kořist ujít nechali. Ale císař Zikmund nesvolil, stále ještě doufal, že Tábor polapí; už přestal věřit, že Rakušané mu na pomoc přispěchají — táhli stále po Dunaji až k řece Nitře, tam teprve se obrátili do hor, ale šli pomalu a nyní došla zpráva, že se zastavili, že se k domovu obracejí, než král soudil, že sám na Žižku stačí. Tušil, že Husité potáhnou skrze Bílé Karpaty a tam cesty tak úzké, že konečně budou muset natáhnout svoji vozovou hradbu. Dosud na ně nemohl, neboť jádro vojska táhlo neustále mezi dvěma řadami vozů, ať uhodil kde uhodil, všude hrubé pušky, houfnice, všude ty proklaté vozy, ale pod Lopeníkem Žižka projde pouze s jednou jedinou řadou a v tom okamžiku, kdy k rozevření své hradby se odhodlá, je ztracen.

Král naléhal, aby se v honění Žižky pokračovalo, a magnáti konečně svolili.

Sedm dní unikal slepý vůdce horami a lesy, po cestách leckdy neschůdných, konečně uviděli Bílé Karpaty, jež Moravu od Uher oddělují, zvědové vpřed vyslaní. A lid zaplesal, na Moravě už jinak, tam hrady, o něž možno se opřít, a tam snadno pronikne pomoc z Čech. Na Moravě chtěl Žižka svést rozhodnou bitvu se všemi nepřáteli a doufal, že je prorazí. I v Uhrách by zvítězil, ale vítěz byl by tu poraženým, kdyby jej Uhři předstihli a zatarasili mu cestu záseky. Nebál se mečů a kopí Zikmundových hajduků, ale hladu, jemuž by zde, v krajině téměř pusté a chudé, neodolal. Nikde nebylo chleba, dobytek salašníci do neprostupných lesů odehnali, jako ile slyšeli, že se nějaká vojska blíží. Proto Žižka pobízel svoje, aby jen vpřed šli, stále vpřed, však už bohdá brzo jinak bude.

Nedaleko Lopeníku, před sedlem, jímž bylo nutno protáhnout se na Moravu. Uhři znovu dostihli Tábory a uderili na ně se tří stran. Zde bylo místo nejnebezpečnější, zde zkáza hrozila celému vojsku. Cesta mezi lesy byla tak úzká, že pouze vůz za vozem mohl ku předu. V té chvíli kritické Žižkův duch pracoval stejně chladně, uvážlivě, jako dosud, ale nepracoval pomalu. V prodlení leželo nebezpečí, Jan Žižka rozhodl se rychle. Část vozů obklopila pahrbek, vchod do průsmyku zavírající, a děla počala houkat, koule jako zlověstní ptáci padaly v řady útočících Uhrů. Žižka zakryl vchod do průsmyku. Rozzuřil se boj, urputností všechny dosavadní převyšující: obě strany dotíraly na sebe jako lvi, jedni snažili se zasadit a druhí odrazit smrtelnou ránu. Zatím část husitského lidu prosekávala v lese širší cestu, rubala staleté kmeny a odnášela je dál, stranou; byla to práce pro obry, starověké giganty, ale bratřiči věděli, že v jejich rukou spása nebo zmar celého tažení, všech bratřičí i sester, a proto pracovali v lese přímo nadlidsky.

Jan Chudobín byl právě uzbytného houfu a vyjel v přední řadu, když Uhři uderili. Po celých sedm dní bojoval a pracoval jako ostatní, bez oddechu, leč nebyl unaven, jeho železné svaly mnoho snesly. Divili se mu ostatní rytíři, neboť viděli, jakou práci konal: nejsilnější Uhry porážel jediným úderem, často sám jako prst uhodil na celý houf Kumánů či Jazygů a rozprášil je jako orel drobné zpěvavé ptactvo. Sedm dní nesvlékl pancíře, neodložil meče a štítu, ani když spal. Nyní, podoben číhajícímu ohromnému ptáku, stál na levém okřídli zbytného zástupu a sledoval boj pozorlivýma očima, hotov skočiti tam,

kde tíseň největší. Najednou zpozoroval, že několik posledních vozů opozdilo se pod vrškem; byly to vozy placní, špatněji vyzbrojené, a na ně jako bouře uhořel veliký houf Kumánů, jejichž vůdce letěl přede všemi s vysoko pozdvíženou šavlí. Jan Chudobín postřehl na vozech ženy a letěl jako střela vpřed, za ním hlouček tábořských jezdců pod mladým Vlčkem z Dobré Zemice. Avšak již jiný houf jízdy hnal se v ona místa a Chudobín poznal vlasatého, vousatého, lvu podobného pana Voksu z Řimic, jenž přede všemi letěl s ohromným šaršounem v ruce. Chudobín zastavil koně, věděl, že Voksa stačí a již ohlížel se po jiné práci. V tom okamžiku pan Voksa strašlivě vykřikl — Chudobín pohleděl ještě jednou a hned věděl proč: na posledním voze byla jeho choť, paní Marie — a kumánský houf vedl sám Kornis! Chudobín znovu pobodl koně, leč Voksa jej předstihl, jako hrom dopadl na Uhra a již strašlivý šaršoun zazvonil o Kornisovu šavli. Ještě okamžik a Voksa nevídaným rozmachem srazil Uhra s koně, rozfal jej, jako by chléb krájel. Nyní i Chudobín udeřil na houf a vozy brzo octly se v bezpečí, pod horou, Žižkovými děly chráněnou.

Třikrát uhořeli Uhři plným rozmachem síly a třikrát byli odraženi. Posléze bratřiči oznámili, že průchod na Moravu je hotov, že možno táhnout dál, a Žižka v obavě, aby Kumáni někudy jinudy neprošli a přece mu cestu nezastoupili, kázal ukončit bitvu. Zástupy v úplném pořádku semkly se kolem vozů a vozotajové rychle koně zapřáhli, za neustávající střelby počali vrch objíždět a houf, náhle opět vozy krytý, vnikl do lesa. Uhři zurili, jejich křik i střelbu přehlušoval; pan Géza ze Szomlafálvy vrhl se na vršek, Husity opuštěný, zmocnil se několika děl, jež tam Žižka zanechal, a počal pálit za odcházejícími. Jiný houf snažil se vniknout do lesa. Uhři vyli a dotírali jako vlci.

Jan Chudobín šel mezi posledními, časem se obracel, jako stíhaný lev po lovcích se otáčí, ohnal se mečem a některý Uher padl na zem. Již dostihl průsmyku — najednou spadl s koně jako strom, sekerou podřatý. Dělová koule smetla nepřemožitelného rytíře, rozbila tvrdý, v Miláně kovaný pancír a rozdrtila několik žeber. Nepřemožitelný rytíř byl přemožen pouhou koulí, padl, zachroptěl, krev z rány valila se hrubým proudem. Dva bratřiči jej zvedli, odnášeli. Zašeptal: „Umírám; pochovejte mne v rodné zemi. Umírám. Za tebe, otčino drahá . . .“ V tom okamžiku opět zazněl husitský chorál: Kdož jste boží bojovníci . . . Píseň bezuzdná, vzdou-

vává, od lesů v mocné ozvěně odrážející se, zněla dlouho, na znamení, že Žižka šťastně překročil moravské hranice. Bouřila, čistá, hlaholná, radosti plná, a kdesi v daleku vyli Uhři, jimž se nepoštětilo Žižku lapit, zahubit Tábor. Hřměla jako uragan od hory k hoře, a Chudobín se usmál naposled, více očima nežli rty, a s posledním ohlasem písně vypustil šlechetného ducha . . .

Od téhož autora vyšlo:

NA ŽIŽKOVĚ VÁLEČNÉM VOZE.

Historická povídka.

Ilustroval akademický malíř *Věnc. Černý*.

Historická povídka autora, jenž ubíraje se ve šlépějích velikého Jiráska, čerpal děj z doby husitského hnutí a válek husitských a vykreslil mohutný románový obraz, jenž získá si zajisté mnoho vděčných čtenářů.

K 12.—, mimo Prahu K 12:60.

Na skladě ve všech knihkupectvích.

Nakladatelství Jos. R. Vilímka
v Praze, Spálená ul. č. 13.

Filiálka: Videň I., Schottenring 1.

Čtenářům doporučujeme tyto historické romány:

HENRYK SIENKIEWICZ:
OHNĚM I MEČEM.

Román. Přeložil V. Kredba.
S ilustracemi a obrazovými přílohami *Vikt Olívy a Věnc. Černého.*
Úplné ve 2 svazcích K 28·80, mimo Prahu K 30 24.

Nádherný, světoznámý román Sienkiewiczův v důstojném českém vydání, v přesném, pietním překladě beze zkratk, a s překrásným a bohatým doprovodem uměleckých obrazů. Svým mohutným, vzrůsným darem fantazie a s úžasnou plastikou Sienkiewicz líčí děje dávno minulé tak životně, že jeví se nám vše jako skutečnost.

„Mistrným stětcem, živými slovy zachytil autor ony veliké události, jimiž vyvrcholila sláva Polsky... Je třeba čísti tento román a opět čísti a žeň z této četby bude hojná...“

Nár. Politika.

HENRYK SIENKIEWICZ:
LEGIE.

Román. Přeložil Aug. Spáčil.
Autorisované vydání K 8·40, mimo Prahu K 8·82.

Děj v románě rozvíjí se s obvyklou u Sienkiewicze epičností a důkladností, kresba osob je ostrá a výrazná, děj má svá vysoce dramatická místa. Od jiných historických románů Sienkiewiczových odlišuje se tento jistou soustředěnou náladou smutku, jež dobře odpovídá tehdejší polské duši...

WALTER SCOTT:
IVANHOE.

Historický román. - Přeložil dr. Ant. Starý. - Illustroval M. Lix,
A. Riou a H. Scott.
K 10·—, mimo Prahu K 10·50.

„Při četbě tohoto románu, který vás brzy upoutá a cele zaujme, pochopíte rychle, odkud se vzala ta nesmírná popularnost Scottova, jež učinila ho ještě za života jeho literárním knížetem. Kreslil s ocelovou mohutností rytířský svět hrdinství, cti a pýchy, a široká malba jeho plná byla bohatých detailů a lesku rytířského života...“
„Zlatá Praha“.

„Vždycky nutno se vracet k vzorům, jakým byl Walter Scott, a zejména k takovým jeho čelným románům, jakým jest *Ivanhoe*...“
„Čas“.

Na skladě ve všech knihkupectvích.

Nakladatelství Jos. R. Vilímka v Praze,
Spálená ul. 13. — Filial.: Vídeň I., Schottenring 1.

